

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחת הר"ן כח)

עַל יְהוָה
לִי מוֹד
שִׁיעוּרִים אֱלוֹ
אֲנִי נוֹתֵן
אֶת הַחֹמֶשׁ
וְאֶת הַזְּמֵשֶׁר
לְהַקְדֹּשׁ
בְּרוּךְ הוּא
(עצתו אמונה)

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

כני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

בלומינגראוו

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

ג'רפס ע"י

קון הדפסה
היכל הקודש

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

וזו אחריני גביה – שנתחייב לי, שאין משכנן עליון, ואמר, לאחר שכלו שני משכנתא: אמ אחיזי הקרקע ליתומים, ואשאל להם חוב שיש לי על אביהם – צריך אני לישבע, דאמור רבנן: הבא ליפרע כל, ואף על פי שיש בידי שטר חוב מחייבני שבועה. אבשה – אעלים אותה. לקוחה היא בידי – דא פא אבולתיה שני חזקה בחיי אבוהון. פתימנא – בלא שבועה, דאין נשבעין על הקרקעות. ועוד:

אמור רבנן הבא ליפרע כל – אף על פי שאף בשבועה לא היה יכול ליפרע מהם עד שיגדלו, כדקאמרין; ולכי גדלו אישעני דינא בהדיהו, לא היה מקפיד על המתנה, אלא על השבועה. ונראה דרבא בר שרשום סבר כרב הונא בריה דרבי יוחנני, דמפרש טעמא בשיליה מכלתין (קטע, א) טעמא דאין נוקקין ליתומים – משום שרשום.

דאין נשבעין על הקרקעות. ועוד: דחזקה שלש שנים במקום שטר קיימא. אמר ליה – אביי: הא דחשבת בדעתך דאין בעינא טעניא – "לקוחה היא בידי" – כיון דדיענא מילתא דבמשכנתא אינתנחית בה, לא מצית למיטען "לקוחה היא בידי", דאא אינא קלא ועדות דארעא דיחמי היא, והשתא שלימו שני משכנתא. וכיון דרעת דאית קלא עלך ארעא דא משכנתא היא גבר ולא לקוחה – אין לך מנאה גדולה מוה, והיה לך להודר בשטרך. הלכך, זיל הדר ארעא ליתמי השתא, וכי גדלי יתמי, שיהו בני מערב מצוה, דהיינו מבן שלש עשרה שנה ואילך, חזיק במצות – אשתע דינא בהדיהו על שטר חובך שיש לך על אביהם, תשבע ויתטול. כיון הבא ליפרע מנכסי היתומים, דכל זמן שהם קטנים – אין יורדין לנכסיהם לגבות מהו, כדאמרינן בערבין בפרק "שם היתומים" (בב, א) אין נוקקין לנכסי יתומים אלא אם כן רבית אוכלת בהן, וכדפסיק החם רבא הלכתא: אין נוקקין ליתמי יתומים. ואם אמר תו – נתונין, הלכך, תשבעי שטר חוב על גדולי, דהיינו מבן שלש עשרה שנים ואילך, כדמוכח תהם. והא דאמרין בפרק "מי שמת" (בבא בתרא קט, א): ולמכור נכבסי אביו עד שיהו בן עשרים – הני מילי משוכר לצורך הוצאתו, אבל לפרוע חוב אביו – בית דין מוכרים מבן שלש עשרה ואילך, ואי נמי מלוח על פה היא, כי גדלי לשתעי דינא בהדיהו וישבע ויטול, כדאמר רב פפא בשמעתא בתרייתא דמכלתין: הלכתא, מלוח על פה גובה מן הורשין. והני מילי – שיש עדים שהלוחו, וישבע שלא פרעו, ויטול. **אתא ההוא גברא אמר** אביי: קריביה טפי – ומתוך שלא נודע מי קרוב יותר – החזיק האיש בקרקע, לפי שדיה אלם יותר. כדאמר רב נתנן לקמיה, גבי זה אומר של אבותי זה אומר של אבותי כל דאלים גבר. לטון – שנה או שנתיים. אודי ליה – ההוא מחזיק לרב אידי בר אבין, אוקמה רב חסדא ביה – דרב אידי. אמר ליה – רב אידי לרב חסדא. להדי ל – ההוא גברא פירי דאכל מההוא וינא עד האינא, מן היום שמת קרובי, שאכלם שלא כדון. **אמאן קספת** – לזכות באילן, **אורי** – אהוראת פיו, שמודה עכשו שאתה קרוב יותר. והא איזו דאמר עד השתא אנא קריבנא טפי, ואכל פירות פון כל דאלים ליה, וזה שמודה בכשיו – הרי הוא כנותן לך את האילן מרעתו, אלא על פי שלא זכית בו מן הדין.

וזו אחריני גביה, ואכלתיה שני משכנתא. אמניא: אי מתדרנא לה ארעא ליתמי ואמניא דאית לי וזו אחריני גבי דאיבוכו, אמור רבנן: הכא ליפרע מנכסי יתומים – לא יפרע אלא בשבועה. אלא אכבשיה לשטר משכנתא ואוכלה שיעור וזו, דמיגו דאי בעינא אמניא לקוחה היא בידי" מהמינא, פי אמניא "דאית לי וזו גביכו" מהמינא. אמר ליה: "לקוחה בידי" לא מצית אמרת, דהא אינא עלה קלא דארעא דיחמי היא. אלא, זיל אהרהי נהליהו, וכי גדלי יתמי אישעני דינא בהדיהו. קריביה דרב אידי בר אבין ושכב ושכב דיקלא, רב אידי בר אבין אמר: אנא קריבנא טפי, ויהוא גברא אמר: אנא קריבנא טפי, לסוף אודי ליה דאיהו קריב טפי, אוקמה רב חסדא ביה. אמר ליה: ליתדר לי פירי דאכל מההוא וינא עד השתא. אמר: זה הוא שאומרים עליו אדם גדול הוא? אמאן קא סמיך מר? אהאי, הא קאמר: דאנא מקריבנא טפי אמני ורבא לא סביא להו הא דרב חסדא, כיון

למימר שבועה דאורייתא. אמר רבא: שתי תשובות דברב רב, ועוד דאין נשבעין על כפירתו שעבד קרקעות. אלמא דמדרבנן נשבעין, והוא הדין שבעות היסט, דמאי שנא? ויש לומר: דאין נשבעין שבעות היסט אלא היבא דטעין ברי. אבל הבא לאו טענת ברי הוא. שאין דאית ליתומים שרקקטו או אינה לקוחה ביה, הלכך אי היה טעין "לקוחה היא בידי" לא היה צריך שבעות היסט.

לקוחה היא בידי לא מצית אמרת – אף על גב דהא אמר "לקוחה היא בידי" היה נאמן, מכל מקום לא היה מיגו, והכי פירושו "דלא מצית אמרת" – לא היית יכול להזניע פניך ולומר כן, כיון דנפק קלא, ואין כאן מיגו. וכענין זה יש בפרק שני דקדושין (ג, א) ומה א"א ריעה לומר "מדי קריבנא טפי" – לא משום נפשתיא, והיילן נון – אינו אומר ברצון "מדי הייתי", ואין כאן מיגו. אבל דרבי, אם אמר "מדי הייתי" – פשיטא דמהימן. **קריביה** דרב אידי שבק דיקלא – אי לא גרסינן אלא "שבק דיקלא" – צריך לומר שלא היה לו בנים, והקרב יותר וירשו. ואי גרסי "קריביה" – יש לומר שהיו לו בנים, להכי אישטרך ליה למימר: "דקריב ליה טפי" – גרסינן; לטוף אודי ליה – ולא גרסי "דאיהו קרוב טפי". אלא לא היה רוצה לחלוק עם רב אידי, ותנן לו הדיל בתבם, ולא בשביל שהיה קרוב יותר. ומשום הכי קאמר רב חסדא: הא איזו דאמר "אנא קריבנא טפי" – ומסתמא לא היה מוחל לו אלא מפני שהוא יותר קרוב. ולשון "אודי" דחוק הוא, וכן סברא אביי ורבא. ואין לפרש דגרסינן "דאיהו קרוב טפי", והיה טעון ולא אבל פירות, ולרב אידי היו לו עדים שאכלו. איהו קאמר "אנא קריבנא טפי" – פירוש: נפשתיא, והיילן נון – השתא נמי מהימן במאי דאמר שלא אכלה, במיגו שלא היה מודה, וסביא ליה דאמרין מיגו במקום עדים כדבסמוך. דאם כן היה ליה למימר: הא איזו אמר "לא אכלתי", ואי בעי אמר "אנא קריבנא טפי". ועוד: אם כן היה ליה לאסוקי נמי הבא בהאי לישנא, בדכסיק בסמוך; אביי ורבא לא סביא להו את דרב חסדא "זיה לך לשק" – במקום עדים לא אמרינן. וגרסת רבתי בגנאל נראה לרבינו יצחק עיקר, ולא גרסי "לסוף אודי ליה", אלא גרסי: איתיה סהדי דאיהו קריביה. ולא גרסי "קרוב טפי", ולא היו מעידים שרב אידי קרוב היה טפי מההוא גברא, אלא היו מעידים שרב אידי קרוב היה, וההוא גברא לא היו מכירים אם לוח איתיה קרוב לאו לאו, ולא היה לו שום עדי קריביה. ופירושו: "אנא קריבנא טפי" – לרב אוקמה רב חסדא ביהדי דרב אידי, דהוי בר אידי ורבי וההוא גברא ספק. והיה בר אידי תובע גם הפירות, כיון שהודה שאכל, ולא מהימן במיגו, ולא החזיק והקרקע יוצא מתחת ידו מן הדין, דבקרע ליכא מיגו. ואם תאמר: הא לקמן (לד, א) אמרינן: אי דמיא לרבי אבא לחד חסדא ולתרתין שניו ולפירי, דכשמודה שאכל פירות ואיכא חד חסדא – שחייב לשלם מתוך שאינו יכול לישבע, אבל אי ליכא חד חסדא – לא היה חייב לשלם. ואמאי? נימא כיון שהקרקע יוצא מתחת ידו, מן הפירות ישלם ויש לומר: דהתם מייתי שאומר שאכלה שלש שנים והעני אינו מעיד אלא משתים, חזקה. וליכא למימר דנאמן לו שאכלה שלש שנים, אבל לא נאמן שלקחה אלא בגזל אכלה, כדאמרין ב"ביתוקק" (גיטין נד, ב) דנאמן אתה להפסיד שכרך ואין אתה נאמן להפסיד ספר תורה – ולא דמי, דהתם (אף על פי שספר תורה) כיון שהוא ביד לוקח – כאילו יש עדים שכתבתו לשמן, מכל מקום מפיסיד שכרו כיון שמודה שאין חייבין לו כלום.

שמוצעו נתן לך, ולא בשביל שאתה קרוב יותר. ואביי ורבא סברי: כיון דאודי – אודי, ומסתמא לא היה מוחל לו אלא מפני שהוא יותר קרוב. ולשון "אודי" דחוק הוא, וכן סברא אביי ורבא. ואין לפרש דגרסינן "דאיהו קרוב טפי", והיה טעון ולא אבל פירות, ולרב אידי היו לו עדים שאכלו. איהו קאמר "אנא קריבנא טפי" – פירוש: נפשתיא, והיילן נון – השתא נמי מהימן במאי דאמר שלא אכלה, במיגו שלא היה מודה, וסביא ליה דאמרין מיגו במקום עדים כדבסמוך. דאם כן היה ליה למימר: הא איזו אמר "לא אכלתי", ואי בעי אמר "אנא קריבנא טפי". ועוד: אם כן היה ליה לאסוקי נמי הבא בהאי לישנא, בדכסיק בסמוך; אביי ורבא לא סביא להו את דרב חסדא "זיה לך לשק" – במקום עדים לא אמרינן. וגרסת רבתי בגנאל נראה לרבינו יצחק עיקר, ולא גרסי "לסוף אודי ליה", אלא גרסי: איתיה סהדי דאיהו קריביה. ולא גרסי "קרוב טפי", ולא היו מעידים שרב אידי קרוב היה טפי מההוא גברא, אלא היו מעידים שרב אידי קרוב היה, וההוא גברא לא היו מכירים אם לוח איתיה קרוב לאו לאו, ולא היה לו שום עדי קריביה. ופירושו: "אנא קריבנא טפי" – לרב אוקמה רב חסדא ביהדי דרב אידי, דהוי בר אידי ורבי וההוא גברא ספק. והיה בר אידי תובע גם הפירות, כיון שהודה שאכל, ולא מהימן במיגו, ולא החזיק והקרקע יוצא מתחת ידו מן הדין, דבקרע ליכא מיגו. ואם תאמר: הא לקמן (לד, א) אמרינן: אי דמיא לרבי אבא לחד חסדא ולתרתין שניו ולפירי, דכשמודה שאכל פירות ואיכא חד חסדא – שחייב לשלם מתוך שאינו יכול לישבע, אבל אי ליכא חד חסדא – לא היה חייב לשלם. ואמאי? נימא כיון שהקרקע יוצא מתחת ידו, מן הפירות ישלם ויש לומר: דהתם מייתי שאומר שאכלה שלש שנים והעני אינו מעיד אלא משתים, חזקה. וליכא למימר דנאמן לו שאכלה שלש שנים, אבל לא נאמן שלקחה אלא בגזל אכלה, כדאמרין ב"ביתוקק" (גיטין נד, ב) דנאמן אתה להפסיד שכרך ואין אתה נאמן להפסיד ספר תורה – ולא דמי, דהתם (אף על פי שספר תורה) כיון שהוא ביד לוקח – כאילו יש עדים שכתבתו לשמן, מכל מקום מפיסיד שכרו כיון שמודה שאין חייבין לו כלום.

בבא בתרא. חזקת הבתים – פרק שלישי דף לג עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ) רש"י תוספות

וא טעין ואמר לפירות ירדתי כו' – פירוש: תחלה, כי אמר לו מאי בעית בהאי ארעא. אף על גב דבשעת שאכל היה בעל השהדה יכול לעכב, ולא היה באנן לומר "לפירות הדרתיני", מידה כיון שבכר אבל, וזה הא חלוצי – באנן לומר "לפירות ירדתי". ואם אתמר: מאי אריא משום דלא חזקין תפוק לא מושם תמיסי, מיהו דהוא אגמטלען שאין עשוין

כיון דאודי – דשלא כדון החוקק עד עתה. אודי – וישלם פירות שאכל. וכן הלכה. ויש ספרים שכתבו בהם: אייתי רב אידי בר אבין שהדי דהוה קרוב, אקומב רב חסדא בידיה. וגם רבינו חננאל פירש כן. אמר לה רב חסדא: אמאי קסבית דאכליתו לפירי – אהוראתו פיו, הא עד השתא הוא טעין דאבר קריבנא טפי, ובגו סחדי דאיתיה לא מסחי

להשאל ולהשכיב, דאי אמר "לקוחין הן ביד" 1
באנן ויש לומר: דאינטערן טעמא דלא חזקין אם 1
לקטן והיה ברשות שאינן שלו, דלא תפיס בך. 2
ואם אתמר: מאי לא אמר רב? "לפירות ירדתי", אלא 3
דאייתי שהדי דאכל שתי שנים כי הך דשמעתין – 4
היא באנן מבעתיה, במיגו דלא יעבי אמר "לפירות 5
ירדתי" לאו פירבא היא. דאין לו מיגו, שהדי בא 6
לתבוע אתמר: מאי לא אמר רבי? "לפירות ירדתי שני הדי" 7
אבל פירי דשנה שלישת – לא הדי. דאין מהימן 8
בבואי דאמר שאכלה שלש שני – גם ההקרקע 9
תחיה שלו.

דאנת קרוב וראוי לירושה והוא אינו ראו 1
לירושה, אלא אסהדי דאכל קרוב. והאי לא 2
יעדי ליה. ומתוך שהוא יכול לומר "לא אכלתי" 3
– יוכל לומר: רבי, אכלי, ואני דמיגו דלא דאנא 4
קריבנא טפי. שאין עדים מכחישים אותו בכך. 5
הלכך לא מפקטין מניה. (גמיה: לא היא (אלא 6
שהודה שאכל הפירות, אלא כדמפרש הרב 7
לבסוף, דלא נתייחד אלא שהודה על אכלת 8
הפירות. אלא עדים היו שאכלו, ולא היה יכול 9
לכפור. ושאר ליה מניה. דמי זה שאמר שהודה 10
על אכלת פירות? הא לא היה אלא על 11
ההקרקע ובמקום מאי דלא עד השתא – על 12
מפקטין מניה. כיון דליבא עדים דבבר שרב אידי 13
היה קרוב ויחזר, אלא על פיו של זה. ואבוי ורבא 14
סבירי דכיון דאודי אודי, שהיה זה היה דרך הן 15
במאה עדים, ופיו מתייבב מנוון. ואי הוה גרסין 16
הא – אמאי לית לה לרב חסדא הא סברא: 17
ויש לפרש בענין אחר ובדוחק, ולכן לא בתבנית. 18
על כן. וזהו שאמר, ולא היה אלא מוכח את 19
סוניה ששמעתא שהודה על אכלת הפירות. 20
על עדים היו דבבר, ולא היה יכול לכפור. האי 21
אייתי שהדי דאבהתיה היא – עד יום מותם. 22
ומעולם לא מכרו לאבותיו של זה היו עידי. אמר 23
רב חסדא ליה לישקר – לאו שיש לו זה חסדי.

איוול ואגדריה ליקטלא – פירוש: לגרור 1
תמרים שעל הדקל, גדריה ששיבא 2
בתמרים. ולא אייתי במקצתו הדקל, דאם כן הוה 3
ליה למימר "איטליה", כדאמרינן בפרק "כל 4
הנשבע" (שבועות מז, א), אמר רב נתנאל ב"ר 5
מאן דנקיט גרנא ואמר "איוול ואקטליה לדיקלא 6
דפלטני" כו'. ונראה לרבינו ריבוא ולרבינו ריבוא 7
מדרבי: שאם היה בידו ציפור הדקל עצמו – לא 8
היה נאמן. ודוקא פירבא חזר ועבדי איניש 9
דמונבי, אבל דקל – אין דרך בני אדם למכור 10
לקוק. תדע, דאמרינן בפרק "החובל" (בבא קמא 11
צא, ב) "שויה הרות", "שעיתיה קצצת" – איהא 12
אמרת לי להרגו", "אתה אמרת לי לקצצו" – 13
פטור. ופריך: אם כן לא בשקת חי לכל בריה וכו', 14
משמע דאיני נאמן במיגו דאי בעי אמר "מכרת לי 15
לקצצו". **לא** חזקין איניש – לא מושם דקאמר 16
בפרסתיא "איוול איניש", קאמר ללא חזקין, 17
דאפילו ליקט בצנעא נמי שייך לא חזקין איניש, 18
אם לא שלקטם דרך גניבה. 19

איוול 1
תמרים 2
בתמרים. 3
ליה למימר 4
הנשבע" 5
מאן דנקיט 6
דפלטני" 7
מדרבי: 8
היה נאמן. 9
דמונבי, 10
לקוק. 11
צא, ב) 12
אמרת לי 13
פטור. 14
משמע דאיני 15
לקצצו". 16
בפרסתיא 17
דאפילו ליקט 18
אם לא שלקטם 19
אם לא שלקטם 20
אם לא שלקטם 21
אם לא שלקטם 22
אם לא שלקטם 23

אי הכי אפילו ארעא נמי – למאי דפרישה 1
לעיל דאיתו נאמן אלא בפירות שלקט שבה, 2
אבל מכאן ואילך אינו נאמן אפילו בפירות, אף על גב דשטרא בפירי לא עבדי איניש – צריך 3
לפרש אפילו ארעא. אם הוא טוען שהקרקע שלו שלקחה – לא יחזיר פירות שבכר אבל. 4
אבל ארעא שפישט שחיורי, דאינו באנן להבא. 5

איוול 1
תמרים 2
בתמרים. 3
ליה למימר 4
הנשבע" 5
מאן דנקיט 6
דפלטני" 7
מדרבי: 8
היה נאמן. 9
דמונבי, 10
לקוק. 11
צא, ב) 12
אמרת לי 13
פטור. 14
משמע דאיני 15
לקצצו". 16
בפרסתיא 17
דאפילו ליקט 18
אם לא שלקטם 19
אם לא שלקטם 20
אם לא שלקטם 21
אם לא שלקטם 22
אם לא שלקטם 23

היינו נסכא דרבי אבא, לא ארעא קמי, דפשיטא שמחזיר הקרקע אחר שאין לו שנים 1
עדים, אלא השתא נמי אפירי משום, וסבר השתא כאילו חד סהור אלאורועי למחזיק 2
קאתי על הפירות שאכל, ואינו יכול לכפור ולימא "לא אכלתי", וכאילו בא לחייבו שבעה 3
על הפירות אם יכפר ויאמר "לא אכלתי". ואף על פי שבעיד השהחוקי בה שלש שנים, כיון 4
דאין אחר עמו – לא כבא לאו מיעד על החוקק, אלא נעשה עד אחד לתבועו פירות. הכי 5
טלקא עדות, וטען, דאמר

איוול 1
תמרים 2
בתמרים. 3
ליה למימר 4
הנשבע" 5
מאן דנקיט 6
דפלטני" 7
מדרבי: 8
היה נאמן. 9
דמונבי, 10
לקוק. 11
צא, ב) 12
אמרת לי 13
פטור. 14
משמע דאיני 15
לקצצו". 16
בפרסתיא 17
דאפילו ליקט 18
אם לא שלקטם 19
אם לא שלקטם 20
אם לא שלקטם 21
אם לא שלקטם 22
אם לא שלקטם 23

מכורא, דבהכי הוה חזקה, כדלקמן, כי אמר "אבילי טובא וידיי אבליי" – מהימן. דאין כאן "מה לי לשקר" במקום עדים, שאין יודע אם לקט או לא, אלא לפי שאבד 1
שטרו בתוך שלש שנים – מפסידו. ולא דמי לתא דאבוי ורבא דפליגי עליה דרב חסדא לעיל. דהתם, כיון דאיתיה מילתא דרב אידי קרוב טפי – הוי נדע שאין לו חלק בקרקע. 2
ופירות שאכל שלא כדון אבל, ואפילו בהודאתו פו לחייב. אמר רב זביד אי מעין כו' – מילתא באפי נפשה היא, והכי קאמר: אם מתחילה כשטענו בעל הקרקע "מאי בעית בהאי 3
ארעא", אילו לא השביל לו מימך דאיכא, אלא: "לפירות ירדתי" כיון אריס למחצה לשלש ולרביעי, או שמכרת לי פירות עד עשר שנים. ואנא – במה שאכל למפער, ובשבעות 4
היסת דוביגו מניה. ואף על גב דביתא שהדי דאכליתו לפירי, ושאיין חזקת קנין לו. דלא חזקין איניש למיחת לארעא דחבירה ולמילכי פירי דחבירה בתנא, כדמפרש ר' אבילי. ומיהו, 5
מכאן ולדיבא לא יאכל בלא עדים ושטר שקנת הפירות – דאם כן בלא חסד ירד לקרקע עיבורא ואכל פירותיה. ויאמר "לפירות ירדתי" – מאחר שלא נחשו לעומדו שאין לו חלק בקרקע. 6
נגלא ותובילא – כלי גודרי תמרים. המגל – לגרור, ותובילא – חבל לעלות לדקל מרוב גובהו. ויש מפרשים: תובילא – סל לקבל פירות. ואמר – בפנינו. **איויל** ואיגדריה לדיקלא 7
דפלטני – כלומר, אלקוט הפירות. הימין – ושבעקן ליה בית דין ללקט הפירות בלא עדים ושטר, אחר שאין יודע שזבועלם מוחזן דבר קודם לקיטתו. ואם אתא חבירה וטען "לא 8
היו בדרים מעולם" אחר שלקט האויל – לית עליה אלא שבעות היסת. אבל מקמי דילגדריה אתא מריה דדיקלא אלא "לא היו בדרים מעולם" – לא מהימן מלקט עד דמיתיה 9
רביה. ודוקא בשעתן מתחילה "לפירות ירדתי" באנן במה שאכל בכר. אבל אם מתחלה כן "מימך דאיכא" ואחר כך טען "לפירות ירדתי", שמכחשו דבריהו שאנשנים – לא שייך 10
וחזר וטוען. **אי הכי אפילו ארעא נמי** – כי טעין "דובינתה מינך" – ליהמנוה בלא עדי חזקה, דלא חזקין איניש למיחת בארעא דלא ידידיה היא ולמכיל פירותיה **פירי נמי** – גימא 11
"אחוי שטרך". היינו נכסא דרבי **אבא** – דין זה הומא לאותו דין של נסכא דרבי אבא. ולא ללמוד מרבינו אבא דהוה צריכן, דמלאת דפשיטא היא שישלם הקרקע אחר שאין לו שני 12
עדים, ודביא בעלמא דומינן אותו. אי נמי, לכך הוה דומינן דאיניש דאיתו לנסכא דרבי אבא – כי הכי דלהדר פירי עם ארעא. דהוה כמי שטען עדים דאכל פירות. דבלא עדים לא מהדר 13
פירות. כדבעיל ערב נתנאל, אף אלקט לחוד.

מכורא, 1
שטרו בתוך 2
ופירות שאכל 3
ארעא", 4
היסת דוביגו 5
מכאן ולדיבא 6
נגלא 7
דפלטני – 8
היו בדרים 9
רביה. 10
וחזר וטוען. 11
עדים, 12
פירות. 13

בבא בתרא. חזקת הבתים – פרק שלישי דף לו עמוד א – מתוך מהדורות "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" רל"א רש"י

לידי אפר לי גוי דמינך ונגה מתימן – דמדאסיק אדעתיה למיטען הכי, הכי נמי הוה מצי למיטען "אנא וביתנה מינך ואבלתיה שני חזקה" מדמינך. הלכך, מה לו לשקר, וקושטא קאמר. מי איכא מירי דאילו אפר גוי לא מתימן בו' – השתא נמי חזקה שאין עמה טענה היא, דאפילו אם טענתו אמת היא, דאמר ליה גוי דמישראל ונגה – הלא אין דבריו של גוי כולם בלא שטר. קמ"א דידי

הב"י גריס רבינו תנאל: אבלה ערלה שביעית וכלאי היא חזקה – וכן נראה לרבינו יצחק עיקר. ואיירי כשאבלה זמורות. וכן מוכח ב"האשה שנפלה" (כתובות פ, א), דתנן: המוציא הוצאת על כנסי אשתו, הוציא הרבה ואכל קימנא. קימנא חבלי הרוב – מה שרצויה הוציא, ומה שאכל אבל. ואמר בגמרא: עבר רב יהודה עובדא ובאבילי זמורות. ורב יהודה לטעמיה, דאמר רב יהודה: אבלה ערלה

שבועית וכלאים – היא חזקה. ואין לומר דלעולם גירס הכא "אינה חזקה", והתם – כשאבלה זמורות, והכא – כשאבלה פירות שזן אסורין, ולכך לא הוויא חזקה. שלא אבל בדרך האוכלים. דאם כן הוה ליה לאיתוויי היאהייה דהתם נמי הכא, דאיירי בריתי חזקה. ואם תאמר: דהכא דאשמעינן דמורות ועיני כלאים שרו, ומאי שנא מהא דאמרין בפרק "כל מעשה" (סוטה כו, ב), שהתם שהסיקוהו בקליפי ערלה או בקשין של בלאי הכרם – חדש יתוך, מכלל דאסריה, ואמרין נמי התם (א, א), כלאי הכרם עיקרן גאסר ומיהו, אבל לא קשה, ויציאל מלימנ' דעיקרן גאסר משום דכתיב (דברים כב) "חורע", ויש לומר דהתם איירי בדורנו מעיקרן, שנוהרו הרענים עם נטיעת הכרם, שגדלו הזמורות באיסור. אבל הכא איירי בזמורות שזרו בדוליים קודם שגדלו כלאים, שאותן אינן נאסרים אלא כשהוסיפו מאתם, כדאמר בפרק "כל שנינה" (שם כח, א), ובפרק "כל הבשר" (הולך קט, טו) ורב, ובא, הוסיף מאתים – אין, לא הוסיף מאתים – לא. ומיירי הכא זמורות לא הוסיפו מאתים הפירות הוסיפו, ולכך לא הוויא חזקה אלא בזמורות. ואין לו דוחק, דהכי הוי אורחא משלמיה, שקודם שמיספין הפירות מאתים מן הזמורות. ולפי שזמורות כבר היו גדולות קודם ורעית כלאים.

גריס
אָפּוֹל
גריס רבינו תנאל: אבלה ערלה שביעית וכלאי היא חזקה – וכן נראה לרבינו יצחק עיקר. ואיירי כשאבלה זמורות. וכן מוכח ב"האשה שנפלה" (כתובות פ, א), דתנן: המוציא הוצאת על כנסי אשתו, הוציא הרבה ואכל קימנא. קימנא חבלי הרוב – מה שרצויה הוציא, ומה שאכל אבל. ואמר בגמרא: עבר רב יהודה עובדא ובאבילי זמורות. ורב יהודה לטעמיה, דאמר רב יהודה: אבלה ערלה שבועית וכלאים – היא חזקה. ואין לומר דלעולם גירס הכא "אינה חזקה", והתם – כשאבלה זמורות, והכא – כשאבלה פירות שזן אסורין, ולכך לא הוויא חזקה. שלא אבל בדרך האוכלים. דאם כן הוה ליה לאיתוויי היאהייה דהתם נמי הכא, דאיירי בריתי חזקה. ואם תאמר: דהכא דאשמעינן דמורות ועיני כלאים שרו, ומאי שנא מהא דאמרין בפרק "כל מעשה" (סוטה כו, ב), שהתם שהסיקוהו בקליפי ערלה או בקשין של בלאי הכרם – חדש יתוך, מכלל דאסריה, ואמרין נמי התם (א, א), כלאי הכרם עיקרן גאסר ומיהו, אבל לא קשה, ויציאל מלימנ' דעיקרן גאסר משום דכתיב (דברים כב) "חורע", ויש לומר דהתם איירי בדורנו מעיקרן, שנוהרו הרענים עם נטיעת הכרם, שגדלו הזמורות באיסור. אבל הכא איירי בזמורות שזרו בדוליים קודם שגדלו כלאים, שאותן אינן נאסרים אלא כשהוסיפו מאתם, כדאמר בפרק "כל שנינה" (שם כח, א), ובפרק "כל הבשר" (הולך קט, טו) ורב, ובא, הוסיף מאתים – אין, לא הוסיף מאתים – לא. ומיירי הכא זמורות לא הוסיפו מאתים הפירות הוסיפו, ולכך לא הוויא חזקה אלא בזמורות. ואין לו דוחק, דהכי הוי אורחא משלמיה, שקודם שמיספין הפירות מאתים מן הזמורות. ולפי שזמורות כבר היו גדולות קודם ורעית כלאים.

גריס
אָפּוֹל
גריס רבינו תנאל: אבלה ערלה שביעית וכלאי היא חזקה – וכן נראה לרבינו יצחק עיקר. ואיירי כשאבלה זמורות. וכן מוכח ב"האשה שנפלה" (כתובות פ, א), דתנן: המוציא הוצאת על כנסי אשתו, הוציא הרבה ואכל קימנא. קימנא חבלי הרוב – מה שרצויה הוציא, ומה שאכל אבל. ואמר בגמרא: עבר רב יהודה עובדא ובאבילי זמורות. ורב יהודה לטעמיה, דאמר רב יהודה: אבלה ערלה שבועית וכלאים – היא חזקה. ואין לומר דלעולם גירס הכא "אינה חזקה", והתם – כשאבלה זמורות, והכא – כשאבלה פירות שזן אסורין, ולכך לא הוויא חזקה. שלא אבל בדרך האוכלים. דאם כן הוה ליה לאיתוויי היאהייה דהתם נמי הכא, דאיירי בריתי חזקה. ואם תאמר: דהכא דאשמעינן דמורות ועיני כלאים שרו, ומאי שנא מהא דאמרין בפרק "כל מעשה" (סוטה כו, ב), שהתם שהסיקוהו בקליפי ערלה או בקשין של בלאי הכרם – חדש יתוך, מכלל דאסריה, ואמרין נמי התם (א, א), כלאי הכרם עיקרן גאסר ומיהו, אבל לא קשה, ויציאל מלימנ' דעיקרן גאסר משום דכתיב (דברים כב) "חורע", ויש לומר דהתם איירי בדורנו מעיקרן, שנוהרו הרענים עם נטיעת הכרם, שגדלו הזמורות באיסור. אבל הכא איירי בזמורות שזרו בדוליים קודם שגדלו כלאים, שאותן אינן נאסרים אלא כשהוסיפו מאתם, כדאמר בפרק "כל שנינה" (שם כח, א), ובפרק "כל הבשר" (הולך קט, טו) ורב, ובא, הוסיף מאתים – אין, לא הוסיף מאתים – לא. ומיירי הכא זמורות לא הוסיפו מאתים הפירות הוסיפו, ולכך לא הוויא חזקה אלא בזמורות. ואין לו דוחק, דהכי הוי אורחא משלמיה, שקודם שמיספין הפירות מאתים מן הזמורות. ולפי שזמורות כבר היו גדולות קודם ורעית כלאים.

1 לדידי אפר לי גוי דמינך ונגה מתימן – דמדאסיק אדעתיה למיטען הכי, הכי נמי הוה
2 מצי למיטען "אנא וביתנה מינך ואבלתיה שני חזקה" מדמינך. הלכך, מה לו לשקר,
3 וקושטא קאמר. מי איכא מירי דאילו אפר גוי לא מתימן בו' – השתא נמי חזקה שאין
4 עמה טענה היא, דאפילו אם טענתו אמת היא, דאמר ליה גוי דמישראל ונגה – הלא
5 אין דבריו של גוי כולם בלא שטר. קמ"א דידי
6 — כלומר, שאני יודע בבירור, היינו חזקה שיש
7 עמה טענה. היא מאן דנקים בו' – כבר פירשית
8 לה לעיל. לא מאן דאסיק בגמרא דערידי ולבר
9 לא הוי חזקה – דיות השדח שבאות ואובלות
10 הרענים שבקצות השדה. ויש שערשו קירות
11 ונדרתו השדה ומניחין קרקע חוץ לקר מעט
12 בשדות הסמוכות ליער, ומשליכים שם זרע,
13 ומה שזומח – באות החיות ואובלות אותו
14 ואינן נכנסות בשדה כעשוי. ואם בא אדם
15 והחזיק באותו הקרקע חוץ לזרע – אינה חזקה,
16 דיכול לומר: דיוון דכל מה חדרה בההוא קרקע
17 ערודי אכלי ליה – לא איכפת ליה למחות,
18 דלא אחזיק בדמחוקי אינשי, לפיכך לא הויא
19 חזקה. אבלה ערלה – אנת מן השלש שנים
20 היא שנת ערלה – אינה חזקה, דלא איכפת
21 ליה לבעל השדה בשנת ערלה ולכך לא מיתה.
22 וכל שכן אם שלשתן שני ערלה. ערלה וכלאים
23 אכילתו באיסור, שביעית – הפקר לכל, לכך
24 לא מיחה, ולא הוויא חזקה. וביפרשו רבינו
25 תנאל ורסן חזקת הכי אבלה ערלה ושביעית
26 וכלאים – הרי זו חזקה. ולא נהירא. אבלה
27 שחת – שלא המחזק עד שתגדל התבואה, אלא
28 בשלוש שנים קצרה כשהיא שחת ומאכל
29 לבהמות. אינה חזקה. דמיטען ואכל, ולא
30 היה אוכל כשאר בני אדם, ולפיכך לא חשש זה
31 למחות בו, שיש רגלים לדבר שיירא הוא
32 לחזיק כשאר בני אדם, לפי שבגלו ירד בה.
33 ואמר רבא ואי' – קאי האי שתי. בצואר מחזא
34 — בבקעת מחזא — הוא חזקה, לפי שעשירים
35 הם ובהמותו של חזקת הרבה, ורובם להאכל
36 השדות לבהמות שזן חזקת הפתחים —
37 קרקע פתוחה ומלאה בקעים, ואינה מוציאה
38 פירותיה — לא היא חזקה. דמיני רעתה לא
39 הקפיד למחות. ורבינו תנאל פירש: הפתחים —
40 שיש להם חרש אותה, ולא הוגשמה ושבה
41 הרוח ורחה השמש ונתקעש כגון פתחי
42 חרישה, חרע בה — כגון זו אינה חזקה. אפיק
43 כרא — זרע כור. ועילי כורא — וליקטו כן כור
44 והניסו לביתו. ורבינו לוחי הרוחה — לא הוי חזקה, דלא שייח לה למחות. לא מחזקי בן — אם החזיק אחד מן השדותינו — אינה חזקה, ויבמחמת בירוק לא
45 מירי בו, ולא מחזקיין בהו — שמתוך שהם עשירים, יש להם בתים ושדות הרבה — מניחין בני אדם לזרוב בתיהם ושוחקים ומשחים, כדי להשיביר קרקע שלהם ומצומצמים. ומצומצמים
46 וגם למחות אין עושים. לפי שבחזקת יטלו את שלהם כל זמן שירצו. ויש פירשים: לפי שמתוקים בצריכי צבור אין זרעין מן מחזקי שלחן. ולא נהירא. והגדרות אין לחן חזקה —
47 גדרות — צאן, וכל דבר המהלך בדרכים ובשוחקים, שכולל לומר: מעצמו נכנס. או: אתה הכנסתו לביתך החזקות בו — אינה חזקה, ואין יכול לומר "לקוח הוא בידך". והעבדים מהלכים
48 הם בכל מקום, ותנן דין חלקם. ומשני האי דאמר ריש לקיש אין לחן חזקה הני מילי לאיתר — שהמחזק בתן בביתו אין יכול לטעון "לקוח הוא בידך" בלא עדים ובלא ראיה,
49 כשאר משלתי שהני יכולין לחלק ואין עשוי להשתאל להשכיר. דאמרין בתן לומר "לקוח הוא בידך" והאיל וישנו בביתו. דבשאר משלתי חזק חזקה לאתרה, דהמחזק בתן יכול
50 לטעון "שלי הוא שלקחותי". אבל יש לחן לעבדים ולגדרות חזקה לאתור שלש שנים. שיהיה לו לחן המבער: למחות לו חזקה אחר. אמר רבא — עבד כגנעני קו המרטל בביתו. יש לו
51 חזקה לאתרה — אם החזיק בו אחד, ואמר "לקוח הוא בידך" — גאמן. והאיל ואין יכול לחלק, ולא דמי לגדרות, וגם אין עשוי להשתאל ולהשכיר. פשיטא — דודאי מעצמו לא הלך.
52 דיעילא אישיה — דעבד, בבית אותו המחזיק תריר. אישיה עיילתיה — ושבתתיה שם. דהשתא היינו גדרות. הני עיני דאכלו חושלא — שיערים לקופים. שכנסו בשדה (וריאן) אותה
53 כי הרבה אבלו, יותר מכדי דמקח של עום הלל. יכול רבינו — דאם על גב גדרות ניהו, כיון דמסירי לרועה. מתוך ששנותן חן יותר
54 ומדימן — כי קאמר נמי "וכך רבן אכלו" מדמימן. וקימנא לן: האי מדמימן — בשבועה. אבל בספי מכדי דמיקח, דליכא מיגו — לא מדמימן אלא בעדים. והאמר ריש לקיש בו' —
55 אמאי: יכול לטעון עד כדי דמיקח? האי ליכא מיגו, דלא סגי למיכר "לקוחין חן בידך" שאני עיני — דאף על גב גדרות ניהו, כיון דמסירי לרועה. מתוך ששנותן חן יותר
56 אמילים וכבשיה, ואין אדם יכול לחזיק בתן בדרך — לפיכך יש לחן חזקה. והאיכא צפרא — שהולכים יחידות מהלכים בעל עין ליד הרועה. ופניא — שהרועה מביאין חן יותר
57 השדה עד חרף העיר, וכל איתר הולכת מעצמה לבתי העללים. מיניע — שימעאלים. גנבים. מירא לירא משלמי' — מיד הבעלים ליד הרועה שחריה. ומיד הרועה ליד הבעלים
58 ערביה, ואין הולכות יחידות כלל. ניר — חרישה, כדכתיב "נירו לכם ניר" (הושע י). רבי ישמעאל סבר ניר לא הוי חזקה — אלא גמר פירי. הלכך צריך שלשה חדשים
59 בראשונה ושלושה באחרונה. דהכי גזל פרי כל צרכו, ושנים עשר חדשים באמצע — בדעינין רצופין. ורבי עקיבא סבר ניר הוי חזקה — הלכך חדש אחד סגי כדי לעשות

וכמה יהו חרוקים מנטע עשרה לבית סאה, פחות מכאן או יותר על כן, או שקנה בזה אחר זה – לא קנה את הקרקע ולא את האילנות שבניהם. וברב הכי תתני במקדיש הדיא דמייתי ב"המוכר את הבית" (בבא בתרא, ע"א). ונראה ד"פחות מכאן" דקתני גבי הקדש קאי גמי אכ"י שיעבור גבי כולו, ו"יותר מכל" קאי א"לבת סאה", כמו ב"המוכר את הבית" דמייתי ב"המוכר את הבית" (שם פג, א) אמר, רבי מאיר ורבי שמעון אמרי: הנוטע את כרמו שמונה על שמונה – מותר להביא ורע לשם. אלמא חשיב רבי שמעון בשמונה אמות מפחרים. ומייתי להם רביה מיהא למכר אילנות ונראה לרבינו בששון ק"א אברהם: ולא מקרי אילנות את הבית" דמייתי ב"המוכר את הבית" (שם עב, א): כרבי שמעון קאי במאי דקרי סבר מקדיש בעין קנה הוא מקדיש, אבל במאי דחשיב בשמונה אמות מפחרים – לא קיימא כוותיה. **ה"כ** ולא אפיק – פירש רבינו הנגאל: כגון בנות שדה שנמשעה ששנחנו עד לקטנות שלש שנים, כדרתנן

לאו מי אמר רבי ישמעאל הדיא פירא הוי חזקה לבלולא פירי – דבמקום היתים מהני למקום התבואה דקמי, ובלולא החזקה בשלשתן דמי. וכן כשנסג את הבנואת – כמי שהחזיק בשלשתן דמי, שמן הטעם הזה הוי חזקת שלש שנים בכל השדה אף על פי שלא החזיק זו בבלולא פעם אחת. הכי נמי חזקת מקום עשרה אילנות של שנה ראשונה זו – חשוכין כאליו החזיק נמי מקום העשרים, וכן בשניה. וכן בשלישית, כאליו החזיק בכל שנה בשלשה חזקה, והני מילי – דהוי חזקה בבלית שלשים אילנות בשלש שנים כהאי גונא – דיכא דלא אפיק אחרני, כי העשרים לא עשו פירות כי אם עשרה לבד בכל שנה, דמיא דרבי ישמעאל שמלקט כל מה שגדל בשדה. ופישו רבינו הנגאל: כגון בנות דות, שאין פירותיהם נגמרים עד שלש שנים. אבל אי אפיק – הני אילנות כולוהו פירות בכל שנה, ולא אבל אלא עד שנת ימיהו – לא הוי חזקה חזקה לעשרים. וכיין דלא אבל כל הפירות – גילה על עצמו שהשדה אינה שלו, וירא להחזיק חזקה גמורה, ולפיכך לא חשש זה המגרעו למחות, ולא הוי חזקה. והוא דבואי בווי – ופישו רבינו הנגאל, כלומר, והני בנות דות חזקה כשכאל עשרה בכל שנה – היינו על ידי פירות, שכאל שלשה בכל בית סאה, דבמנא מחזיק כל השדה. אבל בכל שנה אילנות ביחד בבית סאה זה, ובשנה שניה כן בבית סאה שני, וכן בשלישית – אינה חזקה, דכל בית סאה חשוב שדה האילן בפני עצמו, ושדה שלם לא היה חזקה לשדה אחת. והיינו נמי דומיא דרבי ישמעאל דכנס את הבנואת ומסק את דיתו כו', שהכל השדה הוא אוכל, ודחתם שדה האילן על פני כולו מפחרין החיתים והדקלים. זה חזקת האילנות הוי חזקת בקרקע – זו לקחות ששלה שדה האילן מאדם אחד בידו, וכל חזקתק היה חזקת האילנות. שדחי נטועים כרית שדה אילן. והכי מתוקמא טוניה דשמעתין. לאחד מכר הקרקע ולאחד מכר האילנות, והחזיק כל אחד בשלו, כגון דרפק בה פרתא או עשה שום עבודת קרקע כל אחד בשלו. דרקיעי נקנה בלשון בנות חזקה, ולא בחזקת שלש שנים מיירי. ובהדיא מפרש לקמיה דבשני לקחות מיירי, אמר רב ובדו זה קנה אילנות – לפירותיה, בלא קרקע. שאם יבשו האילנות – לא יטע אחרים במקומן. והוה קנה כל הקרקע, אפילו אם יש שם שלשה אילנות, ותנן ב"המוכר את הספינה" (בבא בתרא פא, א) דקנה קריתיהם ובניהון חוצה לקן כמלא אורה וסלו – הני מילי בלוקח אחד חזקתא אילנות בתוך של חבירו, דקנה חזקה, אבל אכל בשני לקחות ששלה בידו, ולא חזקתו אחד קרקע – מצי אמר ליה בעל הקרקע לבעל האילנות: כי היכי דלדידי לית לי באילנות – לדידך נמי לית לך בקרקע, והכי מפרש לקמיה. **ל"א** ליה – כשיבשו האילן – עוקר אילנך שקול ודיל, ולא תטע אחר במקומן. אבל כל זמן שהוא טוען פירות – אנו יבול לומר כן. ומיה על גב דרקיעי חזקתא, כמות שהוה יונק נמך הקרקע קצאו לפירותיה. והכי נמי מוכח בלשון בשמעתא, מדאמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי: אי כורכמא רישקא זבין ליה כו'. וב"המוכר את הספינה" (שם) נמי תנן: הקונה שני אילנות בתוך שדה חבירו – היה זה לא יקנה עמו, והא מוח – אין לו קרקע. אלאמא, אף על גב דאין לו קרקע קנה, ולא יקנה עד שימורת, וזאת חזקה לראב"ד ורבי. הוה קנה אילנות חזקת חזקת לאו דוקא חצי קרקע, אלא הצריך לאילנות; ותחתיה, וביניהן, חוצה להן, כמלא אורה וסלו. אי נמי, דוקא קאמו חצי, וכגון שכל קרקעין אילנות, אם לא מפני שמכר הקרקע לחבירו. ואפילו לא חזקת אילנות, דקיימא לך ב"המוכר את הספינה" דאין לך חזקה – ובידו שני לקחות הן שקינות בידו – מצי אמר ליה בעל האילנות לבעל הקרקע: כי היכי דלדידך בעין יפה זבין – לדידי נמי כו', והכי מפרש לקמיה. **מכר קרקע ושייר אילנות לפינו** – אפילו אינן אלא שנים, יש לו קרקע ביד מחית האילנות וחרוץ, וגם אם יבשו – ועוד אחרים במקומן, דהיי אומר שכר לעצמו שיקנה עמו והכי באמרינן גורביא ב"המוכר את הבית" (בבא בתרא ע"א) אמר רב הונא: אף על גב דאמר רבנן הקונה שני אילנות בתוך של חבירו הוי זה לא קנה קרקע, מכר קרקע ושייר שני אילנות לפינו – יש לו קרקע. **ואפילו לרבי עקיבא דאמר בו'** – פלוגתא דרבי עקיבא ורבנן לקמן ב"המוכר את הבית" (סד, א) בשני מקומות. והא מוכר את הבית תנן, לא מכר את הדיעצו כי ולא את הגור ולא את תרודה, אף על גב דבתכא דו עומקא ורומא, וזמכר ליקח לו דרך, דרבי רבי עקיבא. דמוכר בעין יפה מוכר, ולא שייך במכירתו כלום. והכחמיס אמרימי: אינו צריך ליקח לו דרך, דמוכר בעין יפה מוכר. וגבי מוכר את השדה תנן נמי הכי, ואמרינן מוכר בעין יפה מוכר, ולא שייך אף על גב דלכתב אלא בורה. הני מילי נמי ביה ודות – הוא דקאמר רבי עקיבא ולא עיבד דרך לעצמו כמיתובה הגור כלום – דלא מכחיש בארעא, שיכול הלוקח לזרוע על פתחו ולא יצעק עליו הלוקח לעקור בורה מבאן, דהא אינו מיקוץ כלל. הלכך לא אסמך מוכר ארעתייה לבעב לעצמו דרך ליקח ממנו דרך דבפיה לילך אלא בורה.

(שביעית פרק חמישי משנה א.) בנות שוח שביעית שלחן שנה שניה. פירושו: בשנה שניה של שמיטה, לפי שאותן פירות שנלקטים בשנה שניה של שמיטה נתנו בשביעית. ואסורין כרין שביעית. ולכך אימקור רבינו הנגאל בבנות שוח, דבשאר אילנות באלף שנים לא יארה זה בדשליש אילנות ילקו כשדפשו שלש שנים, ואותן שילקו בשנה זו ולא ילקו בשנה זו, ובכו בווי. ואם תאמר: היכי מצי מיירי בבנות שוח? והא בריש פירקא אמרינן גבי חזקה בעינן דבעידנא דאייתה להאי פירא ליתא להאי פירא, והכא כשכאל פירות שנה ראשונה ושנה שנייה נתנו פירות שנת שלש ויש לומר: כיין שעדיין יש שנה עד גמי שלחן – הוי שפיר בעידנא דאייתה להאי פירא ליתא להאי פירא. **זה** חזקה באלנות כו'. פירש הקונטרס: דלא בחזקת שלש שנים איירי, אלא שמכר לוח קרקע לוח אילנות, והחזיק כל אחד בשלו, כגון דרפק בה פרתא, ובעל אילנות פשחיהו. כדאמר לקמן: האי מאן דפשיח ידקלא אדעתא דריקלא – קני. וקשה לרבינו יצחק: לית הוה ליה למיקבעי אמונתיהן דהבא, דאיירי בחזקת שלש שנים, אלא לקמן גבי חזקת שלש שנים. ורבינו יצחק נקט חזקה טפי משטר ובספן חזקה טפי. והוי חזקה למיקבעי סתם, כדנטע כרין בליתא טוניה דבשמך ורחה לרבינו יצחק: דאיירי בחזקת שלש שנים, דלרב ובדו זה קנה אילנות זה קנה קרקע, ואין לבעל אילנות בקרקע כלום. ולכך, כי יבשו – לא יטע אחרים במקומן, ורב פפא סבר דהוה קנה אילנות חזקי קרקע. פירושו: שישנה בנות חזקה כלום, שהרי זה החזיק בכל הקרקע, אלא לענן שאין יתייבשו – ועוד אחרים במקומן, ומניה שפיעין בממך דמכר לוח אילנות ולוח קרקע, דלרב ובדו אין לבעל אילנות בקרקע כלום ליטע אחרים במקומן לשיבשו, ולרב פפא יש לו, דסברא הוא דאם מכר לוח אילנות ולוח קרקע בסתם קנה על גבי אילנות הקרקע לטעם אחרים במקומן לכשיתייבשו – גם חזקתו יש לו להיעלע לענן זה.

ל"ב ליה בעל קרקע (לבעל אילנות) עוקר אילנך שקול חיל – פירושו: לכשיתייבשו. ואף על פי שיש חזקה אמה לרב ובדו, מכל מקום פריך ליה רב פפא, דאין סברא שידרוק אותו מיד לעקור שיבשו, כיון דרששה אילנות מכר לו. ועוד: מצינו למימר "עוקר אילנך" – לאתרא קאמו, והכי קשיא ליה, כיון דבפיהו בליתא אילנות אמרת דאין לו בקרקע כלום, אף על גב דבעלמא בשלשה אילנות אית ליה קרקע, משום דבשני לקחות שאני, וקאמר ליה: כי היכי דלדידי לית לי באילנות הכי נמי לדידך לית לך בקרקע, אי חשיב האי טעמא – אם כן לאתרא נמי, קודם שיבש לימא ליה "עוקר אילנך" ואף על גב דבעלמא בחד קנה בקנה שנים דלא קנה קרקע מלך מקום עומד שם האילן עד שימות – הא כגור טפי מהאי טעמא דאית לך "כי היכי דלדידי" כו', אלא ודאי לית לך לממר האי טעמא. הלכך, כשימכר לוח קרקע ולוח אילנות – בעל אילנות קנה מקום הגזע ליטע אחרים במקומן כשייבשו. ומיירי כן בשלשה אילנות כי בשנים, כדפירש הקונטרס. ואפילו בשלשה אין לו חזקה הצריך לאילנות, וכיון שפירש בהדיא שם האילן עד, ואפילו בשני אילנות כשיבשו – יטע אחרים במקומן, משום "כי היכי דלדידך בעין יפה זבין" כו'.

לא מצו למימר ליה עקור אילנך שקול חזיל - פירושו: לכשיבייש. ובלאו טעמא דמכחשי ארנא. אי לא משני - מצו אמר ליה עקור אילנא, דעל כרחו לא יעכב האילן בשדהו. ועוד, שרועה לרועה מקום האילן. **מכר** אילנות ושירי קרקע - פירש הקונטרס בדבשני אילנות אילן, דבשלשה בבל מודין דקנה קרקע. כותנן ב"דמוכר את הספינה" (בבא בתרא פא, א) ומוקי לה בגומרא כרבנן, דרדי, ומוקי לה אפילו כרבי עקיבא. ולפי זה, רישא דקתני: שנים אין לו קרקע - לא אתי כרבי עקיבא. וכן מוכח בסוף "דמוכר את הבית" (שם עב, א) דקתני: הקדיש שלשה אילנות ממשע עשרה לבית סאה כו' בזה אתר חו - לא הקדיש את הקרקע. ופריך: מנייה) ומניו? אלא אילמא רבי עקיבא - האמר מוכר בעין פיה מוכר, ולכי שכי מקדיש פירושו: ואמאי בזה אתר חו לא הקדיש את הקרקע? אלאו ממשע דקנה אילן אחד - נמי קנה קרקע. ואן נראה לרבינו יצחק, דהא כיון דהא נתנו ב"דמוכר את הספינה" (שם פא, א), קנה שלשה קנה קרקע - מוקי נמי כרבי עובדא אמ כן על כרחך לרבי עקיבא בשנים לא קנה קרקע. דרבי משמעו דוקא שלשה קנה קרקע, אבל שנים - לא קנה קרקע. ואף על גב דפרשנא דשמעתין בשלשה אילנות, ואף על גב דבבא בשלשה קנה קרקע - שאני הכא, דמיירי כגון שאן שן קרקע אלא לצורך האילנות, ופירש בהדיא משמירי הקרקע לעצמו, או בשדה גדולה דאמר בפרוש שכל הקרקע משמירי, ולכולי עלמא לא קנה בגוף הקרקע כלום, אלא למאן דאמר מוכר בעין פיה מוכר - יכול לטע אחר במקומו כשיש. והדיא ד"דמוכר את הבית" הכי פירושו: מניו אילמא רבי עקיבא, ואליבא רבנן דרבי שמעון דסבירא לחו מקדיש בעין פיה הוא מקדיש - הא אמר מוכר בעין פיה הוא מוכר, ולכי שכן מקדיש. ובאל רבנן, ואליבא רבנן דרבי שמעון דאמרו מקדיש הקדיש את כלן - הרי אמר

דקא מכחשי - השרשים בקרקע, וגם מעכבין את המחרישה - ודאי אסיק אדעתיה לשייר לעצמו קרקע סביבות האילנות, כדי שלא יוכל להוקף לערער עליו, ולומר כשיבשו אילנותיו: עקור אילנותיך, שקול חזיל, דהא מזקי לארעאי. **ליבא** ליה - כשיבשו האילן, מכר אילנות ושירי קרקע, ומוקי לה כן האילנות או מוכר לך, והקרקע אני מעכב לעצמי. **פלוטא** רבי עקיבא ריגנן - בין לרב ובדי בין לרב פפא. ובשני אילנות מיירי, דבשלשה אילנות הכל מודיע דקנה קרקע, כדתנן סתמא ב"דמוכר את הספינה" (בבא בתרא פא, א) ומוקמינן לה בגומרא כרבי עקיבא. ומיהו, רישא דקתני בשנים אין לו קרקע - לאו רבי עקיבא היא דכמוכר בשילוח "דמוכר את הבית" (שם עב, א) והתם פרשטין לה. **לרבי עקיבא דאמר מוכר בעין פיה מוכר את ליה** - ללוקח, מקום האילנות על הקרקע, לטע אחרים במקומן כשמיטתו. **האילן אין לו**, קרקע, ואי מיתו - לא טע אחרים במקומן. כדתנן סתמא: הקונה שני אילנות - לא קנה קרקע. **אפילו לרב ובדי רבי** - כלומר, דרב ובדי נמי מצו למימר אליבא דרבי עקיבא, דלא הויא מלחיה כהנאי, אלא כדריי הכל. הני מילי - דקאמר רב ובדי אין לו קרקע - גבי שני לקוחות. ופרשיתיה לעיל, לית לי באילנות - לא בעצמי ולא בפירותי, לית לך בקרקעות - אפילו במקום האילן, וכשיביש - תעקרנ ותלך. הני מילי - דיש לו קרקעות. נבי שני לקוחות דאמר - בעל האילנות לבעל הקרקע כי היכי דלדיך זבין בעין פיה. מה שמכר לך כי היכי דלדיך זבין בעין פיה. מה שמכר לך עולמית, היא ופירותיה. **אף לדיי זבין בעין פיה** - שאוכל פירות אילנותי לעולם, שאם מיתו - אטע אחרים תחתיו. דאין אדם חוטא ולא לו למכור לזה בעין פיה ולזה בעין רעה. **אבל** **הבא** - שעייב לעצמו - כל לגבי עצמו בעין רעה מוכר, כדי לשייר לעצמו. **אבלן רצופין** - להניי שלשים אילנות, כגון שנתועבן משה עשר בבת אהן - אינה חוקה. ואפילו אבלן כולן כל שלש ענים. דלא אחזק בדמוכרי איתני, שאין אהן לוקים, ואי לעקור ולשרש. מתקין לה **רבא אמר מתח** - כיון דמשום נדעתיין רצופין לא הויא חזקה. **האי מישרא** - ערוגה דאספסתא, במאי קני לה? הרי זרועה רצופה ואפילו הכי אמרינן בריש פירקין דהוי חזקה ומיהו, לאו אתקפתא מעליאת היא. דהאי אורחיה היא לאו אורחיה. היא מכחשי בארעא טפי והאי לא מכחשי טפי. אלא רבא הוא דלית ליה האי סברא, ובמיתא בעלמא הוא דמוקי להו לנודערי. ויש לפרש: אבלן רצופין אינה חזקה - שסופן לשרש אותו ולפור שניתעין, שכן דרך אילנות לנטוע הרבה תחלה ביחד, ואחר שגדלו מפורים אותן, הלכך לא הוי חזקה, והואיל ושרש קיימו, ואין זו עיקר גידולן. ורואי דלרב, דגבי שנתועב אשכחו עשר לבית סאה, ובאילנות אמרו שלשה לבית סאה ועל כרחך שנתועי הוי מתחלה. והיו עשר שתי לבית סאה. ואחר כך מיטעו שלשה לבית סאה. וכן דרך אספסתא כמו כן לזרעה הרבה ביחד רצופין, כמו שעושין לכרשין וכרוב. ואחר כך עקרין אותן וממלא קמז שרונה גדולה. והיינו דפריך רבא: אלא מעתה היא מישרא דאספסתא. כן נראה בעיני. **אלא אמר רבא** - אי אית לך למימר מדי ברצופין הכי אמרינן, מבתי רצופין אילנות - כגון שנתועבין יותר משרשה לבית סאה, דהבא לא אמרינן הקונה שלשה אילנות קנה קרקע - דאין זו שדה האילן, דלעקור ולשרש קיימא. על פחות **מארבע** אמות - שאין בין שורה לשורה אלא שלש אמות - אינו כרם, והמביא זרע לשם - אינו לוקח משום "לא תורע כרמך כלאים" (דברים כב) ומותרין באביבה. **האמצעיין** - שורה בין שתי שורות רואין באילו אינה, והוה לזרע שתי אמות בין שורה לשורה. ולעיל נמי, גבי מכרן רצופין, לרבנן רואין את האמצעיין כאילו אינן, דהיינן מפורין, וגבי מכרן רצופין יתר - רואין את רצופין אין לו קרקע. **החוקה**

1 **דקמכחשי בארעא** - שייירי שיייר, דאי לא שיייר, **ליבא ליה: עקור אילנא** וזיל. **מכר אילנות ושירי** **קרקע לפינו** - פלוטא דרבי עקיבא ורבנן, לרבי **עקיבא דאמר: מוכר בעין פיה מוכר - אית ליה, לרבנן - לית ליה. לרבי עקיבא אית ליה; ואפילו לרב ובדי דאמר אין לו - הגי מילי גבי שני לקוחות, דאמר ליה: פי היכי דלדיך לית לי פאילנות, לדיך נמי לית לך בקרקע, אכל הכא לרב פפא דאמר יש לו - הגי מילי גבי שני לקוחות, דאמר ליה: פי היכי דלדיך וזבין בעין פיה, לדיי נמי זבין בעין פיה, אכל הכא - מוכר בעין רעה מוכר. אמרי נהרדעי: אכלן רצופין אין לו חזקה. מתקין לה רבא: אלא מעתה, האי מישרא דאספסתא במאי קני לה? אלא אמר רבא: **מכרן רצופין - אין לו קרקע. אמר רבי זרוא, פתנאי: פרם שהוא נטוע על פחות מארבע אמות - רבי שמעון אומר: אינו פרם, וחקכמים אומרים: הרי זו פרם, ורואין את האמצעיין כאילו אין, אמרי נהרדעי: האי מאן זבין הקלא לתבריה - קני ליה משפוליה עד הרוקא.****

מתקין

מוכר בעין רעה מוכר, אבל מקדיש בעין יפה מקדיש. וכיון דסבירא לחו דכולי האי מקדיש בעין יפה מקדיש, דאפילו רב דות שאלן הקרקע צריך להם הקדיש, כל כשן בקרקע את האילן שהקדיש את הקרקע הצריכה אילן, ואף על גב דבבמכר לא מכר את הקרקע ומיהו, אזהריה דבתר הכי אי אפשר לפרש כן, ודקמרינן: אלא פשיטא רבי שמעון, אליבא דמהו? אילמא אליבא דרבי עקיבא - הא אמר מוכר בעין יפה מוכר, כל שכן מקדיש. ומכל מקום יש לפרש בדוחק, דפריך מסברא: כיון דמוכר בעין יפה מוכר - אית לן למימר דמקדיש כל שכן כיון דיתר קנה בעין יפה מקדיש, ובאילן אחד נמי הקדיש המקדיש את הקרקע, אף על גב דבבמכר לא מצינו לה: יש לפרש: ולא מצינו מברייתא ד"דמוכר את הבית" ודבשני רעה מקדיש, אלא דייק מדקתני: הקדיש שלשה אילנות ממשע עשרה לבית סאה - הרי את הקדיש את הקרקע כולה, לפיכך כשהוא פדה - פדה לפי בית זרע חומר שערירם כו', ואי סבירא ליה דקנה יפה מקדיש, אף על גב שהקדיש את הקרקע ואת האילנות בבת אחת - הוה ליה למימר פדחה חזור ופדה, ופדה תחלה את האילנות בבת חזור ופדה את הקרקע לפי בית זרע חומר שערירם. כדאמר רב הונא בפרק "יש עברכיך" (ערכין די, א): הקדיש שדה מלאה אילנות, כשהוא פודה - פדה את האילן ששווייה, חזור ופדה הקדיש לפי בית זרע חומר שערירם בתומשים שקל כסף. אלאו סבר רב הונא מקדיש כו', איתניבא רב נתנן לרב הונא אילן ליה מביא מרייתא ד"דמוכר את הבית" ודבשני, הא מני - רבי שמעון היא, דאמר: בעין רעה הוא מקדיש. והשתא מדקדק לקמן בפשיטות דכולה סוגיא דלקמן אליבא דרב הונא קיימא לטעמיה, דאמרין) בבסכת ערכין (שם); בעין הוא מקדיש. **אינו** כרם - אין צריך להרחיק זרע ארבע אמות, אלא שלשה; טפחים ענין כרם חיידי. ויש טעם כרם אל חזילה, דאינו חזור מן החזילה.

שיקר

כתנאי, דמילתא דרבא תנאי היא, כרבי שמעון ודלא כרבנן, וב"דמוכר את הספינה" (בבא בתרא פב, א) מפרש כרבי יוחנן ומרוקחין יתר מארבע אמות והכי הוי כרם. פי' ליה - הדיקן לקרקע. **משפוליה עד התומא** - "שוליה" (שמות כח) מורגמין "שפוליה", כלומר: לא הקרקע בשולי האילן, דהיינו שפת הקרקע עד תומם של רבקה. והוה שן שדקל חיידי הוא ותנן דאפילו שנים אין לו קרקע - הני מילי סביבות האילן הוא דאין לו כלום, כמו שיש לשלשה בינין; ורועה לחן כמלא אורה וסלו, אבל תחתיו דאילן אית ליה. דכיון דאילן לפירותיו קונה לתרתיים מקרקעו, זו, אם ימות דאילן יטע אחר במקומו. ואשמעינן נמי דאין בעל השדה יכול לחפור תחת האילן, אפילו למטה מאלף אמה.

מתקין

דסתם

יורה וגליל כשעת חירום דמי - ואם תאמר: ומאי שנא דגבי וגו אמר בריש גיטין (ה, ב) חמביא גט ממדינה למדינה בארץ ישראל - אין צריך לומר "פניי נבחה ובפניי נחתם" משום כיון דאיכא עליה רגלים - משכח שכיון לקיימו, ואפילו בזמן שאין ביה חזקת חירום דמי דקביעי - משכח שכיון חוץ למה: דרדיא גבי גט מצויין לקיימו אפילו מיהודה לגליל, לפי שהאשה רגילה לרוח אחר עדי קיום. אבל איכא, אי לא רשדתיי טובא - לעולם לא ישבע מחתא, שאין המחזיק רגיל לרוח אם מחא לו ואם לאו, הלכך בשירותי דעולי רגלים ובתי דינן - לא מי. ואם תאמר: והא דארמינן (ה, ו) אם ששת מצריך (מטרסא לערסא) וצריך לחות: ואת: רב ששת מצריך (שמונה) ומצריך אפילו באותה שכונה, ופריך: הוא רבא הוא דאמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו ומשני: שאני בני מחתא דיידי. אטו מי נזמא דבמחא מחתא שלא בפניו רגיל למחא, ויצטרך לבא בפניו למחות? ויש לומר: דלא דמי דכשתרוממי על הגט במחא והולכין לחן - אין דרך שיעצק בעיד "אדחן חתמנו על גט פלוני", אבל במחא - ארנו הליתם רגילות לומר "פלוגי מידח", השומעין אחרים, עד שנשבע בבית המחזיק. **אין** מחזיקי בבסי בורח - בבורח מחמת מוזן איירי. דאי מחמת מרדין - ברא לא פליג שממואל, כדמוכח בסמוך. ודוקא בבורח, אבל באיניש דעלמא - היא חזקה, שיכול לבא למקום שחזקה שם ולמחות. אבל בורח - אינו רשאי לבא במקום שחזקה, לא היא מחתא שלא בפניו. וכן רבי יודה - דקנתי: ורבא לשנה אחרת ומחא, משמע שצריך למחות בפניו. ואם תאמר: דלמא רבי יודה גמי לבני מחתא בפניו. והכי קאמר: ורבא במדינה שמחזיקי בה וימחא, שברא לא אבידה לא ויבדה ויחזקה וימחה, שאם תמחה מחתאו. וכי תימא: וכיון שחזקה שנשבעת עד אספמיא - גם המחזיק תשבע עד אספמיא. ואי מחתא שלא בפניו היא מחתא - לתיב אדוכויה: ולימחא את ליתא. דאי כל מקום שחזקה נשבעת גם המחזיק נשבעת - אם כן הכי מוכח לעיל דלרבנן מחתא שלא בפניו היא מחתא: אימא דלעולם דלא הוי מחתא. והיה ביהודה החזקה ביהודה הוי חזקה - לפי שהיא נשבעת, ורבא וימחה לפי המחזיק. אבל מיהודה לגליל - אין החזקה נשבעת. ומשום הלא היא חזקה אלא דאי שפסא לא לגמרא לחזקה נשבעת מרוזח, אבל מחתא לא. ולחכי מוכח לעיל שפיר דסבר רבנן דהויא מחתא שלא בפניו. דאי לא הוי מחתא, אלא צריך לבא לחזקה - המחזיק - אם כן מיהודה לגליל תהא חזקה. כמו שביהודה יש לו ללך ולמחות - מיהודה לגליל גמי ילך בפניו וימחה ויש לומר: מילא גמי: ויבי יודה אומר ורבא לשנה אחרת וימחה ויודיעוהו - שמע מינה שצריח למחות לפניו רבינו יצחק.

ולמחר

שענה מינה שצריח למחות לפניו רבינו יצחק. ולמחר דאביב לא פלוגי - שברא לרבינו יצחק דצריך למימר "נקיטא ליה", אלא אורחא דמילתא נקט. מדלא קאמר רב זביד: "פלוגי גולנא גולנא דאביב לא פלוגי גולנא גולנא" - לא היא מחתא, "פלוגי גולנא גולנא דאביב לא פלוגי גולנא גולנא" - היא מחתא. רב

דסתם יהודה וגליל בשעת חירום דמו. אמר רב יהודה אמר רב: אין מחזיקין בנכסי בורת. כי אמריתיה קמיה דשמואל, אמר לי: וכי למחות בפניו הוא צריך? ורב, מאי קא משמע לן - מחתא שלא בפניו לא הויא מחתא? והאמר רב: מחתא שלא בפניו לא סבידא ליה. ואיפא דאמרי, אמר רב יהודה אמר רב: מחזיקים בנכסי בורת. כי אמריתיה קמיה דשמואל, אמר לי: פשיטא, וכי למחות בפניו הוא צריך? ורב, מאי קא משמע לן - מחתא שלא בפניו הויא מחתא? והא אמריתיה רב הירא זמנא אלא הא קא משמע לן, דאפילו מיהא בפני שנים שאין יכולין לומר לו - הויא מחתא; דאמר רב ענן, לרדיי מפרשא אל מניה דמר שממואל: מיהא בפני בני אדם שיכולים לומר לו - הויא מחתא, מיהא בפני בני שני בני אדם שאין יכולין לומר לו - לא הויא מחתא. ורב? הכרף תברא אית ליה, ותברא דתברך חכרא אית ליה. אמר רבא, הלכתא: אין מחזיקין בנכסי בורת, ומחתא שלא בפניו הויא מחתא. תרתי? - לא קשיא: פאן בורת מחמת מוזן, פאן בורת מחמת מרדין. היכי דמי מחתא? אמר רב זביד: "פלוגי גולנא גולנא" - לא הויא מחתא, "פלוגי גולנא גולנא דאביב לא פלוגי גולנא גולנא" - היא מחתא.

הא קא משמע לן - רבי אבא. דסתם יהודה וגליל - אפילו בשעת שלום. כשעת חירום דמי - שאין שירות מצויות מוז לזו. אבל בשאר מלכות, אי איכא חירום - לא היא חזקה, אבל בשעת שלום - היא חזקה, דהא שירות מצויות. והאי דקאמר רבי אבא בשעת חירום שנו - הכי קאמר: יהודה וגליל הוי חן כשעת חירום של שאר מלכות. אין מחזיקין בנכסי בורח - כלומר, אם החזק - אינה חזקה, כדמפרש ואילי. דקסברי מחתא שלא בפניו לא היא מחתא, וכיון דלא יכול למחות - גם לא יכול לחזק. וכרבי יהודה סבירא ליה, דאמר שבמנתי: ילכו ויודיעוהו שנה ויבא לשנה אחרת, דמשמע דצריך למחות בפניו. כי אמריתיה - להא דרב קמיה דשמואל. אחר פטירתו של רב, אבל ללמוד לפני שמואל. רב מת ממנו שמואל, כדאיחא בשעת הלכות (צה, ב) דכל זמן שהיה רב קיים היה שלח ליה רבי יהונן "לקום רבינו שבבבל", כי כח נפשיה דרב שלח ליה לשמואל "לקום בינתי" כו. ליה - שמואל, וכן למחות בפניו הוא צריך - בתמיה. אלא לא צריך למחות בפניו. דמחא שלא בפניו היא מחתא. והלכך מחזיקים גמי שלא בפניו, דאיבעי ליה למחוי. ומשקש גמרא: והאמר רב מחתא שלא בפניו הויא מחתא, כדאמר רבי אבא אמר רב לעיל: לעולם קסבר מחתא שלא בפניו כו, (ומדפריך) וצריך להיות (ומדמפרש) למילתיה דתנא קמא איכא למימר סדירא ליה הכי. **לשפטא** - דתנא קמא פרש רב, משום דקשיא רישא לסיפא, ולכא לתרצא אלא הכי אבי נוגא. וליה לא סבירא ליה - אלא כרבי יהודה סבירא ליה. מחזיקין בנכסי בורח - מיהודה שלא בפניו הויא מחתא, ואיבעי ליה למחוי, ומדלא מיהא - הפסדי. רבין דשירות מצויות - אלו סדי שנועו על שאחרים החזיק בקרקע שלו, ולא מיני עטיף. לא ידעת, ולפיכך לא מחתי. דכבי הכי דמחא שלא בפניו היא מחתא, משום שדחבר חברא אית ליה, ושמי המחזיק מחתאו של דחבר המעטר - הכי נמי נודע לו שהחזיק בקרקע שלו והוא לא מיהא, ולפיכך הפסדי. והאי דקטב בורח - לאו רוקא, והויין לכל מרחיקי ארצם. אלא אורחא דמילתא נקט. שאין דרך בני אדם לחזקו בקרקע של אחרים בגול, אלא בקרקע בורת. **אמר לי פשיטא** - דמחזיקין, דהא ממתינתין דקנתי שלש ארצות לחזק - שמשני דמחא, שלא בפניו היא מחתא. ואיבעי ליה למחוי. ומדלא מיהא - הפסדי. בגמרא ירושלמי של רב אמר: אין חזקה לבורה, לא מארץ לארץ. משמואל מיהא: יש לחן חזקה. אמר רב נתנאל קרא מטיע ליה למר: ירתן חל הלכך סריס אחד לאמר השב את כל אשר לה ואת כל תבואת השדה מיזם עובד את הארץ ועד עתה" (מלכים ב, ח). **רב אמר קא משמע לן** - דקמיה: מחזיקין בנכסי בורח היא דאי קא משמע לן מחתא שלא בפניו היא מחתא ויהי לו למחות. הלכך חזקה גמי של בפניו בלא מחתא היא חזקה. והא אמר רב **היא זמנא** - דאמר רבי אבא בר ממל אמר רב לעיל: לעולם מחתא שלא בפניו היא מחתא כו, ומסתמא הוה שמשני דכסתם מחתינתין סבירא ליה. דממרפש לה הכי. **אפילו מיהא בפני שנים שאין יכולין לומר לו** - כגון דחיקין, או שחזקין למדינת דים ומרחיקין מאותו המלכות שדר בה המחזיק - אפילו הכי מחזיקין בנכסי בורת, דתהיינו ליה מחתא כי חן, ואף על דרך לא אימרו לו למחוי, דחברך חברא אית ליה. והלכך, כיון דהויא מחתא - חזקה גמי היא חזקה.

ושמואל שהיה מיקשה על דברי רב. ואומר: פשיטא. וכי למחות הוא צריך - לכן בורחא דקאמר רב לא סיקס אדעתיה. הלכך פריך שפיר: מאי חתא רב לאשמועינן. **אמר רב ענן לרדיי מיפרשא על בו** - אשנייא דשנינא אליבא דרב אלא לאשמועינן דלמחר דאית רבותא ליה סבירא ליה לשמואל, כדמפרש ואילי. והוא תומך בשיטתו. **הלכתא אין מחזיקין בנכסי בורח** - דמחא שלא בפניו לא היא מחתא. רבין אמר מיערע למחוי - מחזיק גמי לא מיני למחוי. ומחא שלא בפניו היא מחתא - והלכך חזקה שלא בפניו היא חזקה. ומשום הכי מחזיקין בנכסי בורח, דהא מיני למחוי, ומדלא מיהא - הפסדי. והיינו דקפריך גמרא: תרתי? בתמיה. משום דקשיא רישא לסיפא. ומשני: לא קשיא. באן - בבורח מחמת מוזן, פסק רבא הלכתא שלא בפניו היא מחתא, בשום דמיני למחוי, וכל מקום שיה יכול למחות - חזקה של תבירין בבכסי חזקה. והואיל ולא יבדה דמחמת חוב ממוקן הוא בורח - אלא בורח אלא לאינשמועינן בעולם דהוה ליה, ופרע, ואניי רבא למחות. דחזקה הוא אית לה מה לפרוע - אין ארדפין אחריו, ואם רבין מקומו שברח שם - אינו חושש. **באן** בבורח מחמת מרדין = מחמת רציחת פנשות - ריא למחות, פן ירעד מקום תחנתו וירדוק גולא דים אחריו כי יום לבבו והשיגו והרגו. ובירידיה קפסיק רבא דאין מחזיקין בנכסי בורת, והכי הלכתא. מרדין - לשון רציחה בלשון פרס, כדארמינן ב"הגולו ומאכיל" (כבא קמא קו, א). השתא פרסא דקפדי אשפיכות זמים ואמרי "מרדין מרדין". **הכי דמי מחתא** - אמאחא שלא בפניו קאי, דפסיקא לעיל דהויא מחתא. **אמר רב זביד** - אמר לסהיי "פלוגי גולנא גולנא" - לא היא מחתא. שאפילו אם אימרו עדים לשתן זה למחוק - לא אתי לאודוהיי בשבטיה, דהא לא יעד אמאי קרי ליה גולן שיהיה שברו. **אבל אמר לי פלוגי גולנא גולנא דאביב לא פלוגי גולנא גולנא** - והשתא הוה ליה לאודוהיי בשבטיה שדה זה, מאחר שערעו זה עליו, והלכך היא מחתא. ולמחר תכנעא ליה בינא אתי זה מחתא

ואי לא אמר למחר "תבענא ליה בדינא ומפיקנא מיניה" אלא: "פלני גזלן דקאביל לארעאי בגולונתא" – לבר – הרי הוא כנותן פגם בחבירו, ולא כמסור עדות, ואינה מחאה. כן פירש רבינו הנגאל. לישנא חוראנא שמתמי שמעמית רבי יעקב בר יקר, ועיקר: פלניא גולנא הוא, ואפילו הזכיר על קרקע זה שמוחזק – לאו מחאה הוא, שהרי לא מיהא מחמת

עצמו, והרי הוא כמי שאמר: פלני מחזיק בקרקעות של אחרים. ולפגומי מחבתי ולא לערער, שהרי אינו מזכיר שהוא שלו. אבל אם פירש "דקאביל לארעאי בגולונתא" – הרי מיהא מחמת עצמו, והודיע שהקרקע שלו מחזק בעצמו, והביא מחאה, ואף על גב דלא סיים "למחר תבענא ליה בדינא". ופירושו הוא למנא דקאמר "דקאביל לארעאי בגולונתא". אמר – לעדים: הלא תימרו ליה מחאה זו, אלא רב זכדי הא קאמר בו' – ולא היא מחאה, דהא לא אמרו ליה עדים תו. רב פפא אמר – לעולם לא תימרו להיא דהכי קאמר להו לעדים: לא תימרו, אבל לאחרים יעלמו. ובין שאימרו לאחרים – יחזרו אונן אחרים ויאמרו לו, דחברך הברא אית ליה כו'. אמרו ליה לא אמרינן ליה – לא קאי ואיכא דאמר להו "לא תימרו ליה", דהא לא רב זכדי אפילו שתקו לא היא מחאה, וכל שכן הכא היכא שהשיבו כדבריו. דאמר למלתא באפי נפשה היא, וקאי אהיכא דעמו להו מחאה גמורה. רציונ לומר לו דהם עתידו "לא אמרינן ליה" ליה לחז ומיהא אחרי כן בפני עדים אחרים. אמר רב זכדי הא קאמר ליה לא אמרינן ליה – ובין שלא אמרו לו – היה לו להז למחות עוד בפני אחרים, שאימרו לו, והיה לא מיהא אחרי כן – הפסיד. רב פפא אמר – אין זקן למחות עוד בפני אחרים, במחאה מעלייתא היא. דהכי קאמרו ליה: לדידיה לא אמרינן, שלא נהי עדי מוקמי. לאחריתי אמרינן, – רב פפא קא דיק. "לא תימרו ליה" – לא אמרינן ליה, דמשמע: לא אמרינן ליה אבל

רב פפא אמר לדידיה לא תימרון לאחריני תימרון – נראה לרבינו יצחק: דרב פפא את ליה שפיר דשמואל, דאמר לעיל: מיהא בפני בני אדם שאין יכולין לומר לו – לא היא מחאה. ודחת מיירי בחולד וקן, שלעולם לא ילך למקום שמוחזק עם, אבל הכי – ליכ למקום שמוחזק, ויגידו לבני העיר, ויאמרו לו, והוויא מחאה. **ליתוב** אדוכותיה ולימחי – תימור: אדפריך מרבי יהודה – לו לסייעה מרבין, דמוכח לעיל דסברי יהודה שלא בפניו היא מחאה ואומר רבינו יצחק: דרבא אינו טועה, וסלקא דעתיה דבכל מקום שהחזקה נשמעת – גם המחאה נשמעת, וכמו שהחזקה מיהודה אבסמיא – הכי נמי מחאה. ואפילו הכי אמר רבי יהודה שיבא בפניו ומיהו. ורובא סברי: אפילו מיהודה לגליל אין החזקה נשמעת, לכך לא היה חזקה. אבל מיהודה ליהודה – נשמעת. והיו חזקה עד שיבא בפני וימחה. ולבול עמא שלא בפניו לא היו מחאה. ורב נחמן דאמר ליה: "אמר רב טובא קא משמע לן, ולא שני לה דלא מצוי למתב אדוכותיה לפי שהמחאה אינה נשמעת אלא באותה מדינה, משום דבתי תקשי ליה: אמאי מצריך כן יהודה להז לפינן? דהוה טעמא שהמחויק שבו, וימחה. דמדלא קתי "ויבא לשנה אחרת וימחה, וידועיהו" – משמע שצריך לכא לפינוי דכפרשית.

רב גרסינן. מכלל ליה סבידא ליה הא אמר רבא מחאה שלא בפניו – ולא גרסינן "ודא אמר רבא אמר רב נחמן." לית

לשנה אחרת; ואי סלקא דעתך מחאה שלא בפניו הוויא מחאה, למה לי למייתי? ליתבית התם אדוכותיה ולימחי – התם עצה טובה קא משמע לן, דגיתו וינשקול ארעא ופירי. מדקא מותיב ליה רבא לרב נחמן, מקלל דלא סבידא ליה דמחאה שלא בפניו הוויא מחאה, והאמר רבא: מחאה שלא בפניו הוויא מחאה – בתר דשמעיה מרב נחמן סברה. אשפיתיהו רבי יוסי גרבי הנינא לתלמידיו דרבי יוחנן, אמר להו: מי אמר רבי יוחנן מחאה בכמה? רבי חימי בר אבא אמר רבי יוחנן: מחאה בפני שנים, רבי אבהו אמר רבי יוחנן: מחאה בפני שלשה. לימא, דרבבה רב רב הונא קא מיפלגי, דאמר רבה רב רב הונא: כל מילתא דמתאמרא באפי תלתא לית

לא תיפוק לכו שווא. לא רבא דרבי אבהו. דמשמע: לא לו ולא לאחריים. שותא – דיבור. כמו: שותא ידוקא בשוקא או דאבא או דאמא או סביב בו'. ומהא מחאה אמרו ליה לא בפנינו שותא – לא קאי אחרים. דאמר להו "לא תיפוק לכו שותא" – דהתם כולי עמא לא פליגי ולא חייא מחאה. בין אחררו ליה בין לא אחררו ליה שום דיבור. ומילתא באפי נפשה הוא. ובגון שיצה אותם לאמר לו, והם אמרו "לא מפיקין שותא". אמר רב פפא: הבא ודאי מודינא דלא הוויא מחאה, דהא קאמרי בו' דמשמע: לא לו ולא לאחריים. אמר רב הונא כריה דרב יהושע – האי נמי מחאה היא. דכל מילתא דלא רביא עליה דאיש – שאינה מוטלת עליו לברר עם אינו מפסיד אם אמר אם לא אומר – אמר לו לכו אדם ואלו ארעתי. כלומר, איני נותן אל מלי שקביל. והרב עליו לכסותו. והלכך אין צריך למחות בפני אחרים, שהם מיהא בפני בני אדם שמוכין לאוהו. והלכתא: בין לא מילתא דלא הוויא ליה מידי מהני מילי למחות. ובין אמרו לא מפיקין שותא – כבולוהו הוויא מחאה, רב מדאמר לו בהמחאה ד"ל תיפוק לכו שותא" – לא הוויא מחאה, וכן פסק רבינו הנגאל. הבי גרסינן: אמר רבא אמר רב נחמן מחאה בו' – ואף על גב דאותביה רבא לרב נחמן – שית גמרא היא בחברה מקומות כן. והכי פירושו: כי שמעה רבא מרב נחמן לך מילתא דאמרין בה "אמר רבא אמר רב נחמן" – לא שית גמרא. רבי אבי שסידר גמרא הוא קאמר דאמר רבא אמר רב נחמן, וכן מפרש קהישאי אחרי כן שהקשה. מחאה שלא בפניו הוויא מחאה – לא לא בענין שילשה למחות בפניו, אלא מכיין שמוחה שלא בפניו. והוא ידע דמחזיק מחמתו של מעיר – לא חשינן, מאחר שמיהא זה בחוגן. איתיביה רבא לרב נחמן אמר רבי יהודה בו' – ואי קשיא: אדפריך סיפאי, לטעי מירשא, דהא אוקונאנא מחאה שלא בפניו הוויא מחאה איכא למימר: דרבא מוקי לה לרישא במילי אחר. אלא כרי שיהא בו' – טעמא דרבי יהודה לאו משום דתלת שנין מיהודי איניש בשרשיה, אלא כדמרפשי: כרי שיהא בו'. וטעמא דחזקה לדידיה – משום דלא שביק איניש דאבילי ארעיה לא רשותו אפילו שעה אחת ושתקי. וזוהי חזקה הארכיז של שנים – שפעמיני שהמערער רחוק מהלך שנה, ולא חזקה של שתי שנים. ולאפיונא איתא קמא אתא. דלא חיישין לשעת חזרום, ואלו חזק בפניו מיד הווי חזקה, והואיל לא מיהא מיד. מדרתי טעמא באסמיא לקנן בפריקן. ויבא לשנה אחרת – קא סלקא דעתך דרבא דוקא קאמר. כשיבא המערער עצמו ומחאה סבוק של בפניו של מחזיק. אלמא מחאה שלא בפניו לא הוויא מחאה, והלכך חזקה שלא בפניו לא תיהוי חזקה. ואף על גב דלרבי יהודה הוויא חזקה – בהכי לא סבידא ליה כרבי יהודה, דרבי יהודה מצריכו לילך ולערער, ולרבא לא צריכב. אלא מחזק שאינו יכול למחות באסמיא – גם המחזיק לא יכול להחזיק. ואי סלקא דעתך – דאין צריך שילשה למחות בפניו בעדים. אלא מיהא במקום שחוק עם, ואם יבא דרבי לאוני – יבא, למאז הוויא למיחי עדי מקום המחזיק, או לשלח שולחו למחות בפניו? אדוכותיה – באסמיא. ולימחי בפני עדים. שהיו יכולי לבא ולומר לו בסוף שנה, אם ירצו משהו. עצה טובה קא משמע לן – דגיתו וינשקול ארעא ופירותי מיד מחזיק. אבל ימחה מחמתו ולא ילך, וירציא עכשיו מידי הפירות שאכל המחזיק – ירציא ממנו בטורה. דקשה גול האבאל. ומיהו לאו דוקא מצריך ליה רבי יהודה לבא, אלא הכי קאמר: לא אמרו דצריך שלש שנים אלא כרי שאם ימחה המחזיק באסמיא – ומשהחזיק זה יצא חזק וירצוהו ששנה שניה, ומחא בתחלת שלש, ויבא רבא לבא לאוני של מחזיק בסוף שנה שילשה – ואז יר הגאה הוויא המחזיק. והוא יצא חזק וירצוהו ששנה שניה, ומחא בתחלת שלש, ויבא רבא לבא לאוני של מחזיק בסוף שנה שילשה – ואלו רבא הולכתא הכי. ומשני בתר דשבעה מרב נחמן – אמר רבי יהודה בו'. דגיתו וינשקול ארעא ופירותי מיד מחזיק. אבל ימחה מחמתו בפניו – בפני כמה בני אדם. כל מילתא – של גנאי. דמתאמרא באפי תלתא לית בה משום לישנא בישא – אם יחזרו ויאמרו לזה קא אמר פלוני עליך. וטעמא כדמרפשי בערבין ב"יש בערבין": מאי טעמא: חברך הברא אית ליה. ואמר אנן הוה: דכל מילתא דעבידא לאיגלווי – לית בה משום לישנא בישא. והלכך, גבי מחאה נמי מילתא דעבידא לאיגלווי בעיקן, כדי שיהיה המחזיק בשרותו. ולהכי פליגי: ודאמר בפני שנים – לית ליה דרבה רב רב הונא דעבי תלתא. דהא אפילו חתרי עבידא לאיגלווי, והוויא מחאה בפני שנים, ולענין

בבא בתרא. חזקת הבתים – פרק שלישי דף לט עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" תוספות

בבא בתרא. חזקת הבתים – פרק שלישי דף לט עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" תוספות

בבא בתרא. חזקת הבתים – פרק שלישי דף לט עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" תוספות

בבא בתרא. חזקת הבתים – פרק שלישי דף לט עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" תוספות

בבא בתרא. חזקת הבתים – פרק שלישי דף לט עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" תוספות

בבא בתרא. חזקת הבתים – פרק שלישי דף לט עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" תוספות

בבא בתרא. חזקת הבתים – פרק שלישי דף לט עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" תוספות

בבא בתרא. חזקת הבתים – פרק שלישי דף לט עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" תוספות

בבא בתרא. חזקת הבתים – פרק שלישי דף לט עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" תוספות

בבא בתרא. חזקת הבתים – פרק שלישי דף לט עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" תוספות

בבא בתרא. חזקת הבתים – פרק שלישי דף לט עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" תוספות

הלכה ה' מתני' – עד איכן הוא אומר? בית שמאי אומרים: עד "אם הבנים שמחה". ובית הלל אומרים: עד "חלמיש למעינו מים".

והוהוה בגאולה. רבי מרפון אומר: אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים, ולא היה הוהוה. רבי עקיבא אומר: כן ה' אלהינו ואלהי אבותינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום, שמחים בבנינו עירוד ופשימים בעבודתה, ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים כו', עד ברוך אתה ה', גאל ישראל.

גמרא – רב אמר: מתחלה צריך להתחיל "בעבר הנחר ישבו אבותיכם" וגו'. וצאקה את אביכם את אברהם מעבר הנחר וגו', וארבה". אמר רבי אחא: וארבה' כתיב, כמה ריבים עשיתי עמו עד שלא נתתי לו את יצחק. דבר אחר, נעשיתי לו אורב, אין את חמא – מיתן ליה, ואין זכה מיתן ליה. אמרו להן בית שמאי: וכי יצאו ישראל ממצרים שהיא מזכיר יציאת מצרים? אמרו להן בית הלל: אלו ממתין עד קרות הנבר אדין לא הגיעו לחצי גאולה, היאך מזכירין גאולה ואדין לא נגאלו? והלא לא יצאו אלא בחצי היום, שנאמר: ויהי בעצם היום הזה הוציא ה' את בני ישראל" וגו'. אלא מבין שהתחיל במצוה אומר לו – מרק.

התיב רבי אבונא בר סחורא: לא כבר הזכיר על הכוס.

תניא, אין אומרים זמן אלא בשלש רגלים בלבד. אמר רבי מנא: מתניתא אמרה כן: "בחה המצות ובחה השבועות ובחה הפסות".

תני, כל שכתב

[דף ע"א ע"א]

מקרא קדש – צריך להזכיר בו זמן. אמר רבי תנחומא: ויאות, מי שראה תאנה בפורה, שמא אינו צריך להזכיר זמן?

הרי ראש השנה ויום הכפורים, ביהודה נהגו פרבי עקיבה ובגליל נהגו פרבי יוחנן כן נורי. עבר ועשה ביהודה בגליל ובגליל ביהודה – יצא.

הרי פורים, אלו קוראים בארבעה עשר ואלו קוראין בחמשה עשר! שניא היא, דכתיב: "משפחה ומשפחה מדינה ומדינה ועיר ועיר".

הלכה ז' מתני' – מזגו לו כוס שלישי, מברך על מזוגו. רביעי, גומר עליו את ההלל, ואומר עליו ברפת השיר.

בין הכוסות הללו, אם רוצה לשנות, ושטה. בין שלישי לרביעי, לא ושטה; אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן.

גמרא – כתיב: "בפרע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו ה'" – התנדבו ראשי עם, בשתקדוש ברוך הוא עושה לכם נסים תהו אומרין שירה, התיבון הרי גאלת מצרים! שניא היא שהיא תחלת גאלתן. הרי מרדכי ואסתר – שניא היא, שהיו בחוץ לארץ. ואית דבעי מימר, מרדכי ואסתר משונאייהם נגאלו, לא נגאלו מן המלכות.

למה? בשביל שלא ושטה? כבר משוכר הוא! מה בין יין שבתוך המזון מה בין יין של אחר המזון? יין של אחר המזון משכר, שבתוך המזון אינו משכר.

מאי אפיקומן? רבי סימון בשם רבי אינניני בר רבי סיסי: מיני זמר. רבי יהודה אמר: מיני מתיקה. שמואל אמר: כגון ערדילי וגזליא דחנניא בר שילת.

הלכה ז' מתני' – ישנו מקצתו, יאכלו. בלן, לא יאכלו. רבי יוסי אומר, נתמנמו, יאכלו. נרדמו, לא יאכלו;

הפסח אחר הצות,

[דף ע"א ע"ב]

מטמא את הידים. הפגול והנותר, מטמאין את הידים.

ברך ברפת הפסח פטר את של זבה. ברך את של זבה, לא פטר את של פסח, דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר, לא זו פוטרת זו, ולא זו פוטרת זו.

גמרא – למה, מפני הסיע דעת או משום שעבר עליו הצות? הניע עצמו שיש שם חבורה אחרת, הרי לא עבר הצות. הוי לית מעמא דא אלא מפני הסיע דעת.

רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי: הפגול והנותר מצטרפין לטמא את הידים כדי עונשן בכזית.

מהו שיפסל את התרומה? קל והומר, אם מטמאין את הידים לפסל את התרומה הן עצמן לא כל שכן?

ההן יוצא, מה את עבד ליה, מטמא את הידים או אינו מטמא את הידים? ותנותר אינן פוסלין את התרומה וההן יוצא לא גזרו עליו כלום, דל כן, וטמא צד החיצון וצד הפנימי.

אמר רבי אבין: מאן אית ליה דבר טמא מחמת מוצע עצמו לא רבי מאיר?

ולא כן אמר רבי יוחנן: כל הדברים טהורים ברכו, כיון שהיתה רבן לא כפרוש הוא, ויעשה כמוניע בו ויהא פסול. אמר רבי חנניא: במחתה כל שהוא כל שהוא ומשליך. אית לה מימר שעבר הצות, לא מפני הסייע דעת, הווי לית טעמא אלא מפני הסייע דעת.

אמר רבי זעירא: דלא! ברה ברבת הפסח לא פטר של זבח ושל זבח פטר של פסח, שהפסח בכלל הזבח. אמר רבי מנא: הפסח עקר והזבח טפלה.

הדרן עלך ערב פסחים וכולא מסכתא דפסחים

הדרן עלך מסכת פסחים, וסדרה עלו. דעתו עלך מסכת פסחים, ודעתה עלו. לא נתנשי מנה מסכת פסחים, ולא תתנשי מנה, לא בעלמא הדיו ולא בעלמא דאמי: (ג' פעמים)

והי רצון מלפניה וי אלהינו ואלהי אבותינו, שתהא תורתך אמנותנו בעולם הזה, ותהא עמנו לעולם הבא.

חנינא בר פסא, רמי בר פסא, נחמן בר פסא, אחאי בר פסא, אבא מרי בר פסא, רבם בר פסא, רביש בר פסא, סורקב בר פסא, אדא בר פסא, דרו בר פסא:

הערב נא וי אלהינו את דברי תורתך בפנינו ובפניית עמך בית ישראל, ונהיה בלנו אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל בלנו יודעי שמך ולומדי תורתך:

מאיבי תחכמי מצותך, מי לעולם היא לי: יהי לבי תמים בקיוה, למען לא אבוש: לעולם לא אשפח פסודי, מי כם חיותני: ברוך אתה וי, למדני חקיו: אמון אמון סלה ועד:

מודים אנחנו לפניך וי אלהינו ואלהי אבותינו, ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש, ולא שמת חלקנו מיושבי קרנות. שאנו משפיעים והם משפיעים, אנו משפיעים לדברי תורה והם משפיעים לדברים בטלים. אנו עמלים והם עמלים, אנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר. אנו רצים והם רצים, אנו רצים לחיי העולם הבא, והם רצים לבאר שחת, שנאמר ואתה אלהים תורידם לבאר שחת, אנשי דמים ומרמה לא יחצו ומי הם, ואני אבטח בה.

והי רצון מלפניה וי אלהי, קשם שעזרתני לסיים מסכת פסחים, מן תעזוני להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסיים, ללמוד וללמוד לשמור ולעשות ולקום את כל דברי תלמוד תורתך באהבה. וזכות כל התנאים ואמוראים ותלמידי חכמים, נעמוד לי ולזרעי, שלא תמוש התורה מפי ומפי זרעי וזרע זרעי עד עולם. ותתקום בי, בהתהלכה תנחה אתה, בשכבה תשמו עליך, והקיצות היא תשיחה: מי בי רבו מינה, ויוסיפו לה שנות חיים: אורך ימים בימינה, בשמאלה עשר נכבוד: וי עז לעמו יתן, וי יברך את עמו בשלום:

פרק ראשון

[דף א' ע"א]

הלקה א' מתני' – ביצה שנולדה ביום טוב, בית שמאי אומרים: תאכל. ובית הלל אומרים: לא תאכל.

גמרא – מה טעמון דבית שמאי?

מוכנת היא על גב אמה. מה טעמון דבית הלל? נעשית כמקצה שויבש ולא ידע בו. אילו מקצה שויבש ולא ידע בו שפוא אינו אסור?

והא תני, השוחט את התרנגולת ומצא בתוכה בצים אף על פי גמורות – הרי אלו מתרות.

רבי חנניה ורבי מנא, חד אמר: לא דומה טעם אכילתה מבפנים לטעם אכילתה מבחוץ.

והורנה אמר: שאינה נגמרת לאפרוח עד שתצא לחוץ.

מה הן בחלב? נאמר אם היו מערות לגידים – אסורות, ואם לאו – מתרות.

הכל מודין בביצה שיצא רובה מערב יום טוב – שהיא נאכלת ביום טוב. מה פליגינן? בשיצא מעוטתה, בית שמאי אומרים: תאכל ובית הלל אומרים לא תאכל.

בשם שהיא אסור לאכל – כך היא אסור לטלטל.

נתערבה אחת במאה או אחת באלף – בלן אסורות.

מה במאן דאמר ספק הכן אסור, ברם במאן דאמר ספק הכן מתיר,

[דף א' ע"ב]

מודה הוא הקא שהוא אסור. נשרין, ספק מהיום נשרו ספק מאתמול נשרו. ברם הקא, יש פאן אחת לאסור, והיא מוכחת על בלן.

אחרים אומרים משם רבי לעזר: תאכל היא ואמה.

מהו תאכל היא ואמה? אם היתה אמה מוכנת לשחיטה תהא – מתרת, ואם לאו – אסורה. ואין כל התרנגולים מוכנין לשחיטה?

אמר רבי בא: תאכל בהכינה של אמה.

עגל שנולד ביום טוב – מתר, שהוא מתיר עצמו לשחיטה.

רבי זעירא בעי: מעתה מדברית תהא מתרת שהיא מתרת עצמה בשחיטה!

[דף ב' ע"א]

צבקה תהא מתרת, שהיא מתרת עצמה בשחיטה!

חזר רבי זעירא ואמר: עגל מאתמול הוא גומר, ברם הכא בו ביום נגמרה בו ביום נולדה.

אמר רבי בא: אתיא כמאן דאמר, הבהמה יולדת לחדשים מקטעין, ברם כמאן דאמר, בהמה יולדת לחדשים מסימין, הגע עצמך שפנים אימתי עלה עליה זכר.

גוזל שנולד ביום טוב – מתר, שהוא מתיר עצמו בשחיטה.

לא כן תני: ביצים שריקומו, גוזלים שלא העלו עליהן כנפים, אסורין משום שקין ואין לוקין עליהם משום נבלה. ואמר רבי חגי: ואפלו שחטן.

אמר רבי אבון: תפתר באילין דנפקין וכנפיהון עליהן.

רבי אבהו בשם רבי יוסי בי רבי חנינה שאיל: כל שתשמישו ביום – מוליד ביום, בלילה – מוליד בלילה. התיבון, הרי התרנגלת הרי אין תשמישה אלא ביום, והיא יולדת בין ביום בין בלילה!

אמר רבי אבון: שניא היא, שכן היא יולדת בלא זכר.

רבי זעירא בשם גדול: עגל שנולד מן הפרפה ביום טוב – מתר, נעשה כדבר מוכן טמון כדבר שאינו מוכן.

תמן תנינן, ביצת נבלה, אם יש בה פיוצא בה נמקרת בשוק – מתרת, ואם לאו – אסורה; כדברי בית שמאי. ובית הלל אוסרין.

מה טעמא דבית שמאי? גמורה הייתה עד שלא התנבל. מעתה אפלו אין פיוצא בה נמכרת בשוק תהא מתרת! אם אומר את בן, נמצאת מתיר שלל של ביצים.

ובית שמאי

[דף ב' ע"ב]

במשנה האחרונה ובית הלל במשנה האחרונה?

דאמר רבי יהודה בר בא בשם רבי יוחנן, פראשונה היו אומרים: אין מעמידין לא בקיבת הנבלה ולא בקיבת הגוי, חזרו לומר: מעמידין בקיבת הנבלה ואין מעמידין בקיבת הגוי.

רבי יוסי בי רבי בון אמר: שמואל בר אבא בעי: מה פרי אליעזר? דרבי ליעזר אמר: סתם מחשבת גוי לגוי.

רבי יסא בשם רבי יוחנן הכין, פראשונה היו אומרים: אין מעמידין לא בקיבת הנבלה ולא בקיבת הגוי. וחזרו לומר: מעמידין בין בקיבת הנבלה בין בקיבת הגוי.

אמר רבי יוסי: לשון מתניתא מסיעה לרבי היא בר בא, קיבת הגוי וקיבת הנבלה – אסורה, במשנה ראשונה. בשרה שניקה מן הפרפה – קיבתה אסורה במשנה האחרונה. ופרפה שניקה מן הפרפה – קיבתה מתרת במשנה אחרונה.

ואפילו דיסברון בית שמאי בבית הלל במשנה האחרונה, ביצה גדולי גופה, קיבה ממקום אחר באת. ואתיא כהיא דאמר רבי יוסה בי רבי בון בשם רבי יוחנן: מעשה בכניו של יהודה בן שמועי שבקעו להם זאבים יותר משלש מאות צאן, ובא מעשה לפני חכמים והתירו קיבותיהם, אמרו: ביצה גדולי גופה, קיבה ממקום אחר באת.

גולדה ביום טוב – תאכל בשבת. ובשבת – תאכל ביום טוב.

רבי יודה אמר משם רבי ליעזר: היא המחלקת, בית שמאי אומרים: תאכל, ובית הלל אומרים: לא תאכל.

רבי חנינה הורי לציפוראי בספחי חרדיל, ובביצה, פרי יודה.

עאל רבי יוחנן ודרש להון, פריבן דהקא ובריבן דתמן.

רבי אבא בר זמינא בשם רבי יוצדק: מן קומי אילין תרתין מיליא נחת רבי יוחנן מן צפורין לטיבריא. אמר: מה איתיתון לי הון סבא? דאנא שרי והוא אסר, ואסר והוא שרי.

[דף ג' ע"א]

אמר רבי בא, אתא עובדא קומי רבי יסא, ובקא מייעבד פרי יוחנן. פד שמע דרב ורבי הנניה תרויהון פליגי, שרע מינה.

דאיתפלגון, שירי פתילה, שירי מדורה, שירי שמן שפכו בשבת, מהו להדליקם ביום טוב? רב ורבי הנניה, תרויהון אמרין: אסור. ורבי יוחנן אמר: מתר.

אמר רבי מנא קומי רבי יודן: מה אפכן לה פתילה גבי ביצה.

אמר ליה: מן מה דאנן חמיי רבנן מדמי לה, תדא אמרה היא תדא היא תדא.

משם ארבעה זקנים אמרו: הנאכל ערובו בראשון – הרי הוא כבני עירו בשני. רב הונה בשם רב: הלכה בארבעה זקנים.

רב הסדא בעי, מחלפה שמתיה דרב, תמן הוא עבד לה שתי קדשות והקא הוא עבד לה קדשה אחת,

דאיתפלגון, שירי פתילה, שירי מדורה, שירי שמן שפכו בשבת, מהו להדליקם ביום טוב? רב ורבי הנניה, תרויהון אמרין: אסור. ורבי יוחנן אמר: מתר. ואמר רבי מנא קומי רבי יודן: מה אפכן לה

פתילה גבי ביצה. אמר ליה: מן מה דאנן חמיי רבנן מדמי לה, תדא אמרה היא תדא היא תדא.

הפל מודין בגשרין שהן אסורין.

רבי בון בר הנה בעא קומי רבי זעירה: מה בין נשרין מה בין בצים?

אילו נשרין באימותיהן, שמה אינן אסורין? אילו בצים באימותיהן, שמה אינן מתרות? מעתה, נולדה ביום טוב לא תאכל בשבת? בשבת לא תאכל ביום טוב?

אמר ליה: וכיני? לא דנדך שהחמרתה עליה שאם נולדה ביום טוב לא תאכל ביום טוב, בשבת לא תאכל בשבת, אלא שאת מבקש להחמיר עליה שאם נולדה ביום טוב לא תאכל בשבת, בשבת לא תאכל ביום טוב?!

רבי ירמיה בעי: עטורי סבה

[דף ג' ע"ב]

מה הוה חזר רבי ירמיה ואמר: כל שבועה הוה בטלוי על גב סבה, מיפן והילך בהכינן הוה.

אמר רבי יוסה: כל שבועה קנשת סבה חל עליהו, מיפן והילך קנשת יום טוב עליהו.

מה אתא משאול? יום טוב שהל להיות ערב שבת,

כמאן דאמר שהתי קדשות הוה.

הלכה ב' מתני' – בית שמאי אומרים: שאור פזית והמין פכחבת. ובית הלל אומרים: זה וזה בכזית.

גמרא – רבי יריקן בשם רבי יוסי בן חנינה: לא שניא אלא לבעורו, הא לאכילה פזית.

רבי אבהו בשם רבי יוחנן: בין לבעורו בין לאכילה פזית,

קם רבי מנא עם רבי חזקיה. אמר ליה: מן הוה שמע רב תדא מילתא. אמר ליה: מן רבי אבהו. אמר

ליה: ואוף אנן אומרינן. רבי אבהו בשם רבי יוחנן: בין לבעורו בין לאכילה פזית, דילא בן ניתני שלשים

ושבע פזיתות בתורה.

הלכה ג' מתני' – השוחט היה ועוף ביום טוב, בית שמאי אומרים: יחפור בדקר ויכסה. ובית הלל

אומרים: לא ישחוט, אלא אם בן היה לו עפר מוכן מבעוד יום.

ומודים, שאם שחט, שיחפור בדקר ויכסה.

שאפר פרה מוכן.

גמרא – רבי היה בשם רבי יוחנן: המכשיל נבלה ביום טוב – אינו לוקה, שהתר מפלל בשול ביום

טוב.

רבי שמעון בן לקיש אומר: לוקה, שלא התר מפלל בשול אלא לאכילה בלבד.

התיב רבי בא בר ממל על תדא דרבי יוחנן: מעתה החורש ביום טוב אינו לוקה, שהתר מפלל תרישה

ביום טוב.

רבי יוסה בשם רבי אילא: לא התרה תרישה בדרבה.

רבי שמי אמר קומי רבי יוסה: רבי אחא בשם רבי אילא דרבי שמעון היא! דרבי שמעון אמר: עד שיהא לו צרף בגופו של דבר.

קם רבי יוסי עם רבי אחא, אמר ליה:

[דף ד' ע"א]

אתה אמרתה תדא מילתא, לא פן אמר רבי יוחנן – 'דברי רבי מאיר, עשרים וארבעה דברים מקולגלי בית שמאי ומחומרי בית הלל, וזה אחד מהן, נאמר עשרים ושלושה! אלא רבי מאיר ורבי שמעון שניהן אמרו דבר אחד, לא פן סברינן מימר, רבי יוסה ורבי שמעון שניהן אמרו דבר אחד, נימר רבי מאיר ורבי יוסה ורבי שמעון שלשתם אמרו דבר אחד?

אלא מילין דצריכון לרבנן פשיטין לבון, פשיטין לרבנן צריכון לבון.

קצר לצרף עשבים תיב משום קוצר, ואינו תיב משום שהוא מופה את הקרקע? לא צורכה די לא קצר ליפות את הקרקע, מהו שיהא תיב משום קוצר ומשם שהוא מופה את הקרקע,

ואפלו תימר דרבי שמעון היא, ברם ברבנן, מפל מקום תרי חדש ומפל מקום תרי קצר.

אמר רבי מנא: מיליהון דרבנן מסייעין לרבי יוסי, דאמר רבי תיה בשם רבי יוחנן: דג שפחטו, אם לגופו – פטור, אם להוציא ציר – תרי זה תיב.

ואפלו תימר דרבי שמעון היא, ברם ברבנן, מפל מקום תרי סחטו! ומפל מקום תרי הוציא ציר!

רב אבון בשם רבנן דתמן: זאת אומרת שאין אפר הפירה מוכן אלא למצוה.

אמר רבי מנא: בשלא הכינו אכל אם הכינו – מכסין בו צואה ומצוה.

ואתנא בהיא דאמר רבי שמי, דרבי שמעון רבי אחא בשם רב יהודה: הכינו למצוה – מכסין בו מצוה. צואה מכסין בה צואה, מצוה.

רבי יוסה בי רבי בון אמר: איתפלגון רבי זירא ורבי אבא בר יוסף, חד אמר יש תכן לצואה, והורגה אמר אין תכן לצואה.

מתיב מאן דאמר אין תכן למאן דאמר יש תכן, ויכסה בו את הכוי?

אמר ליה: כוי דרף בני אדם למעות בו, צואה אין דרף בני אדם למעות בה.

[דף ד' ע"ב]

אמר ליה: אם אומר את בן, אף הוא חופר בדקר ומכסה.

ותני בן: הביא עפר לטווח את בנו, סיד לסוד את ביתו – מכסין בו. אית תניי תני אין מכסין. רבי יוסה
 בי רבי בון בשם רב חסדא: מאן דאמר מכסין – לשעבר, מאן דאמר אין מכסין בבא לשאל בתחלה.

תני, רבי יוסי אומר: בוי אין מכסין את דמו מפני שהוא ספק, מה אם מלה שוודייה דוחה את השבת
 אין ספקה דוחה את יום טוב, כפוי תדם שאין וודייו דוחה את השבת דין הוא שלא ידחה ספקו את
 יום טוב.

ומתר לשחט בשבת?

רבי יוסה אומר לה: סתם. רבי יוסה בי רבי בון בשם רבי יוחנן: בשוחט להולה. אמרו לו: והרי שופר
 שבגבולים יוכית, שאין וודייו דוחה שבת, והרי ספקו דוחה יום טוב.

מה ספק יש שם? יום חול הוא יתקע, יום טוב הוא יתקע.

רבי חנינה בשם רבי אחא: באנדרוגינם שתקע.

ותני בן, אנדרוגינם מוציא את מינו ואינו מוציא את שאינו מינו. טומטום אינו מוציא לא את מינו
 ולא את שאינו מינו.

רבי יוסי בעי, אם באנדרוגינם שתקע, בדי דתני אין לו תשובה! אמר רבי אבין: זה אחד מארבעה
 דברים שהיה רבי חיה גדול אומר אין להן תשובה, והשיב רבי לעזר בנו של רבי לעזר הקפר.

מה אם מילה שאין ספקה דוחה את יום טוב, שאין וודייה דוחה את לילי יום טוב, תאמר בכפוי תדם
 שוודייו דוחה את לילי יום טוב, הואיל וודייו דוחה את לילי יום טוב, דין הוא שינדחה ספקו את יום
 טוב:

וקמת, כמה דצרכת לרבנן קדמאיי וקשת בידיהון, בן צרכת לרבנן אחרא וקשת בידיהון.

על דעתיה דרבי אחא, אנדרוגינם מוציא את מינו בתחלה, על דעתיה דרבי יוסה לשעבר. ומודים
 שאם שחט שיהפר בדקר ויכסה שאפר הכירה מוכן:

תדי דאת אמר באפר שהוסק מערב יום טוב, אבל באפר שהוסק ביום טוב – לא:

במה דברים אמורים? בשלא שחט, אבל אם שחט – מוטב שיטל מאפר שהפס ביום טוב ואל יחפר בדרך ויכסה.

[דף ה' ע"א]

חבריא אמרין, שמוצות עשה דוחה למצוה בלא תעשה,

על דעתיה דרבי יונה, דו אמר: מוצות עשה דוחה למצוה בלא תעשה, אף על פי שאינה כתובה בצדה ניהא, על דעתיה דרבי יוסי, דו אמר: הואיל ואין מוצות עשה דוחה בלא תעשה אלא אם כן היתה כתובה בצדה, מכיון שהתחיל במצוה, אומר לו: מרק!

רבי זעירא בעי: קערה שתקקה קוף מהו? רבי יוסה בי רבי בון אמר: איתפלגון, רבי זעירא ורב המנונא, חד אמר: אסור, ודרנה אמר: מתר.

מאן דאמר אסור – נעשה במקצה שיכבש ולא ידע בו, מאן דאמר מתר – נעשה כסבל שתקנו שוגג.

מאן דאמר מתר, מהו לשתמש על גב מקומה? כד אנו אמורים: אסור לשתמש על גבי קרקע.

הלכה ד' מתני' – בית שמאי אמורים: אין מוליכין את הפסל משוכה לשוכה, אבל מטהו מחלון לחלון. ובית הלל מתירין.

בית שמאי אמורים: לא ישול אלא אם כן נענע מבעד יום. ובית הלל אמורים: עומד ואומר זה וזה אני נוטל.

גמרא – יהודה כן רבי הנה נפק לברא, שאלון ליה: סלם על עליה מהו? אמר לון: שרי.

כד דאתא גבי אבותי, אמר ליה: מה מעשה בא לדידך? אמר: התרתני להן סלם של עליה.

ואקים תניי קומוי ותנא: במה דברים אמורים? בסלם של שוכה, אבל בסלם של עליה – אסור.

מה בין סלם של שוכה מה בין סלם של עליה? אמר רבי יעקב בר אהא: סלם של שוכה, אם עשה הוא מלאכתו מאתמול בחישין הן. סלם של עליה – יכול הוא לעשות מלאכתו מאתמול.

אמר רבי יוסה בי רבי בון: סלם של שוכה יכול הוא לעמד

[דף ה' ע"ב]

עליו ולעשות מלאכתו, סלם של עליה אינו יכול לעמוד עליו ולעשות מלאכתו,
סלם של שוכה שהוא עולה בו לעליה, סלם של עליה שהוא עולה בו לשוכה.

בית שמאי אומרים לא יפול אלא אם כן נענע מבעוד יום. מהלכה שיטתו דבית שמאי, דתנינן תפון:
ועוד אמר רבי אליעזר, עומד הוא אדם על המוקצה ערב שבת בשביעית ואומר: מיפן אני אוכל
למחר. ורבי ליעזר לאו שמתי הוא? חמר הוא בדבר שיש בו רוח חיים:

בית הלל אומרים: עומד ואומר זה וזה אני נוטל. מהלכה שיטתו דרבנן, דתנינן תפון: וחקמים
אומרים, עד שירשם ויאמר מיפן ועד כאן. והכא אינו אמרין חכון?
עוד אינון אית להון חמר הוא בדבר שיש בו רוח חיים.

אמר רבי יוסה בי רבי בון: לוי מקיש על שוכה, ואמר: וזכה לי שוככי למחר.

הלכה ה' מתני' – זמן שחורים ומצא לבנים, לבנים ומצא שחורים, שנים ומצא שלשה – אמרין,
שלשה ומצא שנים – מתרין.

[דף ו' ע"א]

בתוך תקן ומצא לפני תקן – אמרין. ואם אין שם אלא הם – הרי אלו מתרין.

גמרא – מתניתא דרבי, דתני, מאתים ומצא מנה – מנה מנה ומנה מנה; דברי רבי. וחקמים
אומרים: חלין.

תפון תנינן: האומר לבנו מעשר שני בזוית זו ומצא בזוית אחרת – הרי אלו חלין. רבי יעקב בר אבהו
בשם רבי יסא, דרבי היא, דתני: מאתים ומצא מנה – מנה מנה ומנה מנה; דברי רבי. וחקמים
אומרים: חלין.

חור ואמר: דברי הכל היא. שניא בגזלים שדרךן לפרח.

והא תני רבי תלפתא בר שאול: הוא תדבר בגזלים הוא תדבר בבצים, הוי דרבי היא.

אמר רבי יוסה: תמן אביי הניח ובגו מצא, ברם הקא הוא הניח הוא מצא. רבי בא בר בהן אמר קומי רבי יסה בשם רבי אחא, הורי רבי בא בר זבדא במעשר שני פהדא דרבי.

אמר רבי יודן: הדיא דאת אמר בשחיו שם שתי קינים, אבל אם אין שם אלא קן אחד – לא בדיא. והא תנינן אם אין שם אלא הן – הרי אלו מתירין.

אמר רבי יוסי בר בון: בשאיין שם אלא גוזל אחד בלבד, קן אחת שחורים בלבד. שמואל אמר: המלחם את התריסין ביום טוב – הניב משום בונה. וקשיא, דבר שאילו עשאו בשבת הניב הטאת.

[דף ו' ע"ב]

בית הלל מתירין אף לתחזיר. רבי תנניה בשם רבי יוחנן: התירו סופו מפני תחלתו, שאם אומר את לו שלא יחזיר, אף הוא אינו פותח.

ולא יפתח! אף הוא מומעט בשמחת יום טוב. אמר רבי אחא: מחזיר, ובלבד שלא יחזיר כל צורפו. אמר רבי יוסי בי רבי בון: בשאיין שם פתח, אבל יש שם פתח – משתמש דרך הפתח.

הלכה ו' מתני' – בית שמאי אומרים: אין גומלין את העלי לקצב עליו בשר, ובית הלל מתירין. בית שמאי אומרים: אין נותנין את העור לפני הדרסה, ולא יגביהנו אלא אם כן יש עליו בשר, ובית הלל מתירין.

בית שמאי אומר: אין מסלקין את התריסין ביום טוב, ובית הלל מתירין אף לתחזיר.

גמרא – הא שלא לקצב עליו בשר אסור, הדיא היא דאמר רבי תננה בר שלמיה בשם רב: מודין חכמים לרבי נחמיה בזורה' ובוכנה', ביורה' דו עצר ביה, ובזורה' דו חבט ביה, ובוכנה' דו פתח ביה.

בית שמאי אומרים אין נותנין את העור. שוין שלא יגרדנו.

מה אנן קיימין? אם במחבר לו, כגופו הוא! אם בפרוש, הדיא היא דאמר רבי יעקב בר אחא, תנינא קרתהיה בשם רבי הושעיה: דיסיקיא שיש בתוכה מעות – נותן עליה כפר ומטלטלה. פהדא

מִסְכַּת עֲרֵכִין פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

א. האומר: 'הרי עלי שרביט מלא קומתו' - מביא מלא קומתו שרביט שאינו נכפף. מעשה באמה של רימט'א, שהיתה בתה חולה, ואמרה: אם תעמד בתי מחליה אתן משקלה זהב, עמדה מחליה, עלתה לירושלים ושקלתה זהב.

ב. 'משקל ידי עלי' - נותן עד האציל. 'משקל רגלי עלי' - נותן עד הארובה, כיצד הוא עושה? מביא חבית מלאה מים, מכניס ידו לתוכה עד האציל - מכניס רגלו לתוכו, ומביא בשר חמור גידים ועצמות, שוקל ונותן לתוכה, בשר כנגד בשר ועצמות כנגד עצמות, ואף שאין ראיה לדבר זכר לדבר (יחזקאל כג, כ): "אשר בשר חמורים בשרם"; דברי רבי יהודה. אמר לו רבי יוסי: היאך אפשר לכוון בשר כנגד בשר ועצמות כנגד עצמות? אמר לו רבי יהודה: אומדין אותו. אמר לו רבי יוסי: עד שאומדין אותו - יאמד את היד, כמה היא שוקלת? ואת הרגל כמה היא שוקלת?

ג. 'חצי ערכי עלי' - נותן חצי ערכו; רבי יהודה אומר: קונסין אותו ונותן ערוך כלו. 'חצי דמי עלי' - נותן חצי דמו. רבי יוסי בר רבי יהודה אומר: קונסין אותו ונותן דמי כלו.

ד. האומר ערכו של פלוני עלי, מת הנערך - המערך חייב.

ה. חמר בדמים שאין בערכין, ובערכין שאין בדמים. שהדמים נוהגין באדם ובבהמה בחיים, ובשחוטין בשלמים ובאברים, ובאין שלא מן השג יד, מה שאין כן בערכין. חמר בערכין, שערכין יש להן קצבה מן התורה, מה שאין כן בדמים. 'האומר ערוך פלוני עלי ומת' - חייב, דמי בהמה זו עלי ומת' - חייב. 'דמי בהמה זו עלי' - ומתה בהמה - הנודר חייב.

ו. חמר באדם שאין בבהמה, ובבהמה שאין באדם. שהאומר: 'דמי בהמה זו עלי' - מתה חייב. 'דמי פלוני זה עלי ומת' - פטור. חמר בערכין שנוהגים באדם ואין נוהגים בבהמה.

ז. המקדיש מעשה ידי אשתו - הרי זה מעלה לה פרנסה מתוכן, והשאר הקדיש. המקדיש מעשה ידי עבדו - הרי זה מעלה לו פרנסה מתוכן, והשאר הקדיש. המקדיש את עצמו - הרי זה עושה ואוכל, לא הקדיש אלא דמיו. ראשו של עבד זה הקדש' - הוא והקדש שתפין בו. ראשו של חמור זה הקדש' - הוא והקדש שתפין בו. ראשו של עבד מכור לך' - משלימין ביניהן. ראשו של חמור זה מכור לך' - משלימין ביניהן. ראשה של פרה זו מכור לך' - לא מכר אלא ראשה. ולא עוד, אלא אפלו אמר: ראשה של פרה זו הקדיש' - לא הקדיש אלא ראשה. 'שור זה עולה' - השור עולה ומועלין בו, ואין חייבין באחריותו. 'שור זה עלי עולה' - השור עולה ומועלין בו, וחיבין באחריותו. 'דמי שור זה עולה' - השור חלין, ואין מועלין ואין חייבין באחריותו. 'דמי שור זה עלי עולה' - השור חלין ואין מועלין בו. 'בית זה הקדש' - הבית הקדש ומועלין בו ואין חייב באחריותו. 'בית זה עלי הקדש' - הבית הקדש ומועלין בו וחיבין באחריותו. 'דמי בית זה הקדש' - הבית חלין ואין חייבין באחריותו. 'דמי בית זה עלי הקדש' - הבית חלין ואין מועלין בו, אבל חייבין באחריותו.

ח. חייבי נדרים ונדבות, והערכין, והדמים, והקדשות - בית דין ממשכנין אותן. ואם מתו - היורשין חייבים להביא. חייבי חטאות ואשמות והדמים - אין בית דין ממשכנין אותן, ואם מתו - אין היורשין חייבין להביא, והדמים שנישמו - הרי הן בערכין, עולות הבאות עם חטאות, בית דין ממשכנין אותן, ואם מתו - היורשין חייבין להביא. הביא חטאתו ולא הביא עולתו -

בית דין ממשכנן עליה, ואם מתו - על היורשין להביא ראיה. הביא עולתו ולא הביא חטאתו - אין בית דין ממשכנן עליה, ואם מתו - אין היורשין חייבין להביא.

ט. חייבי עולות, והדמין, ושלמין, וערכין, וחרמין, וההקדשות, נדרים ונדבות, וחסאות ואשמות, וצדקות ומעשרות, ולקט שכחה ופאה, ובכור, ומעשר בהמה, והפסח - כיון שעברו עליהן שלשה רגלים עובר עליהן משום "בל תאחר". רבי שמעון אומר: שלשה רגלים כסדרן וחג המצות ראשון. רבי אליעזר ברבי שמעון אומר: כיון שעבר עליו חג הסכות - עובר עליהן משום "בל תאחר". ואחד הבכור והמעשר, ואחד כל הקדשים שהקדישן שנה של רגלים, ורגלים של שנה - עובר עליהן משום "בל תאחר".

מסכת ערכין פרק רביעי

א. שום היתומין שלושים יום, ושום הקדש ששים יום, ומכריזין בבקר ובערב, בהכנסת פועלין ובהוצאת פועלין, אומדין כמה סימניה, כמה היתה יפה, וכמה הוא רוצה לפדות על מנת לתן לאשה כתבתה ולבעל חוב את חובו, כשם שהדיוט קדם את הדיוט - הרי זו קדימה לעולם, כך הדיוט קדם את הגבוה - הרי זו קדימה לעולם. מטלטלין של הקדש, ונטע רבעי, ומעשר שני - דמיו ידועין, נפדין על פי שלשה לקוחות ולא על פי שלשה שאינן לקוחות. מום שבגלוי - הרי זה ישחט על פי בני הכנסת; דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: אפלו רגלו קטועה ועינו סמויה - לא ישחטו אלא על פי ממחה.

ב. המקדיש את הבהמה ומתה - יש לה פדיון. המקדיש את המתה - אין לה פדיון. הפודה מיד הקדש שלא בקרת - הקדש פדוי, שיד הקדש על העליונה. פרה זו תחת פרה של הקדש, וטלית זו תחת טלית של הקדש - הקדש פדוי, שיד הקדש על

העליונה. פרה זו בחמשים סלעים תחת פרה של הקדש, טלית זו בחמש סלעים תחת טלית של הקדש - ראשונה טעונה חמש, ושניה אין טעונה חמש, משכו ולא הספיק לפדותו עד שעמד במאתים - הרי זה נותן מאתים, שנאמר (ויקרא כז, יט): "ונתן את הכסף וקם לו". אם נתן הכסף - הרי אלו שלו, ואם לאו - אינו שלו. משכו בית דין ולא הספיק לפדותו עד שעמד במנה - הרי זה נותן מאתים, שאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט. פדאו במנה, ולא הספיק למשכו, עד שעמד במאתים - מה שפדה פדוי, פדאו במאתים ולא הספיק למשכו עד שעמד במנה, מה שפדה פדוי, שהקדש, פדיתו היא משיכתו. רבי שמעון בן גמליאל ורבי יוחנן בן ברוקה אומרים: אף מעשר שני - פדיתו היא משיכתו.

ג. המקדיש את נכסיו ונתן עיניו לגרש את אשתו, רבי אליעזר אומר: ידינה הנאה וגובה כתבתה מן הקדש, ואם רצה להחזיר - יחזיר. רבי יהושע אומר: אם רצה להחזיר - לא יחזיר. ובית הלל אומרים: אם רצה להחזיר - לא יחזיר. רבי אליעזר אומר כדברי בית שמאי, ורבי יהושע אומר כדברי בית הלל. הקדיש תשעים מנה, והיה חובו מאה מנה - מוסיף את דינר ופודה מיד הקדש, אפלו בדינר, שאין הקדש יוצא מידי פדיון. רבי שמעון בן גמליאל אומר: אם היה חובו מרבה על הקדשו - לא הקדיש כלום, אף על פי שאמרו חייבי הקדשות בית דין ממשכנן אותו, ונותנין לו מזון שלשים יום וכסות שנים עשר חדש - במה דברים אמורים? בזמן שבית דין נזקקין להן. נותנין מטה מצעת, סנדליו ותפיליו. רבי אליעזר אומר: אם היה אכר - נותנין לו צמדו. רבי אליעזר אומר: חמר - נותנין לו שני חמורים. המקדיש את נכסיו, והיו בהן עבדים, אין אומרים להאכיל את העבדים ולהלבישם שביאוי דמים הרבה, ולא עוד אלא אפלו מגליות בכפר קטן, אין להקדש אלא מקומו ושעתו.

ד. אין מקדישין לפני יובל פחות משתי שנים של תבואה, שנאמר (ויקרא כו, יח): "וחשב לו הכהן את הכסף על פי השנים", הא לא הקדישה ביובל - הרי זו מקדשת. שנים אין פחות משתים, לא כשם שאין מקדישין פחות משתים, כך אין גואלים פחות משתים, תלמוד לומר (ויקרא כו, יח): "ונגרע מערפך" - אפלו שנה. נמצאת אומר, יובל ארבעים ותשע שנים, ארבעים ותשע סלעים, ארבעים ותשע פונדיות, אכלה הקדש בעשר ובחמש עשרה שנים - נותן סלע ופונדיון לשנה.

ה. המקדיש שדה בשנת היובל - נותן בית זרע חמר שעורים בחמשים שקל כסף. בית זרע חמר שעורים, אבל לא במדה. אחד שדה ואחד שדה אילן, ואחד שדה קנים, במדה הזאת פחות מכן או יותר על כן - נותן לפי חשבון. היו שם בקעים עמוקים עשרה טפחים או סלעים גבוהין עשרה טפחים - הרי הן אין מקדשין ונמדדין עמה, פחות מכן נמדדין עמה ומקדשין, הבית והבורגנין, והמגדל והשוברך שבתוכה - הרי הן נמדדין עמה, כשהן נפדין - נפדין כבתי חצרים. הקדיש את השדה וחזר והקדיש את האילן, כשהוא פודה - פודה את האילן בפני עצמו ואת השדה כשדה אחוזה.

ו. הקדישה וגאלה - אין יוצא מידו ביובל. גאלה - יוצא לאביו ביובל. גאלה אחר, או אחד מן הקרובים, גאלה מידו - אינו יוצא לו ביובל. אין לה קם תחת האב ליעדה ולעבד עברי ולשדה אחוזה, אלא הבן בלבד. הגיע היובל ולא נגאלה - הכהנים נכנסים לתוכה ונותנין לו את דמיה; דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר: נכנסין ולא נותנין אלא נקראת שדה רטושין, עד יובל שני. הגיע יובל שני ולא נגאלה - נקראת שדה רטושין רטושין, עד יובל שלישי. לעולם אין הכהנים נכנסים לתוכה עד שיגאלנה אחר. במה דברים אמורים? בשדה אחוזה של ישראל, אבל בשדה

מקנה של ישראל - מקדישין בכל שעה שירצו, וגואלין בכל שעה שירצו. גאלה אחר - יוצא לבעלים ביובל. שדה היוצא מיד הקדש לכהנים ביובל - הרי היא כשדה אחוזה של ישראל. הכהנים ולוים בשדה, בערי מגרשיהן - מקדשין בכל שעה שירצו. וגואלים בכל שעה שירצו. אחר - יוצא לבעלים ביובל, שדה היוצא מיד הקדש לכהנים - הרי היא כשדה אחוזה של ישראל. הכהנים ולוים בשדה אחוזתן בערי מגרשיהן - מקדשין בכל שעה שירצו, וגואלין בכל שעה שירצו. גאלה אחר - יוצא לבעלים ביובל.

ז. כהן שירש את אבי אמו, וכן בן לוי נתין וממזר בשדה אבותיו - הרי הוא כשדה אחוזה של ישראל.

ח. המקדיש שדהו בשעה שאינו יובל, אומרים לו: 'פדה אתה ראשון', שהבעלים נותנים חמש, וכל אדם אין נותן חמש. מצעה באחד שהקדיש שדהו מפני רעתה. אמרו לו: 'פדה אתה ראשון' - הרי שלי באסר. אמר רבי יוסי: אפלו לא אמר זה אלא בפיעה, אמר לו הגיעתהו, שהקדש נפדה בכסף ובשוה כסף. אמר אחד: הרי שלי בעשר סלעים, ואחד אומר בעשרים ואחד, אומר בשלשים ואחד אומר בארבעים, ואחד אומר בחמשים, חזר בו של חמשים - נוטלין הימנו עשרה סלעים ומחזירין את המקח שלפניו, חזר בו של ארבעים - נוטלין הימנו עשר סלעים ומחזירין את המקח שלפניו. חזר בו של שלשים - נוטלין הימנו עשר סלעים ומחזירין את המקח שלפניו, חזר בו של עשרים - נוטלין הימנו עשר סלעים, ומחזירין את המקח שלפניו, חזרו בהן כלם, אם נטלו מכלם עשר עשר המקח תפוס לראשון.

ט. המקדיש שדה אחוזתו שלא בשעת היובל, ביתו ומטלטלין, בין בשעת היובל ובין שלא בשעת היובל - כופין את

לְעַרְב שִׁבְתָּ. מֵאָה מָנָה - לִיטְרָא בְּשׂוּר בְּכָל יוֹם, אִף עַל פִּי שְׂאִין רְאִיָּה לְדַבְרָ, זָכַר לְדַבְרָ, שְׁנַאָמַר (ישעיהו ז, כא): "בַּיּוֹם הַהוּא יִחְיֶה אִישׁ עֲגֻלַת בָּקָר וְשֹׁתֵי צֹאן וְהָיָה מֵרֹב עֲשׂוֹת חֶלֶב יֹאכַל חֲמֵאָה" - מִמֵּאָה לֹג חֶלֶב יוֹצֵא לֹג חֲמֵאָה. רַבִּי אוֹמַר: הָרִי הוּא אוֹמַר (ויקרא יז, יא): "אֲשֶׁר יִצְוֶה צִיד חַיָּה אוֹ עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל" וְגו', וְהֵלֵא סוֹפְנוֹ לְרִבּוֹת שְׂרִישׁ וְשִׁלְקָה וְשׁוֹנְתָן לוֹ בְּמַתְנָה, הָא אִינוּ אוֹמַר "וְאִמְרַת אוֹכְלָה בְּשׂוּר" אֲלֵא בְּהַזְמִנָּה הַזֹּאת.

יא. הַמְקַדֵּשׁ חֲצִי עֲבָדוֹ וְחֲצִי שִׁפְחָתוֹ - הוּא וְכֵהֵן שִׁתְּפִין בּוֹ. חֲרָמֵי כֹהֲנִים שֶׁהִקְדִּישָׁן לְהַקְדֵּשׁ הַמִּזְבֵּחַ, אוֹ לְהַקְדֵּשׁ בְּדָק הַבַּיִת - לֹא עָשָׂה כָּלּוּם. הַקְדֵּשׁ הַמִּזְבֵּחַ שֶׁהִקְדִּישׁוּ לְחֲרָמֵי כֹהֲנִים, אוֹ לְהַקְדֵּשׁ בְּדָק הַבַּיִת - לֹא עָשָׂה כָּלּוּם, אֲבָל הַקְדֵּשׁ בְּדָק הַבַּיִת שֶׁהִקְדִּישׁוּ לְחֲרָמֵי כֹהֲנִים, אוֹ לְהַקְדֵּשׁ הַמִּזְבֵּחַ - מֵה שֶׁעָשָׂה עֲשׂוּי, חֲרָמֵי כֹהֲנִים - אֵין לְהֵם פְּדִיּוֹן, וְאֵין יוֹצֵאִין בִּיּוֹבֵל, חֲרָמֵי יִשְׂרָאֵל - רְצוּ הַבְּעָלִים לְגֵאֹל - הָרְשׁוֹת בִּיד כֹּהֵן. חֲרָמֵי יִשְׂרָאֵל, בִּיּוֹן שְׁבָאוֹ לִיד כֹּהֵן - הָרִי הֵן כְּחֻלִּין לְכָל דַּבְרָ, סֵתֵם חֲרָמִים לְהִדְיוֹט, וּמִפְרֵשׁ לְגִבּוּהַ, שְׁנַאָמַר (ויקרא כז, כח): "כָּל חֲרָם קָדֵשׁ קִדְשִׁים הוּא לַה'". רַבִּי יְהוּדָה בֵּן בְּתִירָא אוֹמַר: סֵתֵם חֲרָמִים לְגִבּוּהַ וּמִפְרֵשׁ לְהִדְיוֹט, שְׁנַאָמַר (ויקרא כז, כא): "כִּשְׂדֵה הַחֲרָם".

יב. כֹּהֲנִים וְלוֹיִם - אֵין מִחֲרִימִין; דַּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמַר: כֹּהֲנִים אֵין מִחֲרִימִין - שְׁחָרְמִים שֶׁלֵּהֵם. לוֹיִם מִחֲרִימִים, שְׂאִין חֲרָמִים שֶׁלֵּהֵן. אִמַר רַבִּי: נִרְאִין דַּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה בְּקַרְקָעוֹת, "כִּי אֲחֻזַּת עוֹלָם הוּא לְהֵם" (ויקרא כה, לד), וְדַבְרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּמַטְלִטְלִין - שְׂאִין חֲרָמִים שֶׁלֵּהֵן.

יג. שֶׁלֶשֶׁה חֲרָמִים הֵן (ויקרא כז, כח): "אִף כָּל חֲרָם אֲשֶׁר יִחְרַם אִישׁ לַה' וְגו' - אֵלוֹ חֲרָמֵי כֹהֲנִים." כָּל חֲרָם קָדֵשׁ קִדְשִׁים הוּא לַה' - אֵלוֹ חֲרָמֵי גִבּוּהַ. "כָּל חֲרָם אֲשֶׁר

הַבְּעָלִים לְפַתַּח רֵאשׁוֹן. אִמַר אַחַד - הָרִי שְׂלִי בְעֶשְׂרִים וְאַחַד - כּוֹפִין אֶת הַבְּעָלִים לְתַן עֶשְׂרִים וְשֵׁשׁ. עֶשְׂרִים וְשָׁנִים - כּוֹפִין אֶת הַבְּעָלִים לְתַן עֶשְׂרִים וְשֵׁבַע, בְּעֶשְׂרִים וְשֵׁשׁ - כּוֹפִין אֶת הַבְּעָלִים לְתַן עֶשְׂרִים וְשִׁמּוֹנָה. בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה - כּוֹפִין אֶת הַבְּעָלִים לְתַן עֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה. בְּעֶשְׂרִים וְחֲמֵשׁ - כּוֹפִין אֶת הַבְּעָלִים לְתַן שְׁלֹשִׁים. פְּחוֹת מִכֵּן - אֵין כּוֹפִין אֶת הַבְּעָלִים, שְׂאִין כּוֹפִין אֶת הַבְּעָלִים אֲלֵא כִּנְגַד חֲמֵשׁ. רְצוּ הַבְּעָלִים לְגֵאֹל - הָרְשׁוֹת בִּידוֹן, נוֹתְנִין שְׁלֹשִׁים וְאַחַד דִּינָר. בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: יֵשׁ חֲמֵשׁ לְתוֹסֵפֶת. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים: אֵין חֲמֵשׁ לְתוֹסֵפֶת.

יד. אֵין לְאָדָם לְהַקְדִּישׁ אֶת כָּל נִכְסָיו, אִם הַקְדִּישׁ אֶת כָּלָן - הָרִי הֵן מְקַדְשִׁין. אֵין אָדָם רִשְׁאֵי לְהַחְרִים אֶת כָּל נִכְסָיו, וְאִם הַחְרִים אֶת כָּלָן - הָרִי הֵן מְחָרְמִין. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמַר (ויקרא כז, כח): "מֵאָדָם" - וְלֹא כָּל אָדָם. "מִבְּהֵמָה" - וְלֹא כָּל בְּהֵמָה. "מִשְׂדֵּה אֲחֻזּוֹתוֹ" - וְלֹא כָּל שְׂדֵה אֲחֻזּוֹתוֹ. לְפִיכָף אִם הַקְדִּישׁ אֶת כָּלָן - הָרִי הֵן מְקַדְשִׁים. וְאִם הַחְרִים אֶת כָּלָן - אֵין מְחָרְמִים. אִמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֵּן עֲזַרְיָה: אִם לְגִבּוּהַ אֵין אָדָם רִשְׁאֵי לְהַחְרִים אֶת נִכְסָיו, שְׁחָס הַמְּקוֹם עָלָיו, עַל אַחַת כְּפֵה וְכַמָּה אָדָם חָיֵב לְהִיּוֹת חָס עַל נִכְסָיו. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֵּן עֲזַרְיָה אוֹמַר: הָרִי הוּא אוֹמַר (דְּבָרִים יב, ט): "כִּי יִרְחִיב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת גְּבֻלְךָ כַּאֲשֶׁר דָּבַר לְךָ" וְגו', אִי אֲפֹשֶׁר שֶׁהַבְּשׂוּר מִבְּאִישׁ בְּקִדְרָה, וְהֵלֵא תֹאכְלוּ, הָא אִינוּ אוֹמַר (דְּבָרִים יב, ט): "וְאִמְרַת אֲכָלָה בְּשׂוּר", אֲלֵא לְתַאבּוֹן, יְכוֹל הוּא לֹקַח מִן הַשּׁוֹק וְאוֹכֵל, תִּלְמוּד לֹמַר (דְּבָרִים יב, כא): "וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאֲנֶךָ וְאֲכַלְתָּ", יְכוֹל יִכְנֹס בְּהֵן וְיִשְׁחָטֵם כָּלָם, וְיַעֲלֵם? תִּלְמוּד לֹמַר "מִבְּקָרְךָ" וְלֹא כָּל בְּקָרְךָ, "מִצֹּאֲנֶךָ" וְלֹא כָּל צֹאֲנֶךָ. וְכֵן הָיָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֵּן עֲזַרְיָה אוֹמַר: מִי שֵׁישׁ לוֹ עֶשְׂרֵה מָנָה - מִתְּעַסֵּק בִּירַק בְּקִדְרָה בְּכָל יוֹם. עֶשְׂרִים מָנָה - מִתְּעַסֵּק יָרֵק בְּקִדְרָה וְאֶלְפָס. חֲמֵשִׁים מָנָה - לִיטְרָא בְּשׂוּר מִעֶרְבׁ שִׁבְתָּ

יחרם מן האדם לא יפדה" - אלו חייבי מיתות בית דין.

מסכת ערכין פ"ק חמישי

א. המוכר שדהו בשעת היוכל - אין מתר לגאול פחות משתי שנים של תבואה, שנאמר (ויקרא כה, טו): "במספר שני תבואת ימכר לך". היתה שנת שביעית או שנים כשני אליהו - אינו עולה לו מן המנין. נרה שנה, ואכלה שנה, והובררה שנה - עולה לו מן המנין. רבי אליעזר אומר: פעמים שיוכל לאכול הימנה שלש תבואות בשתי שנים, כיצד? הניחה ויצא, היה בה תבואה לקצר וזיתים לכצור, וענבים למסוק, לא יאמר לו: 'הניחה לפני מלאה כמו שהנחתיה לפניך מלאה', אלא אוכל שנה אחת ומסתלק. הקנים והזמורות ופרות שקמה בתוכה - הרי הן כפרות. אילן שנקצץ, או שיבש - שניהן אסורין בו. כיצד יעשה? ימכר וילקח בהן קרקע ויאכל פרותיה.

ב. מקרה לראשון במנה, מכר לראשון ולשני במאתים - אין מחשב אלא עם הראשון, שנאמר (ויקרא כה, כז): "לאשר מכר לו". לראשון במאתים, ומכר לראשון ולשני במנה - אין מחשב אלא עם האחרון, שנאמר: "לאיש אשר בתוכה", רצה אביו, או אחיו, או אחד מן הקרובים של ראשון לגאול - הרשות בידו, ושל שני - אין שומעין לו. לא ימכר ברחוק ויגאל בקרוב, ברע ויגאל בפה, לא ילוה ויגאל לחצאין, ובהקדש - מתר בכלן. זה חמר בהדיוט מבהקדש. אומר רבי שמעון: מפני מה בהדיוט לא דחק הכתוב שאם הגיע היוכל ולא נגאל היוצא הוא לבעלים ביוכל, מפני מה בהקדש דחק עליו הכתוב שאם הגיע ולא נגאלה חלוט הוא שדה להקדש.

ג. אין אדם רשאי למכור שדה אחרתו ולהניחה בפנדתו, ולקח בהם בהמה, ולקח בהם כלים, ולקח בהם עבדים, ולגדל בהם בהמה דקה, אפלו לעשות בהם סחורה,

אלא אם כן העני. אם מכר - הרי זה מכור. אין אדם רשאי למכור את בתו, ולהניחה בפנדתו ולקח בהם בהמה, ולקח בהם כלים, ולקח בהם עבדים, ולגדל בהן בהמה דקה, ואפילו לעשות בהן סחורה, אלא אם כן העני, ואם מכר - הרי זה מכור. אין אדם רשאי למכור את עצמו, ולהניח בפנדתו, ולקח בהם בהמה, ולקח בהם כלים, ולקח בהם עבדים, ולגדל בהן בהמה דקה, ואפלו לעשות בהן סחורה, אלא אם כן העני, ואם מכר - הרי זה מכור.

ד. אומר רבי יוסי ברבי חנינא: בא וראה כמה קשה אבקה של שביעית! כיצד? אדם עושה מלאכה מפרות עברה, התחיל מוכר במטלטלין, שנאמר (ויקרא כה, יד): "וכי תמכרו ממכר לעמיתך". לא הרגיש, התחיל מוכר שדה אחרתו, שנאמר (שם כה, כה): "כי ימוך אחיך ומכר מאחרתו", לא באת לידו, עד שמכר את ביתו, שנאמר (שם כה, כט): "ואיש כי ימכר בית מושב עיר חומה", לא באת לידו, עד שמכר את בתו, שנאמר (שמות כא, י): "וכי ימכר איש את בתו לאמה", לא באת לידו עד שלוה ברבית, שנאמר (ויקרא כה, לה): "כי ימוך אחיך ומטה ידו", ונאמר (שם שם, לו): "אל תקח מאתו נשך ותרבית", לא באת לידו עד שמוכר את עצמו, שנאמר (שם שם, טז): "כי ימוך אחיך עמך ונמכר לך", ולא לך אלא לגר, שנאמר "ונמכר", ולא לגר צדק אלא לגר תושב, שנאמר: "ונמכר לגר", ולא לגר תושב אלא לעובד כוכבים, שנאמר (ויקרא כה, מז): "או לעקר משפחת גר", נעשה כמר לעבודת כוכבים.

ה. המקדיש בית בבתי ערי חומה - הרי זה גואל מיד, וגואל לעולם, לא גאלו - צמת להקדש. המוכר בית בבתי ערי חומה - הרי זה גואל מיד, גואל והולך כל שנים עשר חדש. לא גאלו כל שנים עשר חדש - צמת ללוקח. מקרה לראשון ועמד הראשון ומכרה לשני - הרי זה גואל מיד, גואל

והולך כל שנים עשר חדש, לא גאלו כל שנים עשר חדש - צמת לשני.

ו. המקדיש בית בבתי חצרים - הרי זה גואל מיד, גואל והולך לעולם. גאלה אחר יוצא לבעלים ביוכל. המוכר בית בבתי חצרים - הרי זה גואל מיד, גואל והולך לעולם, שאם הגיע יוכל ולא גאלה - יוצא לבעלים ביוכל. בתי חצרים, אף על פי שיש להם חומת גג - אינו כבתי ערי חומה.

ז. עיר שנפלה חומתה - כל המצוה הזאת נוהגת בה. בנה בית חוצה לה - נדון כבתי חצרים. בתי ערי חומה וחוצה לארץ - הכל הולך אחר העקר. ירושלים וערי מקלט ומעשר שני - הכל הולך אחר הנוף.

הבורגנין, והמגדל, והשוכך שבתוכה - הרי הן כבתי ערי חומה. והדירים, והגנות, והפרדסות שבתוכה. רבי מאיר אומר: הרי הן כבתי ערי חומה. וחכמים אומרים: הרי הן כשדות. בית בנוי בחומה; רבי יהודה אומר: כאלו הוא בחוץ. רבי שמעון אומר: כאלו הוא בפנים. בתי בדין שפתחיהם לפנים וחללן לחוץ, או שפתחיהן לחוץ וחללן לפנים; בית שמאי אומרים: אין פודין בהם מעשר שני, כאלו הם בפנים, אין אוכלים בהם קדשים קלים כאלו הם בחוץ. בית הלל אומרים: מכנגד החומה ולפנים כלפנים, מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ. אמר רבי יוסי: זו משנת רבי עקיבא, משנה הראשונה; בית שמאי אומרים: אין פודין בהם מעשר שני כאלו הם בחוץ, ואין אוכלים בהם קדשים קלים כאלו הם בפנים. בית הלל אומרים: בלשכות, את שפתחה לפנים - כלפנים, את שפתחה לחוץ - כלחוץ. אמר רבי ישמעאל ברבי יוסי: וכי אין לנו מקפות חומה אלא אלו בלבד? הרי הוא אומר (דברים ג, ד): "ששים עיר כל חבל ארגב וגו' כל אלה ערים בצורות חומה גבוהה וגו'", אלא כיון שגלו ישראל לבבל - בטלה מהן מצות ערי חומה. וכשעלו מן הגולה, מצאו אלו שמקפות חומה מימות יהושע בן נון,

וקדשום, ולא אלו בלבד, אלא כל שתבא לה במסרת שמקפות חומה מימות יהושע בן נון. כל המצוה הזאת נוהגת בה, ושקדשום מכאן ואילך - כל המצוה הזאת נוהגת בה.

ח. חמר בבתי ערי חומה שאין בשדה אחוזה, ובשדה אחוזה שאין בבתי ערי חומה, שפתי ערי חומה אין יוצאין ביוכל. אם לא גאלה כל שנים עשר חדש - צמת ללוקח, מה שאין כן בשדה אחוזה. חמר בשדה אחוזה, שהמקדיש שדה אחוזהו שלא בשעת היובל - אין מתר לגאול פחות משתי שנים. יוצאין ביוכל ובגרעון, מה שאין כן בבתי ערי חומה.

ט. אין עושין שדה מגרש, ולא מגרש שדה, מגרש עיר, ולא עיר מגרש. רבי אליעזר אומר: במה דברים אמורים? בערי הלויים, אבל בערי ישראל - עושין שדה מגרש, ומגרש שדה, מגרש עיר, ולא עיר מגרש - כדי שלא יחריבו את ערי ישראל. לא יסתר אדם את ביתו לעשותו גנה, לא יטע אדם את חרבתו גנה, מפני שהוא כמחריב את ארץ ישראל. רבי שמעון בן גמליאל אומר: נוטע אדם את חרבתו גנה, שכך הוא ישובה. רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר: אלפים אמה תחום ערי הלויים, צא מהן אלף אמה מגרש, נמצא מגרש, והשאר שדות וכרמים.

מִסְכַּת תְּמוּרָה פָּרָק רֵאשׁוֹן

א. הממיר אפלו בשבת - הרי זה מומר, וסופג את הארבעים. כהנים אין ממירים בקדשי ישראל. ישראל - אין ממירין בקדשי כהנים, שאין אדם עושה תמורה בזבח שאינו שלו. בכור אצל ישראל עושה תמורה. אצל הכהנים - אין עושה תמורה; דברי רבי עקיבא. רבי שמעון בן אלעזר אומר: כיון שבאו לידי כהן - זה וזה אין עושין בו תמורה, זו מה יעשה לה? תרעה עד שתסתאב ותאכל לבעלים במום.

ובכלאים, ובטרפה וביוצא דפן; רבי אליעזר אומר: הפלאים והטרפה, ויוצא דפן, וטמטום ואנדורוגינוס - לא קדושין ולא מקדישין.

ו. המקדיש בעל מום למזבח - עובר בחמשה לאוין: כל תקדיש, כל תשחט, כל תזרק את הדם, וכל תקטיר חלבו, וכל תקטיר מקצתו, שנאמר (ויקרא כב, כא): "תמים יהיה לרצון כל מום" וגו'. רבי יוסי

ברבי יהודה אומר: אף משום 'כל תקבל את דמו'. הקדישו ולא שחטו - אינו חייב אלא אחת, הקדישו ושחטו וזרק את דמו - חייב על כל אחת ואחת, המקדיש רובע ונרבע, מקצה ונעבד, אתנן ומחיר, שרוע וקלוט - עובר משום שמות הללו, והרי הן כבעלי מומין שקדם הקדשם את מומם, ואין יוצאין לחלין, אלא על מום קבוע בלבד. המקדיש תמימים לבדק הבית - חייב בעשה' ולא תעשה'; דברי רבי יהודה. וחקמים אמרים: אין חייב אלא משם אחד בלבד. המקדיש תמימים לבדק הבית - אין פודין אותו אלא למזבח בלבד, המקדיש בעל מום למזבח. רצה לפדותו להקדיש בדק הבית - הרשות בידו. הולד - אין עושה תמורה, ואין צריך לומר ולד הולד. רבי יהודה אומר: הולד - עושה תמורה, הצבור - אין עושה תמורה. בהמת צבור - אין עושין תמורה. השתפין - אין עושין תמורה, ובהמת השתפין - אין עושין תמורה. בהמה שחציה קדש וחציה חול - לא עושה ולא נעשית, ולא הזבח הבא מחמת תמורה עושה תמורה.

אז קרבנות צבור - דוחים את השבת ואת השמאה, קרבנות יחיד - אינם דוחים לא השבת ולא השמאה; דברי רבי יהודה. אמר לו רבי יעקב: מצינו בבביתאי כהן משיח ופר יום הכפורים והפסח, שהן קרבנות יחיד ודוחין את השבת ואת השמאה. מצינו בפר הבא על כל המצות, ושעירי עבודת כוכבים, וחגיגה, שקרבנות צבור; ואינם דוחין, לא את השבת ולא את השמאה.

ב. אחד קדשי קדשים ואחד קדשים קלים - אין רשאי להמיר, בין בחול בין בשבת. אין משנין אותן מקדשתן, אפלו מקדשה קלה לקדשה חמורה, ואין צריך לומר מקדשה חמורה לקדשה קלה. אמר על הבכור על השלמים - 'הרי אלו עולה' - לא אמר כלום, ואין צריך לומר לעולה. 'הרי זה בכור והרי זה שלמים' - מתרימין אותן ומקדישין אותן הקדש עלוי.

ג. אלו הם חרמים: האומר 'חרם זה לכהן'. אלו הם הקדשות - האומר: 'הקדש זה לבדק הבית'. מן כמה הוא נותן קדשים שחייב באחריותו, כגון חטאת ואשם. האומר 'הרי זה עלוי עולה'; 'הרי זה עלוי שלמים' - נותן דמי כלן. קדשים שאין חייב באחריותו, כגון הבכור והמעשר, והאומר 'הרי אלו עולה'; 'הרי אלו שלמים' - נותן טובת הנאתו. וכמה טובת הנאתו? אומר כמה אדם רוצה לתן בעולה שאין צריך לה לקח בכור לתנו לבן בתו.

ד. עושין תמורה באחרים. עושין תמורה זה בזה. עושין תמורה אחד בשנים ושנים באחד, אחד במאה ומאה באחד; רבי שמעון אומר: אין עושין תמורה אלא אחד באחד, שנאמר (ויקרא כז, ט): "בהמה בבהמה ולא בהמות בבהמה". אמרו לו: כשם שהבהמה יחידה קרויה בהמה - כך בהמות הרבה קרויות בהמה, שנאמר (וינה ד, יא): "ובהמה רבה".

ה. אמר: 'רגלה של זו עולה' - אין כלה עולה אלא אותה הרגל בלבד. מה יעשה לה? תמכר לחיבי עולות חוץ מרגלה ודמיה חלין; דברי רבי מאיר. רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון ואמרים: אין כלה עולה. אמר רבי: נראין דברי רבי יהודה בדבר שאין הנשמה תלויה בו, ודברי רבי יוסי ורבי שמעון בדבר שהנשמה תלויה בו. רבי יוסי אומר: עושין תמורה שלמין באכרים, עושין תמורה ברובע ונרבע, ונרבע במקצה, ובנעבד באתנן, ובמחיר

ותנוּפָה וטעונוֹת כְּלִי, ודְבָרִים אַחֲרֵים
הַבָּאִין חוֹבָה לָהֶן, מֵה שָּׁאִין כֵּן בְּעוֹפוֹת.

יב. וְאֵלּוּ דְבָרִים שְׂבִין עוֹפוֹת לְמִנְחוֹת:
שְׁהַעוֹפוֹת בָּאִין בְּשִׁתְּפוֹת וּמִתִּירִין מִחֲסָרֵי
כִּפְרָה, וְהִתְרַם מְכַלְל אֲסוּרִין בְּקִדְשׁ, וְחִיבִים
עָלֶיהָ בְּחוּץ, מֵה שָּׁאִין כֵּן בְּמִנְחוֹת. וְלֹד
חֲטָאת וּתְמוּרַת חֲטָאת שְׁמִתּוּ בְּעָלֶיהָ -
עוֹשֶׂה תְּמוּרָה. וְשֹׁאֲבֵדָה, וְשֹׁמְצָאת עַד
שֶׁלֹּא כִּפְרוּ הַבְּעָלִים - עוֹשֶׂה תְּמוּרָה.
מִשְׁכִּפְרוּ בְּעָלִים - אֵין עוֹשֶׂה תְּמוּרָה. רַבִּי
שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֵף שִׁכְפְרוּ הַבְּעָלִים.
וְשֶׁעֲבָרָה שְׁנֵתָה יְהוּ מִתּוֹת, וּבְצַבּוֹר מְצִינוּ
כֹּלֵד חֲטָאת וּבִתְמוּרַת חֲטָאת, וּבְחֲטָאת
שְׁמִתּוּ בְּעָלֶיהָ, בְּיַחֲדֵי דְבָרִים אֲמוּרִין וְלֹא
בְּצַבּוֹר, אֵף אֵלּוּ בְּיַחֲדֵי דְבָרִים אֲמוּרִין וְלֹא
בְּצַבּוֹר. חֲמֵר בְּזִבְחָ שָׁאִין בְּתְמוּרָה,
וּבִתְמוּרָה שָׁאִין בְּזִבְחָ, שֶׁהִזְבַּח דוּחָה אֵת
הַשֶּׁבֶת, וְאֵת שִׁטְמָאָה נוֹהֵג בְּצַבּוֹר כְּיַחֲדֵי,
וְעוֹשֶׂה תְּמוּרָה, מֵה שָּׁאִין כֵּן בְּתְמוּרָה. חֲמֵר
בְּתְמוּרָה, שֶׁהִתְמוּרָה קְדוּשָׁה חֲלָה עָלֶיהָ
בְּעֵלֶת מוֹם קְבוּעַ, מֵה שָּׁאִין כֵּן בְּזִבְחָ. רַבִּי
יוֹסִי בַר יְהוּדָה אוֹמֵר: שְׁגָגָה כְּזוֹדוֹן.

מִסְכַּת תְּמוּרָה פָּרָק שְׁנִי

א. הַמִּפְרִישׁ נִקְבָה לְעוֹלָה - תְּרַעָה עַד
שִׁתְּסַתָּאב, וְתִמְכֹר וְיִפְלוּ דְמֵיהָ לְנִדְבָה. רַבִּי
שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֵמַר עַל בְּהֵמָה טְמֵאָה וְעַל
בְּעֵלֶת מוֹם: 'הֲרִי אֵלּוּ עוֹלָה' - לֹא אֵמַר
כְּלוּם! 'הֲרִי אֵלּוּ לְעוֹלָה' - אִפְלוּ זִבְלָ, אִפְלוּ
אֲבָנִים - יִמְכְרוּ, וְיִבִּיא בְּדַמֵּיהֶן עוֹלָה.
הַמִּפְרִישׁ נִקְבָה לְאֵשׁם תְּרַעָה עַד שִׁתְּסַתָּאב
וְתִמְכֹר, וְיִפְלוּ דְמֵיהָ לְנִדְבָה.

ב. הַמִּפְרִישׁ נִקְבָה לְפֶסַח - תְּרַעָה עַד
שִׁתְּסַתָּאב וְיִבִּיא בְּדַמֵּיהָ פֶּסַח. רַבִּי שִׁמְעוֹן
כֵּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: תִּמְכֹר
שֶׁלֹּא בְּמוֹם. יִלְדָה זָכָר - יִרְעָה עַד שִׁתְּסַתָּאב
וְיִמְכֹר וְיִבִּיא בְּדַמֵּיו פֶּסַח. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
אוֹמֵר: הוּא עֲצָמוּ יִקְרַב פֶּסַח. תְּמוּרַת
הַפֶּסַח, וְלֹד תְּמוּרַת פֶּסַח, וְלֹדוֹ וְלֹדוֹ עַד
סוּף הָעוֹלָם - יִרְעוּ עַד שִׁתְּסַתָּאבוּ, וְיִמְכְרוּ
וְיִבִּיא בְּדַמֵּיהֶן שְׁלָמִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר:

כָּלֵל אֵמַר רַבִּי יַעֲקֹב: כָּל שֵׁישׁ לוֹ זְמַן קְבוּעַ
מִן הַתּוֹרָה, וְאֵין יִכּוֹל לְעֲשׂוֹת מֵעֶרֶב שֶׁבֶת -
דוּחָה אֵת הַשֶּׁבֶת. וְכָל שָׁאִין לוֹ זְמַן קְבוּעַ
מִן הַתּוֹרָה, וְיִכּוֹל לְעֲשׂוֹת מֵעֶרֶב שֶׁבֶת - אֵין
דוּחָה אֵת הַשֶּׁבֶת.

ח. אֵלּוּ דְבָרִים שְׂבִין קְרַבְנוֹת צַבּוֹר
לְקְרַבְנוֹת יַחֲדֵי: שִׁקְרַבְנוֹת צַבּוֹר תַּחֲלַת
הַקִּדְשָׁן מוֹעֲלִין בָּהֶן, קְרַבְנוֹת, יֵשׁ מֵהֶן
שְׁמוֹעֲלִין בָּהֶן וְיֵשׁ מֵהֶן שָׁאִין מוֹעֲלִין בָּהֶן.
יֵשׁ מֵהֶן חֲטָאת מִן הַצֹּאֵן הַבָּא עַל 'לֹא
הוֹדַע', וְכֹלֵן קִדְשֵׁי קִדְשֵׁים נֶאֱכָלִין לְפָנִים
מִן הַקְּלָעִים, וְנֶאֱכָלִין לְזִכְרֵי כְּהוֹנֵה וְנֶאֱכָלִין
בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, מֵה שָּׁאִין בְּקְרַבְנוֹת יַחֲדֵי.
קְרַבְנוֹת יַחֲדֵי עוֹשִׂין תְּמוּרָה וּבָאִים
בְּשִׁתְּפוֹת, יֵשׁ מֵהֶן חֲטָאת מִתָּה וְחֲטָאת
נִקְבָה, אֲשֶׁם וְדָאֵי וְאֲשֶׁם תְּלוּי, וּבָאִין מִן
הַמַּעֲשֵׂר, וְטַעוּנִין סְמִיכָה מֵה שָּׁאִין
בְּקְרַבְנוֹת צַבּוֹר.

ט. אֵלּוּ דְבָרִים שְׂבִין בְּהֵמָה לְעוֹפוֹת,
שֶׁהַבְּהֵמָה דוּחָה אֵת הַשֶּׁבֶת וְדוּחָה אֵת
הַטְּמֵאָה, וְנוֹהֶגֶת בְּצַבּוֹר כְּיַחֲדֵי, וְיֵשׁ בָּהּ
חֲטָאת מִתָּה, וְחֲטָאת נִקְבָה, וְאֲשֶׁם וְדָאֵי,
וְאֲשֶׁם תְּלוּי, וְתוֹדָה, וְשְׁלָמִים, וּבָאָה מִן
הַמַּעֲשֵׂר, וְקִרְבָה בְּבִמָּה, וְטַעוּנָה סְמִיכָה
וְנִסְכִּים וְתִנּוּפֹת חִזָּה וְשׁוֹק, וְטַעוּנָה מִתֵּן
אַרְבַּע, וְיֵשׁ מִדְּמָה נִכְנָס לְפָנִים וְלְפָנֵי
וְלְפָנִים, מֵה שָּׁאִין כֵּן בְּעוֹפוֹת.

י. אֵלּוּ דְבָרִים שְׂבִין עוֹפוֹת לְבְּהֵמָה:
שְׁהַעוֹפוֹת תַּחֲלַת הַקִּדְשָׁן מוֹעֲלִין בָּהֶן.
וּבְהֵמָה, יֵשׁ הִימְנָה שְׁמוֹעֲלִין בָּהּ וְיֵשׁ הִימְנָה
שָׁאִין מוֹעֲלִין בָּהּ. וְהִכְשָׁרוּ לְהִבִּיא נִקְבוֹת
כְּזָכְרִים לְעוֹלוֹת, וּבְעָלֵי מוּמִין כְּנִקְבוֹת
לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ, וְיֵשׁ מֵהֶן חֲטָאת הָעוֹף הַבָּא עַל
הַסֶּפֶק, וְכֹלֵן קִדְשֵׁי קִדְשֵׁים, וְנֶאֱכָלִין לְפָנִים
מִן הַקְּלָעִים וְנֶאֱכָלִים לְזִכְרֵי כְּהוֹנֵה,
וְנֶאֱכָלִים לַיּוֹם וְלַיְלָה, מֵה שָּׁאִין כֵּן בְּבְהֵמָה.

יא. וְאֵלּוּ דְבָרִים שְׂבִין מִנְחוֹת לְעוֹפוֹת,
שֶׁהַמִּנְחוֹת נוֹהֶגֶת בְּצַבּוֹר כְּיַחֲדֵי, וְדוּחוֹת
אֵת הַשֶּׁבֶת וְאֵת הַטְּמֵאָה, וְטַעוּנוֹת הַגֶּשֶׁה

וְלָדוֹת עֲצָמָן יִקְרְבוּ שְׁלָמִים, וְלָד תְּמוּרָה שְׁלָמִים, וְלָדָן וְלָדָן עַד סוֹף הָעוֹלָם - יִרְעוּ עַד שִׁיסְתָּאֲבוּ, וְיִמְכְּרוּ וְיָבִיאוּ בְדַמְיֵהֶן שְׁלָמִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: וְלָדוֹת עֲצָמָן יִקְרְבוּ שְׁלָמִים.

ג. הַמְפָּרִישׁ נִקְבָּה לְעוֹלָתוֹ וּלְפִסְחוֹ וְלֹאֲשָׁמוּ - עוֹשֶׂה תְּמוּרָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: לְעוֹלָתוֹ - עוֹשֶׂה תְּמוּרָה, לְפִסְחוֹ וְלֹאֲשָׁמוּ - אֵין עוֹשֶׂה תְּמוּרָה. אֵין לָךְ דְּבָר שֶׁהוּא עוֹשֶׂה תְּמוּרָה, אֲלָא דְבָר הַרוּעָה וּמִסְתָּאֲב. אָמַר רַבִּי: רוּאָה אֲנִי דְבָרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּפִסְחָא, שְׁמָא הַקְדִּישׁ הִפְסִיחַ וּבָאוּ שְׁלָמִים.

ד. הַמְפָּרִישׁ אֲשָׁמוּ וְאָבְדוּ, וְהַפָּרִישׁ אַחַר תַּחְתִּיּוֹ, וְלֹא הִסְפִּיק לְהַקְרִיבוֹ עַד שֶׁנִּמְצָא הָרֵאשׁוֹן, וְהָרִי שְׁנִיֵּיהֶם עוֹמְדִין - יָבִיאוּ אֶת אֵיזָה מֵהֶם שִׁירְצָה, וְהַשְּׁנִי יִרְעָה עַד שִׁיסְתָּאֲב, וְיִמְכְּרוּ, וְיִפְלוּ דַמְיּוֹ לְנִדְבָה.

ה. הַמְפָּרִישׁ מְעוֹת לֹאֲשָׁמוּ, וְאָבְדוּ, וְהַפָּרִישׁ מְעוֹת תַּחְתִּיּוֹ, וְלֹא הִסְפִּיק לְקַח בְּהֵן אֲשָׁם עַד שֶׁנִּמְצָאוּ מְעוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת - יָבִיאוּ מֵאֵלוֹ וּמֵאֵלוֹ אֲשָׁם, וְיִקְרַב, וְהִשָּׂאֵר יִפּוֹל לְנִדְבָה. הַמְפָּרִישׁ מְעוֹת לֹאֲשָׁמוּ, וְאָבְדוּ, וְהַפָּרִישׁ מְעוֹת תַּחְתִּיּוֹ, וְלֹא הִסְפִּיק לְקַח בְּהֵן אֲשָׁם עַד שֶׁנִּמְצָאוּ מְעוֹת - הַמְעוֹת יָבִיאוּ בְּהֵן אֲשָׁם, וְיִקְרַב, וְאֲשָׁם יִרְעָה עַד שִׁיסְתָּאֲב, וְיִמְכְּרוּ, וְיִפְלוּ דַמְיּוֹ לְנִדְבָה. הַמְפָּרִישׁ אֲשָׁמוּ וְאָבְדוּ, וְהַפָּרִישׁ מְעוֹת תַּחְתִּיּוֹ, וְלֹא הִסְפִּיק לְקַח בְּהֵן עַד שֶׁנִּמְצָא אֲשָׁם, אֲשָׁם יִקְרַב וְהַמְעוֹת יִפְלוּ לְנִדְבָה. הַמְפָּרִישׁ אֲשָׁמוּ וְאָבְדוּ, וְהַפָּרִישׁ אַחַר תַּחְתִּיּוֹ, וְהַקְרִיבוּ, וְאַחַר כֵּן נִמְצָא הָרֵאשׁוֹן - יִרְעָה עַד שִׁיסְתָּאֲב, וְיִמְכְּרוּ, וְיִפְלוּ דַמְיּוֹ לְנִדְבָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: יָבִיאוּ בְדַמְיּוֹ עוֹלָה. הַמְפָּרִישׁ מְעוֹת לֹאֲשָׁמוּ וְאָבְדוּ, וְהַפָּרִישׁ מְעוֹת תַּחְתִּיּוֹ, וְלִקְחַת בְּהֵן אֲשָׁם, וְהַקְרִיבוּ, וְאַחַר כֵּן נִמְצָאוּ מְעוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת יִפְלוּ לְנִדְבָה. רַבִּי אוֹמֵר: יִלְכוּ לִים הַמֶּלַח. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: יָבִיאוּ בְּהֵן עוֹלָה. וְהֵלֵא אִף הַנִּדְבָּה עוֹלָה הִיא, מֵה בֵּין דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְדְבָרֵי

חֲכָמִים? רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: עוֹשֶׂה תְּמוּרָה. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין עוֹשֶׂה תְּמוּרָה.

ו. הַמְפָּרִישׁ חֲטָאתוֹ וְאָבְדָה, וְהַפָּרִישׁ אַחַר תַּחְתִּיּוֹ, וְלֹא הִסְפִּיק לְהַקְרִיבָה עַד שֶׁנִּמְצָאת הָרֵאשׁוֹנָה, וְהָרִי שְׁתִּיּוֹן תְּמִימוֹת, רֵאשׁוֹנָה תִּקְרַב וְשְׁנִיָּה תְּמוֹת; דְּבָרֵי רַבִּי. אַחַת תְּמִימָה וְאַחַת בְּעֵלְת מוֹם: תְּמִימָה - תִּקְרַב, וּבְעֵלְת מוֹם - תִּשְׁחַט. נִשְׁחָטָה בְּעֵלְת מוֹם עַד שֶׁלֹּא נִזְרַק דָּמָה שֶׁל תְּמִימָה - מִתְּרַת. מִשְׁנִזְרַק דָּמָה שֶׁל תְּמִימָה - אֲסוּרָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אֲפֹלוּ בֶּשֶׁר בְּקִדְרָה - הָרִי זֶה תִּקְרַב. הַמְפָּרִישׁ חֲטָאתוֹ וְאָבְדָה, וְהַפָּרִישׁ אַחַר תַּחְתִּיּוֹ, וְלֹא הִסְפִּיק לְהַקְרִיבָה עַד שֶׁנִּמְצָאת הָרֵאשׁוֹנָה, וְהָרִי שְׁתִּיּוֹן עוֹמְדוֹת - יָבִיאוּ אֶת אֵיזָה מֵהֶן שִׁירְצָה, שְׁנִיָּה תִרְעָה עַד שֶׁתִּסְתָּאֲב, וְתִמְכְּרוּ, וְיִפְלוּ דַמְיָה לְנִדְבָה אוֹ תְּמוֹת. הַמְפָּרִישׁ מְעוֹתָיו לְחֲטָאתוֹ וְאָבְדוּ, וְהַפָּרִישׁ חֲטָאת תַּחְתִּיּוֹ, וְלֹא הִסְפִּיק לְהַקְרִיבָה עַד שֶׁנִּמְצָאוּ; רַבִּי אוֹמֵר: יִלְכוּ לִים הַמֶּלַח. וּמוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי, בְּמַפָּרִישׁ חֲטָאתוֹ וְאָבְדָה, וְהַפָּרִישׁ אַחַר תַּחְתִּיּוֹ, וְהַקְרִיבָה, וְאַחַר כֵּן נִמְצָאת הָרֵאשׁוֹנָה - שְׁתִּמוֹת. הַמְפָּרִישׁ מְעוֹת לֹאֲשָׁמוּ, וְאָבְדוּ, וְהַקְרִיב חֲטָאת, וְאַחַר כֵּן נִמְצָאוּ מְעוֹת - יִלְכוּ לִים הַמֶּלַח, וְאַחַר כֵּן נִמְצָאוּ מְעוֹת - יִלְכוּ לִים הַמֶּלַח, אֲלָא אִם פֶּן לְקַח בְּהֵן חֲטָאת, וְהוֹתִיר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין חֲטָאת מִתָּה, וְאֵין הַמְעוֹת יִלְכוּ לִים הַמֶּלַח, אֲלָא שֶׁנִּמְצָאוּ מֵאַחַר שֶׁכִּפְּרוּ הַבְּעָלִים.

ז. תְּמוּרַת הַבְּכוֹר וְהַמְעַשֵּׂר, וְלָדָן, וְלָד וְלָדָן, עַד סוֹף הָעוֹלָם - הָרִי אֵלוֹ בְּבָכוֹר וְכַמְעַשֵּׂר, וְיִאָּכְלוּ בְּמוֹמָן לְבַעָלִים. מֵה בֵּין בְּכוֹר וְכַמְעַשֵּׂר לְכָל הַקְּדָשִׁים? שֶׁפָּל הַקְּדָשִׁים חֵיב בְּאַחְרֵיּוֹתָיו וְיִטְפַּל בְּהֵן לְהִבִּיא מַחוּץ לְאַרְץ, מֵה שְׂאִין בֶּן בְּבָכוֹר וּבְכַמְעַשֵּׂר.

מִסְכַּת תְּמוּרָה פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

א. הָאוֹמֵר: 'מֵה שְׁבַמְעֵי בְּהֵמָה זֶה הַקְּדָשׁ' - מִתְּרַת בְּגִזָּה וְאֲסוּרָה בְּעַבְדוּדָה, מִפְּנֵי שֶׁמְכַחֵשׁ אֶת הַקְּדָשִׁים. שְׁחָטָה - הֵעֲבָר

אָסוּר בְּאֲכִילָהּ. מִתָּה - הֶעֱבֵר אָסוּר בִּהְנָאָה. 'שׁוּר זֶה הִקְדָּשׁ לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם', שְׁחַטוּ בַתּוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם - מִתֵּר בְּאֲכִילָהּ. מִת - מִתֵּר בִּהְנָאָה. הִקְדִּישׁוּ לְשֵׁם שְׁלָמִים - הֲרִי זֶה מִקְדָּשׁ. 'מֵעַכְשָׁו לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם', וּשְׁחַטוּ בַתּוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם - אָסוּר בְּאֲכִילָהּ. מִת - אָסוּר בִּהְנָאָה. הִקְדִּישׁוּ לְשֵׁם שְׁלָמִים - הֲרִי זֶה אֵינוֹ מִקְדָּשׁ.

ב. 'בְּהֵמָה זֹו תּוֹדֶה' - מֵה שֶׁתִּלַּד עוֹלָה. 'בְּהֵמָה זֹו שְׁלָמִים' - מֵה שֶׁתִּלַּד חֲטָאָת. 'הֲרִי זֹו וְלֹד תּוֹדֶה' - וְלֹד שְׁלָמִים; דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: דְּבָרֵי קִימִים. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: יְבַדֵּק, אִם אָמַר: 'לֶכֶךְ נִתְכַּוְּנִי, נִתְכַּוְּנִי, אֲלֵא שְׁאִין יְכוּל לְהוֹצִיא שְׁנֵי שְׁמוֹת כְּאַחַת' - דְּבָרֵי קִימִים. אִם אָמַר: 'מֵה שְׁקָרִיתִי שֵׁם לְרֵאשׁוֹן וְחֻזְרִיתִי וְקָרִיתִי שֵׁם לְשֵׁנִי' - אִין דְּבָרִים אַחְרוּנִים כְּלוּם. מוֹדָה רַבִּי מֵאִיר לְחֲכָמִים: 'מֵה שֶׁתִּלַּד בְּהֵמָה זֹו עוֹלָה' וְהִיא תּוֹדָה, 'מֵה שֶׁתִּלַּד בְּהֵמָה זֹו חֲטָאָת' וְהִיא שְׁלָמִים - דְּבָרֵי קִימִין. מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי מֵאִיר, בְּאוֹמֵר: 'בְּהֵמָה זֹו תַּחַת שְׁנֵי זְבָחִים אֱלוֹ, תַּחַת שְׁנֵי זְבָחִים שְׁאֵנִי חֵיב' - אִין דְּבָרֵי אַחְרוּנִים כְּלוּם.

ג. 'בְּהֵמָה זֹו תַּמּוּרַת עוֹלָה וְתַמּוּרַת שְׁלָמִים' - הִכַּל תַּמּוּרַת עוֹלָה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: דְּבָרֵי קִימִין. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: יְבַדֵּק, אִם אָמַר: לֶכֶךְ נִתְכַּוְּנִי אֲלֵא שְׁאִין יְכוּל לְהוֹצִיא שְׁנֵי שְׁמוֹת כְּאַחַת - דְּבָרֵי קִימִין. מֵה שְׁקָרִיתִי שֵׁם לְרֵאשׁוֹן וְחֻזְרִיתִי וְקָרִיתִי שֵׁם לְשֵׁנִי - אִין דְּבָרֵי אַחְרוּנִים כְּלוּם. 'בְּהֵמָה זֹו חֲצִיָּה עוֹלָה וְחֲצִיָּה שְׁלָמִים' - הִכַּל עוֹלָה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: יְרַעָה עַד שִׁסְתָּאָב, וְיִמְכֹר וְיִבִּיא בְּדָמֵי חֲצִיָּה עוֹלָה וּבְדָמֵי חֲצִיָּה שְׁלָמִים, וְרַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: יְבַדֵּק, אִם אָמַר לֶכֶךְ נִתְכַּוְּנִי, אֲלֵא שְׁאִין יְכוּל לְהוֹצִיא שְׁנֵי שְׁמוֹת כְּאַחַת - דְּבָרֵי קִימִין. אִם אָמַר: 'מֵה שְׁקָרִיתִי שֵׁם לְרֵאשׁוֹן, חֻזְרִיתִי וְקָרִיתִי שֵׁם לְשֵׁנִי' - אִין דְּבָרֵי אַחְרוּנִים כְּלוּם. 'בְּהֵמָה זֹו חֲצִיָּה עוֹלָה

וְחֲצִיָּה שְׁלָמִים' - הִכַּל עוֹלָה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: יְרַעָה עַד שִׁסְתָּאָב, וְיִמְכֹר, וְיִבִּיא בְּדָמֵי חֲצִיָּה עוֹלָה וּבְדָמֵי חֲצִיָּה שְׁלָמִים. וְרַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: יְבַדֵּק, אִם אָמַר: 'לֶכֶךְ נִתְכַּוְּנִי אֲלֵא שְׁאִין יְכוּל לְהוֹצִיא שְׁנֵי שְׁמוֹת כְּאַחַת' - דְּבָרֵי קִימִין. אִם אָמַר: 'מֵה שְׁקָרִיתִי שֵׁם לְרֵאשׁוֹן חֻזְרִיתִי וְקָרִיתִי שֵׁם לְשֵׁנִי' - אִין דְּבָרֵי אַחְרוּנִים כְּלוּם. 'בְּהֵמָה זֹו תַּחַת עוֹלָה'; 'תַּחַת שְׁלָמִים' - הִכַּל תַּחַת עוֹלָה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: דְּבָרֵי קִימִים. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: יְבַדֵּק, אִם אָמַר: 'לֶכֶךְ נִתְכַּוְּנִי, אֲלֵא שְׁאִין יְכוּל לְהוֹצִיא שְׁנֵי שְׁמוֹת כְּאַחַת' - דְּבָרֵי קִימִים. אִם אָמַר: 'מֵה שְׁקָרִיתִי שֵׁם לְרֵאשׁוֹן וְחֻזְרִיתִי וְקָרִיתִי שֵׁם לְשֵׁנִי' - אִין דְּבָרֵי אַחְרוּנִים כְּלוּם.

ד. 'בְּהֵמָה זֹו חֲצִיָּה עוֹלָה וְחֲצִיָּה שְׁלָמִים', וְהַמִּיר בָּהּ - תַּמּוּרַתָּהּ כִּיּוֹצֵא בָּהּ. 'חֲצִיָּה עוֹלָה וְחֲצִיָּה שְׁלָמִים. 'בְּהֵמָה זֹו חֲצִיָּה תַּחַת עוֹלָה וְחֲצִיָּה תַּחַת חֲטָאָת' - הִכַּל עוֹלָה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: תַּמּוּרַת 'חֲצִיָּה תַּחַת חֲטָאָת וְחֲצִיָּה תַּחַת עוֹלָה' - הִכַּל מוֹדִים שֶׁתַּמּוּרַת.

ה. חֲמִשָּׁה שֶׁהִבִּיאוּ זְבַח אֶחָד, אֶחָד סוּמֵךְ לְשׁוּם עוֹלָה וְכֻלָּם סִמְכוּ לְשׁוּם שְׁלָמִים - יְרַעָה עַד שִׁסְתָּאָב, וְיִמְכֹר בְּדָמֵי חֲצִיָּה עוֹלָה וּבְדָמֵי חֲצִיָּה שְׁלָמִים. שְׁחַטוּ - תַּעֲבֹר צוּרְתוֹ וְיֵצֵא לְבֵית הַשְּׂרָפָה. מִצָּאָתוֹ שְׁלָמִים - תַּעֲלֶה לְגַבִּי מִזְבֵּחַ, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הָיָה בֵּית דִּין. שְׁלֶכֶךְ אָמַר רַבִּי יוֹסִי: בְּמֵה דְּבָרִים אָמוּרִים? בְּזִמְנָן שֶׁמִּתְכַּוְּנִין לֶכֶךְ מִתְחַלְתוּ, אֲבָל סִמְךָ לְשֵׁם עוֹלָה, וְנִמְלֵךְ וְאָמַר לְשׁוּם שְׁלָמִים - הֲרִי זֶה בְּקַדְשָׁתָהּ רֵאשׁוֹנָה.

ו. 'הֲרִי זֶה תַּמּוּרַת זֹו', 'חֲלִיפַת זֹו' - הֲרִי זֹו תַּמּוּרָה. 'זֹו מְחַלְלֵת עַל זֹו' - לֹא אָמַר כְּלוּם. בְּהִקְדָּשׁ בְּדֵק הַבַּיִת זֶה מְחַלְלֵת עָלָיו - דְּבָרֵי קִימִין. 'תַּמּוּרָה זֹו, חֲלִיפָה זֹו' - לֹא אָמַר כְּלוּם. 'הֲרִי זֶה חֲטָאָת', וְהֲרִי זֹו אֲשֶׁם, אֶף עַל פִּי שְׁחֵיב - לֹא אָמַר כְּלוּם. 'הֲרִי אֱלוֹ לְחֲטָאָתִי וְהֲרִי אֱלוֹ לְאֲשָׁמִי, אִם

הִיָּה חֲבֵב - דְּבָרָיו קִיָּמִין. וְאִם לֹא - לֹא אָמַר כְּלוּם. 'הָרִי עָלֵי חֲטָאתוֹ וְעֵלְתוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי', מִדְּעַתּוֹ - יֵצֵא. וְשֵׁלֵא מִדְּעַתּוֹ - לֹא יֵצֵא. הֵלֶךְ הֵלֵךְ וְהִבִּיא לְעַצְמוֹ - הָרִי הֵן כִּפְחָאָת וְאִשָּׁם שִׁכְפְּרוּ הַבְּעֵלִים. עוֹלָה שְׁנַתְעַרְבָה בְּזִכְחִים - יָרְעוּ עַד שִׁיסְתָּאָבו, וְיִמְכְרוּ וְיִבִּיא בְּדַמִּי יָפָה שְׂבָהָן זִבְחָ, וּבְדַמִּי הִיָּפָה שְׂבָהָן עוֹלָה. הַמִּיר בְּאַחַת מֵהֶן, וְאִין יוֹדַע בְּאִיזוֹ מֵהֶן הַמִּיר - הָרִי זֶה מִבִּיא מְעוֹת אוֹ זִבְחָ מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ, וְאוֹמֵר: 'אִם תְּמוֹרֵת עוֹלָה הִיא - הָרִי זֶה שְׁלָמִים, אִם תְּמוֹרֵת שְׁלָמִים הִיא זֶה - הָרִי זֶה עוֹלָה', וְהָרִי הֵן כְּשֵׁנֵי זִבְחִים שְׁנַתְעַרְבוּ זֶה בְּזֶה. חֲזוֹר וְהַמִּיר בְּאַחַד מֵהֶן, וְאִין יוֹדַע בְּאִיזוֹ מֵהֶן הַמִּיר - הָרִי זֶה מִבִּיא מְעוֹת אוֹ זִבְחָ מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ, וְאוֹמֵר: 'אִם תְּמוֹרֵת תְּמוֹרָה הִיא - זֶה חֲלִין הוּא זֶה עוֹלָה, הִיא שְׁלָמִים. אִם תְּמוֹרֵת שְׁלָמִים הִיא זֶה - הָרִי זֶה עוֹלָה', וְהָרִי הֵן כְּזִבְחָ וּכְתְּמוֹרָה שְׁנַתְעַרְבוּ זֶה בְּזֶה. תּוֹדָה שְׁנַתְעַרְבָה בְּתוֹרָתָה - שְׁתִּיָּהָן יִקְרְבוּ וְיִנִּיף הַלְחָם עִמָּהֶן. מִתְּ אַחַד מֵהֶן - לֹא יִקְרַב שְׂנִי. חֲזוֹר וְהַמִּיר בְּאַחַד מֵהֶן - הָרִי זֶה לֹא יִקְרַב. וְכֵן שְׁלָמִים שְׁנַתְעַרְבוּ בְּכֹכּוֹר - שְׁנִיָּהֶם יָרְעוּ עַד שִׁיסְתָּאָבו, וְיִאָּכְלוּ בְּכֹכּוֹר. מִתְּ אַחַד מֵהֶן - לֹא יִקְרַב שְׂנִי. חֲזוֹר וְהַמִּיר בְּאַחַד מֵהֶן - הָרִי זֶה לֹא יִקְרַב.

מִסְכַּת תְּמוֹרָה פָּרָק רְבִיעִי

א. הַנִּרְבַּע, בֵּין מִשְׁלוֹ וּבֵין מִשְׁלַח חֲבָרוֹ, בֵּין לְפָנֵי הַקֹּדֶשׁ וּבֵין לְאַחַר הַקֹּדֶשׁ, בֵּין בְּשׁוּגָג וּבֵין בְּמִזִּיד, בֵּין בְּאִנְסָה וּבֵין בְּרִצּוֹן - פְּסוּל לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ. מִקְצֵה שְׁלוֹ - אֶסוּר. וְשֵׁל חֲבָרוֹ - מִתְּ. מֵאִימַתִּי נִקְרָא מִקְצֵה? מִשְׁעַת מַעֲשֵׂה שְׁעָבָד, בֵּין מִשְׁלוֹ וּבֵין מִשְׁלַח חֲבָרוֹ, בֵּין לְפָנֵי הַקֹּדֶשׁ, בֵּין לְאַחַר הַקֹּדֶשׁ, בֵּין בְּשׁוּגָג וּבֵין בְּמִזִּיד - פְּסוּל לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ. בְּאִנְסָה - כְּשֵׁר. בְּרִצּוֹן - פְּסוּל. אִיזוֹהָ נֶעֱבַד? כָּל שְׁעוֹבָדִין אוֹתוֹ, בֵּין בְּאִנְסָה וּבֵין בְּרִצּוֹן. אִיזוֹהָ מִקְצֵה? - זֶהוּ מִקְצֵה לְעִבּוּדֵת כּוֹכְבִים. אָבֵל אָמַר: "שׁוֹר זֶה לְעִבּוּדֵת כּוֹכְבִים", וְ"בֵית זֶה לְעִבּוּדֵת כּוֹכְבִים" - לֹא אָמַר כְּלוּם, שְׂאִין הַקֹּדֶשׁ לְעִבּוּדֵת כּוֹכְבִים.

אִיזוֹ מַחִיר כָּלֵב? אֵלּוֹ חֲלוּפֵי כָּלֵב, שְׁנֹאֲמַר (תְּהִלִּים מִד, יג): "תִּמְכֹּר עֲמֹךְ בְּלֹא הוֹן" וְגו'. הַחֲלִיף עִמּוֹ פְּרִכִּילֵי עֲנָבִים וְעִטְרוֹת שֶׁל שְׂבָלִין, יִינוֹת שְׂמָנִים וְסִלְתוֹת, כָּל דְּבָר שֶׁהוּא כִּיּוֹצֵא בּוֹ קָרֵב לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ - אֶסוּרָה. הָאֲחִין שֶׁהָיוּ לְהֵן תִּשְׁעָ בַּהֲמוֹת וְכָלֵב, חֲלָקוֹ אַרְבַּע כְּנָגַד אַרְבַּע, וְאַחַד כְּנָגַד כָּלֵב - שְׁכַנְגַד הַכָּלֵב - אֶסוּר, שְׁעָם הַכָּלֵב - מִתְּ.

ב. אִיזוֹהוּ אֲתָנָן? זֶה שְׂכָרָה שֶׁל זֹנָה, שְׁנֹאֲמַר (יִחְזָקָאֵל טו, לג): "לְכָל זֹנוֹת יִתְּנוּ" וְגו'. שְׂכָר זָכָר - הָרִי זֶה אֶסוּר. הָאוֹמֵר לְחֲבָרוֹ: הִילֵךְ טְלָה זֶה וְתִלִּין שְׂפַחְתָּךְ אֲצִל עַבְדִּי. רַבִּי אוֹמֵר: אֲתָנָן. רַבִּי יוֹסִי בַר רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִין אֲתָנָן, שְׂאִין אֲתָנָן אֲלֵא מִן עֲרִיּוֹת. שְׂבִיאָתָן בַּעֲבָרָה. נִתֵּן לָהּ חֲטִין לְעִשּׂוֹת סֵלֶת, עֲנָבִים לְעִשּׂוֹת יִין, זֵיתִים לְעִשּׂוֹת שֶׁמֶן, בַּהֲמָה מַעֲבָרֵת וְיִלְדָה אֲצִלוֹ - הָרִי אֵלּוֹ אֶסוּרִין. אָבֵל נִתֵּן לָהּ מְעוֹת, לְקַחָה בְּהֵן יִינוֹת שְׂמָנִים וְסִלְתוֹת, בַּהֲמָה וְנִתְעַבְּרָה אֲצִלוֹ וְיִלְדָה - הָרִי אֵלּוֹ מִתְּרִין. וְכִשְׁם שְׂאֶסוּרִין בְּאַהֵל מוֹעֵד שְׂבַמְדָּבָר, כֶּף אֶסוּרִין בְּאַהֵל מוֹעֵד שְׂבַגְלָגֵל, וְכִשְׂרִין לְהַקְדֵּשׁ בְּדָק הַבֵּית. נִתֵּן לָהּ זֶהָב; רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִין עוֹשִׂין אוֹתוֹ רְקוּעִין, אֲפִלוֹ אַחֲוָרֵי בֵית הַכִּפְּרֵת, נִתֵּן לָהּ וְלֹא בֵּא עָלֶיהָ - הָרִי אֵלּוֹ מִתְּרִין. בֵּא עָלֶיהָ אֲפִלוֹ לְאַחַר שְׁלֹשׁ שָׁנִים - הָרִי אֵלּוֹ אֶסוּרִין, וְזֶהוּ אֲתָנָן. רַבִּי אוֹמֵר: מִן עֲרִיּוֹת שְׂבִיאָתָן עֲבָרָה, אָבֵל הַנוֹתֵן לְאַשְׁתּוֹ בְּנִדְתָּהּ, אוֹ שְׁנַתְנָהּ לוֹ הִיא, אוֹ שְׁנַתְנָן לָהּ שְׂכָר פְּקַעְתָּה - הָרִי אֵלּוֹ מִתְּרִין, אִף עַל פִּי שְׂאִין רְאִיָּה לְדָבָר זָכָר לְדָבָר (יִחְזָקָאֵל טו, לד): "וּבִתְתָךְ אֲתָנָן, וְאַתָּנָן לֹא נִתֵּן לָךְ" וְגו'. נִתֵּן לָהּ מִקְדָּשִׁין - הָרִי אֵלּוֹ מִתְּרִין, וְהָדִין נוֹתֵן שִׁיָּהוּ אֶסוּרִין, וְיִמָּה אִם הָעוֹף שְׂאִין הַמּוּם פּוֹסֵל בּוֹ, אֲתָנָן וּמַחִיר חֵל עָלָיו, קֹדְשִׁים שֶׁהַמּוּם פּוֹסֵל בְּהֵן, אִינוֹ דִּין שִׁיָּהָא אֲתָנָן וּמַחִיר חֵל עָלֶיהָ, תְּלַמוּד לּוֹמַר (דְּבָרִים כג, יט): "לְכָל נִדְרָ" - פֵּרֵט לְדָבָר הַנְּדוּר.

ג. כָּל אֶסוּרִין לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ - וְלְדוּתִיָּהן מִתְּרִין. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹסֵר. וְלֵד טְרַפָּה - רַבִּי

שְׁנַטְמָאוּ בַחוּץ, וְהִפְסֵחַ שְׂיָצָא רַבּוֹ -
שׁוֹרְפִין אוֹתָן לְפָנֵי הַבֵּיּרָה מֵעֲצֵי הַמַּעֲרָכָה.

אֲלֵעֶזֶר אוֹמֵר: לֹא יִקְרַב לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ.
וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: יִקְרַב. וּמוֹדָה רַבִּי אֲלֵעֶזֶר
בְּאֶפְרוֹחַ שְׂיָצָא מִבִּיצָה טְרֵפָה, שְׂיִקְרַב לְגַבֵּי
מִזְבֵּחַ. רַבִּי חֲנִינָא בֶן אֲנָטִיגְנוֹס אוֹמֵר מִשֵּׁם
רַבִּי אֲלֵעֶזֶר בֶּן חֲסִמָּא: בְּהֵמָה כְּשֶׁרָה שְׂיִנְקָה
מִן הַטְּרֵפָה - אֲסוּרָה לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ.

ד. כָּל הַקְּדָשִׁים שֶׁנַּעֲשׂוּ טְרֵפָה לְפָנֵי הַקְּדָשָׁן
וְאַחַר כֵּךְ מֵתוּ - יֵשׁ לָהֶן פְּדִיּוֹן. אַחַר הַקְּדָשָׁן
וּמֵתוּ - אֵין לָהֶן פְּדִיּוֹן, שְׂאִין פּוֹדִין אֶת
הַקְּדָשִׁים לְהַאֲכִילָן לְפִלְכִים. הַבְּכוֹר
וְהַמַּעֲשֵׂר אֵין לָהֶן פְּדִיּוֹן. חֹמֶר בְּהַקְּדָשׁ
מִזְבֵּחַ מֵה שְׂאִין בְּהַקְּדָשׁ בְּדֵק הַבַּיִת, וְחֹמֶר
בְּהַקְּדָשׁ בְּדֵק הַבַּיִת מֵה שְׂאִין בְּהַקְּדָשׁ
מִזְבֵּחַ, נוֹתְנִין הֵימְנוּ לְהַקְּדָשׁ הַבַּיִת אֶת
הָרְאוּי לּוֹ מֵאֵילָךְ וְשֵׁלָא מֵאֵילָךְ. וְהַקְּדָשׁ
בְּדֵק הַבַּיִת אֵינוֹ אֶלָּא מֵאֵילָךְ. חֹמֶר בְּהַקְּדָשׁ
בְּדֵק הַבַּיִת, שְׂהַקְּדָשׁ בְּדֵק הַבַּיִת תַּחֲלַת
הַקְּדָשׁוּ מוֹעֲלִין בּוֹ. וְהַקְּדָשׁ הַמִּזְבֵּחַ יֵשׁ
הֵימְנוּ שְׂמוֹעֲלִין בּוֹ, יֵשׁ הֵימְנוּ שְׂאִין מוֹעֲלִין
בּוֹ. וְלֹא הִתְרוּ לְאֲכִילָה אֶלָּא בְּפְדִיּוֹן. אִם
מֵתוּ בֵּין תְּמִימִין וּבֵין בַּעֲלֵי מוּמִין לֹא יִפְדּוּ.
רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: יִפְדּוּ. בְּהַקְּדָשׁ הַמִּזְבֵּחַ -
תְּמִימִין לֹא יִפְדּוּ, וּבַעֲלֵי מוּמִין יִפְדּוּ. אֶחָד
קְדָשִׁי מִזְבֵּחַ וְאֶחָד קְדָשִׁי בְּדֵק הַבַּיִת, שְׂאִם
מֵתוּ, אוֹ שְׂהִפִּילוּ אוֹ שְׁנַטְמָאוּ - הָרִי אֵלוֹ
יִשְׂרָפוּ. חֲטָאת הָעוֹף הַבָּאָה עַל הַסֶּפֶק,
וְאִשֵּׁם תְּלוּי, וְחֲלִין שֶׁנִּשְׁחַטּוּ בַעֲזָרָה - רַבִּי
שְׁמַעוֹן אוֹמֵר יִשְׂרָפוּ, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:
יִקְבְּרוּ. כִּיצַד קוֹבְרִין חֲטָאת הָעוֹף? הֵיוּ
נוֹתְנִין אוֹתָהּ עַל גְּבִי אֲמַת הַמַּיִם, וְהִיא
מִתְּגַלְגֶּלֶת וְיִוֹרְדַת לְנַחַל קְדְרוֹן. רַבִּי
יִשְׁמַעֵאל בְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה אוֹמֵר:
חֲלוֹן הַיְתָה שֵׁם לְמַעַרְבוֹ שֶׁל כָּבֵשׁ, אִמָּה עַל
אִמָּה, 'רְבוּבָה' הַיְתָה נִקְרָאת, שְׂשֵׁם נוֹתְנִין
חֲטָאת הָעוֹף, תַּעֲבֹר צוֹרְתָהּ וְתֵצֵא לְבֵית
הַשְּׂרָפָה. פְּסוּלֵי קְדָשִׁי קְדָשִׁים, וְאִמּוּרֵי
קְדָשִׁים קָלִים, וְקְדָשִׁי קְדָשִׁים שֶׁנִּשְׁטָמְאוּ
בַּפְּנִים, וּמִנְחוֹת, וְהַסֵּלֶת, וְהַיִּזָּן, וְהַשְּׂמֶן -
הָרִי אֵלוֹ יִשְׂרָפוּ. כִּיצַד שׁוֹרְפִין יֵין וְשְׂמֶן?
הֵיוּ נוֹתְנִין אוֹתָן עַל גְּבִי מְדוּרָה כְּמוֹת שֶׁהֵן.
פְּסוּלֵי קְדָשִׁים קָלִים וְאִמּוּרֵי קְדָשִׁי קְדָשִׁים

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־רְאֵשֵׁי הַמַּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְ-הוָה:
וּמַלִּיל מֹשֶׁה עִם רֵישֵׁי שְׁבֹטֵי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִימַר דִּין פִּתְגָמָא דְפִקִּיד יְיָ:

רְאֵשֵׁי הַמַּטּוֹת – חֵלֶק כְּבוֹד לְנִשְׂיָאִים לְלַמְדֵם תְּחִלָּה, וְאַחַר כֵּן לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וּמִנֵּינן שְׂאָר הַדְּבָרוֹת פֶּן תִּלְמוּד לֹמַר: "וַיָּשׁוּבוּ אֵלָיו אַהֲרֹן וְכָל הַנְּשִׂאִים בַּעֲדָה וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֲלֵיהֶם וְאַחֲרָיו כֵּן נִגְשׁוּ כָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". וּמָה רָאָה לְאַמְרָהּ פֶּאֶן לְמַד שֶׁהַפֶּרֶת גְּדָרִים בְּיַחֲדִיד מִמֶּנְהָ; וְאִם אֵינן יַחֲדִיד מִמֶּנְהָ, מִפְּרֵי בְשִׁלְשָׁה הַדְּיוֹטוֹת. אוֹ יְכוּל שְׂלֵא אָמַר מֹשֶׁה פְּרִשָׁה זֶה אֶלָּא לְנִשְׂיָאִים בְּלִבְדֵּי נְאֻמָּה פֶּאֶן זֶה הַדְּבָר, וְנִאָמַר בְּשִׁחֻטֵי חוּץ "זֶה הַדְּבָר"; מַה לְהֵלֶן – נְאֻמָּה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו וּלְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שְׁנֵאמַר: "דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן וְגוֹמַר, אַף זֶה נְאֻמָּה לְכָלֵן. זֶה הַדְּבָר – מֹשֶׁה נִתְנַבֵּא בְּ"כֹה אָמַר ה' פְּחָצַת הַלֵּלִיָּהּ", וְהַנְּבִיאִים נִתְנַבְּאוּ בְּ"כֹה אָמַר ה'"; מוֹסַף עֲלֵיהֶם מֹשֶׁה, שְׁנֵתְנַבֵּא בְּלִשׁוֹן "זֶה הַדְּבָר". דַּבֵּר אַחֵר: זֶה הַדְּבָר – מַעוּט הוּא, לֹמַר שֶׁהַחֶכֶם בְּלִשׁוֹן הַתֵּרָה וּבַעַל בְּלִשׁוֹן הַפֶּרֶת, כְּלִשׁוֹן הַכְּתוּב פֶּאֶן; וְאִם חֵלְפוּ, אֵינן מִתֵּר וְאֵינן מוֹפְרֵי.

אִישׁ כִּי־יִדַּר גְּדָר לִי-הִזָּה אוֹי־הַשְּׁבַע שְׁבַעַה לְאֶסֶר אֶסֶר עַל־נַפְשׁוֹ לֹא יַחַל דְּבָרוֹ כְּכֹל־הַיֵּצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה:
וְגַבֵּר אֲרִי יִדַּר גְּדָר קָדָם יְיָ אוֹ יִקְיִים קִיָּם לְמִיסַר אֶסֶר עַל נַפְשִׁיהָ לֹא יִבְטִיל פִּתְגָמִיהָ כְּכָל דְּיִפּוֹק מִפּוּמִיהָ יַעֲבִיד:

גְּדָר – הָאוֹמֵר: הֲרִי עָלֵי קוֹנָם שְׂלֵא אוֹכֵל, אוֹ שְׂלֵא אַעֲשֶׂה דְבָר פְּלוּנֵי. יְכוּל אֶפְלוּ נִשְׁבַּע שְׂיֵאכֵל וְנִבְלוֹת, אֲנִי קוֹרָא עָלֵי כְּכָל הַיֵּצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה תִּלְמוּד לֹמַר: לְאֶסֶר אֶסֶר, לְאֶסֶר אֶת הַמֵּתֵר וְלֹא לְהַתִּיר אֶת הָאֶסֶר. לֹא יַחַל דְּבָרוֹ – כְּמוֹ "לֹא יַחַל דְּבָרוֹ", לֹא יַעֲשֶׂה דְבָרָיו חֲלִין.

וְאִשָּׁה כִּי־תִדַּר גְּדָר לִי-הִזָּה וְאֶסְרָהּ אֶסֶר בְּבֵית אָבִיהָ בּוֹנֵעֲרִיהָ:
וְאִתְתָּא אֲרִי תִדַּר גְּדָר קָדָם יְיָ וְתִיסַר אֶסֶר בְּבֵית אָבוּהָא בְּרַבִּיּוּתָהּ:

בְּבֵית אָבִיהָ – בְּרִשׁוֹת אָבִיהָ, וְאֶפְלוּ אֵינָה בְּבִיתוֹ. בּוֹנֵעֲרִיהָ – וְלֹא כוֹטְנָהּ, וְלֹא בּוֹגְרָת; שֶׁהַקְּטָנָה – אֵינן נִדְרָה גְּדָר, וְהַבּוֹגְרָת אֵינָה בְּרִשׁוֹתוֹ שֶׁל אָבִיהָ לְהַפְּרֵי גְּדָרֶיהָ. וְאִי זֶה הוּא כוֹטְנָה אֲמָרוֹ רַבּוּתֵינוּ: בַּת אַחַת עֲשָׂרָה שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד, גְּדָרֶיהָ נִבְדָּקוּן; אִם יִדְעָה לְשֵׁם מִי נִדְרָה וּלְשֵׁם מִי הִקְדִּישָׁהּ, נִדְרָה גְּדָר. בַּת שְׁתַּיִם עֲשָׂרָה שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד, אֵינָה צְרִיכָה לְבָדֵק.

וְשָׁמַע אָבִיהָ אֶת־נִדְרָהּ וְאֶסְרָהּ אֶשְׁר אֶסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ וְהִחְרִישׁ לָהּ אָבִיהָ וְקָמוּ פִלִּי־גְדָרֶיהָ וְכֹל־אֶסֶר אֶשְׁר־אֶסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ יִקּוּם:
וְיִשְׁמַע אָבוּהָא יַת גְּדָרָהּ וְאֶסְרָהּ דְאַסְרַת עַל נַפְשָׁהּ וְיִשְׁתַּוּק לָהּ אָבוּהָא וְיִקּוּמוּן פֶּל גְּדָרָהּ וְכָל אֶסְרֵי דְאַסְרַת עַל נַפְשָׁהּ יִקּוּמוּן:

וְאִם־הִנִּיא אָבִיהָ אֶת־הָאֵתָהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ פִּלִּי־גְדָרֶיהָ וְאֶסְרִיהָ אֶשְׁר־אֶסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ לֹא יִקּוּם וְיִ-הִזָּה יִסְלַח־לָהּ כִּי־הִנִּיא אָבִיהָ אֶת־הָאֵתָהּ:

וְאִם הִנִּיא אָבִיהָ אֶת־הָאֵתָהּ – אִם מִנַּע אוֹתָהּ מִן הַגְּדָר, כְּלוֹמַר, שֶׁהִפְרָ לָהּ. הַנְּאָה זֶה, אֵינִי יוֹדַע מַה הִיא. כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר: "וְאִם בְּיוֹם שָׁמַע אִשָּׁה נִגִּיא אוֹתָהּ וְהִפְּרָ, הֲוֵי אוֹמֵר: הַנְּאָה זֶה הַפֶּרֶת. וּפְשׁוּטוֹ, לִשׁוֹן מְנִיעָה וְהַסְרָה; וְכֵן: "וְלִמָּה תִגִּיאוּן"; וְכֵן: "שָׁמַן רֵאשׁ אֵל יְנִי רֵאשִׁי"; וְכֵן: "וְיִדְעַתֶּם אֶת תְּנוּאָתִי", אֶת אֶשְׁר סָרְתֶם מִעֲלֵי. וְה' יִסְלַח לָהּ – בְּמָה הַכְּתוּב מְדַבֵּר בְּאִשָּׁה שֶׁנִּדְרָה בְּנִזְרִי, וְשָׁמַע בְּעִלָּה וְהִפְּרָ לָהּ, וְהִיא לֹא יִדְעָה, וְעוֹבְרָת עַל נִדְרָה וְשׁוֹתָה יַיִן וּמִטְמָאָה לְמַתִּים; זֶה הִיא שְׁצָרִיכָה סְלִיחָה, וְאִם עַל פִּי שֶׁהוּא מוֹפְרֵי. וְאִם הַמוֹפְרִין צְרִיכִין סְלִיחָה, קַל וְחֹמֶר לְשִׁאֲנֵן מוֹפְרִין.

וְאִם־הִנִּיו תִּהְיֶה לְאִישׁ וְנִדְרִיהָ עָלֶיהָ אוֹ מִבְּטָא שְׁפִתֶיהָ אֶשְׁר אֶסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ:
וְאִם מִהְיֶה תִּהְיֶה לְגַבֵּר וְנִדְרָהּ עָלָה אוֹ פִּירוּשׁ שְׁפּוֹתָהּא דְאַסְרַת עַל נַפְשָׁהּ:

וְאִם הִנִּיו תִּהְיֶה לְאִישׁ – זֶה אַרוּסָה. אוֹ אֵינִי אֶלָּא נִשׁוּאָה כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר: "וְאִם בֵּית אִשָּׁה נִדְרָה", הֲרִי נִשׁוּאָה אָמַר; וְכֵאֵן בְּאַרוּסָה, וְכֵאֵן חֵלֶק בַּהּ, שְׁאָבִיהָ וּבְעִלָּה מְפִירִין גְּדָרֶיהָ. הַפֶּר הָאֵב וְלֹא הַפֶּר הַבַּעַל, אוֹ הַפֶּר הַבַּעַל וְלֹא הַפֶּר הָאֵב, הֲרִי זֶה אֵינִי מוֹפְרֵי; וְאֵינן צְרִיכֵי לֹמַר אִם קִיָּם אֶחָד מֵהֶם. וְנִדְרִיהָ עָלֶיהָ – שֶׁנִּדְרָה בְּבֵית אָבִיהָ, וְלֹא שָׁמַע בְּהוֹן אָבִיהָ, וְלֹא הוֹפְרוּ וְלֹא הוֹקְמוּ.

וְשָׁמַע אִשָּׁה בְּיוֹם שָׁמְעוֹ וְהִחְרִישׁ לָהּ וְקָמוּ גְדָרֶיהָ וְאֶסְרָהּ אֶשְׁר־אֶסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ יִקּוּמוּ:
וְיִשְׁמַע בְּעִלָּה בְּיוֹמָא דְשָׁמַע וְיִשְׁתַּוּק לָהּ וְיִקּוּמוּן גְּדָרָהּ וְאֶסְרָהּ דְאַסְרַת עַל נַפְשָׁהּ יִקּוּמוּן:

וְשָׁמַע אִשָּׁה וְגוֹמַר – הֲרִי לֹה שְׂאָם קִיָּם הַבַּעַל, שֶׁהוּא קִיָּם.

וְאִם בְּיוֹם שָׁמַע אִשָּׁה נִגִּיא אוֹתָהּ וְהִפְּרָ אֶת־נִדְרָהּ אֶשְׁר עָלֶיהָ וְאֶת מִבְּטָא שְׁפִתֶיהָ אֶשְׁר אֶסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ וְיִ-הִזָּה יִסְלַח־לָהּ:
וְאִם בְּיוֹמָא דְשָׁמַע בְּעִלָּה אֶעֱדִי יַתְהוֹן וּבְטִיל יַת גְּדָרָהּ דְעִלָּה וְיַת פִּירוּשׁ שְׁפּוֹתָהּא דְאַסְרַת עַל נַפְשָׁהּ וּמִן קָדָם יְיָ יִשְׁתַּבִּיק לָהּ:

וְהִפְּרָ אֶת נִדְרָהּ אֶשְׁר עָלֶיהָ – יְכוּל אֶפְלוּ לֹא הַפֶּר הָאֵב תִּלְמוּד לֹמַר: "בּוֹנֵעֲרִיהָ בֵּית אָבִיהָ"; כֵּן שֶׁבּוֹנֵעֲרִיהָ, בְּרִשׁוֹת אָבִיהָ הִיא.

וְגַדָר אֶלְמָנָה וְגִרוּשָׁה פֶּל אֶשְׁר־אֶסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ יִקּוּם עָלֶיהָ:
וְגַדָר אֶרְמָלָא וּמְתָרְכָא פֶּל דְאַסְרַת עַל נַפְשָׁהּ קִיָּים עָלָה:

אֶשְׁר אֶסְרָה עַל נַפְשָׁהּ יִקּוּם עָלֶיהָ – לְפִי שֶׁאֵינָה בְּרִשׁוֹת הָאֵב וְלֹא בְּרִשׁוֹת הַבַּעַל. וּבְאֶלְמָנָה מִן הַנְּשׁוּאִין הַכְּתוּב מְדַבֵּר; אֲבָל אֶלְמָנָה מִן הָאַרוּסִין, מֵת הַבַּעַל, נִתְרוֹקְנָה וְחִזְרָה רִשׁוֹת לָאֵב.

ואם בית אישה נזרה או-אסרה אסר על-נפשה | **ואם בית בעלה נזרת או אסרת אסר על נפשה בקיום: בשבעה:**

ואם בית אישה נזרה – בנשואה הכתוב מדבר.

ושמע אישה והתרחש לה לא הניא אתה וקמו כל-נזריה | **וכל-אסר אשר-אסרה על-נפשה יקום:**

ואם-הפר יפר אתם אישה ביום שמעו כל-מוצא | **ושפתיה לנזריה ולאסר נפשה לא יקום אישה הפרם**
וי-הנה יסלח-לה: | **ואם בטלא יבטיל יתהון בעלה ביוםא דשמע כל אפקות**
שפותהא לנזרהא ולאסר נפשה לא יקומון בעלה בטילנון
ומן קדם יי ישתביק לה:

כל-נזר וכל-שבעת אסר לענת גפש אישה יקימון | **ואישה יפרנו:**

כל נזר וכל שבעת אסר וגומר – לפי שאמר שהבעל מפר, יכול כל נזרים במשמע תלמוד לומר: לענת גפש; אינו מפר אלא נזרי ענוי גפש בלבד, והם מפרשים במסכת נדרים.

ואם-התרחש יחריש לה אישה מיום אלי-יום והקים את- | **כל-נזריה או את-כל-אסריה אשר עליה הקים אתם כ-**
התרחש לה ביום שמעו: | **ואם משתק ישתוק לה בעלה מיום ליום ויקיים ית כל**
נזרהא או ית כל אסרהא דעלה קיים יתהון ארי שתיק לה
ביוםא דשמע:

מיום אל יום – שלא תאמר מעת לעת, לכה נאמר: מיום אל יום; ללמדך שאינו מפר אלא עד שתתקשר.

ואם-הפר יפר אתם אחרי שמעו ונשא את-עונה: | **ואם בטלא יבטיל יתהון בתר דשמע ויקביל ית חובה:**

אחרי שמעו – אחרי ששמע וקיים, שאמר: אפשי בו, וחזר והפר לה, אפלו בו ביום. ונשא את עונה – הוא נכנס מתקיה. למדנו מכאן שהגורם מקלה לחברו, הוא נכנס מתקויו לכל ענשיו.

אלה החקים אשר צוה י-הוה את-משה בין איש לאשתו | **בין-אב לבתו בנעריה בית אביה:**

וידבר י-הוה אל-משה לאמר: | **ומליל יי עם משה למימר:**

נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל- | **אתפרע פורענות בני ישראל מן מדינאי בתר כן תתכניש**
עמיד: | **לעמד:**

מאת המדינים – ולא מאת המואבים. שהמואבים נכנסו לדבר מחמת יראה, שהיו יראים מהם שיהיו שוללים אותם, שלא נאמר אלא "אל תתגר בם מלחמה"; אבל מדינים נתעברו על ריב לא להם. דבר אחר: מפני שתי פרידות טובות שיש לי להוציא מהם, רות המואביה ונעמה העמונית.

וידבר משה אליהעם לאמר החלצו מאתכם אנשים | **לצבא ויהיו על-מדין לתת נקמת-י-הוה במדין:**

וידבר משה וגומר – אף על פי ששמע שמיתתו תלויה בדבר, עשה בשמחה ולא אחר. החלצו – פתגמו, לשון "חלוצי צבא", מזינים. אנשים – צדיקים, וכן: "בסר לנו אנשים"; וכן: "אנשים חכמים ונבנים". נקמת ה' – שהעומד כנגד ישראל, כאלו עומד כנגד הקדוש ברוך הוא.

אלף למטה אלף למטה לכל מטות ישראל תשלחו | **לצבא:**

לכל מטות ישראל – לרבות שבט לוי.

וימסרו מאלפי ישראל אלף למטה שנים-עשר אלף | **תלוצי צבא:**

וימסרו – להודיעה שבתן של רוצי ישראל, כמה הם חביבים על ישראל. עד שלא שמעו במיתתו, מה הוא אומר "עוד מעט וסקלני"; ומששמעו שמיתת משה תלויה בנקמת מדין, לא רצו ללכת, עד שנמסרו על כרחו.

וישלח אתם משה אלף למטה לצבא אתם ואת-פינחס | **בן-אלעזר הפהל לצבא וכלי הקדש וחצצרות התרועה**
בידו: | **וישלח יתהון משה אלפא לשבטא לחילא יתהון וית פינחס**
בן-אלעזר פהנא לחילא ומני קודשא וחצוצרת יבבתא
בידיה:

אתם ואת פינחס – מגיד שהיה פינחס שקול כנגד כלם. ומפני מה הלה פינחס ולא הלה אלעזר אמר הקדוש ברוך הוא: מי שהתחיל במצוה, שהרג כזבי בת צור, יגמר. דבר אחר: שהלה נלקח נקמת יוסף אבי אמו, שנאמר: "והמדינים מכרו אתו". ומזון שהיתה אמו של פינחס משל יוסף שנאמר: "מבנות פוטיאל"; מזרע יתרו שפטם עגלים לעבודת אלילים, ומזרע יוסף שפטפט ביצרו. דבר אחר: שהיה משוח מלקמה. וכלי הקדש – זה הארון והציץ, שהיה בלעם עמם, ומפריס מלכי מדן בכשפים, והוא עצמו פורס עמם. הראה להם את הציץ שהשם חקוק בו, והם נופלים. לכה נאמר: "על סלליהם", במלכי מדן, שנופלים על הסללים מן האויר; וכן בבלעם כתיב: "אל סלליהם", בספר יהושע. בידו – ברשותו; וכן: "ויקח את כל ארצו מידו".

ויצבאו על-מדן פאשר צנה י-תנה את-משה ויהרגו כל-זכר:
ואתחילו על מדן פמא דפקיד יי ת משה וקטלו כל דכורא:

ואת-מלכי מדן הרגו על-סלליהם את-אוי ואת-רקם ואת-צור ואת-חור ואת-רבע תמשות מלכי מדן ואת בלעם בן-בעור הרגו בחרב:
ונת מלכי מדן קטלו על קטליהון ית אוי ונת רקם ונת צור ונת חור ונת רבע תמשא מלכי מדן ונת בלעם בר בעור קטלו בחרבא:

תמשות מלכי מדן – וכי איני רואה שתמשה מנה הפתויב למה הזקק לומר **תמשות** אלא ללמדך שישויו כלם בעצה, והשויו כלם בפרענות. בלעם הלה שם לטל שכר עשירים וארבעה אלף, שהפיל מישראל בעצתו; ויצא ממדן לקראת ישראל, ומשיאן עצה רעה. אמר להם: אם פשהייתם ששים רבוא – לא יכלתם להם; עמה, בשנים עשר אלף אתם באים להלחם נתנו לו שכרו משלם ולא קפחוהו. **בחרב** – הוא בא על ישראל והחליף אמנותו באמנותם, שאין נושעים אלא בפיהם, על ידי תפלה ובקשה, ובא הוא ותפש אמנותם, לקלקל בפיו; אף הם באו עליו והחליפו אמנותם באמנות האמות שבאין בחרב, שנאמר: "ועל חרבך תתנה".

וישבבו בני-ישראל את-נשי מדן ואת-טפם ואת כל-י
בהמתם ואת-כל-מקניהם ואת-כל-חילם בזזו:
וישבבו בני ישראל ית נשי מדן ונת טפלהון ונת כל בעירהון ונת כל גיתיהון ונת כל נכסיהון בזזו:

ואת כל-עריהם במושבתם ואת כל-טירתם שרפו באש:
ונת כל קרוניהון במותבניהון ונת כל בית סגדתהון אוקידו בנורא:

טירתם – מקום נוסטיון שלהם, שהוא לשון מושב כמרים יודעי חקיהם. דבר אחר: לשון מושב שריהם, כמו שמתרגם "סרני פלשתים", "טורני פלשתאי".

ויקחו את-כל-השלל ואת כל-המלקות באדם ובהמה:
וישבבו ית כל עדאה ונת כל דברתא באנשא ובבעירא:

ויקחו את כל השלל וגומר – מגיד שהיו כשרים וצדיקים, ולא נחשדו על הגזל לשלם יד בבזה שלא ברשות, שנאמר: **את כל השלל וגומר**. ועליהם מפרש בקבלה: "שניף כעדר הרחלים" וגומר; אף אנשי המלקות שבהם, כלם צדיקים. **שלל** – הן מטלטליו של מלבוש ותכשיטיו. **בו** – הוא בנות מטלטליו שאינם תכשיטיו. **מלקות** – אדם ובהמה. ובמקום שכתוב "שבי" אצל "מלקות", "שבי" באדם, ו"מלקות" בהמה.

ויבאו אל-משה ואל-אלעזר הפהן ואל-ענת בני-ישראל את-השבי ואת-המלקות ואת-השלל אל-המתנה אל-ערבת מואב אשר על-ירדן ירחו:
ואיתאיו לנת משה ולנת אלעזר פהנא ולנת פגנא ונת דבני ישראל ית שבאי ונת דברתא ונת עדאה למשריתא למישריא דמואב דעל ירדנא דיריחו:

שני

ויצאו משה ואלעזר הפהן וכל-נשיאי העדה לקראתם אל-מחוז למתנה:
ונפקו משה ואלעזר פהנא וכל רברבי פגנא ונת דבני ישראל למשריתא:

ויצאו משה ואלעזר הפהן – לפי שראו את נערי ישראל יוצאים לחטף מן הבזה.

ויקצף משה על פקודי החיל שרי האלפים ושרי המאות הפאים מצבא המלקמה:
ורגזו משה על דממון על חילא רבני אלפי ורבני מאותא דאתו מחיל קרבא:

ויקצף משה על פקודי החיל – ממנים על הסיל. ללמדך שכל סרחון הדור תלוי בגדולים, שיש פם בידם למחות.

ויאמר אליהם משה החייתם כל-נקבה:
ואמר להון משה הקנימתון כל נוקבא:

הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסר-מעל בי-תנה על-דבר-פעור ותהי המגפה בעדת י-תנה:
הא אנין הווא לבני ישראל בעיצת בלעם לשקרא שקר קדם יי על עיסק פעור והנת מחתא בכנשתא דיני:

בדבר בלעם – אמר להם: אפלו אתם מכניסים כל המונות שבעולם – אין אתם יכולים להם; שמה מרבים אתם מן המצרים, שהיו שש מאות רכב בחור בואו ואשיאכם עצה: א-להיהם של אלו שונא זמה הוא וכוליה כדאיתא בסלק ובספרי.

ועתה הרגו כל-זכר בטוף וכל-אשה ידעת איש למשפב זכר הרגו:
וכען קטולו כל דכורא בטפלא וכל אתתא דידעת גבר למשפבי דכורא קטולו:

וְכָל אִשָּׁה יָדַעַת אִישׁ – רְאוּיָהּ לְהַכְעִל, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִכְעַלָּהּ. וְלִפְנֵי הַצִּיּוּן הַעֲבִירוּם, וְהָרְאוּיָהּ לְהַכְעִל פְּנֵיהָ מוֹרִיקוֹת. הָרְגוּ – לָמָּה חֹזֵר וְאָמַר לְהַפְסִיק הַעֲנָנוּ, דְּבָרֵי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל. שְׁאֵם אָנִי קוֹרָא: "הָרְגוּ כָּל זָכָר בַּטָּף וְכָל אִשָּׁה יָדַעַת אִישׁ וְכָל הַטָּף בְּנָשִׁים" וְגוֹמַר, אִינִי יוֹדַע אִם לְהָרַג עִם הַזְּכָרִים אוֹ לְהַחֲיוֹת עִם הַטָּף, לְכָךְ נֶאְמַר "הָרְגוּ".

וְכָל הַטָּף בְּנָשִׁים אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ מִשְׁכָּב זָכָר הַחַיּוּ לָכֶם: **וְכָל טַפָּלָא בְנַשְׁיָא דְלֹא יָדְעָא מִשְׁכַּבֵּי דְכוּרָא קִייַמוּ לְכוּן:**

וְאַתֶּם תָּנוּ מַחוּץ לַמַּחֲנֶה שְׂבַעַת יָמִים כֹּל הָרֶג נָפֶשׁ וְכָל נֹגַע בְּחַלְל תַּתְחַטְּאוּ בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי אַתֶּם וְשַׁבִּיכֶם:
וְאַתּוֹן שֶׁרוּ מִבְּרַא לְמִשְׁרִיתָא שְׂבַעַת יוֹמִין כֹּל דְקָטַל נַפְשָׁא וְכָל דְקָרַב בְּקַטִּילָא תַדּוּן עֲלוּהֵי בְיוֹמָא תְּלִיתָאָה וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה אַתּוֹן וְשַׁבִּיכוֹן:

מַחוּץ לַמַּחֲנֶה – שֶׁלֹּא יִכְנֶסוּ לַעֲזָרָה. **כֹּל הָרֶג נָפֶשׁ –** רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר: בְּהוֹרָג בְּדָבָר הַמְּקַבֵּל טְמָאָה הַפְּתוּב מְדַבֵּר; וְלִמְדָהּ הַפְּתוּב, שֶׁהַקְּלִי מִטְמֵא אָדָם בְּחַבּוּרֵי הַמֵּת, כְּאִלוּ נֹגַע בְּמַת עֲצָמוֹ. אוֹ יְכוֹל אֶפְלוּ זָרֵק בּוֹ חֵץ וְהָרְגוּ תַלְמוּד לֹמֵר, **וְכָל נֹגַע בְּחַלְל:** מְקִישׁ הוֹרֵג לְנוּגַע; מִה נֹגַע עַל יְדֵי חַבּוּרוֹ, אַף הוֹרֵג עַל יְדֵי חַבּוּרוֹ. **תַּתְחַטְּאוּ –** בְּמִי נָדָה, כְּדִין שְׁאָר טְמֵאֵי מַתִּים. שְׁאָף לְדָבָרֵי הָאוּמָר קִבְּרֵי גוֹיִם אֵינָם מְטַמְּאִין בְּאַהֲל, שְׁנֵאָמַר: "וְאַתָּן צָאֵן מְרַעֲיַתִּי אָדָם אַתֶּם," אַתֶּם קְרוּיִם "אָדָם" וְאֵינן גוֹיִם קְרוּיִם "אָדָם", מוֹדָה הוּא שְׁהַגוּיִם מְטַמְּאִין בַּמַּגַּע וּבְמַשָּׂא; שֶׁלֹּא נֶאְמַר "אָדָם" אֲלֵא אֲצֵל טְמֵאָת אַהֲלִים, שְׁנֵאָמַר: "אָדָם כִּי יָמוּת בְּאַהֲל". **אַתֶּם וְשַׁבִּיכֶם –** לֹא שְׁהַגוּיִם מְקַבְּלִין טְמָאָה וְצָרִיכִין הַנְּזָאָה; אֲלֵא מַה אַתֶּם בְּגַי בְּרִית, אַף שַׁבִּיכֶם, כְּשֶׁיָּבוֹאוּ לְבְרִית וַיְטַמְּאוּ, צָרִיכִין הַנְּזָאָה.

וְכָל־בְּגָד וְכָל־פְּלִיעָוֹר וְכָל־מַעֲשֵׂה עֵזִים וְכָל־פְּלִיעִיעַץ וְכָל לְבוּשׁ וְכָל מְאֹן דְמִשְׁךְ וְכָל עוֹבֵד דְמַעְזֵי וְכָל מִן דְאָע תַּתְחַטְּאוּ:
וְכָל מַעֲשֵׂה עֵזִים – לְהַבִּיא פְּלִי הַקְּרָנִים וְהַטְּלָפִים וְהַעֲצָמוֹת.

וַיֹּאמֶר אֱלֻעֶזֶר הַכֹּהֵן אֶל־אַנְשֵׁי הַצִּבָּא הַבָּאִים לַמַּלְחָמָה זֹאת תִּקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר־צִוָּה יְ-הוָה אֶת־מֹשֶׁה:
וְאָמַר אֱלֻעֶזֶר כֹּהֵנָא לַגּוֹבְרֵי חֵילָא דְאָתוּ לַקְּרָבָא דָּא גְזִירַת אֹרְיָתָא דְפָקִיד יְיָ יַת מֹשֶׁה:

וַיֹּאמֶר אֱלֻעֶזֶר הַכֹּהֵן וְגוֹמֵר – לְפִי שְׂבַא מֹשֶׁה לְכָלֵל כַּעַס, בֵּא לְכָלֵל טַעוֹת, שְׁנוֹתְעַלְמוּ מִמְּנוּ הַלְכוֹת גְּעוּלֵי נִכְרִים. וְכֵן אַתָּה מוֹצֵא בְּשְׁמִינֵי לְמַלּוּאִים, שְׁנֵאָמַר: "וַיִּקַּץ עַל אֱלֻעֶזֶר וְעַל אִתְּמָר", בֵּא לְכָלֵל כַּעַס, בֵּא לְכָלֵל טַעוֹת. וְכֵן ב'שִׁמְעוּ נָא הַמַּרְסִים': "וַיַּד אֶת הַסֵּלַע", עַל יְדֵי הַכַּעַס טַעָה. **אֲשֶׁר צִוָּה ה' וְגוֹמֵר –** תְּלָה הַהוֹרָאָה בְּרַבּוֹ.

אַךְ אֶת־הַזֶּהָב וְאֶת־הַכֶּסֶף אֶת־הַנְּחֹשֶׁת אֶת־הַבַּרְזֵל אֶת־הַבַּדִּיל וְאֶת־הָעֹפֶרֶת:
בְּרֵם יַת דִּהְבָּא וַיַת כְּסָפָא יַת נְחָשָׁא יַת בַּרְזַלָא יַת עֲבָצָא וַיַת אַבְרָא:

אַךְ אֶת הַזֶּהָב וְגוֹמֵר – אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִזְהִיר לָכֶם מֹשֶׁה אֲלֵא עַל הַלְכוֹת טְמָאָה, עוֹד יֵשׁ לְהַזְהִיר לָכֶם עַל הַלְכוֹת גְּעוּל. וְאָךְ – לְשׁוֹן מַעוֹט, כְּלוֹמֵר: מְמַעֲטִין אַתֶּם מִלְּהִשְׁתַּמֵּשׁ בַּכֶּלִים אֶפְלוּ לְאִסָּר טְהוֹרָתָן מִטְּמֵאָת הַמֵּת, עַד שִׁיטְהוּרָו מְבַלְיַעַת אִסוּר וְכַלּוֹת. וְרַבּוּתֵינוּ אֹמְרוּ: **אַךְ אֶת הַזֶּהָב,** לֹמֵר שְׁצָרִיף לְהַעֲבִיר חֲלָדָה שֶׁלּוֹ קֹדֶם שֶׁיַּגְעִילָנוּ; וְזֶהוּ לְשׁוֹן "אַךְ", שֶׁלֹּא יָהֵא שְׁם חֲלָדָה, אַךְ הַמַּתְכָּת יִהְיֶה כְּמוֹת שֶׁהוּא.

כָּל־דָּבָר אֲשֶׁר־יָבֵא אֲשֶׁר־יָבֵא בְּאִשׁ תַּעֲבִירוּ בְּאִשׁ וְשִׁתְּרוּ אֹךְ בְּמִי נָדָה יִתְחַטְּאוּ וְכָל אֲשֶׁר לֹא־יָבֵא בְּאִשׁ תַּעֲבִירוּ בְּמִים:
כָּל מַדְעָם דְּמַתַּעַל בְּנוּרָא תַעֲבְרוּנְיָה בְּנוּרָא וַיְדַפֵּי בְרֵם בְּמִי אַדְיוֹתָא יִתְדֵי וְכָל דְלֹא מַתַּעַל בְּנוּרָא תַעֲבְרוּנְיָה בְּמִיָּא:

כָּל דָּבָר אֲשֶׁר יָבֵא אֲשֶׁר יָבֵא – לְבַשְׁל בּוֹ כְּלוּם. **תַּעֲבִירוּ בְּאִשׁ –** כְּדָרְךְ תַּשְׁמִישׁוּ, הַגְעַלְתּוּ. מִי שֶׁתַּשְׁמִישׁוּ עַל יְדֵי חַמּוּן – יַגְעִילָנוּ בַּחַמּוּן, וּמִי שֶׁתַּשְׁמִישׁוּ עַל יְדֵי צֵלִי, כְּגוֹן הַשְּׁפּוֹד וְהַאֶסְכָּלָה, יְלַבְנוּ בְּאוּר. **אַךְ בְּמִי נָדָה יִתְחַטְּאוּ –** לְפִי פִּשּׁוּטוֹ, חַטּוּי זֶה, לְטַהְרוֹ מִטְּמֵאָת מָת; אָמַר לָהֶם: צָרִיכִין הַכֶּלִים גְּעוּל לְטַהְרָם מִן הָאִסוּר וְחַטּוּי לְטַהְרָן מִן הַטְּמָאָה. וְרַבּוּתֵינוּ דָרְשׁוּ מִכְּאֵן, שְׁאָף לְהַכְשִׁירוֹן מִן הָאִסוּר הַטְּעִין טְבִילָה לְכָלִי מַתְּכוּת; ו"מִי נָדָה" הַפְּתוּבִין כְּאֵן, דָרְשׁוּ, מִם הָרְאוּיִם לְטַבֵּל בַּהֶם נָדָה, וְכַמָּה הֵם אַרְבָּעִים סָאָה. **וְכָל אֲשֶׁר לֹא יָבֵא בְּאִשׁ –** כָּל דָּבָר שְׁאִין תַּשְׁמִישׁוּ עַל יְדֵי הָאוּר, כְּגוֹן כּוּסוֹת וְצִלוּחִיּוֹת שֶׁתַּשְׁמִישׁוּן בַּצּוּנוֹן, וְלֹא בָלְעוּ אִסוּר. **תַּעֲבִירוּ בְּמִים –** מְטַבִּילוֹ נְדִיָו. וְדוֹקָא פְּלִי מַתְּכוּת.

וְכַבֵּסְתֶם בְּגֵדֵיכֶם בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וּשְׁתַּחֲרַתֶּם וְאַחַר תִּבְּאוּ אֶל־הַמַּחֲנֶה:
וְתַחֲרוּן לְבוּשֵׁיכֶון בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה וְתַדְפוּן וּבְתָר כֹּן תִיעֲלוּן לְמִשְׁרִיתָא:

אַל הַמַּחֲנֶה – לְמַחֲנֶה שְׁכִינָה; שְׁאִין טְמֵא מִת טַעוֹן שְׁלוּם מִמַּחֲנֶה לוֹנְיָה וּמַמַּחֲנֶה יִשְׂרָאֵל.

וַיֹּאמֶר יְ-הוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
וְאָמַר יְיָ לְמֹשֶׁה לְמִימַר:

שֵׂא אֶת רֹאשׁ מִלְּקוֹחַ הַשֹּׁבֵי בְאֲדָם וּבַבְּהֵמָה אֶתְּהָ וְאַלְעֶזֶר הַכֹּהֵן וְרְאִשֵׁי אֲבוֹת הָעֵדָה:
קַבִּיל יַת חוּשְׁפוֹן דְּבְרַת שְׁבַיָּא בְּאַנְשָׁא וּבַבְּעִירָא אֶת וְאַלְעֶזֶר כֹּהֵנָא וְרִישֵׁי אֲבָהָת פִּנְשָׁתָא:

שֵׂא אֶת רֹאשׁ – קַח אֶת הַחֻשְׁפוֹן.

וַתִּצִּיתְּ אֶת־הַמַּלְקוֹחַ בֵּין תַּפְשֵׁי הַמַּלְחָמָה הַיְצְאִים לַצָּבָא וּבֵין כָּל־הָעֵדָה:
וַתִּפְלִיג יַת דְּבַרְתָּא בֵּין גּוֹבְרֵי מְגִיחֵי קְרָבָא דְנַפְקוּ לְחֵילָא וּבֵין כָּל פִּנְשָׁתָא:

וַתִּצִּיתְּ אֶת הַמַּלְקוֹחַ בֵּין תַּפְשֵׁי הַמַּלְחָמָה וְגוֹמֵר – חֲצָיו לְאַלוּ וְחֲצָיו לְאַלוּ.

והרמת מִכְס לִי-הִנֵּה מֵאֵת אֲנָשֵׁי הַמִּלְחָמָה הַיִּצְאִים לְצַבָּא אֶחָד נֶפֶשׁ מִחֲמֵשׁ הַמָּאוֹת מִן-הָאָדָם וּמִן-הַבְּקָר וּמִן-הַחֲמֹרִים וּמִן-הַצֹּאן:	וּתְפָרִישׁ נְסִיבָא קָדָם יְיָ מִן גּוֹבְרֵי מְגִיחֵי קֶרְבָּא דְנִפְקוּ לְחִילָא תְּדָא נִפְשָׁא מִחֲמִישׁ מָאָה מִן אֲנָשָׂא וּמִן תּוֹרֵי וּמִן חֲמֹרֵי וּמִן עֲנָא:
מִמְחֲצִיתֵם תִּקְחוּ וְנִתְּתָה לְאַלְעָזָר הַפֶּהָן תְּרוּמַת י-הוָה:	מִפְּלִגוּתֵהוּן תִּסְבוּן וְתִתְּנוּן לְאַלְעָזָר כֹּהֵנָא אֶפְרָשׁוּתָא קָדָם יְיָ:
וּמִמְחֲצֵת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל תִּקַּח אֶחָד אֶחָד מִן-הַחֲמִישִׁים מִן-הָאָדָם מִן-הַבְּקָר מִן-הַחֲמֹרִים וּמִן-הַצֹּאן מִפְּלִי-הַבְּהֵמָה וְנִתְּתָה אֹתָם לְלוֹיִם שְׂמֹרֵי מִשְׁמֶרֶת מִשְׁפָּן י-הוָה:	וּמִפְּלִגוּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּסְבַּח חַד דִּיתְחַד מִן חֲמִישִׁין מִן אֲנָשָׂא מִן תּוֹרֵי מִן חֲמֹרֵי וּמִן עֲנָא מִפְּלִ בְּעִירָא וְתִתִּין יִתְהוּן לְלוֹיָאֵי נְטָרֵי מִטָּרַת מִשְׁפָּנָא דִּיִּי:
וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר כַּפֶּהָן כַּאֲשֶׁר צִוָּה י-הוָה אֶת-מֹשֶׁה:	וַעֲבַד מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר כֹּהֵנָא כְּמָא דְפִקִּיד יְיָ יֵת מֹשֶׁה:
וַיְהִי הַמִּלְקוֹחַ יְתֵר הַבָּז אֲשֶׁר בָּזְזוּ עִם הַצֹּבָא צֹאן שְׂשִׁי-מָאוֹת אֵלֶּף וְשִׁבְעִים אֵלֶּף וַחֲמִשָּׁת אֵלֶּפִים:	וְהוּת דְּבִרְתָּא שְׂאָר בְּזָא דְּבָזוּ עֲמָא דְנִפְקוּ לְחִילָא עֲנָא שְׁשִׁי מָאָה וְשִׁבְעִין וַחֲמִשָּׁא אֵלֶּפִין:
וַיְהִי הַמִּלְקוֹחַ יְתֵר הַבָּז – לְפִי שְׂלָא נִצְטוּוּ לְהָרִים מְכָס מִן הַמִּטְלָטְלִין אֲלָא מִן הַמִּלְקוֹחַ, כְּמַב אֵת הַלְשׁוֹן הַזֶּה: וַיְהִי הַמִּלְקוֹחַ שְׂבָא לְכָלל חֲלָקָה וּלְכָלל מְכָס, שְׁהֵנָה עוֹדֵף עַל בִּז הַמִּטְלָטְלִין אֲשֶׁר בָּזְזוּ עִם הַצֹּבָא אִישׁ לוֹ וְלֹא בָּא לְכָלל חֲלָקָה, מִסְפֵּר הַצֹּאן וְגוֹמֵר.	וּבִקָּר שָׁנִים וְשִׁבְעִים אֵלֶּף:
וַחֲמֹרִים אֶחָד וְשִׁשִּׁים אֵלֶּף:	וְחֲמֹרֵי שְׁתִּין וְחַד אֵלֶּפִין:
וַנִּפְשׂ אָדָם מִן-הַנְּשִׁים אֲשֶׁר לֹא-יָדְעוּ מִשְׁכָּב זָכָר פְּלִי-נֶפֶשׁ שָׁנִים וְשִׁלְשִׁים אֵלֶּף:	וְנִפְשָׂא דְאֲנָשָׂא מִן נְשִׂיאָ דְלָא יָדְעָא מִשְׁכָּבֵי דְכוּרָא פְּלִי נִפְשָׂתָא תְּלַתִּין וְתִרְיִן אֵלֶּפִין:
וַתְּהִי הַמְּחֻצָּה חֲלָקַי הַיִּצְאִים בַּצֹּבָא מִסְפֵּר הַצֹּאן שְׁלֹשִׁי-מָאוֹת אֵלֶּף וְשִׁלְשִׁים אֵלֶּף וְשִׁבְעַת אֵלֶּפִים וַחֲמֵשׁ מָאוֹת:	וְהוּת פְּלִגוּתָא חוּלְקַי גּוֹבְרֵיָא דְנִפְקוּ לְחִילָא מִנִּין עֲנָא תְּלַת מָאָה וְתִלְתִּין וְשִׁבְעָא אֵלֶּפִין וַחֲמִישׁ מָאָה:
וַיְהִי הַמְּכָס לִי-הוָה מִן-הַצֹּאן שֵׁשׁ מָאוֹת חֲמֵשׁ וְשִׁבְעִים:	וְהוּהוּ נְסִיבָא קָדָם יְיָ מִן עֲנָא שְׁשִׁי מָאָה וְשִׁבְעִין וַחֲמִישׁ:
וְהַבְּקָר שְׁשִׁי וְשִׁלְשִׁים אֵלֶּף וּמְכָסָם לִי-הוָה שָׁנִים וְשִׁבְעִים:	וְתוֹרֵי תְּלַתִּין וְשִׁתָּא אֵלֶּפִין וְנְסִיבְהוּן קָדָם יְיָ שִׁבְעִין וְתִרְיִין:
וַחֲמֹרִים וְשִׁלְשִׁים אֵלֶּף וַחֲמֵשׁ מָאוֹת וּמְכָסָם לִי-הוָה אֶחָד וְשִׁשִּׁים:	וְחֲמֹרֵי תְּלַתִּין אֵלֶּפִין וַחֲמִישׁ מָאָה וְנְסִיבְהוּן קָדָם יְיָ שְׁתִּין וְחַד:
וַנִּפְשׂ אָדָם שְׁשִׁי עָשָׂר אֵלֶּף וּמְכָסָם לִי-הוָה שָׁנִים וְשִׁלְשִׁים נֶפֶשׁ:	וְנִפְשָׂא דְאֲנָשָׂא שְׁשִׁי עָשָׂר אֵלֶּפִין וְנְסִיבְהוּן קָדָם יְיָ תְּלַתִּין וְתִרְיִין נִפְשָׁן:
וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת-מְכָס תְּרוּמַת י-הוָה לְאַלְעָזָר הַפֶּהָן כַּאֲשֶׁר צִוָּה י-הוָה אֶת-מֹשֶׁה:	וַיְהִי מֹשֶׁה יֵת נְסִיב אֶפְרָשׁוּתָא קָדָם יְיָ לְאַלְעָזָר כֹּהֵנָא כְּמָא דְפִקִּיד יְיָ יֵת מֹשֶׁה:
וּמִמְחֲצִית בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר חֻצָּה מֹשֶׁה מִן-הָאֲנָשִׁים הַצֹּבָאִים:	וּמִפְּלִגוּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דְּפִלַּג מֹשֶׁה מִן גּוֹבְרֵיָא דְנִפְקוּ לְחִילָא: הַצֹּבָאִים:
וּמִמְחֲצִית בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר חֻצָּה מֹשֶׁה – לְעַדָּה, וְהוֹצִיאָה לָהֶם מִן הָאֲנָשִׁים הַצֹּבָאִים –	וְתִהִי מְחֻצַּת הָעַדָּה מִן-הַצֹּאן שְׁלֹשִׁי-מָאוֹת אֵלֶּף וְשִׁלְשִׁים אֵלֶּף שִׁבְעַת אֵלֶּפִים וַחֲמֵשׁ מָאוֹת:
וְתִהִי מְחֻצַּת הָעַדָּה – כֶּף וְכֶה –	וְתִהִי מְחֻצַּת הָעַדָּה מִן עֲנָא תְּלַת מָאָה וְתִלְתִּין וְשִׁבְעָא אֵלֶּפִין וַחֲמִישׁ מָאָה:
וּבִקָּר שְׁשִׁי וְשִׁלְשִׁים אֵלֶּף:	וְתוֹרֵי תְּלַתִּין וְשִׁתָּא אֵלֶּפִין:
וַחֲמֹרִים וְשִׁלְשִׁים אֵלֶּף וַחֲמֵשׁ מָאוֹת:	וְחֲמֹרֵי תְּלַתִּין אֵלֶּפִין וַחֲמִישׁ מָאָה:

ונפיש אדם ששעה עשר אלה:	ונפשא דאנשא שמת עשר אלפין:
ויקח משה ממחצת בני ישראל את האחו אחד מן התמימים מן האדם ומן הבהמה ויתן אתם ללוים שמרי משמרת משכן י-הוה פאשר צנה י-הוה את משה:	ונסיב משה מפלגות בני ישראל ית דאתחד חד מן תמישין מן אנשא ומן בעירא ויהב יתהון לליואי נטרי מטרת משכנא דיי כמא דפקיד יי ית משה:

ויקח משה – וגומר.

ויקרב אל משה הפקדים אשר לאלפי הצבא שרי האלפים ושרי המאות:	ויקריבו לות משה דממונן על אלפי חילא רבני אלפי ורבני מאותא:
---	--

הפקדים – הממנים.

ויאמרו אל משה עבדיך גשאו את ראש אנשי המלחמה אשר בידנו ולא נפקד ממנו איש:	ואמרו למשה עבדך קבילו ית חושבן גוברי מגיחי קרבא דעמנא ולא שגא מננא אנש:
--	---

ולא נפקד – לא נחסר. ותרגומו: "ולא שגא", אף הוא בלשון ארמי "חסרון", כמו: "אנכי אספנה", תרגומו: "דענת שגיא ממננא". וכן: "פי דפקד מושבך", יחסר מקום מושבך, איש הרגיל לישב שם; וכן: "ויפקד מקום דוד", נחסר מקומו ואין איש יושב שם.

ונקרב את קרבן י-הוה איש אשר מצא כלי זהב אצעה וצמיד טבעת עגיל וכומז לכפר על נפשתינו לפני י-הוה:	וקריבנא ית קורבנא דיי גבר דאשפח מאן דזהב שירין ושבין עזקו קדשין ומחוד לכפרא על נפשתינא קדם יי:
--	--

אצעה – אלו צמידים של רגל. וצמיד – של יד. עגיל – נזמי און. וכומז – דפוס של בית הרחם, לכפר על הרהור הלב של בנות מדון.

ויקח משה ואלעזר הפתו את הזהב מאתם כל פלי מעשה:	ונסיב משה ואלעזר פהנא ית דהבא מנהון כל מאן דעובדא:
--	--

ויקח י-הוה את הזהב אשר הרימו לי-הוה ששעה עשר אלה שבע מאות ותמישים שקל מאת שרי האלפים ומאת שרי המאות:	והוה כל דהב אפרשותא דאפרישו קדם יי שמת עשר אלפין שבע מאה ותמישין סלעין מן רבני אלפי ומן רבני מאותא:
--	---

אנשי הצבא בוזו איש לו:	גוברין דחילא בזו גבר לנפשיה:
------------------------	------------------------------

ויקח משה ואלעזר הפתו את הזהב מאת שרי האלפים והמאות ויבאו אתו אל-אהל מועד ופרו לבני ישראל לפני י-הוה:	ונסיב משה ואלעזר פהנא ית דהבא מן רבני אלפי ומאותא ואיתיאו יתיה למשפן זמנא דוכרנא לבני ישראל קדם יי:
--	---

שלישי פרשת בני גד ובני ראובן

ומקנה רב היתה לבני ראובן ולבני גד עצום מאד ויראו את-ארץ נעזר ואת-ארץ גלעד והנה המקום מקום מקנה:	ובעיר סגי הוה לבני ראובן ולבני גד תקיף לתדא ותזו ית ארע נעזר וית ארע גלעד והא אתרא אתר פשר לבית בעיר:
---	---

ויבאו בני גד ובני ראובן ויאמרו אל משה ואלעזר פהנא הפתו ואל-נשיאי העדה לאמר:	ואתו בני גד ובני ראובן ואמרו למשה ואלעזר פהנא ולרבבי פנשתא למימר:
---	---

עטרות ודיבן ונעזר ונמרה ותשבון ואלעלה ושכם ונבו ובען:	עטרות ודיבון ונעזר ונמרה ותשבון ואלעלה ושכם ונבו ובען:
---	--

עטרות ודיבן וגו' – מארץ סיחון ועוג היו.

הארץ אשר הפה י-הוה לפני עדת ישראל ארץ מקנה הוא ולעבדיך מקנה:	ארעא דמחא יי ית יתבהא קדם פנשתא דישראל ארע פשרא לבית בעיר היא ולעבדך אית בעיר:
--	--

ויאמרו אם מצאנו חן בעיניך יתן את הארץ הזאת לעבדיך לאחזה אליה מעברנו את הירדן:	ואמרו אם אשפחנא רחמין בעינך תתייב ארעא קדא לעבדך לאחסנא לא תעברנא ית ירדנא:
---	---

ויאמר משה לבני-גד ולבני ראובן האחייכם יבאו למלחמה ואתם תשבּו פה:

ואמר משה לבני גד ולבני ראובן האחייכון ייתון לאגחא קרבא ואתון תתבון הקא:

האחייכם – לשון תמיהה הוא.

ולמה תנואון תניאון את-לב בני ישראל מעבר אל-הארץ אשר-נתו להם ו-הנה:

ולמא תונון ית לבא דבני ישראל מלמעבר לארעא דיהב להון יי:

ולמה תניאון – תסירו ותמניעו לכם מעבר, שיהיו סבורים שאתם נראים לעבר מפני המלחמה וחזק הערים והעם.

פה עשו אבותיכם בשלתי אתם מקדש ברנע לראות את-הארץ:

פדון עבדו אבהתכון פד שלחית יתהון מרקם גיאה למחזי ית ארעא:

מקדש ברנע – כף שקמה; ושמי קדש היו.

ויבאלו עד-נחל אשכול ויראו את-הארץ ויבאו את-לב בני ישראל לבלתי-בא אל-הארץ אשר-נתו להם ו-הנה:

וסליקו עד נחלא דאתפלא וחזו ית ארעא ואוניאו ית לבא דבני ישראל בדיל דלא למיעל לארעא דיהב להון יי:

ויחראף ו-הנה ביום ההוא וישבע לאמר:

ותקיף רוגזא דיי ביומא ההוא וקיים למימר:

אם-יראו האנשים העלים ממצרים מן עשרים שנה ומעלה את האדמה אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב כי לא-מלאו אתרי:

אם יחזון גובריא דסליקו ממצרים מבר עשרין שנין ולעילא ית ארעא דקיימית לאברהם ליצחק וליעקב ארי לא אשלימו בתר דחלתי:

בלתי פלב בוי-יסנה הקנזי ויהושע בן-נון כי מלאו אתרי ו-הנה:

א-להין פלב בר יסנה קנזאה ויהושע בר נון ארי אשלימו בתר דחלתא דיי:

הקנזי – חורגו של קנז הנה; ונלדה לו אמו של פלב את עתניאל.

ויחראף ו-הנה בישראל וינעם במדבר ארבעים שנה עד-תם פלי-הדור העשה הרע בעיני ו-הנה:

ותקיף רוגזא דיי בישראל ואחרנון במדברא ארבעין שנין עד דסף פל דרא דעבד דביש קדם יי:

וינעם – ונטלטלם, מזן "נע ננד".

והנה קמתם תחת אבותיכם תרבות אנשים חטאים לספות עוד על תרון אפי-הנה אל-ישראל:

וקא קמתון בתר אבהתכון תלמידי גובריא תייביא לאוספא עוד על תקופ רוגזא דיי לישראל:

לספות – כמו: "ספו שנה על שנה"; "עלותיכם ספו" וגומר, לשון תוספת.

כי תשובו מאחרי וינסף עוד להניחו במדבר ושחתם לכל-העם הנה:

ארי תתובון מבתר דחלתיה ויוסיף עוד לאחוריהון במדברא ותחבלון לכל עמא הדיון:

ויגשו אליו ויאמרו גדרת צאן נבנה למקננו פה וערים לטפנו:

וקריבו לותיה ואמרו חטרין דעאן נבני לבעירנא הקא וקריון לטפלנא:

נבנה למקננו פה – חסים היו על ממונם יותר מבניהם ובנותיהם, שהקדימו מקניהם לטפם. אמר להם משה: לא כן! עשו העקר עקר, והטפל – טפל; בנו לכם תחלה ערים לטפכם, ואחר כך גדרות לצאנכם.

ואנחנו נתליץ חשים לפני בני ישראל עד אשר אם-הביאנם אל-מקומם וישב טפנו בערי המבצר מפני ישובי הארץ:

ואנחנו נתליץ חשים – נודוין מהירים, כמו: "מהר שלל חש בז"; "מהר יחיש". לפני בני ישראל – בראשי גיסות, מתוך שגבורים היו; שכן נאמר בגד: "טרר זרוע אף קדקד". ואף משה חזר ופרש להם באלה הדברים: "נאצו אתכם בעת ההוא" וגומר, "חלוצים מעברו לפני אחיכם בני ישראל כל בני חיל". וביריחו פתיב: "והחלוצי חלה לפנייהם", זה ראובן וגד שקימו תנאם. וישב טפנו – בעודנו אצל אחינו. בערי המבצר – שנבנה עקשו.

ואנחנו נתליץ חשים – נודוין מהירים, כמו: "מהר שלל חש בז"; "מהר יחיש". לפני בני ישראל – בראשי גיסות, מתוך שגבורים היו; שכן נאמר בגד: "טרר זרוע אף קדקד". ואף משה חזר ופרש להם באלה הדברים: "נאצו אתכם בעת ההוא" וגומר, "חלוצים מעברו לפני אחיכם בני ישראל כל בני חיל". וביריחו פתיב: "והחלוצי חלה לפנייהם", זה ראובן וגד שקימו תנאם. וישב טפנו – בעודנו אצל אחינו. בערי המבצר – שנבנה עקשו.

לא נשוב אל-בתינו עד התנחל בני ישראל איש נחלתו:

לא נתוב לבתנא עד דיתסנון בני ישראל גבר אהסנתייה:

כי לא נחל אתם מעבר לירדן והלאה פי באה נחלתנו אלינו מעבר הירדן מזרחה:

ארי לא נחסינו עמהון מעברא לירדנא ולהלאה ארי קבילנא אהסננא לנא מעברא לירדנא מדנחא:

מעבר לירדן וגומר – בעבר המערבי. פי באה נחלתנו – כבר קבילנוה בעבר המזרחי.

וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה אִם-תַּעֲשׂוּן אֶת-הַדָּבָר הַזֶּה אִם-תִּתְּלוּן לִפְנֵי י-הוָה לְמַלְחָמָה:	וַיֹּאמֶר לְהוֹן מֹשֶׁה אִם תַּעֲבֹדוּן יְת פִּתְגָמָא הַזִּין אִם תִּתְּדָרוּן קָדָם עֲמָא דִּי לְקַרְבָּא:
---	--

וְעָבַר לָכֵם כָּל-חֲלוּץ אֶת-הַיַּרְדֵּן לִפְנֵי י-הוָה עַד הוֹרִישׁוּ אֶת-אֲיָבֵיו מִפְּנֵיו:	וַיַּעֲבַר לְכוּן כָּל דְּמַזְרוּ יְת יַרְדְּנָא קָדָם עֲמָא דִּי עַד דִּיתְרִיף יְת בַּעֲלֵי דְבָבוּהֵי מִן קְדָמוּהֵי:
---	--

וַיִּנְכַּבְּשֵׁה הָאָרֶץ לִפְנֵי י-הוָה וְאַחַר תִּשְׁבוּ וְהִייתֶם גִּזְיִים מִי-הוָה וּמִיִּשְׂרָאֵל וְהִיְתָה הָאָרֶץ הַזֹּאת לָכֵם לְאַחֲזָה לִפְנֵי י-הוָה:	וַתַּתְּכַבִּישׁ אַרְעָא קָדָם עֲמָא דִּי וּבַתֵּר כֹּן תִּתּוּבוּן וַתְּהוֹן זַכָּאִין קָדָם יי וּמִיִּשְׂרָאֵל וַתְּהִי אַרְעָא הַזֹּאת לְכוּן לְאַחְסָנָא קָדָם יי:
---	--

וְאִם-לֹא תַעֲשׂוּן כֹּן הִנֵּה חֲטָאתֶם לִי-הוָה וְיָדְעוּ חֲטָאתְכֶם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶתְכֶם:	וְאִם לֹא תַעֲבֹדוּן כֹּן הָא תַכְתּוּן קָדָם יי וְיָדְעוּ חוּבְתְכוּן דְּתַשְׁפַּח יְתְכוּן:
---	---

בְּנוֹ-לָכֵם עָרִים לְטַפְכֶם וּגְזֵרֹת לְצִנּוּאְכֶם וְתִיצֵא מִפִּיכֶם תַעֲשׂוּ:	בְּנוּ לְכוּן קְרוּוֹן לְטַפְלְכוּן וְתַטְרִיו לְעִנְכוּן וְדִיפּוּק מִפּוּמְכוּן תַעֲבֹדוּן:
--	---

לְצִנּוּאְכֶם – תִּיבָה זוּ מַגְזֵרֹת "צְנָה וְאֶלְפִים כָּלָם", שְׂאִין בּוּ אֶל"ף מְפָסִיק בֵּין נו"ן לְצַד"י; וְאֶל"ף שְׂבָא כָאן אַחַר הַנו"ן, בְּמִקּוּם ה"א שֶׁל "צְנָה" הוּא. מִיִּסּוּדוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדְּרָשׁוֹן לְמִדְתֵי כּוֹן. וְתִיצֵא מִפִּיכֶם – לְגַבּוּת, שְׂקִיבְלָתֶם עֲלֵיכֶם לְעָבַר לְמַלְחָמָה עַד כַּבוּשׁ וְחֲלוּקָה. שְׂמֹשֶׁה לֹא בִקֵּשׁ מֵהֶם אֶלֶּא "וַיִּנְכַּבְּשֵׁה וְאַחַר תִּשְׁבוּ", וְהֵם קִבְּלוּ עֲלֵיהֶם "עַד הַתְּנַחֵל"; הַרִי הוֹסִיפוּ לְהַתְּעַכֵּב שְׂבַע שָׁחֲלִיקוּ. וְכֹן עָשׂוּ.

וַיֹּאמֶר בְּנֵי-גֹד וּבְנֵי רְאוּבֵן אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר עֲבַדְיָה נַעֲשׂוּ כַאֲשֶׁר אֲדֹנָי מִצִּוָּה:	וַיֹּאמֶר בְּנֵי גֹד וּבְנֵי רְאוּבֵן לְמֹשֶׁה לְמִימַר עֲבַדְיָה נַעֲבֹדוּן כְּמָא דְרַבּוּנֵי מְפָקִיד:
--	---

וַיֹּאמֶר בְּנֵי גֹד – כָּלָם כְּאִישׁ אַחַד.

טַפְלֵנוּ נִשְׁיָנוּ מִקְנֵנוּ וְכָל-בְּהֵמָתֵנוּ יְהִי-שֵׁם בְּעָרֵי הַגִּלְעָד:	טַפְלֵנָא נִשְׁנָא מִקְנֵנָא וְכָל בְּעִירְנָא יְהוֹן תְּמֹן בְּקְרוּי גִלְעָד:
---	---

וְעַבְדֵיךָ יַעֲבֹרוּ כָל-חֲלוּץ צָבָא לִפְנֵי י-הוָה לְמַלְחָמָה כַּאֲשֶׁר אֲדֹנָי דָּבָר:	וְעַבְדְיָה יַעֲבֹרוּן כָּל מַזְרוּ חֵילָא קָדָם עֲמָא דִּי לְקַרְבָּא כְּמָא דְרַבּוּנֵי מִמְלִיל:
---	---

וַיֵּצֵאוּ לָהֶם מֹשֶׁה אֶת אֲלַעְזָר הַכֹּהֵן וְאֶת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נּוּן וְאֶת-רְאִשֵׁי אַבּוֹת הַמִּשּׁוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:	וּפְקִיד לְהוֹן מֹשֶׁה יְת אֲלַעְזָר כְּהֵנָא וַיְת יְהוֹשֻׁעַ בֶּר נוּן וַיְת רִישֵׁי אַבְהָת שְׂבִטֵיא לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:
---	--

וַיֵּצֵאוּ לָהֶם – כְּמוֹ עֲלֵיהֶם, וְעַל תְּנָאֵם מִנָּה אֲלַעְזָר וַיְהוֹשֻׁעַ, כְּמוֹ: "ה' יִלְחֶם לָכֶם".

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם אִם-יַעֲבֹרוּ בְנֵי-גֹד וּבְנֵי רְאוּבֵן אֶת-הַיַּרְדֵּן לְמַלְחָמָה לִפְנֵי י-הוָה וַיִּנְכַּבְּשֵׁה הָאָרֶץ לִפְנֵיכֶם וַיִּתְּתֶם לָהֶם אֶת-אֶרֶץ הַגִּלְעָד לְאַחֲזָה:	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְהוֹן אִם יַעֲבֹרוּן בְּנֵי גֹד וּבְנֵי רְאוּבֵן עִמְכוּן יְת יַרְדְּנָא כָּל דְּמַזְרוּ לְקַרְבָּא קָדָם עֲמָא דִּי וַתַּתְּכַבִּישׁ אַרְעָא קָדָם יי וַתְּתַנּוּן לְהוֹן יְת אַרְע גִּלְעָד לְאַחְסָנָא:
---	--

וְאִם-לֹא יַעֲבֹרוּ חֲלוּצִים אֶתְכֶם וַיִּנְחֲזוּ בְתִכְכֶם בְּאֶרֶץ כְּנָעַן:	וְאִם לֹא יַעֲבֹרוּן מַזְרוּוֹן עִמְכוּן וַיִּתְּסַנוּן בִּינֵיכוּן בְּאַרְעָא דְכְנָעַן:
---	---

וַיַּעֲנוּ בְנֵי-גֹד וּבְנֵי רְאוּבֵן לֵאמֹר אֲשֶׁר דָּבָר י-הוָה אֵלֵינוּ עֲבַדְיָה כֹן נַעֲשֵׂה:	וַיַּתִּיבוּ בְנֵי גֹד וּבְנֵי רְאוּבֵן לְמִימַר יְת דְּמִלִּיל יי לְעַבְדְיָה כֹן נַעֲשֵׂה:
--	--

בָּחֲנוּ וַעֲבַר חֲלוּצִים לִפְנֵי י-הוָה אֶרֶץ כְּנָעַן וְאִתְּנוּ אֶחְזַת בְּחִלְתֵנוּ מֵעָבַר לִיַרְדֵּן:	בָּחֲנָא נַעֲבַר מַזְרוּוֹן קָדָם עֲמָא דִּי לְאַרְעָא דְכְנָעַן וְעִמְנָא אַחְוֹדַת אַחְסָנָא מֵעָבְרָא לִיַרְדְּנָא:
--	--

וְאִתְּנוּ אֶחְזַת בְּחִלְתֵנוּ – כְּלוּמַר, בְּיַדֵּינוּ וּבְכַרְשׁוּמֵנוּ תְּהִי אֶחְזַת בְּחִלְתֵנוּ מֵעָבַר הַזֶּה.

וַיִּתֵּן לָהֶם מֹשֶׁה לְבְנֵי-גֹד וּלְבְנֵי רְאוּבֵן וְלַחֲצִי שְׂבִט מְנַשֶּׁה בְּוִיּוֹסֵף אֶת-מַמְלַכְתּוֹ סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֲמֹרִי וְאֶת-מַמְלַכְתּוֹ עֹג מֶלֶךְ הַבְּשָׁן הָאָרֶץ לְעָרֵיהָ בְּגַבְלַת עַרְי הָאָרֶץ סָבִיב:	וַיְהִיב לְהוֹן מֹשֶׁה לְבְנֵי גֹד וּלְבְנֵי רְאוּבֵן וּלְפִלְגוֹת שְׂבִטָא דְּמְנַשֶּׁה בְּרִיּוֹסֵף יְת מַלְכוּתִיהָ דְּסִיחֹן מֶלְכָא אֲמֹרָאָה וַיְת מַלְכוּתִיהָ דְּעֹג מֶלְכָא דְּמַתְּנוּ אַרְעָא לְקְרוּהָ בְּתַחוּמָהָ קְרוּי אַרְעָא סְחֹר סְחֹר:
---	---

ויבנו בני־גֹד את־דִּיבּוֹן ואת־עֲטָרֹת ואת עֲרוֹעֵר:

ויבנו בני גֹד ית דיבון וית עטרות וית ערוער:

וְאֶת־עֲטָרֹת שׁוֹפָן וְאֶת־יַעֲזָר וַיִּגְבְּהָהּ:

וית עטרות שופן וית יעזר ורמתא:

וְאֶת־בֵּית נִמְרָה וְאֶת־בֵּית הַרְזוֹ עֲרִי מִבְּצָר וַגְּזֵרֶת צֹאן:

וית בית נמרה וית בית הרזו קרויו פריכו וטריו דעאן:

ערי מבצר וגזרת צאן – זה סוף הפסוק, מוסב על תחלת הענין: "ויבנו בני גֹד" את הערים הללו להיות "ערי מבצר וגזרות צאן".

וּבְנֵי רֵאוּבֵן בָּנוּ אֶת־חֲשַׁבּוֹן וְאֶת־אֶלְעָלָא וְאֶת קַרְיָתִים:

ובני ראובן בנו ית חשבון וית אלעלא וית קריתים:

וְאֶת־נָבוֹ וְאֶת־בְּעֵל מְעוֹן מוֹסֶבֶת שֵׁם וְאֶת־שִׁבְמָה וַיִּקְרְאוּ בְשֵׁמֹת אֵת־שְׁמוֹת הָעָרִים אֲשֶׁר בָּנוּ: ית שמהת קרויא דבנו:

ואת נבו ואת בעל מעון מוסבת שם – 'נבו' ובעל מעון, שמות עבודת אלילים הם, והיו האמורים קורים עריהם על שם עבודת אלילים שלקחם; ובני ראובן הסבו את שמם לשמות אחרים. וזהו מוסבת שם, נבו ובעל מעון, מוסבות לשם אחר. ואת שבמה – בנו שבמה, והיא שכם האמורה למעלה.

וַיִּלְלֹכוּ בְנֵי מְכִיר בְּר־מְנוּשָׁה גִלְעָדָה וַיִּלְכְּדָהּ וַיּוֹרֶשׁ אֶת־הָאֲמָרִי אֲשֶׁר־בָּהּ: וַאֲזָלוּ בְנֵי מְכִיר בַּר מְנוּשָׁה לְגִלְעָד וּכְבָּשׁוּהָ וַתְּרִידָה יֵת אַמּוֹרָאָה דְּבַהּ:

ויורש – כתרזומו, "ותרידה", שתיבת 'ריש' משמשת שתי מחלקות, לשון 'רשה' ולשון 'הורשה', שהוא טרוד ותרוד.

וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת־גִּלְעָד לְמְכִיר בְּר־מְנוּשָׁה וַיָּשֵׁב בָּהּ:

ויהב משה ית גלעד למכיר בר מנושה ויתיב בה:

וַיֵּאִיר בְּר־מְנוּשָׁה הַלֵּךְ וַיִּלְכְּד אֶת־חַוְתִּיָּהֶם וַיִּקְרָא אֶתְהֶן חַוְתֵּי יֵאִיר:

ותיהם – "כפרניהון". ויקרא אתהן חות יאיר – לפי שלא היו לו בנים, קראם בשמו לזכרון.

וַנְּבַח הַלֵּךְ וַיִּלְכְּד אֶת־קַנְתָּה וְאֶת־בְּנֵיהֶּ וַיִּקְרָא לָהּ נְבַח בְּשֵׁמוֹ: וַנְּבַח אֶזְל וּכְבָּשׁ יֵת קַנְתָּה וַיִּת כְּפַרְנִיָּהוֹן וַקְרָא יֵתְהוֹן כְּפַרְנִי חַוְתֵּי יֵאִיר:

ויקרא לה נבח – לה אינו מפיך ה"א. וראיתי ביסודו של רבי משה הדרשן: לפי שלא נתקיים לה שם זה, לפיכך הוא רפה, שמשמע מדרשו כמו 'לא'. ותמהני, מה ידרש בשתי תיבות הדומות לה: "ויאמר לה בעז"; "לקנות לה בית".

אֵלֶּה מִסְעֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָצְאוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְצַבְּאֹתָם בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: אֵלֶּיךָ מִטְּלַנִּיחֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל דְּנִפְקוּ מֵאֶרְעָא דְּמִצְרַיִם לְחִילִיָּהוֹן בְּיַד דְּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

אלה מסעי – למה נכתבו המסעות הללו להודיע חסדיו של מקום; שאף על פי שגזר עליהם טלטלם ולהניעם במדבר, לא תאמר שהיו נעים ומטלטלים ממסע למסע כל ארבעים שנה ולא היתה להם מנוחה. שהרי אין כאן אלא ארבעים ושתים מסעות; צא מהם ארבעה עשר, שכלם היו בשנה ראשונה קדם גזרה, משנסעו מרעמסס עד שבאו לרתמה, שמשם נשלחו מרגלים, שנאמר: "ואסר נסעו העם מחצרות" וגומר; "שלח לה אנשים" וגומר, וכאן הוא אומר: "ויסעו מחצרות ויחנו ברמתה"; למדת שהיא במדבר פארן. ועוד הוצא משם שמונה מסעות, שהיו לאחר מיתת אהרן, מהר הקר עד ערבות מואב בשנת הארבעים; נמצא שכל שמונה ושלשים שנה לא נסעו אלא עשרים מסעות. זה מיסודו של רבי משה הדרשן. ורבי מנחומא דרש בו דרשה אחרת: משל למלך שהיה בנו חולה, והוליכו למקום רחוק לרפאתו. כיון שהיו חוזרין, התחיל אביו מונה כל המסעות. אמר לו: פאן ישנגו, פאן הוקרגו, פאן חשששת את ראשך וכוליה:

וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת־מוֹצְאֵיהֶם לְמִסְעֵיהֶם עַל־פִּי יְ-הוָה וְאֵלֶּה מִסְעֵיהֶם לְמוֹצְאֵיהֶם: וכתב משה ית מפקניהון למטלגניהון על מימרא דיי ואלין מטלגניהון למפקניהון:

וַיִּסְעוּ מֵרַעְמֶסֶס בְּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּחַמְשָׁה עָשָׂר יוֹם לְחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן מִמִּתְחַת הַפָּסַח יָצְאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּיַד רָמָה לְעֵינֵי כָל־מִצְרַיִם:

ונטלו מרעמסס ברחא ברחא קדמאה בחמישת עשר יומא לחדש הראשון ממחת הפסח יצאו בני ישראל בריש גלי לעיני כל מצראי:

וּמִצְרַיִם מְקַבְּרִים אֶת אֲשֶׁר הִכָּה יְ-הוָה בָּהֶם כָּל־בְּכוֹר וּבֹא־לְהִיחֵם עֲשָׂה יְ-הוָה שִׁפְטִים: וּמִצְרַיִם מְקַבְּרִים – טרודים באבלם.

וַיִּסְעוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵרַעְמֶסֶס וַיִּחְנוּ בְּסֹפֹת: ונטלו בני ישראל מרעמסס ושרו בספות:

וַיִּסְעוּ מִסֹּפֹת וַיִּחְנוּ בְּאֵתָם אֲשֶׁר בַּקֶּצֶה הַמִּדְבָּר: ונטלו מספות ושרו באיתם דבסטר מדברא:

וַיִּסְעוּ מֵאֵתֶם וַיֵּשְׁבּוּ עַל־פִּי הַחִירָת אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי בְּעַל צֶפֶן וַיַּחְנוּ לִפְנֵי מִגְדָּל:	וַיִּטְלוּ מֵאֵיתֶם וְתָבַעַל פֹּהם חִירָתָא דְקָדָם בְּעֵיל צֶפֶן וַיִּשְׂרוּ קָדָם מִגְדָּל:
וַיִּסְעוּ מִפְּנֵי הַחִירָת וַיַּעֲבְרוּ בְּתוֹד־הַיָּם הַמְדַבְּרָה וַיֵּלְכוּ דְרָדָה וְשִׁלְשֵׁת יָמִים בְּמִדְבַּר אֵתֶם וַיַּחְנוּ בְּמִרְהָ:	וַיִּטְלוּ מִן קָדָם חִירָתָא וַעֲבָרוּ בְּגוֹ נִמְאָ לְמִדְבְּרָא וַאֲזָלוּ מִהַלְדָּה תִלְתָּא יוֹמִין בְּמִדְבְּרָא דְאֵיתֶם וַיִּשְׂרוּ בְּמִרְהָ:
וַיִּסְעוּ מִמִּרְהָ וַיָּבֹאוּ אֵילָמָה וּבְאֵילָם שְׁתֵּימָם עֶשְׂרֵה עֵינָת מַיִם וְשִׁבְעִים תְּמָרִים וַיַּחְנוּ־שָׁם:	וַיִּטְלוּ מִמִּרְהָ וַאֲתוּ לְאֵילִים וּבְאֵילִים תְּרֵי עֶשְׂרֵה מִבּוּעֵין דְּמֵיִין וְשִׁבְעֵין דְּקָלִין וַיִּשְׂרוּ תַמָּן:
וַיִּסְעוּ מֵאֵילָם וַיַּחְנוּ עַל־יַם־סוּף:	וַיִּטְלוּ מֵאֵילִים וַיִּשְׂרוּ עַל נִמְאָ דְסוּף:
וַיִּסְעוּ מֵיַם־סוּף וַיַּחְנוּ בְּמִדְבַר־דְּסִין:	וַיִּטְלוּ מִיַּמָּא דְסוּף וַיִּשְׂרוּ בְּמִדְבְּרָא דְסִין:
וַיִּסְעוּ מִמִּדְבַר־דְּסִין וַיַּחְנוּ בְּדַפְקָה:	וַיִּטְלוּ מִמִּדְבְּרָא דְסִין וַיִּשְׂרוּ בְּדַפְקָה:
וַיִּסְעוּ מִדַּפְקָה וַיַּחְנוּ בְּאֵלוּשׁ:	וַיִּטְלוּ מִדַּפְקָה וַיִּשְׂרוּ בְּאֵלוּשׁ:
וַיִּסְעוּ מֵאֵלוּשׁ וַיַּחְנוּ בְּרַפִּידָם וְלֹא־תִיָּה שָׁם מַיִם לְעַם לְשִׁתוֹת:	וַיִּטְלוּ מֵאֵלוּשׁ וַיִּשְׂרוּ בְּרַפִּידִים וְלֹא הָוָה תַמָּן מַיָּא לְעַמָּא לְמִשְׁתֵּי:
וַיִּסְעוּ מִרַפִּידָם וַיַּחְנוּ בְּמִדְבַר סִינַי:	וַיִּטְלוּ מִרַפִּידִים וַיִּשְׂרוּ בְּמִדְבְּרָא דְסִינַי:
וַיִּסְעוּ מִמִּדְבַר סִינַי וַיַּחְנוּ בְּקִבְרַת הַתַּאֲוָה:	וַיִּטְלוּ מִמִּדְבְּרָא דְסִינַי וַיִּשְׂרוּ בְּקִבְרֵי דְמִשְׁאֵלֵי:
וַיִּסְעוּ מִקִּבְרַת הַתַּאֲוָה וַיַּחְנוּ בְּחִצְרֹת:	וַיִּטְלוּ מִקִּבְרֵי דְמִשְׁאֵלֵי וַיִּשְׂרוּ בְּחִצְרֹת:
וַיִּסְעוּ מִחִצְרֹת וַיַּחְנוּ בְּרִתְמָה:	וַיִּטְלוּ מִחִצְרֹת וַיִּשְׂרוּ בְּרִתְמָה:
וַיַּחְנוּ בְּרִתְמָה – עַל שֵׁם לְשׁוֹן הָרַע שֶׁל מְרָגְלִים, שְׁנַאָמַר: "מַה יִּתֵּן לָךְ וּמַה יֹּסִיף לָךְ לְשׁוֹן רַמְיָה, חֲצִי גִבּוֹר שְׁנוּנִים עִם אֲחֵילֵי רַתְמִים".	
וַיִּסְעוּ מִרִּתְמָה וַיַּחְנוּ בְּרַמֹּן פְּרִיץ:	וַיִּטְלוּ מִרִּתְמָה וַיִּשְׂרוּ בְּרַמּוֹן פְּרִיץ:
וַיִּסְעוּ מִרַמֹּן פְּרִיץ וַיַּחְנוּ בְּלִבְנָה:	וַיִּטְלוּ מִרַמּוֹן פְּרִיץ וַיִּשְׂרוּ בְּלִבְנָה:
וַיִּסְעוּ מִלִּבְנָה וַיַּחְנוּ בְּרִסָּה:	וַיִּטְלוּ מִלִּבְנָה וַיִּשְׂרוּ בְּרִסָּה:
וַיִּסְעוּ מִרִּסָּה וַיַּחְנוּ בְּקַהֲלָתָה:	וַיִּטְלוּ מִרִּסָּה וַיִּשְׂרוּ בְּקַהֲלָתָה:
וַיִּסְעוּ מִקַּהֲלָתָה וַיַּחְנוּ בְּהַר־שָׁפָר:	וַיִּטְלוּ מִקַּהֲלָתָה וַיִּשְׂרוּ בְּטוֹרָא דְשָׁפָר:
וַיִּסְעוּ מִהַר־שָׁפָר וַיַּחְנוּ בְּחִרְדָּה:	וַיִּטְלוּ מִטוֹרָא דְשָׁפָר וַיִּשְׂרוּ בְּחִרְדָּה:
וַיִּסְעוּ מִחִרְדָּה וַיַּחְנוּ בְּמִקְהֵלֹת:	וַיִּטְלוּ מִחִרְדָּה וַיִּשְׂרוּ בְּמִקְהֵלֹת:
וַיִּסְעוּ מִמִּקְהֵלֹת וַיַּחְנוּ בְּתַחַת:	וַיִּטְלוּ מִמִּקְהֵלֹת וַיִּשְׂרוּ בְּתַחַת:
וַיִּסְעוּ מִתַּחַת וַיַּחְנוּ בְּתַרְח:	וַיִּטְלוּ מִתַּחַת וַיִּשְׂרוּ בְּתַרְח:
וַיִּסְעוּ מִתַּרְח וַיַּחְנוּ בְּמִתְקָה:	וַיִּטְלוּ מִתַּרְח וַיִּשְׂרוּ בְּמִתְקָה:
וַיִּסְעוּ מִמִּתְקָה וַיַּחְנוּ בְּתַשְׁמוּנָה:	וַיִּטְלוּ מִמִּתְקָה וַיִּשְׂרוּ בְּתַשְׁמוּנָה:
וַיִּסְעוּ מִתַּשְׁמוּנָה וַיַּחְנוּ בְּמוֹסְרוֹת:	וַיִּטְלוּ מִתַּשְׁמוּנָה וַיִּשְׂרוּ בְּמוֹסְרוֹת:
וַיִּסְעוּ מִמוֹסְרוֹת וַיַּחְנוּ בְּבִגְי יַעֲקֹן:	וַיִּטְלוּ מִמוֹסְרוֹת וַיִּשְׂרוּ בְּבִגְי יַעֲקֹן:
וַיִּסְעוּ מִבִּגְי יַעֲקֹן וַיַּחְנוּ בְּחַר הַגְּדָגָד:	וַיִּטְלוּ מִבִּגְי יַעֲקֹן וַיִּשְׂרוּ בְּחַר אֲדָגָד:
וַיִּסְעוּ מִחַר הַגְּדָגָד וַיַּחְנוּ בְּנִטְבָּתָה:	וַיִּטְלוּ מִחַר אֲדָגָד וַיִּשְׂרוּ בְּנִטְבָּתָה:

ויסעו מיטבבתה ויחנו בעברונה:	ונטלו מיטבבתה ושרו בעברונה:
ויסעו מעברנה ויחנו בעצון גבר:	ונטלו מעברונה ושרו בעציון גבר:
ויסעו מעציון גבר ויחנו במדבר-צן הוא קדש:	ונטלו מעציון גבר ושרו במדברא דצין היא רקם:
ויסעו מקדש ויחנו בהר ההר בקצה ארץ אדום:	ונטלו מרקם ושרו בהור טורא בסיפי ארעא דאדום:
ויצל אהרן הפהו אל-הר ההר על-פי י-הנה וימת שם בשנת הארבעים לצאת בני-ישראל מארץ מצרים בתדש החמישי באחד לחדש:	וסליק אהרן פהנא להור טורא על מימרא דיי ומית תמן בשנת ארבעין למפק בני ישראל מארעא דמצרים בנחא חמישאה בחד לירחא:

על פי ה' – מלמד שמת בגשיקה.

ואהרן בן-שלוש ועשרים ומאת שנה במתו בהר ההר:	ואהרן בר מאה ועשרין ותלת שנין כד מית בהור טורא:
וישמע הכנעני מלך ערד והוא-ישב בנגב בארץ פנען בבא בני ישראל:	וישמע כנענאה מלכא דערד והוא יתיב בדרומא בארעא דכנען במיתי בני ישראל:

וישמע הכנעני – למדך שמימת אהרן היא השמועה, שנסמלקו ענני כבוד, וכסבור שנתנה רשות להלחם בישראל. לפיכך חזר וכתבה.

ויסעו מהר ההר ויחנו בצלמנה:	ונטלו מהר טורא ושרו בצלמנה:
ויסעו מצלמנה ויחנו בפונון:	ונטלו מצלמנה ושרו בפונון:
ויסעו מפונון ויחנו באבת:	ונטלו מפונון ושרו באובות:
ויסעו מאבת ויחנו בעיני העברים בגבול מואב:	ונטלו מאובות ושרו במקזת עבראי בתחום מואב:

בעיני העברים – לשון חרבות וגלים, כמו: "לעי השדה"; "שמו את ירושלים לעיים".

ויסעו מעינים ויחנו בדיבן גד:	ונטלו ממקזתא ושרו בדיבון גד:
ויסעו מדיבן גד ויחנו בעלמון דבלתימה:	ונטלו מדיבן גד ושרו בעלמון דבלתיים:

ויסעו מעלמון דבלתימה ויחנו בהרי העברים לפני נבו:	ונטלו מעלמון דבלתיים ושרו בטורי דעבראי דקדם נבו:
ויסעו מהרי העברים ויחנו בערבת מואב על ירדן ירחו:	ונטלו מטורי דעבראי ושרו במישריא דמואב על ירדנא דיריחו:
ויחנו על-הירדן מבית הישמות עד אבל השטים בערבת מואב:	וישרו על ירדנא מבית ישימות עד מישר שטין במישריא דמואב:

מבית הישמות עד אבל השטים – כאן למדך שעור מחנה ישראל שנים עשר מיל, דאמר רבה בר בר חנה: לדידי חזי לי ההוא אתרא וכוליה אביל השטים – מישור של שטים "אבל" שמו.

חמישי פרשת הורשת הארץ

ויזבר י-הנה אל-משה בערבת מואב על-ירדן ירחו לאמר:	ומליל יי עם משה במישריא דמואב על ירדנא דיריחו למימר:
דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם כי אתם עברים את-הירדן אל-ארץ פנעו:	מליל עם בני ישראל ומימר להון ארי אתון עברין ית ירדנא לארעא דכנעו:

פי אתם עברים את הירדן וגומר והורשתם וגומר – וקלא כמה פעמים הזכירו על כך אלא כך אמר להם משה: כשאתם עוברים בירדן בניבשה, על מנת כן מעברו; ואם לאו, מים באין ושוטפין אתכם. וכן מציינו שאמר להם יהושע בעודם בירדן.

והורשתם את-כל-ישובי הארץ מפניכם ואבדתם את כל-משפחתם ואת כל-צלמי מסכתם תאבדו ואת כל-במותם תשמידו:	ותתרכו ית כל יתבי ארעא מן קדמיכון ותבדו ית כל בית סגדתהון וית כל צלמי מתכתהון תבדו וית כל במתהון תשיצו:
--	---

והורשתם – וגרשתם. משפחתם – כתרגומו, "בית סגדתהון", על שם שהיו מסכין את הקרקע ברצפת אבנים של שיש להשתחוות עליהם בפשוט ידים ורגלים, כדכתיב: "ואכן משפית לא תתנו בארצכם להשתחוות עליה". מסכתם – כתרגומו, "מתכתהון".

והורשתם את הארץ וישבתם בה פי לכם נתתי את הארץ לרשת אתה:
ותתרכון ית יתבי ארעא ותתבון בה ארי לכוון יהבית ית ארעא למירת יתה:

והורשתם את הארץ – והורשתם אותה מיושביה, ואז וישבתם בה, תוכלו להתקיים בה; ואם לאו, לא תוכלו להתקיים בה.

והתנחלתם את הארץ בגורל למשפתתיכם לרב תרבו את נחלתו ולמעט תמעיט את נחלתו אל אשר יצא לו שמה הגורל לו יהיה למטות אבותיכם תתנחלו:
ותחסנו ית ארעא בעדבא לנרעיתכון לסגיא תסגון ית אחסנתהון ולזעירי תזערו ית אחסנתהון לזיפוק ליה תמן עדבא דיליה יהי לשבטי אבהתכון מתחסנו:

אל אשר יצא לו שמה – מקרא קצר הוא זה, "אל מקום אשר יצא לו שמה הגורל לו יהיה". למטות אבותיכם – לפי חשבון יוצאי מצרים. דבר אחר: בשנים עשר גבולין, כמנין השבטים.

ואם לא תתרכון ית יתבי ארעא מן קדמיכון ויהי דתשארון תותירו מהם לשפים בעיניכם ולצנינם בצדיכם וצרו אתכם עליה הארץ אשר אתם ישיבים בה:
ואם לא תתרכון ית יתבי ארעא מן קדמיכון ויהי דתשארון תותירו מהם לשפים בעיניכם ולצנינם בצדיכם וצרו אתכם עליה הארץ אשר אתם ישיבים בה:

והיה אשר תותירו מהם – יהיו לכם לרעה. לשפים בעיניכם – לימדות המנקהרות עיניכם; תרגום של ימדות "ספניא". ולצנינם – פותרים בו הפותרים לשון מסוכת קוצים הסוככת אתכם, לסגר ולכלא אתכם מאין יוצא ויבא. וצרו אתכם – פתרגומו.

והיה כאשר דמיתי לעשות להם אעשה להם:
ויהי כמא דחשיבית למעבד להון אעביד לכוון:

וינדב י-הוה אל-משה לאמר:
ומליל יי עם משה למימר:

צו את בני ישראל ואמרת אליהם כפי-אתם באים אל הארץ כנען זאת הארץ אשר תפל לכם בנחלה ארץ כנען לגבלתי:
פקיד ית בני ישראל ותימר להון ארי אתון עאלין לארעא דכנען דא ארעא דתתפליג לכוון באחסנא ארעא דכנען לתחומהא:

זאת הארץ אשר תפל לכם וגומר – לפי שהרבה מצוות נהגות בארץ ואין נהגות בחוצה לארץ, הדרך לכתב מצרני גבולי רוחותיה סביב, לומר לה: מן הגבולים הללו ולפנים המצוות נהגות. תפל לכם – על שם שנתלקה בגורל, נקראת חלוקה לשון נפילה. ומדרש אגדה אומר: על ידי שהפיל הקדוש ברוך הוא שריהם של שבועה אמות מן השמים וכפתן לפני משה, אמר לו: ראה! אין בהם עוד כח.

והיה לכם פאת נגב ממדבר-צן על-ידי אדום והיה לכם גבול נגב מקצה ים-המלח קדמה:
ויהי לכוון רוח דרומא ממדברא דצין על תחומי אדום ויהי לכוון תחום דרומא מספיי נמא דמלחא קדומא:

והיה לכם פאת נגב – רוח דרומית אשר מן המזרח למערב. ממדבר צן – אשר אצל אדום, מתחיל מקצוע דרומית מזרחית של ארץ תשעת המטות. כיצד שלש ארצות יושבות בדרומה של ארץ ישראל זו אצל זו: קצת ארץ מצרים, וארץ אדום פלה, וארץ מואב פלה. ארץ מצרים במקצוע דרומית מערבית, שנגמר בפרישה זו: "מעצמון נחלה מצרים והיו תוצאותיה הנה"; ונחל מצרים היה מהלך על פני כל ארץ מצרים, שנגמר: "מן השיחור אשר על פני מצרים", ומפסיק בין ארץ מצרים לארץ ישראל. וארץ אדום אצלה, לצד המזרח; וארץ מואב אצל ארץ אדום, בסוף הדרום למזרח. וכשיצאו ישראל ממצרים, אם רצה המקום לקרב את כניסתם לארץ, היה מעבירם את הנילוס לצד צפון ובאין לארץ ישראל. ולא עשה כן, והיו שנגמר: "ולא נחם א-להים דרוך ארץ פלשתים", שהם יושבים על הים במערבה של ארץ כנען, כענין שנגמר בפלשתים: "ישבי חבל הים גוי פרתים". ולא נחם אותו הדרו, אלא הסבו והוציאו דרוך דרומה אל המדבר. והוא שקראו יחזקאל "מדבר העמים", לפי שהיו כמה אמות יושבים בצדו. והולכין אצל דרום מן המערב כלפי מזרח תמיד, עד שבאו לדרומה של ארץ אדום. ובקשו ממלך אדום שיניחם לעבר דרוך ארצו ולהכניס לארץ דרוך רחבה, ולא רצה, והצרכו לסב את כל דרומה של אדום, עד בואם לדרומה של ארץ מואב, שנגמר: "וגם אל מלך מואב שלח ולא אבה", והלכו כל דרומה של מואב עד סופה, ומשם הפכו פניהם לצפון, עד שסבבו כל מצר מזרחי שלה לרחבה. וכשכלו את המרחק – מצאו את ארץ סיוון ועוג. שהיו יושבין במזרח של ארץ כנען, והיבדן מפסיק ביניהם. והיו שנגמר בפתח: "וילך במדבר ויסב את ארץ אדום ואת ארץ מואב ויבא ממזרח שמש לארץ מואב". וכשאו את ארץ סיוון ועוג, שהיתה בצפונה של ארץ מואב, וקרבו עד הירדן, והוא פגד מקצוע צפונית מערבית של ארץ מואב. נמצא שארץ כנען שבעבר הירדן למערב, היה מקצוע דרומית מזרחית שלה אצל אדום.

ונסב לכם הגבול מנגב למעלה עקרבים ועבר צנה והיו תוצאתיו מנגב לקדש ברנע ויצא חצר-אדר ועבר עצמנה:
ויסחר לכוון תחומא מדרומא למסקנא דעקרבי ויעבר צנה ויהוון מפקנוהי מדרומא לרקם גיאה ויפוק לתצר אדר ויעבר לעצמון:

ונסב לכם הגבול מנגב למעלה עקרבים – כל מקום שנגמר "ונסב" או "ויצא", מלמד שלא היה המצר שנה, אלא הולך ויוצא לחוץ. יוצא המצר ועולם לצד צפונה של עולם באלכסון למערב, ועובר המצר בדרומה של מעלה עקרבים; נמצא מעלה עקרבים לפנים מן המצר. ועבר צנה – אל צן, כמו "מצרימה". והיו תוצאתיו – קצותיו, בדרומה של קדש ברנע. ויצא חצר אדר – מתפשט המצר ומרחיב לצד צפון של עולם, ונמשך עוד באלכסון למערב, ויבא לו לתצר אדר; ומשם לעצמון, ומשם לנחל מצרים. ולשון "ונסב" האמור כאן, לפי שכתב: "ויצא חצר אדר", שהתחיל להרחיב משעבר את קדש ברנע; ורחב אותה רצועה שבלטה לצד צפון היתה מקדש ברנע עד עצמון. ומשם והלאה נתקצר המצר, ונסב לצד הדרום ויבא לו לנחל מצרים; ומשם לצד המערב, אל הים הגדול, שהוא מצר מערבה של ארץ ישראל. נמצא שנהל מצרים במקצוע מערבית דרומית.

ונסב הגבול מעצמון נחלה מצרים והיו תוצאתיו הנה:
ויסחר תחומא מעצמון לנחלא דמצרים ויהוון מפקנוהי לימא:

והיו תוצאתיו הימה – אל מצר המערב, שאין עוד גבול נגב מארץ לצד המערב משם והלאה.

וּגְבוּל לָם וְהָיָה לָכֶם הַיָּם הַגָּדוֹל וְגְבוּל זֶה־יְהִי־לָכֶם גְּבוּל יָם:
וּתְחוּם מִעֲרָבָא וִיְהִי לְכוּן יִמָּא רַבָּא וּתְחוּמִיָּה דִּין יְהִי לְכוּן יָם:
תְּחוּם מִעֲרָבָא:

וּגְבוּל יָם – וּמְצָר מִעֲרָבִי מֵהוּ וְהָיָה לָכֶם הַיָּם הַגָּדוֹל – לְמִצְרָא. וּגְבוּל – הַנָּסִין שְׁבַתוּדָה הַיָּם אַף הֵם מִן הַגְּבוּל, וְהֵם אֵימִן שְׁקוּרִין אִישְׁלִי"שׁ.

וְזֶה־יְהִי־לָכֶם גְּבוּל צִפּוֹן מִן־הַיָּם הַגָּדוֹל תְּתַאֲוּ לָכֶם הָרַ הַהָרָה:
וְדִין יְהִי לְכוּן תְּחוּם צִפּוֹנָא מִן יִמָּא רַבָּא תְּכוּנוֹן לְכוּן לְהוֹר טוּרָא:

וּגְבוּל צִפּוֹן – מְצָר צִפּוֹן. מִן הַיָּם הַגָּדוֹל תְּתַאֲוּ לָכֶם הָרַ הַהָרָה – שֶׁהוּא בְּמִקְצוֹעַ צִפּוֹנִית מִעֲרָבִית, וְרֵאשׁוּ מִשְׁפִּיעַ וְנִכְנָס לְתוֹךְ הַיָּם, וְיֵשׁ מֵרַחֵב הַיָּם לְפָנִים הַיָּמִינִי וְחוּצָה הַיָּמִינִי. תְּתַאֲוּ – לְשׁוֹן סִבָּה, כְּמוֹ "אֵל תָּא הַרְצִים"; "וְתַאֲוּ הַשַּׁעַר"; "הַיְצִיעַ", שְׁקוּרִין אִפִּינְדִי"ץ, שֶׁהוּא מוֹסֵב וּמְשַׁפֵּעַ.

מִהָרַ הַהָרָה תְּתַאֲוּ לְבֵא תְּמַת וְהָיוּ תוֹצְאוֹת הַגְּבֹל צִדְדָה:
מִהוֹר טוּרָא תְּכוּנוֹן לְמִטְי תְּמַת וִיהוֹן מִפְּקִנְוִהִי דְתְּחוּמָא לְצִדְדָה:

מִהָרַ הַהָרָה – תְּסַבּוּ וְתִלְכוּ אֵל מְצָר הַצִּפּוֹן לְצַד הַמְּזֻרְחָה, וְתִפְגְּעוּ בְּלְבָא תְּמַת, זֹא אֲנִטוּכְנָא. תוֹצְאוֹת הַגְּבֹל – סוֹפֵי הַגְּבוּל. כָּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר "תוֹצְאוֹת הַגְּבוּל", אוֹ הַמְצָר כְּלָה שֶׁם לְגַמְרֵי וְאִינוּ עוֹבֵר לְהִלָּן כְּלָל, אוֹ מִשָּׁם מִתְּפַשֵּׁט וּמִרְחִיב וְיוֹצֵא לְאַחֲרָיו לְהַמְשִׁיךְ לְהִלָּן בְּאַלְכָסוֹן יוֹתֵר מִן הַרְחֵב הַרְאִשׁוֹן; וְלַעֲגוֹן רַחֵב הַמְדָּה הַרְאִשׁוֹן – קְרָאוּ "תוֹצְאוֹת", שֶׁשָּׁם כְּלַתָּה אוֹתָהּ מְדָה.

וְיִצְא הַגְּבֹל זְפָרְנָה וְהָיוּ תוֹצְאוֹתָיו תְּצַר עֵינָן זֶה־יְהִי־לָכֶם גְּבוּל צִפּוֹן:
וְיִפּוֹק תְּחוּמָא לְזַפְרוֹן וִיהוֹן מִפְּקִנְוִהִי לְתַצַּר עֵינָן דִּין יְהִי לְכוּן תְּחוּם צִפּוֹנָא:

וְהָיוּ תוֹצְאוֹתָיו תְּצַר עֵינָן – הוּא הָיָה סוֹף הַמְצָר הַצִּפּוֹנִי; וְנִמְצָא תְּצַר עֵינָן בְּמִקְצוֹעַ צִפּוֹנִית מְזֻרְחִית, וּמִשָּׁם וְהַתְּאוּיָתָם לָכֶם אֵל מְצָר הַמְּזֻרְחִי.

וְהַתְּאוּיָתָם לָכֶם לְגְבוּל קְדָמָה מִתְּצַר עֵינָן שְׁפָמָה:
וְתְּכוּנוֹן לְכוּן לְתְּחוּם קְדוּמָא מִתְּצַר עֵינָן לְשַׁפָּם:

וְהַתְּאוּיָתָם – לְשׁוֹן הַסִּבָּה וְנִטְיָה, כְּמוֹ "תְּתַאֲוּ". שְׁפָמָה – בְּמִצְרַי הַמְּזֻרְחִי, וּמִשָּׁם הַרְבֵּלָה.

וְיִרְדַּ הַגְּבֹל מִשַּׁפָּם הַרְבֵּלָה מִקְדָּם לְעֵין וְיִרְדַּ הַגְּבֹל וּמְחָה עַל־כַּתְּף יָם־כְּנָרַת קְדָמָה:
וְיִיחַתוּ תְּחוּמָא מִשַּׁפָּם לְרַבְלָה מִמְדָּנַח לְעֵין וְיִיחַתוּ תְּחוּמָא וְיִמְטִי עַל כַּתְּף יָם גְּנִיסָר קְדוּמָא:

מִקְדָּם לְעֵין – שֶׁם מְקוֹם, וְהַמְצָר הוֹלֵךְ בְּמְזֻרְחוֹ; נִמְצָא הָעֵין לְפָנִים מִן הַמְצָר, וּמֵאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל הוּא. וְיִרְדַּ הַגְּבוּל – כָּל שֶׁהַגְּבוּל הוֹלֵךְ מִצִּפּוֹן לְדָרוֹם, הוּא יוֹרֵד וְהוֹלֵךְ. וּמְחָה עַל כַּתְּף – עֵבֶר. יָם כְּנָרַת קְדָמָה – שֶׁיְהִיָּה יָם כְּנָרַת תּוֹךְ לְגְבוּל בְּמִעֲרָב, וְהַגְּבוּל בְּמְזֻרְחָה יָם כְּנָרַת; וּמִשָּׁם יוֹרֵד אֵל הַיָּרְדֵּן. וְהַיָּרְדֵּן מוֹשִׁיךְ וְכָא מִן הַצִּפּוֹן לְדָרוֹם בְּאַלְכָסוֹן, נוֹטֵה לְצַד מְזֻרְחָה; וּמִתְּקַרֵּב לְצַד אֲרִץ כְּנָעַן כְּנָעַן יָם כְּנָרַת. וּמוֹשִׁיךְ לְצַד מְזֻרְחָה שֶׁל אֲרִץ יִשְׂרָאֵל כְּנָעַן כְּנָרַת, עַד שְׁנוּפֵל בְּיָם הַיָּמִינִי; וּמִשָּׁם כְּלָה הַגְּבוּל בְּתוֹצְאוֹתָיו אֵל יָם הַיָּמִינִי, שֶׁמִּמֶּנּוּ הַתְּחַלַּת מְצָר מִקְצוֹעַ דְּרוּמִית מְזֻרְחִית. הָרִי סוּבְּכַת אוֹתָהּ לְאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ.

וְיִרְדַּ הַגְּבוּל הַיָּרְדֵּנָה וְהָיוּ תוֹצְאוֹתָיו יָם הַיָּמִינִי זֹאת תְּהִלָּה לָכֶם הָאָרֶץ לְגְבֹלְתֶיהָ סָבִיב:
וְיִיחַתוּ תְּחוּמָא לְיִרְדֵּנָא וִיהוֹן מִפְּקִנְוִהִי לְיִמָּא דְמִלְחָא דָּא תְּהִי לְכוּן אַרְעָא לְתְּחוּמָהָ סָחוֹר סָחוֹר:

וְיִצְוּ מֹשֶׁה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּתְּנֶנּוּ אֹתָהּ בְּגוֹרָל אֲשֶׁר צִנְהוּ יְהוָה לְתֵת לְתַשְׁעַת הַמִּטּוֹת וְחֻצֵי הַמִּטָּה:

כִּי לִקְחֹו מִטָּה בְּנֵי הָרְאוּבֵנִי לְבֵית אֲבֹתָם וּמִטָּה בְּנֵי־הַגָּדִי לְבֵית אֲבֹתָם וְחֻצֵי מִטָּה מִנְּשֵׂה לְקַחְוּ נַחְלָתָם:
אֲרִי קִבְּלוּ שְׁבָטָא דְבְּנֵי רְאוּבֵן לְבֵית אֲבֹתָהוֹן וְשְׁבָטָא דְבְּנֵי גָד לְבֵית אֲבֹתָהוֹן וּפְלָגוֹת שְׁבָטָא דְמִנְּשֵׂה קִבְּלוּ אַחְסָנָהוֹן:

וְשִׁנֵי הַמִּטּוֹת וְחֻצֵי הַמִּטָּה לְקַחְוּ נַחְלָתָם מִעֵבֶר לְיִרְדֵּן יִרְחֹו קְדָמָה מְזֻרְחָה:
תְּרִין שְׁבָטִין וּפְלָגוֹת שְׁבָטָא קִבְּלוּ אַחְסָנָהוֹן מִעֵבֶרָא לְיִרְדֵּנָא דִּירִיחוֹ קְדוּמָא מְדָנָהָא:

קְדָמָה מְזֻרְחָה – אֵל פְּנֵי הַעוֹלָם, שֶׁהֵם בְּמְזֻרְחָה; שְׂרוּם מְזֻרְחִית קְרוּיָה פְּנִים, וּמִעֲרָבִית קְרוּיָה אַחוֹר, לְפִיכָּה דְרוֹם לְיָמִין וְצִפּוֹן לְשִׁמְאַל.

שִׁישִׁי פְּרִשְׁת הַמִּנְחִילִים

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימָר:

אֵלֶּה שְׁמֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־יִנְחֲלוּ לָכֶם אֶת־הָאָרֶץ אֲלַעֲזַר וְיִהוֹשֻׁעַ בֶּר־נֹון:
אֵלֶּה שְׁמֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־יִנְחֲלוּ לָכֶם אֶת־הָאָרֶץ וְיִהוֹשֻׁעַ בֶּר נֹון:

אֲשֶׁר יִנְחֲלוּ לָכֶם – בְּשִׁבְלֵיכֶם. כָּל נָשִׂיא וְנָשִׂיא – אֲפוּטְרוֹפוּס לְשִׁבְטוֹ, וּמִחֲלָק נַחֲלַת הַשְּׁבָט לְמִשְׁפְּחוֹת וּלְגִבְרִים, וּבוֹרֵר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד חֵלֶק הַגּוֹן; וּמֵה שֶׁהֵם עוֹשִׂים – יְהִיָּה עֲשׂוּי, כְּאֵלוֹ עֲשָׂאוֹם שְׁלוּחִים. וְלֹא יִתְּכֵן לְפָרֵשׁ לָכֶם זֶה כְּכֹל "לָכֶם" שֶׁבְּמִקְרָא; שְׂאֵם כֵּן – הָיָה לוֹ לְכַתֵּב 'נַחֲחִילוּ לָכֶם'. יִנְחֲלוּ – מִשְׁמַע שֶׁהֵם נוֹחֲלִים לָכֶם בְּשִׁבְלֵיכֶם וּבְמִקְוֵמְכֶם, כְּמוֹ "ה' יִלְחֵם לָכֶם".

וְנָשִׂיא אֶחָד נָשִׂיא אֶחָד מִמִּטָּה תִּקְחוּ לְנַחֵל אֶת־הָאָרֶץ:
וּרְבָא חַד רַבָּא חַד מִשְׁבָּטָא תְּדַבְּרוּן לְאַחְסָנָא יָת אַרְעָא:
וְנָחַל אֶת הָאָרֶץ – שֶׁיְהִיָּה נוֹחַל וְחוֹלֵק אוֹתָהּ בְּמִקְוֵמְכֶם.

ואלה שמות האנשים למטה יהודה פלב בן-יפנה:	ואליו שמות גובריא לשבטא דיהודה פלב בר יפנה:
ולמטה בני שמעון שמואל בן-עמיהוד:	ולשבטא דבני שמעון שמואל בר עמיהוד:
למטה בנימין אלידד בן-פסלון:	לשבטא דבנימין אלידד בר פסלון:
ולמטה בני-דן נשיא בקי בן-יגלי:	ולשבטא דבני דן רבא בקי בר יגלי:
לבני יוסף למטה בני-מנשה נשיא חניאל בן-אפד:	לבני יוסף לשבטא דבני מנשה רבא חניאל בר אפד:
ולמטה בני-אפרים נשיא קמואל בן-שפטן:	ולשבטא דבני אפרים רבא קמואל בר שפטן:
ולמטה בני-זבולן נשיא אליצפן בן-פרגד:	ולשבטא דבני זבולן רבא אליצפן בר פרגד:
ולמטה בני-יששכר נשיא פלטיאל בן-עזן:	ולשבטא דבני יששכר רבא פלטיאל בר עזן:
ולמטה בני-אשר נשיא אחיהוד בן-שלמי:	ולשבטא דבני אשר רבא אחיהוד בר שלומי:
ולמטה בני-נפתלי נשיא פדהאל בן-עמיהוד:	ולשבטא דבני נפתלי רבא פדהאל בר עמיהוד:

אלה אשר צנה י-הנה לנחל את-בני-ישראל בארץ כנען:
לנחל את הארץ - שהם ינחילו אותה להם למחלקותיה.

ויזכר י-הנה אל-משה בערבת מואב על-
ירגון ירתו לאמר:
ומליל יי עם משה במישריא דמואב על ירדנא דיריחו
למימר:

צו את-בני ישראל ונתנו ללויים מנחלת אחזתם ערים
לשבת ומגורש לערים סביבותיהם תתנו ללויים:
ומגורש - רוח מקום חלק חוץ לעיר סביב, להיות לנוי לעיר, ואין רשאים
לבנות שם בית ולא לנטע כרם ולא לזרע זרעה.

והיו הערים להם לשבת ומגורשיהם יהיו לבהמתם
ולרכשם ולכל חיתם:
ולכל חיתם - , לכל צרכיהם.

ומגורשי הערים אשר תתנו ללויים מקיר העיר וחוצה
אלף אמה סביב:
אלף אמה סביב - ואחריו הוא אומר אלפים; הא פיצד אלפים הוא נותן להם סביב, ומתם אלף הפנימיים למגורש, והחיצונים לשדות וכרמים.

ומדלתם מחוץ לעיר את-פאת-קדמה אלפים באמה ואת-
פאת-נגב אלפים באמה ואת-פאת-ים | אלפים באמה
ואת פאת צפון אלפים באמה והעיר בתוך זה יהיה להם
מגורשי הערים:
ותמשחון מברא לקרתא ית ריש קדומא תרין אלפין אמין
ות ריש דרומא תרין אלפין אמין וית ריש מערבא תרין
אלפין אמין וית ריש צפונא תרין אלפין אמין וקרתא
במציע דין יהי להון רוחי קרניא:

ואת הערים אשר תתנו ללויים את שש-ערי המקלט
אשר תתנו לגס שמה הרצח ועליהם תתנו ארבעים
ושתיים עיר:

כל קרניא דתתנו ללויאי ארבעין וממני קרוין יתהון וית
רומיהון:
פלה-הערים אשר תתנו ללויים ארבעים ושמונה עיר אתהון
ואת-מגורשיהן:

והערים אשר תתנו מאתנת בני-ישראל מאת הרב תרבו
ומאת המעט ממעיטו איש כפי נחלתו אשר ינחלו יתנו
מעריו ללויים:
וקרניא דתתנו מאחדת בני ישראל מן סגיאית תסגון ומן
זעירי תזערון גבר כפום אתסנתיה דיתסגון יתין מקרוויהי
ללויאי:

ומליל יי עם משה למימר:

ויזכר י-הוה אל-משה לאמר:

מליל עם בני ישראל ותימר להון ארי אתון עברין ית נרדנא לארעא דכנעו:

דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם פי אתם עברים את-הירדן ארצה כנעו:

ותזמנון לכון קרוין קרוי שיזבוותא יהוין לכון ויערוק לתמן קטולא דיקטול נפשא בשלו:

והקריתם לכם ערים ערי מקלט תהינה לכם ונס שמה רצח מכה-גפש בשוגגה:

והקריתם – אין הקריה אלא לשון הנמנה, וכן הוא אומר: "כי הקרה ה' א-להיה לפני".

ויהוין לכון קרויא לשיזבא מגאיל דמא ולא ימות קטולא עד דיקום קדם פנשתא לדינא:

והיו לכם הערים למקלט מגאיל ולא ימות הרצח עד-עמדו לפני העדה למשפט:

מגאיל – מפני גואל הדם, שהוא קרוב לנרצח.

וקרויא דתתנון שית קרוי שיזבוותא יהוין לכון:

והערים אשר תתנו שש-ערי מקלט תהינה לכם:

שש ערי מקלט – מגיד שאף על פי שהבדיל משה בחייו שלש ערים בעבר הירדן, לא היו קולטות עד שנבחרו שלש שנתן והושע בארץ כנען.

ית תלת קרויא תתנון מעברא לירדנא וית תלת קרויא תתנון בארעא דכנעו קרוי שיזבוותא יהוין:

את שלש הערים תתנו מעבר לירדן ואת שלש הערים תתנו בארץ כנעו ערי מקלט תהינה:

את שלש הערים וגומר – אף על פי שבארץ כנעו תשעה שבתים, וכאן אינו אלא שנים וחצי, השנה מנון ערי מקלט שלהם, משום דבגלעד נפישו רוצחים, דכתיב: "גלעד קרית פעלי און עמקה מדם".

לבני ישראל ולגיריא ולתותביא דביניהון יהוין שית קרויא האליו לשיזבא למערק לתמן פל דיקטול נפשא בשלו:

לבני ישראל ולגר ולתושב בתוכם תהינה שש-הערים האלה למקלט לנוס שמה פל-מכה-גפש בשוגגה:

ואם במאן דברזל מחהי וקטליה קטולא הוא אתקטלא יתקטיל קטולא:

ואם בכלי ברזל הפהו וימת רצח הוא יומת הרצח:

ואם בכלי ברזל הפהו – אין זה מדבר בהורג בשוגג הסמוך לו, אלא בהורג במזיד, ובא ללמד שההורג בכל דבר – צריך שיהא בו שעור כדי להמית, שנאמר בכלם: "אשר ימות בו", דמתרגמינן: "דהיא כמסת די ימות בה"; חוץ מן הברזל, שגלוי וידוע לפני הקדוש ברוך הוא שהברזל ממית בכל שהוא, אפלו מחט, לפיכך לא נתנה בו תורה שעור לכתב בו "אשר ימות בו". ואם תאמר: בהורג בשוגג הפתוב מדבר, הרי הוא אומר למטה: "או בכל אבן אשר ימות בה בלא ראות" וגומר; למד על האמורים למעלה, שבהורג במזיד הפתוב מדבר.

ואם באבן יד אשר-ימות בה הפהו וימת רצח הוא מות יומת הרצח:

ואם באבן יד אשר ימות בה – שיש בה מלא יד. אשר ימות בה – שיש בה שעור להמית, פתרגומו. לפי שנאמר: "והכה איש את רעהו באבן", ולא נתן בה שעור, יכול כל שהוא לכך נאמר: "אשר ימות בה".

באבן יד – שיש בה מלא יד. אשר ימות בה – שיש בה שעור להמית, פתרגומו. לפי שנאמר: "והכה איש את רעהו באבן", ולא נתן בה שעור, יכול כל שהוא לכך נאמר: "אשר ימות בה".

או במאן דאע דמתנסב ביד דהוא כמסת דימות ביה מחהי וקטליה קטולא הוא אתקטלא יתקטיל קטולא:

או בכלי עץ-יד אשר-ימות בו הפהו וימת רצח הוא מות יומת הרצח:

או בכלי עץ יד – לפי שנאמר: "וכי יכה איש את עבדו או את אמתו בשבט", יכול כל שהוא לכך נאמר בעץ: "אשר ימות בו", שיהא בו כדי להמית.

גאיל דמא הוא יקטול ית קטולא פד אתתייב ליה מן דינא הוא יקטליה:

גאיל הדם הוא ימית את-הרצח בפגעו-בו הוא ימתנו:

בפגעו בו – אפלו בתוך ערי מקלט.

ואם בשנאה דחיה או רמא עלוהי בכמנא וקטליה:

ואם בשנאה יהדפנו או-השליף עליו בצדקה וימת:

בצדקה – פתרגומו, "בכמנא", במארב.

או בדבבו מחהי בידיה וקטליה אתקטלא יתקטיל מחהי קטולא הוא גאיל דמא הוא יקטול ית קטולא פד אתתייב ליה:

או באיבה הפהו בידו וימת מות-יומת המכה רצח הוא גאיל הדם ימית את-הרצח בפגעו-בו:

ואם בתפיה בלא דבבו דחיה או רמא עלוהי פל מאן בלא כמן ליה:

ואם-בפתע בלא-איבה הדפו או-השליף עליו פל-פלי בלא צדקה:

בפתע – באנס. ומתרגומו "בתכיה", שהיה סמוך לו, ולא היה לו שהות להזהר עליו.

או בכל־אבן אשר־ימות בה בלא ראות ויפול עליו וימת והוא לא־אוהב לו ולא מבקש רעתו:
או בכל אבן אשר ימות בה – הפהו. בלא ראות – שלא ראהו. ויפול עליו – מכאן אמרו: ההורג דרך ירידה – גולה; דרך עליה, אינו גולה.

ושפטו העדה בין המפה ובין גאל הדם על המשפטים האלה:
וידינו פנשתא בין מחיזא ובין גאיל דמא על דינניא האליו:

והצילו העדה את־הרצח מיז גאל הדם והשיבו אתו העדה אל־עיר מקלטו אשר־נס שמה וישב בה עד־מות הפהו הגדל אשר־משח אתו בשמן הקדש:
וישיבון פנשתא ית קטולא מיז גאיל דמא ויתיבון יתיה פנשתא לקרית שינבותיה דערק לתמן ויתיב בה עד דימות פהנא רבא דרבי יתיה במשח קודשא:

עד מות הפהו הגדל – שהוא בא להשרות שכינה בישראל ולהאריך ימיהם, והרצחם בא לסלק את השכינה מישראל, ומקצצ את ימי הסיים; אינו נדאי שיהא לפני פהו גדול. דבר אחר: לפי שהיה לו לכהן גדול להתפלל שלא תארע תקלה זו לישראל בסניו. אשר משח אתו בשמן הקדש – לפי פשוטו, מן המקראות הקצרים היא, שלא פרש מי משחו, אלא כמו 'אשר משחו המושם אותו בשמן הקדש'. ורבותינו דרשוהו במסכת מכות, שאם עד שלא נגמר דינו מת הפהו הגדול ומנו אחר תחתיו, ולאחר מכאן נגמר דינו, חוזר במיתתו של שני, שנאמר: "אשר משח אותו". וכי הוא משחו לכהן, או הפהו משח אותו אלא להביא את המשח בסניו, שמחזירו במיתתו.

ואם־יצא יצא הרצח את־גבול עיר מקלטו אשר נוס שמה:
ואם מפק יפוק קטולא ית תחום קרית שינבותיה דיערוק לתמן:

ומצא אתו גאל הדם מחוץ לגבול עיר מקלטו ורצח גאל הדם את־הרצח אין לו דם:
וישפח יתיה גאיל דמא מברא לתחום קרית שינבותיה ויקטול גאיל דמא ית קטולא לית ליה דם:

אין לו דם – הרי הוא כהורג את המת, שאין לו דם.

פי בעיר מקלטו ישב עד־מות הפהו הגדל ואתרי מות הפהו הגדל ישוב הרצח אל־ארץ אחזתו:
ארי בקרית שינבותיה יתיב עד דימות פהנא רבא ובתר דימות פהנא רבא יתוב קטולא לארע אחסנתיה:

והיו אלה לכם לתקת משפט לדרתיכם בכל מושבתיכם:
ויהוון אליו לכוון לגזירת דין לדריכוון בכל מושבתיכוון:

בכל מושבתיכם – למד שתהא סנהדרין נוהגת בחוצה לארץ כל זמן שנוהגת בארץ ישראל.

פל־מפה־נפש לפי עדים ירצח את־הרצח ועד אחז לא־יענה בנפש למות:
פל דיקטול נפשא לפום סהדין יקטול ית קטולא וסהיד חז לא יסהיד באנש למקטל:

פל מפה נפש וגומר – הבא להרגו על שהפה את הנפש. לפי עדים ירצח – שיעידו שבמיד ובהתראה הרגו.

ולא־תקחו כפר לגנש רצח אשר־הוא רשע למות פיי־מות יומת:
ולא תקבלוון ממון על אנש קטול דהוא חייב לממת ארי אתקטלא יתקטיל:

ולא תקחו כפר – לא יפטר בממון.

ולא־תקחו כפר לגוס אל־עיר מקלטו לשוב לשבת בארץ עד־מות הפהו:
ולא תקבלוון ממון למערק לקרית שינבותיה למתב למתב בארעא עד דימות פהנא:

ולא תקחו כפר לגוס אל עיר מקלטו – למי שנס אל עיר מקלטו, שהרג בשוגג; אינו נפטר מגלות בממון, לתן כפר לשוב לשבת בארץ בטרם ימות הפהו. לגוס – כמו לגוס, כמו "שוכי מלחמה", שישבו מן המלחמה; וכן: "נוגי ממועד"; וכן: "פי מלים היו". פאשר תאמר "שוב" על מי ששב כפר, ו"מול" על שמל כפר, כן תאמר לגוס על מי שנס כפר, וקורוהו "גוס", כלומר מברח. ואם תאמר: לגוס – לברח, ותפרשהו: לא תקחו כפר למי שיש לו לברח, לפטרו מן הגלות, לא ידעתי היאך יאמר: לשוב לשבת בארץ הרי עדין לא נס, ומהיכן ישוב

ולא־תתניפו את־הארץ אשר אתם בה פי הדם הוא יתניף את־הארץ ולא־יכפר לדם אשר שפך־בה פיי־אם בדם שפכו:
ולא תחייבוון ית ארעא דאתון בה ארי דמא הוא מחייב ית ארעא וילארעא לא מתכפר על דם זכאי דאתאשד בה א־להיו בדם אש־דיה:

ולא תתניפו – ולא תרשיעו, כתרגומו: "ולא תסביון".

ולא תטמא את־הארץ אשר אתם ישבים בה אשר אני שכן בתוכה פי אני י־הזה שכן בתוך בני ישראל:
ולא תסאבוון ית ארעא דאתון יתבין בה דשכינתי שרניא בגוה ארי אנא יי שכינתי שרניא בגו בני ישראל:

אשר אני שכן בתוכה – שלא משכינו אותי בטמאתה. פי אני ה' שכן בתוך בני ישראל – אף בזמן שהם טמאים, שכינה ביניהם.

ויקריבו ראשי האבות למשפחת בני-גלעד בן-מכיר
בן-מנשה ממשפחת בני יוסף וידברו לפני משה
ולפני הנשאים ראשי אבות לבני ישראל:
ויקריבו ראשי אבות לבני ישראל לזרעית בני גלעד בן מכיר בן מנשה
מזרעית בני יוסף ומלילו קדם משה וקדם רברביא ראשי
אבות לבני ישראל:

ויאמרו את-אדני צנה י-הנה לתת את-הארץ בנחלה
בגורל לבני ישראל ואדני צנה ב-הנה לתת את-נחלת
צלפחד אחינו לבנתיו:
ואמרו ית רבוני פקיד יי לממן ית ארעא באחסנא בעדבא
לבני ישראל ורבוני אתפקד במימרא דינ לממן ית אחסנת
צלפחד אחונא לבנתיה:

והיו לאחד מבני שבטי בני-ישראל לנשים ונגרעה
נחלתן מנחלת אבותינו ונוסף על נחלת המטה אשר
תהינה להם ומגרל נחלתנו גרע:
ויהיו לחד מבני שבטי בני ישראל לנשין ותתמנע
אחסנתהון מאחסנת אבותנא ותתוסף על אחסנת שבטא
דיהונו להון ומעזב אחסנתנא יתמנע:

ונוסף על נחלת המטה – שברי בנה יורשה, והבן מתחסס על שבט אביו.

ואם יקנה היכל לבני ישראל ונוספה נחלתן על נחלת המטה
אשר תהינה להם ומנחלת מטה אבותינו גרע נחלתן:
ואם יהי יובילא לבני ישראל ותתוסף אחסנתהון על אחסנת שבטא
דיהונו להון ומאחסנת שבטא דאבותנא תתמנע אחסנתהון:

ואם יקנה היובל – מפאן קנה רבי יהודה אומר: עתיד היובל שיפסק, ואם יקנה היובל – אין זו מכירה שחוזרת ביובל; שהרשעה אינה חוזרת, ונאפלו אם יקנה היובל – לא תחזור הנחלה לשבטו, ונמצא שנוספה על נחלת המטה אשר תהינה להם.

ויצו משה את-בני ישראל על-פי י-הנה לאמר פן מטה
בני-יוסף דברים:
ופקיד משה ית בני ישראל על מימרא דינ למימר יאות
שבטא דבני יוסף ממלליון:

זה הדבר אשר-צנה י-הנה לבנות צלפחד לאמר לטוב
בעיניהם תהינה לנשים אף למשפחת מטה אביהם
תהינה לנשים:
דין פתגמא דפקיד יי לבנת צלפחד למימר לדתקין בעיניהון
יהונו לנשין ברם לזרעית שבטא דאבוהון יהונו לנשין:

ולא תסור אחסנא לבני ישראל משבטא לשבטא ארי גבר
באחסנת שבטא דאבותיהו ידבקון בני ישראל:
ולא-תסב נחלה לבני ישראל ממטה אל-מטה פי איש
בנחלת מטה אבותיו ידבקו בני ישראל:

וכל-בת ירשת נחלה ממשות בני ישראל לאחד
ממשפחת מטה אביה תהנה לאשה למען יירשו בני
ישראל איש נחלת אבותיו:
וכל בת ירשת נחלה – שלא קנה בן לאביה.

ולא-תסב נחלה ממטה למטה אחר פי-איש בנחלתו
ידבקו משות בני ישראל:
ולא תסור אחסנא משבטא לשבטא אחרנא ארי גבר
באחסנתיה ידבקון שבטא דבני ישראל:

כאשר צנה י-הנה את-משה פן עשו בנות צלפחד:
כמא דפקיד יי ית משה פן עבדא בנת צלפחד:

ותהינה מחלה תרצה ותגלה ומלכה בנות צלפחד
לבני דדיהון לנשים:
והואה מחלה תרצה ותגלה ומלכה בנות צלפחד לבני
אחי אבוהון לנשין:

מחלה תרצה וגומר – פאן מנאן לפי גדלתן זו מזו בשנים, ונשאו כסדר תולדותן; ובכל המקרא מנאן לפי חכמתן. ומגיד ששקולות זו כזו.

ממשפחת בני-מנשה בן-יוסף קנו לנשים ותהי נחלתן
על-מטה משפחת אביהון:
מזרעית בני מנשה בר יוסף הואה לנשין והות אחסנתהון
על שיבט זרעית אבוהון:

אלה המצוות והמשפטים אשר צנה י-הנה ביד-משה
אל-בני ישראל בערבת מואב על ירדן ירחו:
אליו פקודיא ודיניא דפקיד יי בידא דמשה לות בני ישראל
במישריא דמואב על ירדנא דיריחו:

מבַּן יִגְשׁוּ כָּל־שָׂרֵי הַחַיִּלִּים וַיּוֹחֲנוּן בְּרִקְרַת וַיִּזְגְּהוּ בְּרִי
הוֹשַׁעְיָה וְכָל־הָעָם מִקֶּטָן וְעַד־גָּדוֹל׃ וַיֹּאמְרוּ אֶל־
יְרֵמְיָהוּ הַנְּבִיא תְּפַלֵּא־נָא תַחְנַתְּנוּ לַפְּנִיָּה וְהַתְּפַלֵּל בְּעַדְנוּ
אֶל־יְהוָה אֶל־לִהְיֶה בַעַד כָּל־הַשְּׂאֲרִית הַזֹּאת כִּי־נִשְׂאָרְנוּ
מִעֵט מַהֲרַבָּה כַּאֲשֶׁר עֵינֶיךָ רְאוּת אֲתָנוּ׃ וַיִּגְדַּלְנוּ יְהוָה
אֶל־לִהְיֶה אֶת־הַדָּרָךְ אֲשֶׁר גִּלְדֵי־בָּהּ וְאֶת־הַדְּבָר אֲשֶׁר
נַעֲשָׂה׃ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יְרֵמְיָהוּ הַנְּבִיא שְׂמַעְתִּי הַגְּנִי
מִתְּפַלֵּל אֶל־יְהוָה אֶל־הֵיכָל פְּדֻבְרֵיכֶם וְהָיָה כָּל־הַדְּבָר
אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה יְהוָה אֶתְכֶם אֲגִיד לָכֶם לֹא־אֲמַנַע מִכֶּם
דָּבָר׃ וְהִלָּמָה אֲמָרוּ אֶל־יְרֵמְיָהוּ יְהִי יְהוָה בָּנוּ לַעַד אֲמַת
וַנֵּאמָר אִם־לֹא כָּל־הַדְּבָר אֲשֶׁר יִשְׁלַחְךָ יְהוָה אֶל־לִהְיֶה
אֲלֵינוּ כֵּן נַעֲשֶׂה׃ אִם־טוֹב וְאִם־רָע בְּקוֹל׃ יְהוָה
אֶל־לֵהִינוּ אֲשֶׁר אָנֹחְנוּ שְׁלֹתִים אֲתָךְ אֵלָיו נִשְׁמַע לְמַעַן
אֲשֶׁר יִיטַב־לָנוּ כִּי נִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֶל־לֵהִינוּ׃ וַיְהִי
מִקֵּץ עֶשְׂרֵת יָמִים וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־יְרֵמְיָהוּ׃ וַיִּקְרָא
אֶל־יּוֹחָנָן בֶּן־קַרְתִּי וְאֵל כָּל־שָׂרֵי הַחַיִּלִּים אֲשֶׁר אִתּוֹ
וְלְכָל־הָעָם לְמִקֶּטָן וְעַד־גָּדוֹל׃ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר
יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר שְׁלַחְתֶּם אֹתִי אֵלָיו לְהַפִּיל
תַּחְנַתְכֶם לַפְּנִי׃ אִם־שׁוֹב תִּשְׁבוּ בְּאֶרֶץ הַזֹּאת וּבְנִיתִי
אֶתְכֶם וְלֹא אֶהְרַס וְנִשְׁעַתִּי אֶתְכֶם וְלֹא אֶתּוֹשׁ כִּי נִתְמַתִּי
אֶל־הָרֶעָה אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לָכֶם׃ אֶל־תִּירְאוּ מִפְּנֵי מַלְךְ
כָּבֹל אֲשֶׁר־אַתֶּם יְרֵאִים מִפְּנֵי אֶל־תִּירְאוּ מִפְּנֵי נְאֻם־
יְהוָה כִּי־אַתְּכֶם אֲנִי לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם וְלְהַצִּיל אֶתְכֶם
מִיָּד׃ וְאַתֶּן לָכֶם רַחֲמִים וְרַחֵם אֶתְכֶם וְהַשִּׁיב אֶתְכֶם
אֶל־אֲדַמְתְּכֶם׃ וְאִם־אֲמַרְיִם אַתֶּם לֹא נִשְׁבַּ בְּאֶרֶץ הַזֹּאת
לְבַלְתִּי שְׂמַע בְּקוֹל יְהוָה אֶל־הֵיכָל׃ לֹא־אָמַר לֹא כִּי אֶרֶץ
מִצְרַיִם נָבֹא אֲשֶׁר לֹא־נְרָאָה מִלְחָמָה וְקוֹל שׁוֹפָר לֹא
נִשְׁמַע וְלָלַחֵם לֹא־נִרְעַב וְשֵׁם נִשְׁבַּ׃ וְעַתָּה לָכֵן שִׁמְעוּ
דְּבַר־יְהוָה שְׂאֲרִית יְהוּדָה כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
אֶל־לֵהִי יִשְׂרָאֵל אִם־אַתֶּם שׁוֹם תִּשְׁמוּן פְּנִיכֶם לְבֹא
מִצְרַיִם וּבַאתֶם לְגֹר שָׂם׃ וְהִיְתָה הַחֲרָב אֲשֶׁר אַתֶּם
יְרֵאִים מִמֶּנָּה שָׂם תִּשְׁיִג אֶתְכֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהִרְעַב
אֲשֶׁר־אַתֶּם׃ דְּאֶגִּים מִמֶּנּוּ שָׂם יְדַבֵּק אַחֲרֵיכֶם מִצְרַיִם
וְשָׂם תָּמֹתוּ׃ וַיְהִי כָּל־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־שָׂמוּ אֶת־פְּנֵיהֶם
לְבֹא מִצְרַיִם לְגֹר שָׂם יָמֹתוּ בַחֲרָב בָּרָעַב וּבַדְּבָר וְלֹא־
יָהִי לָהֶם שָׂרִיד וּפְלִיט מִפְּנֵי הָרֶעָה אֲשֶׁר אֲנִי מִבִּיא
עֲלֵיכֶם׃ כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
כַּאֲשֶׁר נִתְּךָ אִפִּי וְחִמְתִּי עַל־יִשְׁבִּיל יְרוּשָׁלַם כֵּן תִּתְּךָ
חִמְתִּי עֲלֵיכֶם בְּבֹאכֶם מִצְרַיִם וְהִיְתָם לְאֵלָהּ וְלִשְׁמָהּ
וְלַקְלִלָּהּ וְלַחֲרָפָהּ וְלֹא־תִרְאוּ עוֹד אֶת־הַמָּקוֹם הַזֶּה׃ דְּבָר
יְהוָה עֲלֵיכֶם שְׂאֲרִית יְהוּדָה אֶל־תִּבְּאוּ מִצְרַיִם יָדַע

תִּדְעוּ כִּי־הִעִידְתִּי בְּכֶם הַיּוֹם׃ כִּי הִתְעִיתֶם בְּנַפְשׁוֹתֵיכֶם
כִּי־אַתֶּם שְׁלַחְתֶּם אֹתִי אֶל־יְהוָה אֶל־הֵיכָל לֹא־אָמַר
הַתְּפַלֵּל בְּעַדְנוּ אֶל־יְהוָה אֶל־לֵהִינוּ וְכָכָל אֲשֶׁר יֹאמַר
יְהוָה אֶל־לֵהִינוּ כֵּן הִגַּדְלָנוּ וְעָשִׂינוּ׃ וְאַגִּיד לָכֶם הַיּוֹם
וְלֹא שִׁמַּעְתֶּם בְּקוֹל יְהוָה אֶל־הֵיכָל וְלָכָל אֲשֶׁר־שְׁלַחְתִּי
אֲלֵיכֶם׃ וְעַתָּה יָדַע תִּדְעוּ כִּי בַחֲרָב בָּרָעַב וּבַדְּבָר תָּמֹתוּ
בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר חִפְצְתֶּם לְבֹא לְגֹר שָׂם׃

מִגּ ׀ וַיְהִי פְכַלּוֹת יְרֵמְיָהוּ לְדַבֵּר אֶל־כָּל־הָעָם אֶת־כָּל־
דְּבַר יְהוָה אֶל־הֵיכָל אֲשֶׁר שְׁלַחוּ יְהוָה אֶל־לֵהִיָּהּ
אֲלֵיהֶם אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃ וַיֹּאמֶר עֲזַרְיָה בֶן־
הוֹשַׁעְיָה וַיּוֹחֲנוּן בֶּן־קַרְתִּי וְכָל־הָאֲנָשִׁים הַזֹּדִים אֲמָרִים
אֶל־יְרֵמְיָהוּ שְׂקַר אַתָּה מְדַבֵּר לֹא שְׁלַחְךָ יְהוָה אֶל־לֵהִינוּ
לֹא־אָמַר לֹא־תִבְּאוּ מִצְרַיִם לְגֹר שָׂם׃ כִּי בְרוּךְ בֶּן־נְרִיָּה
מִסִּית אֲתָךְ בָּנוּ לְמַעַן תֵּת אֲתָנוּ בְּיַד־הַכְּשָׁדִים לְהַמִּית
אֲתָנוּ וְלְהַגְלוֹת אֲתָנוּ בָּבֶל׃ וְלֹא־שָׁמַע יּוֹחָנָן בֶּן־קַרְתִּי
וְכָל־שָׂרֵי הַחַיִּלִּים וְכָל־הָעָם בְּקוֹל יְהוָה לְשַׁבֵּת בְּאֶרֶץ
יְהוּדָה׃ וַיִּקָּח יּוֹחָנָן בֶּן־קַרְתִּי וְכָל־שָׂרֵי הַחַיִּלִּים אֶת כָּל־
שְׂאֲרִית יְהוּדָה אֲשֶׁר־שָׁבוּ מִכָּל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר נִדְחוּ־שָׂם
לְגֹר בְּאֶרֶץ יְהוּדָה׃ אֶת־הַגְּבָרִים וְאֶת־הַנְּשִׂאִים וְאֶת־
הַטָּף וְאֶת־בָּנוֹת הַמַּלְךְ וְאֶת כָּל־הַנְּפֹשׁ אֲשֶׁר הִנִּיחַ
נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים אֶת־גִּדְלֵיהוּ בֶן־אֲחִיקָם בֶּן־שִׁפּוֹן
וְאֶת יְרֵמְיָהוּ הַנְּבִיא וְאֶת־בְּרוּךְ בֶּן־נְרִיָּהוּ׃ וַיָּבֹאוּ אֶרֶץ
מִצְרַיִם כִּי לֹא שִׁמְעוּ בְּקוֹל יְהוָה וַיָּבֹאוּ עַד־תַּחְפֹּנְחָס׃
וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־יְרֵמְיָהוּ בַתְּחַפֹּנְחָס לֵאמֹר׃ קָח
בְּיָדְךָ אֲבָנִים גְּדֵלוֹת וּטְמִנְתֶּם בְּמִלְטָה בְּמִלְפָּן אֲשֶׁר בַּפֶּתַח
בֵּית־פְּרַעַה בַּתְּחַפֹּנְחָס לְעֵינֵי אֲנָשִׁים יְהוּדִים׃ וְאַמְרַתְּ
אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הַנְּבִיא
שְׁלַח וְלִקַּחְתִּי אֶת־נְבוּכַדְרֶאֱצַר מֶלֶךְ־בָּבֶל עֲבָדִי וְשַׁמְתִּי
כֶּסֶף מִמַּעַל לְאֲבָנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר טְמַנְתִּי וְנִטְּהָ אֶת־
שִׁפְרִירוֹ עֲלֵיהֶם׃ וַיָּבֹא וְהִכָּה אֶת־אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר
לַמּוֹת לַמּוֹת וְאֲשֶׁר לְשַׁבִּיל לְשַׁבִּיל וְאֲשֶׁר לְחֲרָב לְחֲרָב׃
וְהִצַּתִּי אֵשׁ בְּבֵתִי אֶל־לֵהִי מִצְרַיִם וְשִׁרְפָם וְשַׁבָּם וְעִטָּה
אֶת־אֶרֶץ מִצְרַיִם כַּאֲשֶׁר־יַעֲטָה הָרֶעָה אֶת־בְּגָדוֹ וַיָּצֵא
מִשָּׂם בְּשָׁלוֹם׃ וְשִׁפְרָ אֶת־מִצְבוֹת בֵּית שְׁמֶשׁ אֲשֶׁר
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֶת־בֵּיתִי אֶל־לֵהִי־מִצְרַיִם יִשְׂרָף בָּאֵשׁ׃

מִז ׀ הַדְּבָר אֲשֶׁר הִנִּיחַ אֶל־יְרֵמְיָהוּ אֵל כָּל־הַיְהוּדִים
הַיֹּשְׁבִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הַיֹּשְׁבִים בְּמַגְדֹל וּבַתְּחַפֹּנְחָס
וּבְנֶף וּבְאֶרֶץ פְּתֹרוֹס לֵאמֹר׃ כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
אֶל־לֵהִי יִשְׂרָאֵל אַתֶּם רֵאִיתֶם אֶת כָּל־הָרֶעָה אֲשֶׁר הִבְאֵתִי
עַל־יְרוּשָׁלַם וְעַל כָּל־עָרֵי יְהוּדָה וְהֵגַם חֲרָבָה הַיּוֹם הַזֶּה

ואין בהם יושב: מפני רעתם אשר עשו להכעסני
ללכת לקטר לעבד לא-להים אחרים אשר לא ידעום
המה אתם ואבותיכם: ואשלה אליכם את-פלעבדי
הנביאים השבים ושלח לאמר אל-גא תעשו את דבר-
התעבה הזאת אשר שגאתי: ולא שמעו ולא-הטו את-
אזנם לשוב מרעתם לבלתי קטר לא-להים אחרים:
ותתד חמתי ואפי ותבער בערי יהודה ובחצות ירושלם
ותהנינה לחרבה לשממה פיום הנה: ועתה פה-אמר
י-הוה א-להי צ-באות א-להי ישראל למה אתם עשים
רעה גדולה אל-נפשתכם להכרית לכם איש-ואשה
עולל ויונק מתוד יהודה לבלתי הותיר לכם שארית:
להכעסני במעשי ידיכם לקטר לא-להים אחרים בארץ
מצרים אשר-אתם באים לגור שם למען הכרית לכם
ולמען היותכם לקללה ולחרפה בכל גוי הארץ:
השכחתם את-רעות אבותיכם ואת-רעותי מלכי
יהודה ואת רעות נשיו ואת רעתכם ואת רעת נשיכם
אשר עשו בארץ יהודה ובחצות ירושלם: לא זכאו עד
היום הנה ולא יראו ולא-הלכו בתורתתי ובחקתי אשר-
נתתי לפניכם ולפני אבותיכם: לכן פה-אמר י-הוה
צ-באות א-להי ישראל הנני שם פני בכם לרעה
ולהכרית את-פלי-יהודה: ולקחתי את-שארית יהודה
אשר-שמו פניהם לבוא ארץ-מצרים לגור שם ותמו
כל בארץ מצרים יפלו בתרב ברעב יתמו מקטן ועד-
גדול בתרב וברעב ימתו והיו לאלה לשמה ולקללה
ולחרפה: ופקדתי על היושבים בארץ מצרים פאשר
פקדתי על-ירושלם בתרב ברעב ובדבר: ולא יהיה
פליט ושריד לשארית יהודה הבאים לגור-שם בארץ
מצרים ולשוב ארץ יהודה אשר-המה מנשאים את-
נפשם לשוב לשבת שם פי לא-ישובו פי אם-פלטים:
ויענו את-ירמיהו פלי-האנשים הידעים פי-מקטרות
נשיהם לא-להים אחרים וכל-הנשים העמדות קהל
גדול וכל-העם היושבים בארץ-מצרים בפתרוס לאמר:
הדבר אשר-דברת אלינו בשם י-הוה איננו שמעים
אליו: פי עשה נעשה את-פלי-הדבר א אשר-יצא
מפינו לקטר למלכת השמים והסיד-לה נסכים פאשר
עשינו אנתנו ואבתינו מלכינו ושרינו בערי יהודה
ובחצות ירושלם ונשב-לחם ונהיה טובים ורעה לא
ראינו: ומן-אז חזלנו לקטר למלכת השמים והסד-לה
נסכים תסרנו כל ובתרב וברעב תמנו: וכי-אנתנו
מקטרים למלכת השמים ולהסד לה נסכים המבלעדי
אנשינו עשינו לה פונים להעצה והסד לה נסכים:

ויאמר ירמיהו אל-פלי-העם על-הגברים ועל-הנשים
ועל-פלי-העם הענים אתו דבר לאמר: הלוא את-
הקטר אשר קטרתם בערי יהודה ובחצות ירושלם אתם
ואבותיכם מלכיכם ושריכם ועם הארץ אתם זכר י-הוה
ותעלה על-לבו: ולא-יוכל י-הוה עוד לשאת מפני רע
מעלליכם מפני התועבת אשר עשיתם ותהי ארצכם
לחרבה ולשממה ולקללה מאין יושב פתיום הנה: מפני
אשר קטרתם ואשר תטאתם לי-הנה ולא שמעתם בקול
י-הוה ובתרתו ובחקתיו ובעדותיו לא הלכתם על-פן
קראת אתכם הרעה הזאת פיום הנה: ויאמר ירמיהו
אל-פלי-העם ואל פלי-הנשים שמעו דברי-הנה פלי-
יהודה אשר בארץ מצרים: פה-אמר י-הוה צ-באות
א-להי ישראל לאמר אתם ונשיכם ותדברנה בפיכם
ובידיכם מלאתם לאמר עשה נעשה את-נדרינו אשר
נדרנו לקטר למלכת השמים ולהסד לה נסכים הקים
תקימנה את-נדריכם ועשה תעשינה את-נדריכם: לכן
שמעו דברי-הנה פלי-יהודה היושבים בארץ מצרים
הנני נשבעתי בשמי הגדול אמר י-הוה אם-יהיה עוד
שמי בקרא בפי א פלי-איש יהודה אמר מי-א-דני
י-הוה בכל-ארץ מצרים: הנני שקד עליהם לרעה ולא
לטובה ותמו כל-איש יהודה אשר בארץ-מצרים בתרב
וברעב עד-פלותם: ופליטי תרב ישבון מן-ארץ
מצרים ארץ יהודה מתי מספר וידעו פלי-שארית
יהודה הבאים לארץ-מצרים לגור שם דבר-מי יקום
ממני ומיהם: וזאת-לכם האות נאם-י-הוה פי-פקד אני
עליכם במקום הנה למען תדעו פי קום יקומו דברי
עליכם לרעה: פה א אמר י-הוה הנני נתן את-פרעה
תפרע מלך-מצרים בנד איביו ובנד מבקשי נפשו
פאשר נתתי את-צדקניהו מלך-יהודה בנד נבוכדראצר
מלך-בבל איבו ומבקש נפשו:

מה הדבר אשר דבר ירמיהו הנביא אל-ברוך בן-נריה
בכתבו את-הדברים האלה על-ספר מפי ירמיהו בשנה
הרבעית ליהויקים בן-יאשיהו מלך יהודה לאמר: פה
אמר י-הוה א-להי ישראל עליה ברוך: אמרת אוי-גא
לי פי-יסף י-הוה יגון על-מכאבי נגעתי באנתתי ומנוחה
לא מצאתי: פה א תאמר אליו פה אמר י-הוה הנה אשר-
בניתל אני תרס ואת אשר-נטעתי אני נתש ואת-פלי-
הארץ היא: ואתה תבקש-לך גדלות אל-תבקש פי הנני
מביא רעה על-פלי-בשר נאם-י-הוה ונתתי לך את-נפשך
לשלל על פלי-המקמות אשר תלך-שם:

מו אשר הנה דברי-הנה אל-ירמיהו הנביא על-
הגוים: למצרים על-חיל פרעה נכו מלך מצרים אשר-
הנה על-נהר-פרת בכרפמש אשר הפה נבוכדראצר
מלך בבל בשנת הרביעית ליהויקים בן-יאשיהו מלך
יהודה: ערכו מגן וצנף וגשו למלחמה: אסרו הסוסים
ועלו הפרשים והתיצבו בכובעים מרקו הרמחים לבשו
הסריגות: מדוע ראיתי המה תמים נסגים אחור
וגבוריהם יפתו ומנוס גסו ולא הפנו מגור מסביב נאם-
י-הוה: אלינוס הקל ואל-ימלט הגבור צפונה על-יד
נהר-פרת פשלו ונפלו: מינה פיאר יעלה פנהרות
יתגעשו מימיו: מצרים פיאר יעלה וכנהרות יתגעשו
מים ויאמר אעלה אכסה-ארץ אבידה עיר וישבי בה:
עלו הסוסים והתהללו הרכב ויצאו הגבורים פוש ופוט
תפשי מגן ולודים תפשי לרכי קשת: והיום ההוא
לא-דני י-הנה צ-באות יום נקמה להנקם מצריו ואכלה
חרב ושבעה ורותה מדמם פי זבח לא-דני י-הנה
צ-באות בארץ צפון אל-נהר-פרת: עלי גלעד וקחי
צרי בתולת בת-מצרים לשוא הרבית רפאות תעלה אין
לך: שמעו גוים קלונו וצותתו מלאה הארץ פי-גבור
גבור פשלו יתדיו נפלו שניהם: הדבר אשר דבר
י-הנה אל-ירמיהו הנביא לבוא נבוכדראצר מלך בבל
להפוט את-ארץ מצרים: הגידו במצרים והשמיעו
במגדול והשמיעו בגן ובתחפנתס אמרו התיצב והכו
לך פי-אכלה חרב סביבי: מדוע נסתח אביריך לא
עמד פי י-הנה הדפו: הרבה פושל גם-נפל איש אל-
רעהו ויאמרו קומה ונשבה אל-עמנו ואל-ארץ
מולדתנו מפני חרב היונה: קראו שם פרעה מלך-
מצרים שאון העביר המועד: תי-אני נאם-המלך
י-הנה צ-באות שמו פי כתבור בהרים וככרמל בים
נבוא: פלי גולה עשי לך יושבת בת-מצרים פי-נה
לשמה תהיה ונצתה מאין יושב: עגלה יפה-פיה
מצרים קרץ מצפון בא בא: גם-שכריה בקרבה פעגלי
מרפק פי-גם-המה הפנו גסו יתדיו לא עמדו פי יום
אינם בא עליהם עת פקדתם: קולה פנחש גלך פי-
בחיל ילכו ובקרדמות באו לה פחטבי עצים: פרתו
יערה נאם-י-הנה פי לא יתקר פי רבו מארבה ואין להם
מספר: הבישה בת-מצרים נתנה ביד עם-צפון: אמר
י-הנה צ-באות א-להי ישראל הנני פוקד אל-אמון מנא
ועל-פרעה ועל-מצרים ועל-א-להיה ועל-מלכיה ועל-
פרעה ועל הבטחים בו: ונתתם ביד מבקשי נפשם
וביד נבוכדראצר מלך-בבל וביד-עבדיו ואחריו-כו

תשכן פימי-קדם נאם-י-הנה: אמתה אל-תירא עבדי
יעקב ואל-תחת ישראל פי הנני מושעה מרחוק ואת-
זרעה מארץ שבנים ושב יעקב ושקט ושאנו ואין
מתריד: אמתה אל-תירא עבדי יעקב נאם-י-הנה פי
אתה אני פי אעשה כלה בכל-הגוים ו אשר הדחתה
שמה ואתה לא-אעשה כלה ויסרתה למשפט ונקה לא
אנקד:

מי אשר הנה דברי-הנה אל-ירמיהו הנביא אל-
פלשתים בטרם ינה פרעה את-עזה: פה ו אמר י-הנה
הנה מים עלים מצפון והיו לגחל שוטף וישטפו ארץ
ומלואה עיר וישבי בה וזעקו האדם והילל כל יושב
הארץ: מקול שעטת פרסות אביריו מרעש לרכבו
המון גלגליו לא-הפנו אבות אל-בנים מרפיון ידים:
על-היום הבא לשדוד את-פלשתים להכרית לצר
ולציידון כל שריד עור פי-שדד י-הנה את-פלשתים
שארית אי כפתור: באה קרתה אל-עזה נדמתה
אשקלון שארית עמקם עד-מתי תתגודדי: הוי חרב
לי-הנה עד-אנה לא תשקטי האספיל אל-תערך הרגעי
ודמי: איך תשקטי וי-הנה צוה-לה אל-אשקלון ואל-
חוף הים שם יעדה:

מח למואב פה-אמר י-הנה צ-באות א-להי ישראל הוי
אל-נבו פי שדדה הבישה גלפדה קריתים הבישה
המשגב וחתה: אין עוד תהלת מואב בחשבון חשבו
עליה רעה לכו ונכריתנה מגוי גם-מדמן תדמי אתריך
תלך חרב: קול צעקה מחרונגים שד ושבר גדול:
ונשברה מואב השמיעו זעקה צעיריה: פי מעלה
הלחית בבכי יעלה-בכי פי במורד חורנים צרי צעקת-
שבר שמעו: גסו מלטו נפשכם ותהינה פערוער
במדבר: פי גען בטחך במעשיך ובאצרותיך גם-את
תלכדי ויצא כמוש בגולה פהניו ושריו יתדו: ויבא
שדד אל-פל-עיר ועיר לא תמלט ואבד העמק ונשמד
המישור אשר אמר י-הנה: תנו-ציץ למואב פי נצא
תצא ועריה לשמה תהינה מאין יושב בהו: ארור
עשה מלאכת י-הנה רמיה וארור מגע חרבו מדם:
שאנו מואב מנעוריו ושקט הוא אל-שמריו ולא-הנרק
מפלי אל-פלי ובגולה לא הלך על-פן עמד טעמו בו
וריתו לא נמר: לכן הנה-ימים באים נאם-י-הנה
ושלחתתי-לו צעים וצעהו וכליו יריקו ונבליהם ינפצו:
ויבש מואב מפמוש פאשר-בשו בית ישראל מבית אל
מבטחם: איך תאמרו גבורים אנחנו ואנשי-חיל

למלתמה: שדד מואב ועריה עלה ומבחר בחוריו נרדו
לפנח נאם-המלך? -הנה צ-באות שמו: קרוב איד-
מואב לבוא ורעתו מהרה מאד: גדו לו פל-סביביו וכל
ידעי שמו אמרו איכה גשבר מטה-עז מקל תפארה:
רדי מכווד ושבי בצמא ישבת בת-דיבון פיי-שדד
מואב עלה בך שחת מבצרה: אל-דרך עמדי וצפי
יושבת ערוער שאלי-גס ונמלטה אמרי מה-נהיתה:
הביש מואב פיי-חמה היגילו וזעקו הגידו בארנון פי
שדד מואב: ומשפט בא אל-ארץ המישר אל-חלון
ואלי-הצה ועל-מיפעת: ועל-דיבון ועל-גבו ועל-בית
דבלתים: ועל קריתים ועל-בית גמול ועל-בית מעון:
ועל-קריות ועל-בצרה ועל פל-ערי ארץ מואב
הרחקות והקרבות: גגדעה קרן מואב וזרעו גשברה
נאם-י-הנה: השפיר-הו פי עלי-הנה הגדיל וספק מואב
בקיאו והנה לשחק גמ-הוא: ואם | לוא השחק הנה לה
ישראל אם-בגנבים נמצא פיי-מדי דבריה בו תתנווד:
עזבו ערים ושכנו בפלע ישבי מואב והיו כיונה תקנו
בעברי פיי-פחת: שמענו גאון-מואב גאה מאד גבהו
וגאונו וגאותו ורם לבו: אני ידעתי נאם-י-הנה עברתו
ולא-כן בדיו לא-כן עשו: על-כן על-מואב אנליל
ולמואב פלה אזעק אל-אנשי קיר-חרש יהגה: מבכי
יעזר אבקה-לה הגפן שבמה נטישתיה עברו ים עד ים
יעזר נגעו על-קיצף ועל-בצירה שדד נפל: ונאספה
שמחה וגיל מפרמל ומארץ מואב ויין מיקבים השפתי
לא-יזרף הידד הידד לא הידד: מזעקת חשבון עד-
אלעלה עד-יהין נתנו קולם מצער עד-חרונים עגלת
שלישיה פי גמ-מי גמרים למשמות יהיו: והשפתי
למואב נאם-י-הנה מעלה במה ומקטיר לא-להיו: על-
פן לפי למואב פחלים יהמה ולפי אל-אנשי קיר-חרש
פחלילים יהמה על-פן יתרת עשה אבדו: פי כל-ראש
קרח וכל-יזון גרעה על פל-יזים גזדת ועל-מתנים
שק: על פל-גגות מואב וברחבתיה פלה מספד פיי-
שברתי את-מואב ככלי איו-תפץ בו נאם-י-הנה: איך
חמה היגילו איך הפנה-ערף מואב בוש והנה מואב
לשחק ולמתה לכל-סביביו: פיי-כה אמר י-הנה הנה
כגשר ידאה ופרש פנפיו אל-מואב: גלפדה הקריות
והמצדות נתפשה והנה לב גבורי מואב ביום ההוא פלב
אשה מצרה: ונשמד מואב מעם פי עלי-הנה הגדיל:
פחד ופחת ופח עליה יושב מואב נאם-י-הנה: הים
מפני הפחד יפל אלי-הפחת והעלה מן-הפחת ילכד בפח
פיי-אביא אליה אל-מואב שגת פקדתם נאם-י-הנה:

בצל חשבון עמדו מפח נסים פיי-אש יצא מחשבון
ולהבה מבין סיחון ותאכל פאת מואב וקדקד בני שאון:
אוי-לה מואב אבד עם-פמוש פיי-לקחו בנה בשבי
ובנתיה בשביה: ושבתי שבות-מואב באחרית הימים
נאם-י-הנה עדהנה משפט מואב:

מט לבני עמון פה אמר י-הנה הבנים אין לישראל אם-
יורש אין לו מדוע גרש מלכם את-גד ועמו בעריו ישוב:
לכן הנה ימים באים נאם-י-הנה והשמעתי אל-רבית
בני-עמון תרועת מלחמה והיתה לתל שממה ובנתיה
באש תצתנה וירש ישראל את-ירשיו אמר י-הנה:
הילילי חשבון פי שדדה-עי צעקנה בנות רבה תגרנה
שקים ספדנה והתשוטטנה בגדרות פי מלכם בגולה ילך
פגנו ושריו יתדיו: מה-תתהלל בעמקים זב עמלך
הבת השובבה הבטחה באצרתיה מי יבוא אלי: הנני
מביא עליך פחד נאם-א-דני י-הנה צ-באות מפל-
סביבך ונדחתם איש לפניו ואין מקבץ לנדד: ואחרי-
כן אשיב את-שבות בני-עמון נאם-י-הנה: לאדום פה
אמר י-הנה צ-באות האין עוד חכמה בתימן אבדה עצה
מבנים וסרחה חכמתם: גסו הפנו העמיקו לשבת ישבי
דדן פי איד עשו הבאתי עליו עת פקדתיו: אם-בצרים
באו לה לא ישארו עוללות אם-גנבים בלילה השחיתו
דים: פיי-אני חשפתי את-עשו גליתל את-מסתרו
ונחפה לא יוכל שדד זרעו ואחיו ושכניו ואיננו: עזבה
יתמיה אני אחיה ואלמנותיה עלי תבטחו: פיי-כה |
אמר י-הנה הנה אשר-אין משפטם לשמות הפוס שתו
ישתו ואמה הוא נקה תנקה לא תנקה פי שתה תשתה:
פי בי גשבעתי נאם-י-הנה פיי-לשמה לתרפה לתרב
ולקללה תהנה בצרה וכל-עריה תהינה לתרבות עולם:
שמועה שמעתי מאת י-הנה וציר בגונים שלוח
התקבצו ובאו עליה וקומו למלתמה: פיי-הנה קטן
נתתיה בגונים בזוי באדם: תפלצתה השיא אתך זדון
לפך שכני בתגני הסלע תפשי מרום גבעה פיי-תגביה
פגשר קנה משם אנרידה נאם-י-הנה: והיתה אדום
לשמה פל עבר עליה ישם וישרק על-פל-מפותה:
פמהפכת סדם ועמרה ושכניה אמר י-הנה לא-ישב
שם איש ולא-יגור בה בראדם: הנה פאר"ה יעלה
מגאון הירדן אלי-גנה איתן פיי-ארגיעה אריצנו מעליה
ומי בחור אליה אפקד פי מי כמוני ומי יעידני ומי-גנה
רעה אשר נעמד לפני: לכן שמעו עצתי-הנה אשר
יעץ אל-אדום ומחשבותיו אשר חשב אל-ישבי תימן

אם-לוא יסחבום צעירי הצאן אם-לא ישים עליהם
 נוהם: מקול נפלם רעשה הארץ צעקה בים-סוף
 גשמע קולה: הנה כנשר יעלה וידאה ויפרש פנפיו
 על-בצרה והיה לב גבורי אדום ביום ההוא פלב אשה
 מצרה: לדמשק בוששה חמת וארפד פי-שמעה רעה
 שמעו נמגו בים דאגה השקט לא יוכל: רפתה דמשק
 הפנתה לגוס ורטט החזיקה צרה וחבלים אתותה
 פיולדה: איך לא-עזבה עיר תהלת קרית משוששי:
 לכו יפלו בחוריה ברחבתיה וכל-אנשי המלחמה ידמו
 ביום ההוא נאם י-הנה צ-באות: והצתי אש בחומת
 דמשק ואכלה ארמנות בור-הדד: לקהר ו לממלכות
 חצור אשר הפה נבוכדראצר מלך-בבל פה אמר י-הנה
 קומו עלו אל-קהר ושדדו את-בני-קדם: אהליהם
 וצאנם יקחו וריעותיהם וכל-פליהם וגמליהם ישאו
 להם וקראו עליהם מגור מסביב: גסו גדו מאד העמיקו
 לשבת ישבי חצור נאם-י-הנה פייעץ עליכם
 נבוכדראצר מלך-בבל עצה וחשב עליכם מחשבה:
 קומו עלו אל-גוי שליו יושב לבטח נאם-י-הנה לא-
 דלתים ולא-ברית לו בדד ישפנו: והיו גמליהם לבז
 והמון מקניהם לשלל וזרתים לכל-רוח קצוצי פאה
 ומפל-עבריו אביא את-אידם נאם-י-הנה: והיתה
 חצור למעון תנים שממה עד-עולם לא-ישב שם איש
 ולא-יגור בה בן-אדם: אשר הנה דברי-הנה אל-
 ירמיהו הנביא אל-עילם בראשית מלכות צדקניה מלך-
 יהודה לאמר: פה אמר י-הנה צ-באות הנני שבר את-
 קשת עילם ראשית גבורתם: והבאתי אל-עילם ארבע
 רוחות מארבע קצות השמים וזרתים לכל הרחות
 האלה ולא-יתה הגוי אשר לא-יבוא שם נדחי עילם:
 והחמתתי את-עילם לפני איביהם ולפני מפקשי נפשם
 והבאתי עליהם רעה את-חרון אפי נאם-י-הנה
 ושלחתי אחריהם את-החרב עד פלותי אותם: ושמתתי
 כסאי בעילם והאבדתי משם מלך ושרים נאם-י-הנה:
 והנה באתרית הימים אשיב את-שבות עילם נאם-
 י-הנה:

ג הדבר אשר דבר י-הנה אל-בבל אל-ארץ פשדים בנד
 ירמיהו הנביא: הגידו בגוים והשמיעו ושאו-גוס
 השמיעו אל-תכתדו אמרו גלפדה בבל הביש בל תת
 מרדך הבישו עצביה חתו גלוליה: פי עלה עליה גוי
 מצפון הוא-ישיית את-ארצה לשמה ולא-יתה וישב
 בה מאדם ועד-בהמה גדו תלכו: בימים ההמה ובעת

ההיא נאם-י-הנה יבאו בני-ישראל המה ובני-יהודה
 יתדו הלוך ובכו ילכו ואת-י-הנה א-להיהם יבקשו:
 ציון ישאלו דרך הנה פניהם באו ונלוו אלי-הנה ברית
 עולם לא תשבת: צאן אבדות היו עמי רעיהם התעום
 הרים שובבום מהר אל-גבעה הלכו שכתו רבצם: פלי-
 מוצאיהם אכלום וצריהם אמרו לא נאשם תחת אשר
 חטאו לי-הנה גוה-צדק ומקנה אבותיהם י-הנה: גדו
 מתוך בבל ומארץ פשדים צאו והיו פעתודים לפני-
 צאן: פי הנה אנכי מעיר ומעלה על-בבל קהל-גוים
 גדלים מארץ צפון וערכו לה משם תלכד חציו כגבור
 משפיל לא ישוב רנקם: והיתה כשדים לשלל פלי-
 שלליה ישבעו נאם-י-הנה: פי תשמחו פי תעלוו שסי
 נחלתי פי תפושו פעגלה דשה ותצקלו פאברים: בוששה
 אמכם מאד חפרה יולדתכם הנה אחרית גוים מדבר
 ציה וערבה: מקצף י-הנה לא תשוב והיתה שממה פלה
 פל עבר על-בבל ישם וישרק על-פלי-מכותיה: ערכו
 על-בבל סביב פלי-דרכי קשת ידו אליה אל-תחמלו
 אלי-חץ פי לי-הנה חטאה: הריעו עליה סביב נתנה
 ידה גפלו אשיותיה נהרסו חומותיה פי נקמת י-הנה
 היא הנקמו בה פאשר עשתה עשו-לה: פרתו זורע
 מבבל ותפש מגל בעת קציר מפני חרב היונה איש אל-
 עמו יפנו ואיש לארצו גסו: ששה פזורה ישראל אריות
 הדיחו הראשון אכלו מלך אשור ונה האחרון עצמו
 נבוכדראצר מלך בבל: לכן פה-אמר י-הנה צ-באות א-
 להי ישראל הנני פקד אל-מלך בבל ואל-ארצו פאשר
 פקדתי אל-מלך אשור: ושבבתי את-ישראל אל-גוהו
 ורעה הפרמל ותבשן ובהר אפרים והגלעד תשבע
 נפשו: בימים ההם ובעת ההיא נאם-י-הנה יבקש את-
 עון ישראל ואיננו ואת-חטאת יהודה ולא תמצאינה פי
 אסלח לאשר אשאיר: על-הארץ מרתים עלה עליה
 ואל-יושבי פקוד חרב והחרם אתריהם נאם-י-הנה
 ועשה ככל אשר צויתיה: קול מלחמה בארץ ושבר
 גדול: איך נגדע וישבר פטיש פלי-הארץ איך היתה
 לשמה בבל בגוים: יקשתי לך וגם-נלפדת בבל ואת
 לא ידעת נמצאת וגם-נתפשת פי בי-הנה התגריית:
 פתח י-הנה את-אוצרו ויוצא את-פלי זעמו פי-מלאכה
 היא לא-דני י-הנה צ-באות בארץ פשדים: באו-לה
 מקץ פתחו מאבטיה סלוח כמו-ערמים והחרימוה אל-
 תהילה שארית: חרבו פלי-פריה ירדו לטבח הוי
 עליהם פי-בא יומם עת פקדתם: קול נסים ופליטים
 מארץ בבל להגיד בציון את-נקמת י-הנה א-להינו

נקמת היכלו: השמיעו אל-בבל רבים פלידרכי קשת
 חנו עליה סביב אליהי-לה פליטה שלמו-לה כפעלה
 ככל אשר עשתה עשו-לה פי אלי-הנה זדה אל-קדוש
 ישראל: לכן יפלו בחוריה ברחבתיה וכל-אנשי
 מלחמתה יצמו ביום ההוא נאמ-י-הנה: הנני אליה
 זדון נאמ-א-דני י-הנה צ-באות פי בא יומה עת
 פקדתי: וכשל זדון ונפל ואין לו מקים והצתי אש
 בעריו ואכלה פליסביהתיו: פה אמר י-הנה צ-באות
 עשוקים בניישראל ובנייהודה יחדו וכל-שביהם
 החזיקו בם מאנו שלחם: גאלם | חזק י-הנה צ-באות
 שמו ריב גריב את-ריבם למען הרגיע את-הארץ
 והרגיז לישבוי בבל: תרב על-פשידים נאמ-י-הנה ואל-
 ישבוי בבל ואל-שריה ואל-חכמיה: תרב אל-הפדים
 ונאלו תרב אל-גבוריה וחתו: תרב אל-סוסיו ואל-רכבו
 ואל-פליהערב אשר בתוכה והיו לנשים תרב אל-
 אוצרותיה ובוזו: תרב אל-מימיה ויבשו פי ארץ
 פסלים היא ובאימים יתהללו: לכן ישבו ציים את-
 אלים וישבו בה בנות יענה ולא-תשב עוד לנצח ולא
 תשכון עד-דור ודור: כמהפכת א-להים את-סדם ואת-
 עמרה ואת-שכניה נאמ-י-הנה לא-ישב שם איש ולא-
 יגור בה בן-אדם: הגה עם בא מצפון וגוי גדול
 ומלכים רבים יערו מירפתי-ארץ: קשת וכידן יחזיקו
 אכזרי המה ולא ירחמו קולם פנים יהמה ועל-סוסים
 ירכבו ערוך פאיש למלחמה עליה בת-בבל: שמע
 מלך-בבל את-שמעם ורפו ידיו צרה החזיקתהו חיל
 פיולדה: הגה פאר"ה יעלה מגאון הירדן אל-גנה איתן
 כי-ארגעה אריצם מעליה ומי בחור אליה אפקד פי מי
 כמונל ומי יועדני ומי-נה רעה אשר יעמד לפני: לכן
 שמעו עצתי-הנה אשר יעל אל-בבל ומחשבותיו
 אשר חשב אל-ארץ פשידים אמ-לא יסתבום צעירי
 הצאן אמ-לא ישים עליהם נוח: מקול נתפשה בבל
 גרעשה הארץ וזעקה בגוים בשמע:

נא פה אמר י-הנה הנני מעיר על-בבל ואל-ישבוי לב
 קמי רוח משחית: ושלחתי לבבל זרים וזרוה ויבקרו
 את-ארצה פי-הנו עליה מסביב ביום רעה: אלי-ידך
 הדרך קשתו ואליתעל בסריגו ואליתחמלו אל-בחריה
 החרימו פליצבאה: ונפלו חללים בארץ פשידים
 ומדקרים בחוצותיה: פי לא-אלמן ישראל ויהודה
 מא-להיו מי-הנה צ-באות פי ארצם מלאה אשם
 מקדוש ישראל: גסו | מתוך בבל ומלטו איש נפשו

אל-תדמו בעונה פי עת נקמה היא לי-הנה גמול הוא
 משלם לה: פוסיזהב בבל בידי-הנה משפרת פלי-
 הארץ מינינה שתו גולם על-פן יתהללו גוים: פתאם
 נפלה בבל ותשבר הילילו עליה קחו צרי למכאובה
 אולי תרפא: רפאנו את-בבל ולא נרפתה עזובה ונלך
 איש לארצו פי-נגע אל-השמים משפטה ונשא עד-
 שתקים: הוציא י-הנה את-צדקתינו באו ונספרה בציון
 את-מעשה י-הנה א-להינו: הברו החצים מלאו
 השלטים העיר י-הנה את-רוח מלכי מדי פי-על-בבל
 מזמתו להשחיתה פי-נקמת י-הנה היא נקמת היכלו:
 אל-חומת בבל שאו-נס החזיקו המשמר הקימו
 שמרים הכינו הארבים פי גמ-זמם י-הנה גמ-עשה את
 אשר-דבר אל-ישבוי בבל: שכנת על-מים רבים רבת
 אוצרת בא קצף אמת בצעד: גשבע י-הנה צ-באות
 בנפשו פי אמ-מלאתיך אדם פילק וענו עליך הידד:
 עשה ארץ בכחו מכין תבל בחכמתו ובתבונתו נטה
 שמים: לקול תתו המון מים בשמים ויעל נשאים
 מקצה-ארץ ברקים למטר עשה ויוצא רוח מאצרותיו:
 גבער פלי-אדם מדעת הביש פלי-צרף מפסל פי שקר
 גספו ולא-רוח בם: הקבל המה מעשה תעתיים בעת
 פקדתם יאבדו: לא-כאלה תלק יעקוב פי-יוצר הכל
 הוא ושפט נחלתו י-הנה צ-באות שמו: מפץ-אתה לי
 פלי מלחמה ונפצתי בה גולם והשחיתי בה ממלכות:
 ונפצתי בה סוס ורכבו ונפצתי בה רכב ורכבו: ונפצתי
 בה איש ואשה ונפצתי בה זקן ונער ונפצתי בה בחור
 ובתולה: ונפצתי בה רעה ועדרו ונפצתי בה אפר
 וצמדו ונפצתי בה פחות וסגגים: ושלמתי לבבל ולכל |
 יושבוי כש-דים את פל-רעתם אשר-עשו בציון
 לעיניכם נאמ י-הנה: הנני אליה הר המשחית נאמ-
 י-הנה המשחית את-פל-הארץ ונטיתי את-ידי עליה
 וגלגלתיך מן-הסלעים ונתתיך לתר שרפה: ולא-יקחו
 ממה אבן לפנה ואבן למוסדות פי-שממות עולם תהנה
 נאמ-י-הנה: שאו-גס בארץ תקעו שופר בגוים קדשו
 עליה גולם השמיעו עליה ממלכות אררט מני ואשכנז
 פקדו עליה טפסר העלו-סוס פילק סמר: קדשו עליה
 גוים את-מלכי מדי את-פחותיה ואת-פל-סגגיה ואת
 פלי-ארץ ממשלתו: ותרעש הארץ ותחל פי קמה על-
 בבל מחשבות י-הנה לשום את-ארץ בבל לשמה מאין
 יושב: תדלו גבורי בבל להלחם ישבו במצודות נשתה
 גבורתם הנו לנשים הציתו משפנותיה נשברו בריחיה:
 רץ לקראת-רץ ירוץ ומגיד לקראת מגיד להגיד למלך

בָּבֶל כִּי־נִלְכְּדָה עִירוֹ מִקְּצֵה: «וְהַמְעַבְרוֹת נִתְּפְּשׂוּ וְאֶת־
הָאֲגָמִים שָׂרְפוּ בְּאֵשׁ וְאִנְשֵׁי הַמַּלְחָמָה נִבְהָלוּ:» כִּי כֹה
אָמַר יְ-הוָה צְ-בָאוֹת אֱ-לֹהֵי יִשְׂרָאֵל בַּת־בָּבֶל כְּגֵרֹן עֵת
הַדְרִיכָה עוֹד מְעֻט וּבֹאֵה עֵת־הַקְּצִיר לָהּ: «אֲכַלְנִי הַמַּמְנִי
נְבוּכַדְרֶאֶצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל הַצִּיִּגְנִל כְּלִי רֶיֶק בְּלַעְנִל כַּתְּנִין
מִלֵּא כְרָשׁוֹ מַעֲדָנִי הַדִּיחְנִי:» תַּמְסִי וּשְׂאֲרֵי עַל־בָּבֶל
תֹּאמַר יִשְׁבֹּת צִיּוֹן וְדַמִּי אֶל־יֹשְׁבֵי כַשְׂדִּים תֹּאמַר
יְרוּשָׁלָּם: «לָכוּ כֹה אָמַר יְ-הוָה הַנְּנִי־רַב אֶת־רִיבְךָ
וְנִקְמַתִּי אֶת־נִקְמַתְךָ וְהִתְרַבַּתִּי אֶת־יְמֵיהָ וְהִבִּשְׁתִּי אֶת־
מִקּוֹרָהּ:» וְהִיְתֵהּ בָּבֶל לְגַלִּים מַעוֹן־תְּנִים שָׁמָּה וּשְׂרַקָה
מֵאִין יוֹשֵׁב: «נִתְּדוּ כַפְּפָרִים יִשְׁאַגּוּ נַעֲרוֹ פְּגוּרֵי אַרְיֹת:
«בַּחֲמָם אִשִּׁית אֶת־מִשְׁתֵּיהֶם וְהִשְׁכַּרְתִּים לְמַעַן יַעֲלִזוּ
וְיִשְׁנוּ שְׁנַת־עוֹלָם וְלֹא יִקְיִצּוּ נְאֻם יְ-הוָה:» אֹרִידֶם
כַּכְרִים לְטָבוֹחַ כְּאִילִים עִם־עֲתוּדִים:» אִיךָ נִלְכְּדָה שִׁשְׁךָ
וְתַתְּפֶשׂ תִּהְלַת כְּלֵי־הָאָרֶץ אִיךָ הִיְתָה לִשְׁמָה בָּבֶל בְּגוּיִם:
«עָלָה עַל־בָּבֶל תֵּיִם בְּהַמּוֹן גִּלְיוֹ נִכְסְתָה:» הִיוּ עָרִיבָה
לִשְׁמָה אֶרֶץ צִיָּה וְעַרְבָּה אֶרֶץ לֹא־יֹשֵׁב בָּהֶן כְּלֵי־אִישׁ
וְלֹא־יַעֲבֹר בָּהֶן בְּרִ־אָדָם:» וּפְקַדְתִּי עַל־כָּל בָּבֶל
וְהִצַּאתִי אֶת־בְּלַעְזוֹ מִפְּנֵי וְלֹא־יִנְתְּרוּ אֵלָיו עוֹד גּוֹיִם גַּם־
חוֹמַת בָּבֶל נִפְלָה:» צֹאוּ מִתּוֹכָה עַמִּי וּמִלְטוּ אִישׁ אֶת־
נַפְשׁוֹ מִחֲרוֹן אָף־יְ-הוָה:» וּפְנִי־ךָ לְבַבְכֶם וְתִירְאוּ
בְּשִׁמוּעָה הַנְּשַׁמְעַת בְּאֶרֶץ וּבֹא בַשְּׁנָה הַשְּׁמוּעָה וְאֲחַרְיוֹ
בַּשְּׁנָה הַשְּׁמוּעָה וְתַמְס בְּאֶרֶץ וּמִשַׁל עַל־מִשַׁל:» לָכוּ
הִנֵּה יָמִים בָּאִים וּפְקַדְתִּי עַל־פְּסִילֵי בָּבֶל וְכָל־אֶרְצָהּ
תִּבּוֹשׁ וְכָל־חַלְלִיהָ יִפְלוּ בְּתוֹכָהּ:» וְרִנְנוּ עַל־בָּבֶל שְׂמִיִם
וְאֶרֶץ וְכָל אֲשֶׁר בָּהֶם כִּי מַצְפּוֹן יְבוֹא־לָהּ הַשּׁוֹדְדִים
נְאֻם־יְ-הוָה:» גַּם־בָּבֶל לִנְפֹל חַלְלֵי יִשְׂרָאֵל גַּם־לְבָבֶל
נִפְלוּ חַלְלֵי כָל־הָאָרֶץ:» פְּלֻטִים מִתְּרַב הִלְכוּ אֶל־תַּעֲמָדוֹ
זָכְרוּ מִרְחוֹק אֶת־יְ-הוָה וִירוּשָׁלַם תִּעַלָּה עַל־לְבַבְכֶם:
«בְּשָׁנוֹ כִּי־שָׁמַעְנוּ חֲרָפָה כִּסְתָה כְלִמָּה פָּגַנְנוּ כִּי בָאוּ זָרִים
עַל־מַקְדָּשֵׁי בֵּית יְ-הוָה:» לָכוּ הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם־
יְ-הוָה וּפְקַדְתִּי עַל־פְּסִילֵיהָ וּבְכָל־אֶרְצָהּ יֵאָנֶק חַלְל:» כִּי־
תִעַלָּה בָּבֶל הַשְּׂמִיִם וְכִי תִבְצָר מְרוֹם עֵזָה מֵאִמִּי יִבָּאוּ
שׁוֹדְדִים לָהּ נְאֻם־יְ-הוָה:» קוֹל זַעֲקָה מִבָּבֶל וּשְׁבֵר גְּדוֹל
מֵאֶרֶץ כַּשְׂדִּים:» כִּי־שָׁדַד יְ-הוָה אֶת־בָּבֶל וְאֶבַד מִמֶּנָּה
קוֹל גְּדוֹל וְהָמוֹ גְּלִיהֶם כַּמִּים רַבִּים נִתַּן שְׂאוֹן קוֹלָם:» כִּי
בָּא עָלֶיהָ עַל־בָּבֶל שׁוֹדָד וְנִלְכְּדוּ גְבוּרֶיהָ חֲתַתָּה
קִשְׁתוֹתֶם כִּי אֵל גְּמָלוֹת יְ-הוָה שָׁלֵם יִשְׁלֵם:» וְהִשְׁכַּרְתִּי
שָׂרִיָּה וְתַכְמִיָּה פַחֲוֹתֶיהָ וְסַגִּיָּה וְגְבוּרֶיהָ וְיִשְׁנוּ שְׁנַת־
עוֹלָם וְלֹא יִקְיִצּוּ נְאֻם־הַמֶּלֶךְ יְ-הוָה צְ-בָאוֹת שְׂמוֹ:» כֹּה־
אָמַר יְ-הוָה צְ-בָאוֹת חֲמוֹת בָּבֶל הִרְחַבָה עַרְעֵר תַּתְּעַרְעֵר

וּשְׂעָרֶיהָ הַגְּבֻהִים בְּאֵשׁ יִצְתּוּ וְיִגְעוּ עַמִּים בְּדִי־רִיק
וְלֹאֲמִים בְּדִי־אֵשׁ וַיִּעַפּוּ:» הִדְבָּר אֲשֶׁר־צִוָּה | יְרַמְיָהוּ
הַנְּבִיא אֶת־שָׂרְיָה בֶן־נְרִיָּה בֶן־מַתְסִיָּה בְּלִכְתּוֹ אֶת־
צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה בָּבֶל בַּשְּׁנָת הָרַבְעִית לְמַלְכוֹ וּשְׂרַיָּה
שָׂר מְנוּחָה:» וַיִּכְתַּב יְרַמְיָהוּ אֶת כְּלֵי־הָרֵעָה אֲשֶׁר־תְּבוֹא
אֶל־בָּבֶל אֶל־סֹפֵר אֶחָד אֶת כְּלֵי־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַכְּתָבִים
אֶל־בָּבֶל:» וַיֹּאמֶר יְרַמְיָהוּ אֶל־שָׂרִיָּה כְּבֹאָךְ בָּבֶל וְרֵאִיתָ
וְקִרְאתָ אֶת כְּלֵי־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה:» וַאֲמַרְתָּ יְ-הוָה אִתָּה
דְּבַרְתָּ אֶל־הַמֶּקוֹם הַזֶּה לְהַכְרִיתוֹ לְבַלְתִּי הַיּוֹת־בוֹ יוֹשֵׁב
לְמֵאָדָם וְעַד־בְּהֵמָה כִּי־שָׁמְמוֹת עוֹלָם תִּהְיֶה:» וְהִיְתֵהּ
כַּכְּלָתְךָ לְקִרְאָ אֶת־הַסֹּפֵר הַזֶּה תִּקְשָׁר עָלָיו אֲבוֹן
וְהִשְׁלַכְתּוּ אֶל־תּוֹךְ פְּרֶת:» וַאֲמַרְתָּ כֹּכָה תִשְׁקַע בָּבֶל וְלֹא־
תִּקּוּם מִפְּנֵי הָרֵעָה אֲשֶׁר אָנֹכִי מֵבִיא עָלֶיהָ וַיִּעַפּוּ עַד־
הִנֵּה דְבַרֵי יְרַמְיָהוּ:

נְבִי־עֲשָׂרִים וְאַחַת שָׁנָה צִדְקִיָּהוּ בְּמַלְכוֹ וְאַחַת עֶשְׂרֵה
שָׁנָה מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלַם וְשֵׁם אָמוֹ חַמוּטַל בֶּת־יְרַמְיָהוּ
מִלְּבָנָה:» וַיַּעַשׂ חֶרֶע בְּעֵינָי יְ-הוָה כְּכָל אֲשֶׁר־עָשָׂה
יְהוִיָּקָם:» כִּי | עַל־אָף יְ-הוָה הִיְתָה בִירוּשָׁלַם וַיְהוּדָה
עַד־הַשְּׁלִיכּוּ אוֹתָם מֵעַל פְּנֵיו וַיִּמְרַד צִדְקִיָּהוּ בְּמֶלֶךְ בָּבֶל:
וַיְהִי בַשְּׁנָה הַתְּשָׁעִית לְמַלְכוֹ בַּחֲדָשׁ הָעֲשׂוֹרִי בְּעַשׂוֹר
לַחֲדָשׁ בָּא נְבוּכַדְרֶאֶצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל הוּא וְכָל־חִילוֹ עַל־
יְרוּשָׁלַם וַיִּחְנוּ עָלֶיהָ וַיִּבְנוּ עָלֶיהָ דִּיֶּק סָבִיב:» וַתָּבֵא הָעִיר
בַּמַּצּוֹר עַד עֲשֻׁתִּי עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמֶלֶךְ צִדְקִיָּהוּ:» בַּחֲדָשׁ
הָרְבִיעִי בַּתְּשָׁעָה לַחֲדָשׁ וַיִּחַנַּק הָרַעַב בְּעִיר וְלֹא־הָיָה
לָחֶם לָעַם הָאֶרֶץ:» וַתִּבְקַע הָעִיר וְכָל־אִנְשֵׁי הַמַּלְחָמָה
יָבִרְחוּ וַיִּצְאוּ מִהָעִיר לִילָה דָרָךְ שָׁעַר בֵּינ־הַחֲמַתִּיִם
אֲשֶׁר עַל־גֵּן הַמֶּלֶךְ וְכַשְׂדִּים עַל־הָעִיר סָבִיב וַיִּלְכוּ דָרָךְ
הָעַרְבָּה:» וַיִּרְדְּפוּ חִיל־כַּשְׂדִּים אַחֲרֵי הַמֶּלֶךְ וַיַּשִּׁיגּוּ אֶת־
צִדְקִיָּהוּ בְּעַרְבַת יַרְחוֹ וְכָל־חִילוֹ נִפְצוּ מֵעַלְיוֹ:» וַיִּתְּפְּשׂוּ
אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיַּעֲלוּ אֹתוֹ אֶל־מֶלֶךְ בָּבֶל רִבְלָתָה בְּאֶרֶץ חַמָּת
וַיַּדְבֵּר אִתּוֹ מִשְׁפָּטִים:» וַיִּשְׁחַט מֶלֶךְ־בָּבֶל אֶת־בְּנֵי
צִדְקִיָּהוּ לְעֵינָיו וְגַם אֶת־כָּל־שָׂרֵי יְהוּדָה שִׁחַט בְּרִבְלָתָה:
«וְאֶת־עֵינָי צִדְקִיָּהוּ עָגַר וַיֹּאסְרֵהוּ בְּנֹחַשְׂמִים וַיָּבֵאֵהוּ
מֶלֶךְ־בָּבֶל בְּבָלָה וַיִּתְּנֵהוּ בֵּית־הַפְּקֻדֹת עַד־יוֹם מוֹתוֹ:
«וּבַחֲדָשׁ הַחֲמִישִׁי בְּעַשׂוֹר לַחֲדָשׁ הִיא שְׁנַת תִּשְׁע־
עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמֶלֶךְ נְבוּכַדְרֶאֶצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל בָּא נְבוּזַרְאֲדָן
רַב־טְבָחִים עָמַד לִפְנֵי מֶלֶךְ־בָּבֶל בִּירוּשָׁלַם:» וַיִּשְׂרָף
אֶת־בֵּית־יְ-הוָה וְאֶת־בֵּית הַמֶּלֶךְ וְאֶת כָּל־בְּתֵי יְרוּשָׁלַם
וְאֶת־כָּל־בֵּית הַגְּדוֹל שָׂרָף בְּאֵשׁ:» וְאֶת־כָּל־חֲמוֹת
יְרוּשָׁלַם סָבִיב נִתְּצוּ כָּל־חִיל כַּשְׂדִּים אֲשֶׁר אֶת־רַב־

טבחים: ומדלות העם ואת יתר העם הנשארים בעיר ואת הנפלים אשר גפלו אל מלך בבל ואת יתר האמון הגלה נבונראדן רב טבחים: ומדלות הארץ השאיר נבונראדן רב טבחים לכרמים וליגבים: ואת עמולי הנחשת אשר לבית יי-הוה ואת המכונות ואת הנחשת אשר בבית יי-הוה שברו כש-דים וישאו את כל נחשתם בבלה: ואת הסרות ואת היעים ואת המזמרות ואת המזרקת ואת הפפות ואת כל-כלי הנחשת אשר ישרתו בהם לקחו: ואת הספים ואת המתות ואת המזרקות ואת הסירות ואת המנרות ואת הפפות ואת המנקיות אשר זהב זהב ואשר-כסף כסף לקח רב טבחים: העמודים | שנים הים אחד והבקר שנים-עשר נחשת אשר-תחת המכונות אשר עשה המלך שלמה לבית יי-הוה לא-היה משקל לנחשתם כל-הפלים האלה: והעמודים שמנה עשרה אמה קומת העמוד האחד וחוט שתים-עשרה אמה יסגנו ועביו ארבע אצבעות נבוב: וכתרת עליו נחשת וקומת הכתרת האחת חמש אמות ושכבה ורמונים על-הכותרת סביב הפל נחשת וכאלה לעמוד השני ורמונים: ויהיו הרמונים תשעים וששה רותה כל-הרמונים מאה על-השכבה סביב: וינקח רב טבחים את-שריה פהו הראש ואת צפניה פהו המשנה ואת-

שלשת שמרי הסף: ומן העיר לקח סריס אחד אשר היה פקיד | על-אנשי המלחמה ושבעה אנשים מראי פני-המלך אשר נמצאו בעיר ואת ספר שר הצבא המצבא את-עם הארץ וששים איש מעם הארץ הנמצאים בתוך העיר: וינקח אותם נבונראדן רב טבחים וילך אותם אל-מלך בבל רבלתה: ויפה אותם מלך בבל וימתם ברבלה בארץ חמת ויגל יהודה מעל אדמתו: וזה העם אשר הגלה נבוכדראצר בשנת-שבע יהודים שלשת אלפים ועשרים ושלשה: בשנת שמונה עשרה לנבוכדראצר מירושלם נפש שמנה מאות שלשים ושנים: בשנת שלש ועשרים לנבוכדראצר הגלה נבונראדן רב טבחים יהודים נפש שבע מאות ארבעים וחמשה כל-נפש ארבעת אלפים ושש מאות: ויהי בשלשים ושבע שנה לגלות יהויכן מלך-יהודה בשנים עשר חדש בעשרים וחמשה לחדש נשא אניל מרדך מלך בבל בשנת מלכותו את-ראש יהויכין מלך-יהודה ויצא אתו מבית הכלוא: ויזכר אתו טבות ויתן את-כסאו ממעל לכסא המלכים אשר אתו בבבל: ושנה את בגדי כלאו ואכל לחם לפגיו תמיד כל-ימי יו: ונארחתו ארחת תמיד נתנה-לו מאת מלך-בבל דבר-יום ביומו עדי-יום מותו כל ימי יו:

ספר יחזקאל

א ויהי | בשלשים שנה ברביעי בחמשה לחדש ואני בתוך-הגולה על-נהר-כבר נפתחו השמים ואראה מראות א-להים: בחמשה לחדש היא השנה החמישית לגלות המלך יויכין: הנה הנה דברי-הוה אלי יחזקאל בן-בוני הפהו בארץ כשדים על-נהר-כבר ותהי עליו שם יד-י-הוה: וארא והנה רוח סערה באה מן-הצפון ענן גדול ואש מתלקחת ונגה-לו סביב ומתוכה פעין המשמל מתוך האש: ומתוכה דמות ארבע תיות וזה מראיתן דמות אדם להנה: וארבעה פנים לאחת וארבע פנים לאחת להם: ורגליהם רגל ישרה וכף רגליהם ככף רגל עגל ונצצים פעין נחשת קלל: וידי אדם מתחת פניהם על ארבעת רבעיהם ופניהם וכנפיהם לארבעתם: חברת אשה אל-אחותה פניהם לא-יסבו בלכתן איש אל-עבר פגיו ילכו: ודמות פניהם פני אדם ופני אריה א-ל-הימין לארבעתם ופני-שור מהשמאול לארבעתן ופני-גשן לארבעתן: ופניהם וכנפיהם פרדות מלמעלה לאיש שתים חברות איש ושתיים

מכסות את גויתיהנה: ואיש אל-עבר פגיו ילכו אל אשר יהיה-שמה הרוח ללכת ילכו לא יסבו בלכתן: ודמות החיות מראיהם פגח-לי-אש בערות פמראה הלפדים היא מתהלכת בין החיות ונגה לאש ומן-האש יוצא ברק: והחיות רצוא ושוב פמראה הבזק: וארא חיות והנה אופן אחד בארץ אצל החיות לארבעת פגיו: מראה האופנים ומעשיהם פעין תרשיש ודמות אחד לארבעתן ומראיהם ומעשיהם כאשר יהנה האופן בתוך האופן: על-ארבעת רבעיהן בלכתם ילכו לא יסבו בלכתן: ונביתן ונבה להם וראה להם ונבתם מלאת עינים סביב לארבעתן: ובלכת החיות ילכו האופנים אצלם ובהנשא החיות מעל הארץ וישאו האופנים: על אשר יהיה-שם הרוח ללכת ילכו שמה הרוח ללכת והאופנים וישאו לעמתם פי רוח החיה באופנים: בלכתם ילכו ובעמדם יעמדו ובהנשא מעל הארץ וישאו האופנים לעמתם פי רוח החיה באופנים: ודמות על-ראשי החיה רקיע פעין הקרח

הנורא נטוי על־ראשיהם מלמעלה: ותחת הרקיע
כנפיהם ישרות אשה אל־אחותה לאיש שתיים מכסות
להנה ולאיש שתיים מכסות להנה את גופיהם:
וַאֲשַׁמְעוּ אֶת־קוֹל כְּנַפְיָהֶם כְּקוֹל מַיִם רַבִּים כְּקוֹל־שֶׁדִי
בְּלִכְתָּם קוֹל הַמְּלָאָה כְּקוֹל מַחֲנֶה בְּעַמְדָּם תִּרְפִּינָה כְּנַפְיָהֶן:
וַיְהִי־קוֹל מַעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל־רֹאשָׁם בְּעַמְדָּם
תִּרְפִּינָה כְּנַפְיָהֶן: וּמִמַּעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל־רֹאשָׁם
כְּמַרְאֵה אֲבֹן־סַפִּיר דְמוֹת כֶּסֶף וְעַל דְמוֹת הַכֶּסֶף דְמוֹת
כְּמַרְאֵה אֲדָם עָלָיו מִלְמַעְלָה: וַאֲרָא | כְּעֵין חֲשַׁמְל
כְּמַרְאֵה־אֵשׁ בֵּית־לַה סָבִיב מִמַּרְאֵה מִתְּנוּ וּלְמַעְלָה
וּמִמַּרְאֵה מִתְּנוּ וּלְמַטָּה רֵאִיתִי כְּמַרְאֵה־אֵשׁ וְנָגַה לוֹ
סָבִיב: כְּמַרְאֵה הַקֶּשֶׁת אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּעַנְן בַּיּוֹם הַגֹּשֶׁם כִּן
מַרְאֵה הַנְּגִה סָבִיב הוּא מַרְאֵה דְמוֹת כְּבוֹד־יְיָ הֵנָּה
וַאֲרָא וְאָפֵל עַל־פְּנֵי וַאֲשַׁמְעוּ קוֹל מְדַבֵּר:

ב וַיֹּאמֶר אֵלַי בְּן־אָדָם עָמַד עַל־רַגְלֶיךָ וְאִדְבַר אִתְּךָ:
וַתָּבֹא בִי רוּחַ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלַי וַתַּעֲמַדְנִי עַל־רַגְלִי
וַאֲשַׁמְעוּ אֶת מְדַבֵּר אֵלַי: וַיֹּאמֶר אֵלַי בְּן־אָדָם שׁוּלַח אָנִי
אוֹתְךָ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־גּוֹיִם הַמּוֹרְדִים אֲשֶׁר מֵרְדוֹ
בִּי הֵמָּה וְאַבוֹתָם פָּשְׁעוּ בִי עַד־עַצְצוּם הַיּוֹם הַזֶּה: וְהַבְּנִיִם
קָשִׁי פָנִים וְחִזְקִי־לֵב אָנִי שׁוּלַח אוֹתְךָ אֵלֵיהֶם וְאָמַרְתָּ
אֵלֵיהֶם כֹּה אָמַר אֱ־דֹנִי יְיָ־הוּא: וְהֵמָּה אִם־יִשְׁמָעוּ וְאִם־
יַחֲדָלוּ כִּי בֵּית מְרִי הֵמָּה וַנִּדְעוּ כִּי נָבִיא הֵנָּה בְּתוֹכָם:
וְאַתָּה בְּן־אָדָם אֶל־תִּירָא מֵהֶם וּמִדְּבָרֵיהֶם אֶל־תִּירָא כִּי
סָרְבִים וְסִלְוֹנִים אוֹתְךָ וְאֶל־עַקְרָבִים אַתָּה יוֹשֵׁב
מִדְּבָרֵיהֶם אֶל־תִּירָא וּמִפְּנֵיהֶם אֶל־תַּחַת כִּי בֵּית מְרִי
הֵמָּה: וְדַבַּרְתָּ אֶת־דְּבָרֵי אֵלֵיהֶם אִם־יִשְׁמָעוּ וְאִם־יַחֲדָלוּ
כִּי מְרִי הֵמָּה: וְאַתָּה בְּן־אָדָם שְׁמַע אֶת אֲשֶׁר־אָנִי מְדַבֵּר
אֵלֶיךָ אֶל־תְּהִי־מְרִי כְּבֵּית הַמְּרִי פֹּעֶה פִּיךָ וְאָכַל אֶת
אֲשֶׁר־אָנִי נָתַן אֵלֶיךָ: וַאֲרָאָה וְהַנְּהִיַד שְׁלוּחָה אֵלַי
וְהַנְּהִיבוּ מַגֵּל־סֶפֶר: וַיִּפְרַשׁ אוֹתָהּ לְפָנָי וְהִיא כְּתוּבָה
פָּנִים וְאַחֲוֹר וְכְתוּב אֵלֶיהָ קִנָּיִם וְהַנְּהִי וְהִי:

ג וַיֹּאמֶר אֵלַי בְּן־אָדָם אֶת אֲשֶׁר־תִּמְצָא אָכֹל אָכֹל אֶת־
הַמַּגֵּלָה הַזֹּאת וְלֶךְ דַּבֵּר אֶל־בֵּית יִשְׂרָאֵל: וְאַפְתַּח אֶת־
פִּי וַיֹּאכִילֵנִי אֶת הַמַּגֵּלָה הַזֹּאת: וַיֹּאמֶר אֵלַי בְּן־אָדָם
בְּטָנְךָ תֹאכַל וּמַעֲיִךְ תִּמְלֹא אֶת הַמַּגֵּלָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אָנִי
נָתַן אֵלֶיךָ וְאָכַלְהָ וְתָהִי בְּפִי כַּדְבָשׁ לְמִתּוֹק: וַיֹּאמֶר אֵלַי
בְּן־אָדָם לֶךְ־בָּא אֶל־בֵּית יִשְׂרָאֵל וְדַבַּרְתָּ בְּדַבְרֵי אֵלֵיהֶם:
כִּי לֹא אֶל־עַם עִמְקֵי שְׁפָה וְכַבְדֵי לְשׁוֹן אַתָּה שְׁלוּחַ אֶל־
בֵּית יִשְׂרָאֵל: לֹא | אֶל־עַמִּים רַבִּים עִמְקֵי שְׁפָה וְכַבְדֵי
לְשׁוֹן אֲשֶׁר לֹא־תִשְׁמָע דְּבָרֵיהֶם אִם־לֹא אֵלֵיהֶם

שְׁלַחְתִּיךָ הֵמָּה יִשְׁמָעוּ אֵלֶיךָ: וּבֵּית יִשְׂרָאֵל לֹא יֵאבֹדוּ
לְשַׁמְעוּ אֵלֶיךָ כִּי־אִינָם אֲבִים לְשַׁמְעוּ אֵלַי כִּי כָל־בֵּית
יִשְׂרָאֵל חִזְקִי־מִצַּח וְקָשִׁי־לֵב הֵמָּה: הַנְּהִי נָתַתִּי אֶת־פְּנֵיךָ
חִזְקִים לְעַמַּת פְּנֵיהֶם וְאֶת־מִצַּחְךָ חִזְקוּ לְעַמַּת מִצַּחְךָ:
כְּשֶׁמִּיר חִזְקוּ מִצַּר נָתַתִּי מִצַּחְךָ לֹא־תִירָא אוֹתָם וְלֹא־
תַחַת מִפְּנֵיהֶם כִּי בֵּית מְרִי הֵמָּה: וַיֹּאמֶר אֵלַי בְּן־אָדָם
אֶת־כָּל־דְּבָרֵי אֲשֶׁר אִדְבַּר אֵלֶיךָ קַח בְּלִבְכֶּךָ וּבְכֹאזְנֶיךָ
שְׁמָע: וְלֶךְ בָּא אֶל־הַגּוֹלָה אֶל־בְּנֵי עַמְּךָ וְדַבַּרְתָּ אֵלֵיהֶם
וְאָמַרְתָּ אֵלֵיהֶם כֹּה אָמַר אֱ־דֹנִי יְיָ־הוּא אִם־יִשְׁמָעוּ וְאִם־
יַחֲדָלוּ: וּתְשַׁאֲנִי רוּחַ וַאֲשַׁמְעוּ אֶת־רִי קוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל
כְּרוּךְ כְּבוֹד־יְיָ הֵנָּה מִמְּקוֹמוֹ: וְקוֹל | פְּנֵי הַחַיִּוֹת
מִשִּׁיקוֹת אֲשֶׁה אֶל־אֲחוֹתָהּ וְקוֹל הָאוֹפְנִים לְעַמְתָּם וְקוֹל
רַעַשׁ גָּדוֹל: וְרוּחַ נְשֹׁאתֵנִי וּתְקַחְנִי וְאֵלֶיךָ מֵרַ בְּחַמַּת
רוּחִי וַיִּדְדִי־הֵנָּה עָלַי חִזְקָה: וַאֲבֹא אֶל־הַגּוֹלָה תַל
אֲבִיב הַיֹּשְׁבִים אֶל־נְהַר־כְּבֹר וְאָשֵׁב הֵמָּה יוֹשְׁבִים שָׁם
וְאָשֵׁב שָׁם שִׁבְעַת יָמִים מִשְׁמִים בְּתוֹכָם: וַיְהִי מִקְצֵה
שִׁבְעַת יָמִים וַיְהִי דְבָר־יְיָ הֵנָּה אֵלַי לֵאמֹר: בְּן־אָדָם צְפֹה
נִתְתִיךָ לְבֵּית יִשְׂרָאֵל וְשַׁמְעַתָּ מִפִּי דְבָר וְהַזְהַרְתָּ אוֹתָם
מִמַּמִּנִּי: בְּאֲמַרִי לְרַשְׁעֵי מוֹת תָּמוּת וְלֹא הַזְהַרְתָּו וְלֹא
דַּבַּרְתָּ לְהַזְהִיר רַשְׁעֵי מִדַּרְכּוֹ הַרְשָׁעָה לְחִיתּוֹ הוּא רַשֵׁעַ
בְּעוֹנָו יָמוּת וְדָמוֹ מִיַּדְךָ אֲבָקָשׁ: וְאַתָּה כִּי־הַזְהַרְתָּ רַשְׁעֵי
וְלֹא־שָׁב מִרַשְׁעוֹ וּמִדַּרְכּוֹ הַרְשָׁעָה הוּא בְּעוֹנָו יָמוּת
וְאַתָּה אֶת־נַפְשֶׁךָ הִצַּלְתָּ: וּבְשׁוֹב צַדִּיק מִצַּדְקוֹ וְעָשָׂה
עוֹל וְנִתְתִי מִכְּשׁוֹל לְפָנָיו הוּא יָמוּת כִּי לֹא הַזְהַרְתָּו
בְּחַטָּאתוֹ יָמוּת וְלֹא תִזְכְּרֶנּוּ צַדִּיקְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וְדָמוֹ
מִיַּדְךָ אֲבָקָשׁ: וְאַתָּה כִּי הַזְהַרְתָּו צַדִּיק לְבַלְתִּי חֲטָא
צַדִּיק וְהוּא לֹא־חֲטָא חִלּוֹ יִתֵּיָהּ כִּי נִזְהַר וְאַתָּה אֶת־נַפְשֶׁךָ
הִצַּלְתָּ: וְתָהִי עָלַי שָׁם יְדִי־הֵנָּה וַיֹּאמֶר אֵלַי קוּם צֵא
אֶל־הַבְּקָעָה וְשָׁם אִדְבַר אוֹתְךָ: וְאַקוּם וְאַצֵּא אֶל־
הַבְּקָעָה וְהַנְּהִי־שָׁם כְּבוֹד־יְיָ הוּא עָמַד כְּכַבֹּד אֲשֶׁר רֵאִיתִי
עַל־נְהַר־כְּבֹר וְאָפֵל עַל־פְּנֵי: וַתָּבֹא־בִי רוּחַ וַתַּעֲמַדְנִי
עַל־רַגְלֵי וַיִּדְבַר אִתִּי וַיֹּאמֶר אֵלַי בָּא הַסֵּגֶר בְּתוֹךְ בֵּיתְךָ:
וְאַתָּה בְּן־אָדָם הִנֵּה נָתַנוּ עָלֶיךָ עֲבוֹתִים וְאַסְרוּךָ בָּהֶם
וְלֹא תִצֵּא בְּתוֹכָם: וּלְשׁוֹנְךָ אִדְבָּיק אֶל־חִפְּךָ וְנָאֶלְמַת
וְלֹא־תְהִיָה לָהֶם לְאִישׁ מוֹכִיחַ כִּי בֵּית מְרִי הֵמָּה:
וּבְדַבְרֵי אוֹתְךָ אָפְתַח אֶת־פִּיךָ וְאָמַרְתָּ אֵלֵיהֶם כֹּה אָמַר
אֱ־דֹנִי יְיָ־הוּא הַשְׁמָע הַשְׁמָע וְהַחֲדַל וְהַחֲדַל כִּי בֵּית מְרִי
הֵמָּה:

הלכות ביאת המקדש פרק ה

ה,ט מצות עשה לקדש ידיו ורגליו, ואחר כך יעבד-שנאמר "ורחצו... ממנו, את-ידיהם, ואת-רגליהם". וכוהן שעבד ולא קדש ידיו ורגליו שחרית-תיב מיתה בידי שמים, שנאמר "ורחצו-מים-ולא ימתו"; ועבודתו פסולה, בין כוהן הדיוט בין כוהן גדול.

ה,ב ומנין שעבודתו פסולה: שנאמר "חקת עולם לו, ולזרעו", ובבגדי כהונה הוא אומר "חקת עולם" -מה מחסר בגדים מחלל עבודה כמו שבארנו, אף מי שלא רחץ ידיו ורגליו מחלל עבודה.

ה,ג אין כוהן צריך לקדש בין כל עבודה ועבודה, אלא פעם אחת מקדש בבקר ועובד והולך כל היום שלו וכל הלילה: והוא-שלא יצא מן המקדש, ולא יישן, ולא ישיל מים, ולא נסית דעתו; ואם עשה אחד מארבעתן, צריך לחזור ולקדש.

ה,ד יצא מן המקדש וחסר ועבד, ולא קדש-אם לא הסית דעתו, עבודתו כשרה. וזה הפלל היה במקדש: אין אדם נכנס לעזרה לעבודה, אף על פי שהוא טהור, עד שהוא טובל. וכל המסך את רגליו, טעון טבילה; וכל המשיל מים, טעון קדוש ידים ורגלים.

ה,ה יצא חוץ לחומת העזרה-אם לשהות בחוץ יצא-כשחוזר, טעון טבילה; ואם לחזור מיד יצא-כשחוזר, טעון קדוש ידים ורגלים בלבד. ואם לא טבל ולא קדש, ועבד-הואיל ולא הסית דעתו, ולא הסך רגליו, ולא השיל מים-עבודתו כשרה.

ה,ו הוציא ידיו חוץ לחומת העזרה, אינו צריך לחזור ולקדש. גטמאו ידיו-מטבילן, והן טהורין; ואינו צריך לחזור ולקדש. גטמא גופו באכילת אכלין טמאין, או שתנת משקין טמאין, וטבל-אף על פי שאינו צריך הערב שמש, חוזר ומקדש אחר טבילה: שכל טובל-מקדש ידיו ורגליו, ואחר כך עובד. ואם לא קדש-הואיל ולא הסית דעתו, לא חלל.

ה,ז כוהן גדול שלא טבל, ולא קדש ידיו ורגליו, בין בגדים לבגדים ובין עבודה לעבודה ביום הכפורים, ועבד-עבודתו כשרה: הואיל ואותן הטבילות והקדושים אינן שווים באהרון ובניו, ונאמר "ורחצו ממנו אהרן ובניו" - דבר השונה בכל הכהנים מעבד, שהוא קדוש ראשון.

ה,ח קדש ידיו היום, צריך לחזור ולקדש למחר-אף על פי שלא ישן כל הלילה, שהימים נפסלות בלינה; קדש בלינה, והקטיר החלבנים כל הלילה-צריך לחזור ולקדש ביום, לעבודת היום. קדש ידיו ורגליו לתרומת הדשן-אף על פי שהוא מקדש קדם שמתעלה השמש, אינו צריך לחזור ולקדש אחר שהאיר היום: שהרי בתחלת עבודת היום קדש.

ה,ט מצות לקדש ממי הפיור. ואם קדש מאחד מפלי השרת, הרי זה פשר; אבל פלי החל, אינם מקדשין. קדש בכלי שרת בחוץ, או בכלי חל בפנים, ועבד-עבודתו פסולה. ואין מקדשין בתוך הפיור, או בתוך פלי השרת-אלא מהו: שנאמר "ורחצו אהרן ובניו, ממנו", לא בתוכו; ואם קדש בתוכו, ועבד-לא חלל. הטביל ידיו ורגליו במי מקנה, אפלו במעין-אין זה קדוש כלל, עד שירחץ בכלי; ובכל פלי הקדש מקדשין, בין שיש בו רביעית בין שאין בו כדי רביעית.

ה,י כל המימות פשרים לקדוש, בין מים חיים בין מי מקנה, ובלבד שלא ישמנה מראהו, אלא יהיו פמים הפשרים לטבילה. טיט הנרוק שהפירה שוחה ושוחה ממנו, משלים למי פיור. זה הפלל-כל המשלים למי מקנה, משלים למי פיור.

ה,יא כמה מים צריכין להיות בפיור: אין פחות מקדי לקדש ממנו ארבעה כוהנים-שנאמר "אהרן ובניו", והיו אלעזר ואיתמר ופינחס עמהם; הרי ארבעה.

ה,יב מי פיור נפסלין בלינה, כמו שבארנו. וכיצד היו עושין: משקיעין אותו במי מקנה או במעין, ולמחר מעלין אותו; או ממלאין אותו בכל יום בבקר.

ה,יג הם שעשה שלמה במקנה הנה, מפני שאמה שלמים היתה עוברת בתוכו מעין עיטם; לפיכך לא היו מימיו נפסלין בלינה כמי הפיור, וממנו היו ממלאין הפיור.

ה,יד כיצד מצות קדוש: מניח ידו הימנית על גבי רגלו הימנית, וידו השמאלית על גבי רגלו השמאלית, וקדש; וכל החוצץ בטבילה, חוצץ בקדוש ידים ורגלים. ואינו מקדש כשהוא יושב, מפני שהוא כעבודה, ואין עבודה אלא מעומד, שנאמר "לעמד לשרת". וכל העובד, והוא יושב-חלל, ועבודתו פסולה; ואינו לוקה, מפני שאזהרה שלו מכלל עשה היא.

ה,טו וכן כל העוסק בעבודה מעבודת המקדש, צריך שיהיה עומד על הרצפה; ואם היה דבר חוצץ בינו ובין הקרקע-גגון שעמד על גבי פלים, או בהמה, או על רגלי חברו-פסל. וכן אם היה חוצץ בין ידו ובין הפלי שעובד בו, פסל. ואין עבודה אלא בזמין; ואם עבד בשמאל-פסל, ואינו לוקה.

ה,טז רגלו אחת על הפלי ורגלו אחת על הרצפה, רגלו אחת על האבן ורגלו אחת על הרצפה-רואין: כל שאלו ינטל הפלי או האבן, יכול לעמד על רגלו אחת-עבודתו כשרה; ואם לאו, עבודתו פסולה. קבל בזמין, ושמאל מסיעתו-עבודתו כשרה: שהמסיע, אין משגיחין עליו. היז נתנדגדה אבן מאבני העזרה-לא יעמד עליה בשעת העבודה, עד שתחבר בארץ; ואם עבד-עבודתו כשרה,

הלכות ביאת המקדש פרק ו

פְּשֵׁרָה.

ו,ז אין פוסל באדם, אלא מומין שבגלוי; אבל מומין שבחלל הגוף-כגון שנטל פליתו שלאדם, או טחול שלו, או שנקבו מעיו-אף על פי שנועשה טרפה, עבודתו כשרה: שְׁנֵאמַר "שָׁבֵר רֶגֶל, או, שָׁבֵר יָד" -מה אלו בגלוי, אף כל בגלוי.

ו,ח הערל-הרי הוא כבן נכר, שְׁנֵאמַר "כֹּל-בֶן-נֹכֵר עֵרֵל לֵב וְעֵרֵל בָּשָׂר". לפיכך ערל שעבד-חלל עבודתו ולוֹקָה, כְּזֶר שְׁעָבָד; אבל אינו חייב מיתה.

ו,ט פוהן שהיה נושא נשים בעברה-אינו עובד, עד שנידירוהו בית דין על דעת רבים כדי שלא תהיה לו הפרה, שלא יוסיף לחטא; ועובד, ויורד ומגרש. וכן אם היה מטמא למתים-פסול, עד שיקבל עליו בבית דין שלא יטמא. ואם עבר ועבד, קדם שנידיר או שיקבל-אף על פי שהיה נשוי בעברה, לא חלל עבודה.

ו,י פוהן שעבד, ונגדק ונמצא חלל-עבודתו כשרה לשעבר, ואינו עובד להבא. ואם עבד, לא חלל-שְׁנֵאמַר "בְּרַךְ ה' חִילוֹ, וּפְעַל יְדָיו תִּרְצֶה", אפלו חלין שבו תרצה.

ו,יא בית דין הגדול, היו יושבין בלשפת הגזית; ועיקר מעשיהם התדיר, שהן יושבין ודגין את הפהנה ובדקין את הפוהנים בנחוסין ובמומין. כל פוהן שנמצא פסול בנחוסו-לובש שחורים ומתעטף שחורים, ויוצא מן העזרה; וכל מי שנמצא שלם וכשר-לובש לבנים, ונכנס ומשמש עם אחיו הפוהנים.

ו,יב מי שנמצא כשר בנחוסו, ונמצא בו מום-יושב בלשפת העצים, מתלע עצים למערכה; וחולק בקדשים עם אנשי בית אב שלו, ואוכל-שְׁנֵאמַר "לָחֵם אֱלֹהֵינוּ, מִקֶּדְשֵׁי הַקִּדְשִׁים, וּמִן-הַקִּדְשִׁים, יֹאכְלוּ".

ו,א כל פוהן שיש בו מום, בין מום קבוע בין מום עובר-לא יכנס למקדש מן המזבח ולפנים, שְׁנֵאמַר "אל-הַפְּרֹכֶת לֹא יָבֵא, וְאל-הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִגַּשׁ"; ואם עבר ונכנס-לוֹקָה, אף על פי שלא עבד. ואם עבד במקדש-פסול וחלל עבודתו, ולוֹקָה אף על העבודה: שְׁנֵאמַר "אֲשֶׁר יִהְיֶה בוֹ מוֹם-לֹא יִקְרָב" -מפי השמועה למדו שאזְהָרָה זו, שלא יקרב לעבודה.

ו,ב וכן בעל מום עובר-פסול ולוֹקָה, שְׁנֵאמַר "כֹּל-אִישׁ אֲשֶׁר-בוֹ מוֹם, לֹא יִקְרָב": מפי השמועה למדו שזו אזהרה, לבעל מום עובר. ואין בעלי מומין שעבדו במיתה, אלא במלקות בלבד.

ו,ג כל המומין בלח-אחד שהיו בו מתחלת בריתו, ואחד שגלדו בו אחר כו, בין שאינן עוברין, בין עוברין-הרי זה פסול, עד שיעברו.

ו,ד מום קבוע-כגון שָׁבֵר רֶגֶל, או שָׁבֵר יָד; ומום עובר-כגון גָּרֵב, או יִלְפָת וְהִיא הַחֲזוּזִית. ולא המומין הפתובין בתורה בלבד, הן שפוסלין בכוהנים; אלא כל המומין הנראין בגוף-שְׁנֵאמַר "כֹּל... אֲשֶׁר-בוֹ מוֹם", מכל מקום. ואלו הפתובים בתורה, דגמה הן.

ו,ה שלושה מיני מומין הם-גש מומין שהן פוסלין הפוהן מלעבד ובהמה מלקרב, ויש מומין שפוסלין האדם בלבד מלעבד; ויש מומין שאין פוסלין, אבל מפני מראית העין אמרו שכל פוהן שיש בו אחד מהן אינו עובד.

ו,ו כל מי שיש בו מום שפוסל באדם ובהמה, ועבד-בין בשוגג, בין במזיד-עבודתו פסולה; ואם היה מזיד, לוֹקָה. וכל מי שיש בו מום מן המומין המיוחדין לאדם, ועבד-אף על פי שהוא לוֹקָה, לא חלל עבודתו. ואם היה בו דבר מדברים שהם מפני מראית העין-אינו לוֹקָה, ועבודתו

הלכות ביאת המקדש פרק ז

עיניו בכל שהוא. מי שנסדק ריס מריסי עיניו בכל שהוא. מי שנפגם ריס מריסי עיניו בכל שהוא. ושלושה מומין אלו, בכלל "חרוץ" האמור בתורה.

ז,ג שמונה בעין, ואלו הן: העור, בין באחת מעיניו בין בשתייהן. מי שאינו רואה בשתי עיניו, או באחת מהן, אף על פי שאין גראה בהן שנוי כלל-מחמת שירדו מים קבועים כנגד ראותיו. מי שאינו רואה בעיניו או באחת מהן ראייה ברורה, מחמת שהיה בה סגורים קבועים. מי שבעינו כמו ענב, אף על פי שהוא רואה. מי שניצא בשר יתר בעינו, עד שחפה מעט מן השחור שלעין. מי שנמשך הלבן שלעין ונכנסו מעט בשחור, עד שנמצא השחור מערב בלבן-וזה הוא "תבלל" האמור בתורה; אבל אם

ז,א כל המומין הפוסלים באדם ובהמה, חמשים; וזה הוא פְּרָטוֹן. חמשה באזן, ואלו הן: מי שנפגם סחוס אָזְנוֹ, כדי שתתגר הצפרן בפנים; אבל העור המקף לסחוס האזן-אין בו מום, בין נקב בין נפגם בין נסדק. מי שנסדק סחוס אָזְנוֹ בכל שהוא, אף על פי שלא חסר. מי שנקב סחוס אָזְנוֹ נקב כפרשינה, בין נקב עגול בין נקב ארוך-אם מצטרף לפרשינה, הרי זה מום. מי שניבשה אָזְנוֹ, כדי שתנקב ולא תוציא דם. מי שהיתה אָזְנוֹ כפולה לשתיים, אפלו הגדי שדרך אָזְנוֹ להיותן נוטות וכפולות-ובלבד שיהיו לה, שני סחוסין; אבל אם אין לה אלא סחוס אחד, והרי הוא כגוף אחד שנקבל-בשר.

ז,ב שלושה בריס שלעין, ואלו הן: מי שנקב ריס מריסי

יצא מן השחור לתוך הלבו-אינו מום, שאין מומין בלבן. מי שהיתה נקדה לבנה בתוך השחור, וזה הוא "דק" האמור בתורה-והוא, שהיתה צפה על גבי השחור; אבל אם לא היתה צפה, או שהיתה משקעת בשחור-אינו מום. וכן אם היתה נקדה שחורה בתוך הלבן, אפלו צפה-אינו מום, שאין מומים בלבן. היתה נקדה שחורה שוקעת בתוך השחור, אף זה נקרא "דק"; אבל אם היתה צפה-הואיל והיא שחורה בשחור, אינו מום.

ז, ד, שלושה בחטם, ואלו הן: מי שנקב חטמו, אפלו מצד אחד. מי שנסדק חטמו. מי שגפגם חטמו.

ז, ה, ששה בפה, ואלו הן: מי שנקבה שפתו, אפלו אחת מהן. מי שגפגמה שפתו. מי שנסדקה שפתו-והוא, שתסדק מזר שלה עד שתחלק לשני ראשים. מי שעצם לחיו המתתוך עודף על העליון כל שהוא. מי שפיו בלום, מתמת גופו ובריתו; אבל אם נבלם מתמת הרוח, אינו מום. מי שגטל רב המדבר שללשונו.

ז, ו, שנים עשר באברי הנרע, ואלו הן: מי שגמעה הגיד שלו. או נכתת. או נתק. או נכרת. מי שגמעכו הביצים שלו, או אחת מהן. או נכתתו, או אחת מהן. או נתקו, או אחת מהן. או נכרתו, או אחת מהן. מי שאין לו אלא ביצה אחת, אף על פי שיש לו שני פיסין. מי ששני ביציו בכיס אחד. הטמטום. האנדרגינוס.

ז, ז, ששה בנדים וברגלים, ואלו הן: תפסת. מי שגשמה

ירכו, והוא "שרוע" האמור בתורה. מי שאמת מירפותיו גבוהה מתברתה. מי שגשבר עצם ידו-והוא, שהיתה גפר. מי שגשבר עצם רגלו-והוא, שהיתה גפר; אף על פי שאינו גפר כשעומד, אם גפר כשיהלך-הרי זה מום. מי שרגליו מבלמות מתמת עצמן ובריתן; אבל אם היו מבלמות מתמת הרוח, אינו מום.

ז, ח, ארבעה ראויין להיות בכל הגוף, ואלו הן: מי שיש בו גרב רבש כל שהוא; וזה הוא ה"גרב" האמור בתורה. מי שיש בו נבלת שיש בה עצם; וזו היא "נבלת" האמורה בתורה. מי שיש בו תזזית המצרית כל שהיא, והיא תזזית קשה וכעורה; וזו היא "נלפת" האמורה בתורה. כל עצם שפגלוי שגתרץ בו תרץ, הרי זה מום; והוא בכלל "חרוץ" האמור בתורה. ואין הצלעים בכלל עצמות שפגלוי.

ז, ט, ועוד יש שם שלושה מומין, ואלו הן: הנקן שהגיע להיות רותת ורועד, כשהוא עומד. החולה שהוא רועד מפני חליו וכשלון פוחו. אבל הטרפה פשר באדם, ופסול בבהמה; וכן יוצא דפן פשר באדם, ופסול בבהמה. המזוהם. וכזהו שהוא מזוהם בזיעתו-רוחץ וישף כל גופו בבשם, ועובד. הנה ריח פיו רע-נותן בפיו פלפל או זנגביל וכיוצא בהן, ועובד. ואם עבד בזהום זיעתו, או בזהום פיו-הרי זה חלל עבודתו, כשאר אלו הבעלי מומין כלם.

הלכות ביאת המקדש פרק ח

וזה הוא "גבן" האמור בתורה. מי שגביניו שוכבין. מי שאין לו אלא גבין אחד. מי שיש לו גבינין יתר על שנים. מי שאחד מגביניו משנה מחברו, בין ששערו שלזה ארוך ושערו שלזה קצר, בין ששערו שלאחד שחור ושער השני לבן או אדם-הואיל ויש בין שניהם שוני, הרי זה פסול.

ח, ה, ארבעה בריס העין, ואלו הן: מי שאין לו שער כלל בריסי עיניו. מי ששער ריסי עיניו מרבה מעטה הרבה. מי ששער אחד מריסי עיניו משנה משער ריס אחד, כגון שאחד שחור ואחד לבן, או אחד נושר והשני מעטה. מי שעפעפיו סגורות מעט, ואינו נפתחות הרבה כשאר כל האדם.

ח, ו, אחד עשר בעינים, ואלו הן: מי שהיו שתי עיניו למעלה מן המקום הראוי להם, קרובות מפדחתו. מי שהיו שתי עיניו למטה ממקום הראוי להם. מי שהיו שתי עיניו עגולות, ואינם גמשכות בארץ מעט כשאר העינים. מי שעיניו מוזרות, והן יוצאות פעיני הנמר וכמי שהוא מסתכל בעת שפועס פעס הרבה. מי שעיניו גדולות הרבה, כשלעגל. מי שעיניו קטנות, כשלאנו. מי שדמעיו זולפות תמיד. מי שלחלוחית נמשכת מראש עיניו מכנגד החטם,

ח, א, כל המומין המיוחדין באדם, תשעים; וזה הוא פרטן. שמונה בראש, ואלו הן: מי שאמצע קדקדו שוקע למטה כמי שדחקו בידו. מי שאמצע קדקדו עולה למעלה כמו ביצה. מי שפאת ראשו יוצא כנגד פניו כמו מקבת. מי שראשו יוצא מאחוריו כנגד ערפו. מי שראשו רחב ויוצא מכאן ומכאן, עד שתמצא ראשו על צוארו כמו ראש הלפת על העליון שלו. הקרת שאין בכל ראשו שער כל עיקר; ואם יש בו שטה שלשער מקפת מאחוריו מאזן לאזן, פשר. מי שהיה השער מקיף מאזן לאזן מלפניו בלבד, ושאר הראש קרת-הרי הוא פסול. מי שהיה השער מקיף את כל הראש סביב מלפניו ומאחוריו, ואין שם שער באמצע-גם זה קרת ופסול.

ח, ב, שנים בצואר, ואלו הן: מי שצוארו שוקע הרבה, עד שגמעה ראשו פאלו הוא מנח על כתפיו. מי שצוארו ארוך הרבה, עד שיראה כשמוט מבין כתפיו.

ח, ג, ארבעה באזן, ואלו הן: מי ששתי אזניו קטנות הרבה. מי ששתי אזניו גפוחות, דומות לספג. מי שאזניו מזדללות למטה. מי שאחת מאזניו משנה מתברתה במראה.

ח, ד, תמשה בגבינים, ואלו הן: מי שאין לו שער בגביניו,

או מזנב עינו מצד צדעיו. מי שמקבץ ריסי עיניו ועוצמן מעט בשעה שרואה אור, או בשעה שהוא רוצה לדקדק בראיה. מי שראית עינו מערפבת, עד שרואה את החדר ואת העליה פאחת; ויודע דבר זה בעת שיזדבר עם חברו, ונראה פאלו הוא מסתכל באיש אחר. מי שאחת מעיניו משנה מחברתה, ביו במקומה ביו במראה, פגון שהיתה אחת שחורה ואחת פתוכה, או אחת קטנה ואחת גדולה-הואיל ויש בין שתיהן שנוי מפל מקום, פסול.

הז ששה בחטם, ואלו הן: מי שעיקר חטמו שוקע, אף על פי שאינו פוחל שתי עיניו פאחת; וזה הוא "חרם" האמור בתורה. מי שאמצע חטמו בולט למעלה. מי שעקץ חטמו נוטה למטה. מי שחטמו עקום לצד אחד. מי שחטמו גדול מאבריו. מי שחטמו קטן מאבריו. וכיצד משערין אותם: באצבע קטנה שלידו-אם היה חטמו גדול ממנה או קטן ממנה, הרי זה מום.

הח שלושה בשפתים, ואלו הן: מי ששפתו העליונה עוזפת על התחתונה. מי ששפתו התחתונה עוזפת על העליונה. מי שפיו רפוי ורירו יורד מפיו.

הט שלושה בבטן, ואלו הן: מי שפרסו צבה. מי שטבורו יוצא, ואינו שוקע פשאר בני אדם. מי שדדיו שוכבין על בטנו, פדדי האשה.

הי שלושה בגב, ואלו הן: מי ששדרתו עקומה. מי שיצאת חליה משדרתו, בין שבלטה לחוץ, או נכנסה לפנים, או נטת לצדדיו-וזה הוא בעל חטרת. מי שתפח בשר בגבו ונעשה פחטרת-אף על פי שלא וזה חליה ממקומה, הרי זה מום.

היא ששה בידיים, ואלו הן: מי שיש לו יתרה באצבעות ידיו, אפלו היו שש וישש. ואם חתך את היתרה, פשר; ואם היה בה עצם-אפלו חתכה, פסול. מי שחסר אצבע מיידו. מי ששתי אצבעות ידיו קלוטות, עד למטה מן הפרק; ואם חתכן והפרישן, עד הפרק-פשר. באיזה פרק אמרו, בפרק ראשון הסמוך לכף היד. מי שאצבעותיו מרפבות זו על גבי זו. מי שפיקה יוצאת מגדלו. מי שהוא אטר יד ימינו; ואם היה שולט בשתי ידיו, פשר.

היב ארבעה באברי הזרע, ואלו הן: מי שפיס הביצים גדול וארוך, עד שמגיע לארפבותיו. מי שהגיד שלו ארוך, עד שמגיע לארפבותיו. מי שנומרחו אשכיו, והם פיס שלביצים. מי שהרות באשכיו; והוא "מרות אשך" האמור בתורה.

היג חמשה עשר בשוקים וברגלים, ואלו הן: מי ששוקיו עקומות-עד שמתבר רגל לרגל, ואין ארפבותיו נוגעות זו בזו. מי שפיקתו יוצאת; ותפיקה היא העצם העגול

שלמעלה מן העקב מצד פנים, והוא דומה לפיקה שטוות בה הנשים. מי שעקבו יוצא לאחוריו, עד שנמצא השוק פאלו הוא באמצע רגלו עומד. מי שפרסתו רחבה פשלאון, אף על פי שאינה קלוטה פשלאון. מי שפיקה יוצאת מגדלו. מי שיש ברגלו אצבע יתרה, אפלו שש וישש; ואם חתכה פשר-והוא, שלא יהיה בה עצם. מי שחסר אחת מאצבעות רגליו. מי שאצבעותיו מרפבות זו על גבי זו. מי שהיו אצבעות רגליו קלוטות, עד למטה מן הפרק; ואם היו עד הפרק, או שחתכן והפרישן-פשר. מי שרגלו פלה שונה-שנמצא רחב פס אצבעותיו פרחב עקבו, וכאלו היא חתפה שונה. מי שרגלו עקומה דומה למגל-שנמצא פס רגלו שיש בו האצבעות עם עקבו, פאלו הם שני ראשי הקשת. מי שרגלו חלולה-והוא שהיה אמצעה גבוה מעל הארץ, ונמצא פשעומד עומד על עקבו ועל אצבעות רגליו. המקיש בקרסליו בעת שמהלך. מי שהוא מקיש בארפבותיו בעת שמהלך. מי שהוא אטר ברגל ימינו.

היד ארבעה בכל הגוף, ואלו הן: מי שגופו גדול מאבריו. מי שגופו קטן מאבריו. הארוך ביותר. הננס, והוא הקצר ביותר. עד שיהיו מפלגין משאר העם.

הטו שמונה בעור הפשר, ואלו הן: הפושי. הלבן ביותר, פמו גבנה. האדם פשוני. בעלי נגעים טהורים שנושתנה העור מחמת עצמו, פגון הפתק. שנושתנה העור מחמת דבר אחר, פגון צרבת המכה; וזה בכלל נגעים טהורים. מי שהיתה בעור פניו שומה שיש בה שער-אף על פי שאינה פאיסר, אלא בכל שהוא. מי שהיתה בעור פניו שומה פאיסר או יותר. בעלי הדלדולין; והוא שידלדל העור והפשר, או הלחוחית שיש בעור שנודלדל באיזה מקום שיהיה מפל הגוף-הרי זה מום.

הטז ועוד יש שם באדם ארבעה מומין אחרים, ואלו הן: החרש. השוטה. הנכפה, אפלו לימים רבים. מי שרות רעה מבעתת אותו תמיד, או בעתים ידועים.

היז נמצאו פל המומין הפוסלין בפוחנים, מאה וארבעים; וזה הוא פללם-שמונה בראש, ושנים בצואר, ותשעה באזנים, וחמשה בגבינים, ושבעה בריס העין, ותשעה עשר בעינים, ותשעה בחטם, ותשעה בפה, ושלושה בבטן, ושלושה בגב, ושבעה בידיים, וששה עשר באברי הזרע, ועשרים ברגלים, ושמונה בכל הגוף, ושמונה בעור הפשר, ושבעה בכוח הגוף וריחו. וכבר נפרטו פלן, אחד אחד. ואלו פסלו, מפני מראית העין: מי שנושרו ריסי עיניו, אף על פי שנושאר השער בעיקרו; ומי שנוטלו שניו.

הלכות ביאת המקדש פרק ט

טא זר שעבד במקדש-עבודתו פסולה, ותיב מיתה בידי שמים: שנאמר "והזר הקרב, יומת"-מפי השמועה למדו

שאינ חיוב זה, אלא לקרב לעבודה. ותיכון הזהיר עליו, "וְזָר, לֹא-יִקְרַב אֲלֵיכֶם".

ט, ב איזה הוא זר: כל שאינו מזרע אהרון הזכרים-שנאמר "וְעָרְכוּ, בְּגֵי אֶהְרֹן", "בְּגֵי אֶהְרֹן" ולא בנות אהרון.

ט, ג אף על פי שהזרים מזהרין שלא יתעסקו בעבודה מעבודות הקרבנות-אינן חביבין מיתה אלא על עבודה תמה, לא על עבודה שיש אחריה עבודה; ואין הזר חביב מיתה אלא על ארבע עבודות בלבד-על הזריקה, ועל ההקטרה, ועל גסוף המים בתג, ועל גסוף היין תמיד.

ט, ד כיצד על הזריקה: בין שזרק בפנים, בין שזרק בחוץ, בין שהזהר הזיה אחת מפל הזיות הדם, בין שהזהר הזיה אחת מפל הזיות קרבנות מצרע-הרי זה חביב מיתה.

ט, ה כיצד על ההקטרה: הקטיר אברים או קמץ או לבונה על המזבח, אפלו הפך באברים שלא נתאכלו וקרב שרפתן-חביב מיתה: והוא, שיקטיר פזית. וכן אם הקטיר קטרת על מזבח הזהב-משיקטיר פזית, חביב; אבל המקטיר קטרת שליום הפפורים בקדש הקדשים-אינו חביב מיתה עליה עד שיקטיר מלוא חפניו, השעור המפרש בתורה. והמסדר שני גזרי עצים על המערכה-הרי הוא כמקטיר אברים, וחביב מיתה: שהעצים קרבו הן.

ט, ו אבל היוצק, והבולל, והפומת, והמולח, והמגיף, והמגיש, והמסדר את לחם הפנים או את הבזבזין על השלחן, והמטיב את הנרות, והמצית אש במזבח, והקומץ, והמקבל דמים-אף על פי שפסל, והרי הוא מזוהר על כל אלו, ולוקה-אינו חביב מיתה: מפני שכל אחת מהן עבודה שיש אחריה עבודה, ואינה גמר עבודה.

ט, ז שחיתת הקדשים-פשרה בזרים, אפלו קדשי קדשים, בין קדשי יחיד, בין קדשי צבור: שנאמר "וְשַׁחַט אֶת-בֶּן הַבְּקָר, לִפְנֵי ה'; וְהִקְרִיבוּ בְּגֵי אֶהְרֹן...", מקבלה ואלף מצות פהנה. וכן ההפשט, והנתיח, והולכת עצים למזבח-פשרה בזרים: שנאמר באברים "וְהִקְרִיב הַפֶּהן אֶת-הַפֶּל... הַמְזַבְּחָה", זו הולכת אברים לפכש-הולכת אברים היא שאצריכה פהנה, אבל הולכת עצים אינה צריכה פהנה.

ט, ח וכן הדלקת הנרות, פשרה בזרים; לפיכך אם הטיב פוהן הנרות, והוציאן לחוץ-מתר לזר להדליקן.

ט, ט הרמת הדשן צריכה פוהן, שנאמר "וְלִבֶּשׁ הַפֶּהן מִדֹּבַד...". ואם הרים ישראל, לוקה, ואינו חביב מיתה, אף על פי שאין אחריה עבודה-שנאמר "עֲבַדַת מִתְּנָה...", עבודת מתנה הוא שתהיה בפוהן לבדו, ואם קרב לה הזר, חביב מיתה; אבל עבודת סלוק, אין חביבין עליה מיתה. וכן

אם דשן מזבח הפנימי והמגורה, אינו חביב מיתה. סדר את המערכה-פורקה, וחוזר פוהן וסודרה: מפני שסודרה פסול.

ט, י הטמא ובעל מום ושלא רחוק ידים ורגלים, ששמשו במקדש-אינו חביבין, אלא על עבודות שהזר חביב עליהן מיתה; ועל שאר העבודות, באזרה.

ט, יא פוהן טבול יום, ומחסר פפורים, שנטמא, והרי הוא מחסר בגדים, ושלא רחוק ידים ורגלים, ועבד-חביב על כל אחת ואחת; ואם היה זר, אינו לוקה אלא אחת משום זרות.

ט, יב זר ששמש בשבת-חביב משום שבת, ומשום זרות; וכן בעל מום ששמש בטמאה-חביב משום טמאה, ומשום בעל מום.

ט, יג כל פוהן שעבד עבודה זרה, בין במזיד בין בשוגג-אף על פי שחזר בתשובה גמורה-הרי זה לא ישמש במקדש לעולם, שנאמר "לֹא-יִגְשׁוּ אֵלַי, לְכַהֵן לִי". אחד העובד אותה בשרות, כגון שנעשה פומר לעבודה זרה, או המשתתף לה, או המודה בה וקבלה עליו באלות-הרי זה פסול לעולם.

ט, יד עבר והקריב-אין קרבנו רית גיחות, אף על פי שהיה שוגג בעת ששרת או שהשתתף או שהודה. אבל השוחט לעבודה זרה בשוגג-אם עבר והקריב, קרבנו רית גיחות ונתקבל: שהרי לא שרת, ולא נעשה פומר, אלא שחט בלבד, והוא שוגג. ואף על פי כן, לכתחלה לא יעבד.

ט, טו מי שעבר, ונעשה בית חוץ למקדש להקריב בו קרבנות לה'-אינו פבית עבודה זרה; ואף על פי כן, כל פוהן ששמש בבית פזה-לא ישמש במקדש לעולם. וכן פלים ששמשו ביהן שם-לא ישמשו ביהן במקדש לעולם, אלא יגנזו. ויראה לי שאם עבד פוהן ששמש שם, במקדש-לא פסל.

ט, טז נמצאו כל הפסולין לעבודה, שמונה עשר; ואלו הן: העובד עבודה זרה; הזר; בעל מום; הערל; הטמא; טבול יום; מחסר פפורים; האונן; השפור; מחסר בגדים; יתר בגדים; פרום בגדים; פרוע ראש; שלא רחוק ידים ורגלים; היושב; מי שיש בין רגלו ובין הארץ דבר חוצץ; מי שיש בין ידו ובין הפלי דבר חוצץ; מי שעבד בשמאלו. כל אלו פסולין לעבודה; ואם עבדו, חלו: חוץ מפרוע ראש, וקרוע בגדים, והשוחט לעבודה זרה בשוגג-שאם עבדו, עבודתו פשרה.

הלכות אסורי מזבח

יש בכללן ארבע עשרה מצוות-ארבע מצוות עשה, ועשר מצוות לא תעשה; וזה הוא פשוט: להקריב כל הקרבנות תמימים; שלא להקדיש בעל מום למזבח; שלא לשחט; שלא יזרק דמו; שלא יקטיר חלבו; שלא יקריב בעל מום עובר; שלא יקריב בעל מום, אפלו בקרבנות הגויים; שלא ישיל מום בקדשים; לפדות פסולי המקדש; להקריב מיום השמיני והלאה; שלא להקריב אנתן ומחיר; שלא להקטיר שאור ודבש; למלח כל הקרבנות; שלא להשביח המלח מעל הקרבנות. ובאר מצוות אלו בפרקים אלו.

הלכות אסורי מזבח פרק א

א, א מצות עשה להיות כל הקרבנות תמימין ומבחרין- שנאמר "תמים יהיה לרצון", זו מצות עשה. וכל המקדיש בהמה שיש בה מום לגבי המזבח-עובר בלא תעשה, ולוקה על הקדשו: שנאמר "כל אשר-בו מום, לא תקריבו"-מפי השמועה למדו, שזו אזהרה למקדיש בעלי מומין. אפלו הקדישו לדמי נסכים-לוקה, שבזיון קדשים הוא.

א, ב המתפון לומר שלמים ואמר עולה, עולה ואמר שלמים-לא אמר פלום: עד שיהיה פיו ולבו שווים. לפיכך המתפון לומר על בעל מום עולה והקדישו שלמים, או שלמים ואמר עולה-אף על פי שנתפון לאסור, אינו לוקה. א, ג מי שדמה שמתר להקדיש בעל מום למזבח, והקדיש-הרי זה קדוש, ואינו לוקה.

א, ד השוחט בעל מום לשם קרבן-לוקה, שהרי נאמר בבעלי מומין "לא-תקריבו אלה, לה"; ומפי השמועה למדו, שזו אזהרה לשוחט. וכן הזורק דם בעלי מומין על המזבח-לוקה, שהרי נאמר בהן "לא תקריבו לה": מפי השמועה למדו, שזו אזהרה לזורק.

א, ה וכן המקטיר אמורי בעלי מומין על המזבח-לוקה, שנאמר "ואשה, לא-תתנו מהם על-המזבח": אלו החלבים. נמצאת למד שאם הקדיש בעל מום, ושחטו, וזרק דמו, והקטיר אמוריו-לוקה ארבע מלקיות.

א, ו אחד בעל מום קבוע, או בעל מום עובר-אם הקריבו, עובר בכל אלו: שנאמר "לא-תזבח לה' אלהיך שור ושה, אשר יהיה בו מום"-מפי השמועה למדו, שזו אזהרה לבעל מום עובר. כגון שהיה בבהמה גרב לח, או חזנית-אם הקריבה, לוקה.

א, ז ולא קרבנות ישראל בלבד, אלא אף קרבנות הגויים-אם הקריבו והן בעלי מומין, לוקה: שנאמר "ומיזבן-בן-נכר, לא תקריבו את-לחם אלהיכם-מפל-אלה".

א, ח המטיל מום בקדשים, כגון שסמה עינו או קטע ידו-לוקה: שהרי נאמר בקרבן "פל-מום לא יהיה בו"-מפי השמועה למדו, שזו אזהרה שלא יתן בו מום. ואינו לוקה אלא בזמן שבית המקדש קיים-שהרי היה ראוי לקרבן, ופסלו; אבל בזמן הזה-אף על פי שעבר בלא תעשה, אינו לוקה. הטיל מום בקדשים, ובא אחר והטיל בה מום אחר-השני אינו לוקה.

א, ט אחד המטיל מום בקדשים עצמן, או בתמורתן-חויז מן הבכור ומן המעשר: שהמטיל מום בתמורתן אינו

לוקה-לפי שאינו ראויין לקרבן, כמו שיתבאר במקומו. וכן המטיל מום בתשיעי שלטעות עשירי, אינו לוקה. א, י המקדיש בעלת מום למזבח-אף על פי שלוקה-הרי זו נתקדשה, ותפדה בערך הכוהן, ותצא לחליו, ויביא בדמיה קרבן. וכן הדין, בבהמת קדשים שנפל בה מום. ומצות עשה היא לפדות קדשים שנולד בהן מום, ויצאו לחליו ויאכלו: שנאמר "רק בכל-אות נפשך תזבח ואכלת בשר"-מפי השמועה למדו, שהכתוב מדבר בפסולי המקדשין שיפדו. וכבר בארנו בערכין שזה שנאמר "ואם, פל-בהמה טמאה, אשר לא-תקריבו ממנה קרבן, לה", שהוא מדבר בבעלי מומין שיפדו.

א, יא מה בין בעלת מום קבוע, לבעלת מום עובר: שהמקדיש בעלת מום קבוע, אם ילדה והיא קדש-נפדה הנולד; ויצא לחליו, אף על פי שהיא תמים, כדי שלא יהיה טפל, תמור מן העיקר. ואם נתעברה קדם שתפדה, וילדה אחר פדיון-הנולד חליו. ואם מתה קדם שתפדה-נפדית אחר שתמות, שהרי לא תלה קדשה גמורה על גופה אלא על דמיה: מפני שהיתה בעלת מום קבוע.

א, יב אבל המקדיש בעלת מום עובר, או תמימה ואחר שהקדישה נולד לה מום קבוע-אם מתה קדם שתפדה, תקבר כשאר הקדשים התמימים: מפני שהיא צריכה העמדה והערכה, כמו שבארנו בערכין. ואם נשחטה קדם שתפדה-הרי זו נפדית כל זמן שהיא מפרקסת, ואחר כך תאכל. ואם ילדה, יקרב וילדה. נתעברה קדם שתפדה, וילדה אחר שנפדית-הנולד אסור, ואינו נפדה.

א, יג אלא פיצד נעשה: סמוך לפדיון אמו, מתפיס זה הנולד לשם אותו הזבח-לפי שאינו יכול להקריבו מכות אמו, מפני שבא מכות קדשה דחוקה.

א, יד כל פסולי המקדשין שיפדו, מתר לשחט אותן בשוק הטבחים, ולמכר אותן שם בשוק, ולשקל בשרם בליטרה כשאר החליו-חויז מן הבכור ומן המעשר: מפני שמכירתם בשוק, מוסיף בדמיהן, שאר הקדשים שדמיהן חוזרין להקדש, שהרי מביא בדמיהן בהמה אחרת-מוכרין אותן בחליו בשוק; אבל הבכור והמעשר, שאין דמיהן להקדש אלא נאכלין במומן כמו שיתבאר-אין שוחטין אותם בשוק הטבחים, ואין מוכרין אותם שם.

א, טו אפלו התפיס בכור לבדק הבית-אינו נשקל בליטרה, ולא מכר בשוק: שאינו יכול להתפיס, אלא דבר הקנוי לו קנין גמור.

הלכות אסורי מזבח פרק ב

להיות באדם; ושלושה ועשרים הם, וזה הוא פרטון: אם היה גלגל עינה עגול כשלאדם. עינה אחת גדולה

ב, א כל המומין הפוסלין באדם ובבהמה, תמימים; וכבר נמנו. ויש מומין אחרים מיוחדין בבהמה, ואינן ראויין

כְּשֶׁלְעֵגֶל, וְהַשְׂנִיָּה קַטְנָה כְּשֶׁלְאַזְזוֹ; אָבֵל אִם הֵיְתָה אֲזוֹן
גְּדוּלָּה וְאֲזוֹן קַטְנָה, אֵפְלוּ קַטְנָה עַד כְּפּוֹל-כֶּשֶׁר. אִם יֵשׁ
בְּלָבוֹ עֵינָה וּבִלְתִּי שֵׁשׁ בַּה שְׁעָר. אִם נִקְבַּה הָעוֹר שֶׁבִּין שְׁנֵי
חֲטָמֵיָהּ בְּמִקּוֹם הַגְּרָאָה. פִּיָּה דוֹמָה לְשֶׁלְחַזִּיר-פְּרוֹס, אִף עַל
פִּי שְׂאִינּוֹ מִחֲדָד כֶּשֶׁפוֹד. חֲטִיָּה הַחֵיצוֹנוֹת שֶׁנִּקְבּוּ. אוֹ
שֶׁנִּגְמְמוּ, אִף עַל פִּי שֶׁנִּשְׂאָר מִקְצָתוֹ. אוֹ שֶׁנִּפְגְּמוּ. אִם
נִעְקְרוּ חֲטִיָּה הַפְּנִימִיּוֹת-שֶׁהָרִי בַעַת שְׁפּוֹתַחַת פִּיָּה וְצוֹנַחַת,
הֵן גְּרָאִין חֲסָרִין. אִם גָּשְׁלוּ קַרְנֵיהָ וְזָכְרוּתָן עִמָּהֶן, וְלֹא
נִשְׂאָר מִהֶן כְּלוּם; אָבֵל נִקְבָּה שֵׁשׁ לָהּ קַרְנִים, כְּשֶׁרָתָה. אִם
נִפְגַּם הָעוֹר שֶׁחֹפֶה אֶת גִּיד הַבְּהֵמָה. אִם נִפְגְּמָה הָעוֹרָה
שֶׁלְנִקְבָּה. אִם נִפְגַּם הַזָּנָב מִן הַעֲצָם, אָבֵל לֹא מִן הַפֶּרֶק. אִם
הָיָה רֹאשׁ הַזָּנָב מִפְּצַל לְשֹׁנִים, בְּשֵׁנֵי עֲצָמִים. אִם הָיָה בֵּין
חִלְיָה לְחִלְיָה מְלֹא אֲצַבַּע בְּשׂוֹר. אִם הָיָה הַזָּנָב קָצֵר. וְעַד
כַּמָּה: בְּגַד־חִלְיָה אַחַת, מוּם; שְׂתָמִים, כֶּשֶׁר. וּבִטְלָה-אֶרְךָ
שְׂתֵי חִלְיוֹת, מוּם; הָיְתָה שְׁלֹשׁ, כֶּשֶׁר. זָנָב הַגְּדִי שֶׁהָיָה רָךְ
וּמִדְּלָדֵל, דוֹמָה לְשֶׁלְחַזִּיר. אִם נִשְׁבַּר עֲצָם הַזָּנָב; אָבֵל אִם
נִשְׁבַּר עֲצָם מִצְלָעוֹתָיו-כֶּשֶׁר, מִפְּנֵי שְׂאִינּוֹ בְּגֵלוּי. בַּעַל
חֲמֹשׁ רַגְלִים. אִם אֵין לוֹ אֵלָא שְׁלֹשׁ רַגְלִים. אִם הָיְתָה אַחַת
מִרַגְלָיו וַיִּדְּיוּ פְּרָסָתָה עָגוּלָה, כְּשֶׁלְחַמּוֹר-אִף עַל פִּי שֶׁהָיָה
סְדוּקָה וּפְרוּסָה. אִם הָיְתָה רַגְלוֹ אוֹ יָדוֹ קְלוּטָה כְּשֶׁלְחַמּוֹר,
זֶה הוּא "קְלוּט" הָאָמּוֹר בַּתּוֹרָה. אִם נִגְמְמוּ טְלַפְיָהּ
בְּזָכְרוּתָן עִמָּהֶן, אִף עַל פִּי שֶׁנִּשְׂאָר מִזְכְּרוּתָן מְעַט קְרוּב
לְבָשָׁר.

ב, בַּ כָּל מוּם מִשְׁלֹשָׁה וְשִׁבְעִים מוּם הַמְּנוּיָּין בַּבְּהֵמָה,
פּוֹסְלִין אוֹתָהּ מִן הַקֶּרְבָּן. וְאִם נָפֵל אֶחָד מֵהֶם בַּתְּמִימָה
שֶׁהָיָה קֹדֶשׁ-תַּפְּדָה וְתִצַּא לְחֵלִין, חוּץ מִזֶּקֶן וְחוּלָה וּמְזַחֶם:
שֶׂאֵף עַל פִּי שְׂאִינּוֹ כֶּשֶׁר לְקַרְבָּן, אֵינּוֹ נִפְדָּה; אֵלָא יְהִי קִיָּם
וְרוּעָה עַד שְׁיוּלַד בּוֹ מוּם אַחַר קְבוּעַ מִשְׂאָר הַמוּמִיָּין,
וַיִּפְדָּה.

ב, ג, וְכֵן בְּהֵמַת קְדָשִׁים שְׁגִלַד בָּהּ מוּם עוֹבֵר-אֵינָה קְרֵבָה,
וְלֹא נִפְדִּיתָ. וְאַרְבַּעַה מוּמִיָּין עוֹבְרִים יֵשׁ בַּבְּהֵמָה וּבְאָדָם,
וְאֵלוֹ הֵן: גֵּרֵב לַח. תְּחוּזִית שְׂאִינָה מַצְרִית. מִים שְׁיּוּרְדִין
בְּעֵין, וְאֵינּוֹ קְבוּעֵין. סְנוּרִין שְׂאִינּוֹ קְבוּעֵין.

ב, ד, וַיֵּשׁ שָׂם אַרְבַּעַה חִלְיִים אַחֲרֵיהֶם-אִם נִמְצָא אֶחָד מֵהֶם
בַּבְּהֵמָה-אֵין מִקְרִיבִין אוֹתָהּ, לְפִי שְׂאִינָה מִן הַמִּבְחָר
וְהַפְתּוּב אוֹמֵר "מִבְחָר גְּדִרִיךָ"; וְאֵלוֹ הֵן: מִי שֶׁבִלְבָּן עֵינּוֹ
יְבֻלַת שְׂאִין בָּהּ שְׁעָר. אִם נִגְמְמוּ קַרְנָיו, אִף עַל פִּי שֶׁנִּשְׂאָר
מִזְכְּרוּתָן מְעַט סְמוּךְ לְבָשָׁר. אִם נִפְגְּמוּ חֲטִיּוֹ הַפְּנִימִיּוֹת. אִם
נִגְמְמוּ חֲטִיּוֹ הַפְּנִימִיּוֹת. אִם הָיָה אֶחָד מֵאֵלוֹ בַּקְּדָשִׁים-לֹא
קִרְבִּין, וְלֹא נִפְדִּין; אֵלָא יִרְעוּ עַד שְׁיִפֵּל בְּהֶן מוּם. וְאִם
הַקְרִיבּוֹ, יֵרָאָה לִי שֶׁהָרָצוּ.

ב, ה, וְכֵן בְּהֵמַת קְדָשִׁים שֶׁנִּעְבְּרָה בָּהּ עֵבֶרָה, אוֹ שֶׁהִמִּיתָה
אֶת הָאָדָם בְּעַד אֶחָד אוֹ עַל פִּי הַבְּעָלִים-לֹא קְרֵבָה; וְלֹא
נִפְדִּיתָ, עַד שְׁיוּלַד לָהּ מוּם קְבוּעַ.

ב, ו, בְּהֵמָה שְׁגִלַד לָהּ אַחַת מִן הַטְּרָפוֹת הָאוֹסְרִין אוֹתָהּ
בְּאֲכִילָה, אֲסוּרָה לְגַבֵּי הַמְּזִבֵּחַ-הָרִי הוּא אוֹמֵר "הַקְרִיבָהוּ
נָא לְפָתְחֶךָ, הִירָצֵךְ אוֹ הִישָׂא פָנֶיךָ". וְאִף עַל פִּי שְׂאִינָה
רְאוּיָה לְקַרְבָּן, אֵין פּוֹדִין אוֹתָהּ-שְׂאִין פּוֹדִין אֶת הַקְּדָשִׁים,
לְהַאֲכִילָן לְכֹלֵבִים; אֵלָא יִרְעוּ עַד שְׁיָמוּתוּ, וַיִּקְבְּרוּ.

ב, ז, נִשְׁחַטָה, וְנִמְצָאת טְרָפָה-הָרִי זוֹ תִצַּא לְבֵית הַשְּׂרָפָה.
וְכֵן אִם נִמְצָא אַבֵּר מֵאֲבָרֵיהָ הַפְּנִימִיָּין חֲסֵר, אִף עַל פִּי
שְׂאִינָה טְרָפָה-כַּגּוֹן שֶׁנִּמְצָאת בְּכִלְיָה אַחַת, אוֹ שֶׁנִּשְׁטַל
הַטְּחוּל-הָרִי זוֹ אֲסוּרָה לְמִזְבֵּחַ, וְתִשְׂרָף: לֹא מִפְּנֵי שֶׁהָיָה
בַּעֲלַת מוּם, שְׂאִין חֲסָרוֹן שֶׁבְּפָנִים מוּם, אֵלָא מִפְּנֵי שְׂאִין
מִקְרִיבִין חֲסֵר כְּלָל, שֶׁנֶּאֱמַר "תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם". וְכָל
הָיְתָר, כַּחֲסֵר; לְפִיכָף אִם נִמְצָא לָהּ שְׁלֹשׁ פְּלִיּוֹת אוֹ שְׁנֵי
טְחוּלִים, פְּסוּלָה.

ב, ח, אֵינָה הוּא סְנוּרִין קְבוּעִים, כָּל שֶׁשָּׂקָה שְׂמוֹנִים יוֹם וְלֹא
רָאָה. וּבּוֹדְקִין אוֹתוֹ שְׁלֹשָׁה פַעְמַיִם-בְּיוֹם שִׁבְעָה וְעֶשְׂרִים
מַעַת שֶׁהִרְגִּישׁוּ בּוֹ, וּבְיוֹם אַרְבַּעַה וְחֲמִשִּׁים, וּבְיוֹם
שְׂמוֹנִים. אִם רָאָה, מוֹנִים לוֹ שְׂמוֹנִים מַעַת שֶׁפְּסָקָה הָרֵאִיתָ.
ב, ט, וּבְמָה יִנְדַע שְׂתָמִים קְבוּעֵין: בְּשֶׂאֲכִלָה עֲשׂוּבִים לַחִים
מִרֹאשׁ אֶדָר וְעַד חֲצֵי גִיסוֹ, וְאֲכִלָה אַחַר כֵּן עֲשׂוּבִים יְבֻשִׁים
אֵלּוּל וְחֲצֵי תִשְׁרִי, וְלֹא גַתְרַפֵּאת-הָרִי אֵלּוּ מִים קְבוּעִים.
וְכַמָּה תֵּאֲכַל מִעֲשׂוּבִים אֵלּוּ הַלַּחִים בְּזֶמַן הַלַּח, וְהַיְבֻשִׁים
בְּזֶמַן הַיְבֻשׁ-כַּגְּרָגְרַת אוֹ יוֹתֵר, קֹדֶם סְעוּדָה רְאוּשׁוֹנָה שְׁלֵכָל
יוֹם בְּשִׁלּוּשָׁה חֲדָשִׁים אֵלּוּ.

ב, י, וְצִרִיךְ שֶׁתֵּאֲכַל אוֹתוֹן בְּכָל יוֹם, אַחַר שְׂתִיָּה; וְתִהְיֶה
מִתְרַת בַּשְּׂדֵה, בַּעַת אֲכִילָה; וְלֹא תִהְיֶה לְבַדָּה, אֵלָא הִיא
וּבֵהֵמָה אַחֲרַת לְצוּת עִמָּהּ. אִם נַעֲשֶׂה לָהּ כָּל אֵלּוּ, וְלֹא
גַתְרַפֵּאת-הָרִי אֵלּוּ קְבוּעֵין וְדֹאֵי. וְאִם חֲסֵר אַחַת מִכָּל אֵלּוּ,
הָרִי זֶה סַפֵּק; וְאֵינָה קְרֵבָה, וְלֹא נִפְדִּיתָ.

ב, יא, פִּיצָד: אֲכִלָה הַלַּח כְּמִשְׁפָּטּוֹ בְּאֶדָר פְּלוֹ וְחֲצֵי גִיסוֹ,
וְאֲכִלָה אַחֲרָיו הַיְבֻשׁ כְּמִשְׁפָּטּוֹ בְּחֲצֵי גִיסוֹ וְאֵיר, שֶׁנִּמְצָאת
שֶׂאֲכִלָה בְּשִׁלּוּשָׁה חֲדָשִׁים עַל הַסְּדֵר, אוֹ שֶׁאֲכִלָה כַּגְּרָגְרַת
אַחַר אֲכִילָה, אוֹ קֹדֶם שְׂתִיָּה, אוֹ שֶׁהִיְתָה קְשׁוּרָה, אוֹ
שֶׁהִיְתָה לְבַדָּה, אוֹ שֶׁהִיְתָה בְּגַנָּה הַסְמוּכָה לְעִיר, וְלֹא
גַתְרַפֵּאת-כָּל אֵלּוּ סַפֵּק קְבוּעֵין אוֹ עוֹבְרִים; לְפִיכָף אִם הִטִּיל
בָּהּ מוּם אַחַר, אֵינּוֹ לוֹקָה.

ב, יב, אֲכִלָה כְּמִשְׁפָּטּוֹ בְּזִמְנֵי הָאֲכִילָה, וְלֹא גַתְרַפֵּאת, וְהָרִי
הִיא בַּעֲלַת מוּם קְבוּעַ-יֵשׁ בְּדַבָּר סַפֵּק, אִם לְמַפְרַע הִיא
בַּעֲלַת מוּם מַעַת שֶׁבָּאוּ לָהּ הַמִּים, אוֹ מַעַת שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ
מִרְפוּאָתָהּ; לְפִיכָף הַפּוֹדָה אוֹתָהּ קֹדֶם שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ
מִרְפוּאָתָהּ, וְנִהְיָה בְּאוֹתוֹ הַפְּדִיּוֹן אַחַר שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ
מִרְפוּאָתָהּ-הָרִי הוּא סַפֵּק מוּעֵל, וְאֵינּוֹ מִבִּיא קְרֵבִין מְעִילָה
כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּמִקּוּמוֹ.

מוֹהֲרָא"ש זאָגט אַ מִשָּׁל אַז אַ סוּחֵר איז אַמאַל געפֿאַרן פֿאַר געשעפֿטן
צו אַ ווייטע לאַנד, דער לאַנד איז אים געווען זייער פֿרעמד, ער האָט
נישט געקענט דעם פֿלאַץ, ער האָט נישט געקענט די מענטשן, און
ער האָט ניטאמאל געקענט די שפּראַך. ער דרייט זיך דאָרט אַרום
אינגאַנצן פֿאַרלוירן, ער ווייסט נישט ווי אזוי אַנצוהויבן צו פֿירן דאָרט
געשעפֿטן. פֿלוצלינג טרעפט ער אַ היימישן מענטש וואָס קען זיין
שפּראַך און ער קען זיך אויך אַויס אין יענע לאַנד, און יענער הויבט
אים אָן אויסצולערנען ווי אזוי מען גייט זיך אַויס אין יענע לאַנד, ער
ווייזט אים צו וואו מען קען גיין עסן און שלאָפֿן, וואו מען קען פֿירן גוטע
געשעפֿטן און זיך איינהאַנדלען פֿינע סחורה פֿאַר ביליג, און וואו מען
זאל נישט גיין האַנדלען ווייל דאָרט וועט מען ווערן גוט אַפּגענאַרט.

דער סוּחֵר דאַרף דאָך טאַנצן פֿאַר שמחה אז ער האָט געטראָפֿן
איינעם וואָס העלפט אים אַרויס און ווייזט אים די ריכטיגע וועג און
שפּאַרט אים איין אזויפיל אַרבעט. אויב אָבער האָט דער סוּחֵר נישט
קיין שכל, וועט ער זיין אַן אויבער-האַב, ער וועט זיך נישט צוהערן צו
יענעם, און דאַן איז זייער מעגליך אז ער וועט זייער שטאַרק דורכפֿאַלן
אין זיין מיסיע.

די זעלבע זאַך איז מיט די נשמה פֿון אַ איד וואָס קומט אַראָפּ אויף
דער וועלט און ווייסט נישט וואָס ער האָט דאָ צו טון, ווי אזוי געבט מען
זיך דאָ אַן עצה? וואָס איז יאָ גוט צו טון און וואָס איז נישט גוט צו טון?
און עס קומט אַ צדיק וואָס געבט אים גוטע עצות ווי אזוי דורכצוגיין
דעם לעבן אויף דער וועלט אויפֿן שטענדיגן אָפֿן, אז ער זאל מצליח זיין
בְּרוּחַ נְיוּת וּבְגִשְׁמוּת, ער זאל האָבן אַ זיסע גוטע לעבן אויף די וועלט,
און אויך נאַכדעם זאל ער אַנקומען וואו ער דאַרף אַנקומען אויף יענע
וועלט; דאַרף דאָך דער מענטש זיין אַ גרויסער טיפֿש אויב ער וויל זיך
נישט צוהערן און פֿאַלגן דעם צדיק.

<p>28</p>	<p>ראשון</p>	<p>כב 22</p>	<p>עלות השחר _____ 4:40 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:43 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:03 שקיעה _____ 7:38 בבלי: ב"ב לג • ירושלמי: פסחים ע"א • תוספתא: ערכין ג נ"ך: ירמיה מב-מג • רמב"ם: ביאת המקדש ה</p>
<p>29</p>	<p>שני</p>	<p>כג 23</p>	<p>עלות השחר _____ 4:41 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:43 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:04 שקיעה _____ 7:37 בבלי: ב"ב לד • ירושלמי: ביצה א • תוספתא: ערכין ד נ"ך: ירמיה מד-מה • רמב"ם: ביאת המקדש ו</p>
<p>30</p>	<p>שלישי</p>	<p>כד 24</p>	<p>עלות השחר _____ 4:41 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:43 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:04 שקיעה _____ 7:36 בבלי: ב"ב לה • ירושלמי: ביצה ב • תוספתא: ערכין ה נ"ך: ירמיה מו-מז • רמב"ם: ביאת המקדש ז • • •</p>
<p>31</p>	<p>רביעי</p>	<p>כה 25</p>	<p>עלות השחר _____ 4:42 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:43 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:04 שקיעה _____ 7:35 בבלי: ב"ב לו • ירושלמי: ביצה ג • תוספתא: תמורה א נ"ך: ירמיה מח-מט • רמב"ם: ביאת המקדש ח</p>
<p>1</p>	<p>חמישי</p>	<p>כו 26</p>	<p>עלות השחר _____ 4:43 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:44 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:04 שקיעה _____ 7:35 בבלי: ב"ב לז • ירושלמי: ביצה ד • תוספתא: תמורה ב נ"ך: ירמיה נא-נב • רמב"ם: ביאת המקדש ט</p>
<p>2</p>	<p>ששי</p>	<p>כז 27</p>	<p>עלות השחר _____ 4:43 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:44 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:04 שקיעה _____ 7:34 בבלי: ב"ב לח • ירושלמי: ביצה ה • תוספתא: תמורה ג נ"ך: ירמיה נב • יחזקאל א • רמב"ם: איסורי מצבח א</p>
<p>3</p>	<p>שבת</p>	<p>כח 28</p>	<p>מטות - מסעי, מבה"ח, פרק ב עלות השחר _____ 4:44 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:44 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:04 שקיעה _____ 7:33 בבלי: ב"ב לט • ירושלמי: ביצה ו • תוספתא: תמורה ד נ"ך: יחזקאל ב-ג • רמב"ם: איסורי מצבח ב</p>

יבנאל	ח'פה	ת"א	ירושלים	הדלקת הנרות
6:54	7:06	7:15	6:54	

יבנאל	ח'פה	ת"א	ירושלים	מוצ"ש ר"ת
8:15	8:17	8:16	8:14	
8:47	8:49	8:48	8:46	

מבשרים חודש אב מולד חודש מנחם אב יהיה כליל שני בשעה 1, 53 דקות ו 11 חלקים

על ידי תקון חצות מזבירין לפני הקדוש ברוך הוא את הטובות שהבטיח לישראל.

(ספר המדות אות הפקדה סימן נח)